

TARTU ÜLIKOOOL
RAKE

PRIORITEETSE SUUNA „PIKK JA KVALITEETNE TÖÖELU“
MEETME I.3.1 „KVALIFITSEERITUD TÖÖJÕU PAKKUMISE
SUURENDAMINE“ AVATUD TAOTLUSVOORUDEST
TOETUST SAANUD PROJEKTIDE HINDAMINE

Lõpparuanne
November 2014

 sotsiaal
ministeerium

Eesti tuleviku heaks

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Uuringu tellis sotsiaalministeerium. Uuringu valmimist toetas Euroopa Sotsiaalfond.

Uuringu koostas Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus RAKE.

Uuringu autorid: Kerly Espenberg
Aivi Themas
Elvo Themas
Marek Sammul
Sille Vahaste-Pruul
Uku Varblane

Uuringu autorid tänavad tellija esindajat Janar Kriiskat ning kõiki sotsiaalministeeriumi ametnikke, kes toetasid uuringu valmimist asjakohaste märkustega. Aitäh kõikidele intervjueeritutele, kes leidsid võimaluse jagada oma mõtteid. Täname kolleege Dominik Owczarekit ja Inta Mierinat, kes abistasid meid Poola ja Läti tööturupoliitika ülevaate koostamisel.

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuuringu keskus. Meie missiooniks on tõsta teadmisel põhineva otsustamise osakaalu Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse parimaid valdkonnaeksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustik hõlmab kõiki TÜ sotsiaalteadlasi ning meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

Kontaktandmed: Lossi 36-124, 51003, Tartu
<http://www.ec.ut.ee/rakendusuuringud>

ISBN 978-9985-4-0887-2 (pdf)

SISUKORD

Lühikokkuvõte.....	5
Executive Summary.....	7
1 Meetme eesmärk ja hinnatavad tegevused.....	9
1.1 Hindamise eesmärk	9
1.2 Hinnatavad tegevused.....	9
2 Hindamise metoodika	11
2.1 Andmete kogumine	11
2.2 Hindamisalused	15
3 Asjakohasus	23
3.1 Avatud taotlusvoorude projektide vastavus meetme, prioriteetse suuna ja rakenduskava eesmärkidele.....	23
3.2 Projektitaotluste hindamine.....	24
3.3 Projektide tegevuste ja sihtrühmade valik ning omavaheline kooskõla.....	26
3.4 Projektide regionaalne jaotus.....	32
3.5 Planeeritud ja elluviidud tegevuste omavaheline kooskõla.....	34
3.6 Indikaatorite sobivus	35
3.7 Avatud taotlusvoorude projektide võrdlus töötukassa teenustega.....	37
3.8 Projekti lõpparuannete kvaliteet.....	39
4 Tulemuslikkus	40
4.1 Töötuse dünaamika Eestis hinnataval perioodil.....	40
4.2 Projektide tulemuslikkuse näitajad.....	42
4.3 Sihtrühmade ja tegevuste piiritlemine erinevates taotlusvoorudes	45
4.4 Toetuste taotlemine	49
4.5 Koostöö.....	51
4.6 Sihtrühmad.....	54
4.7 Tegevused ja teenused	60
4.8 Teised eesmärkide saavutamist mõjutanud tegurid	68
5 Tõhusus.....	74
5.1 Kuluefektiivsuse suhtarvud	74
5.2 Tegevuste kooskõla planeeritud ajakavaga	78
5.3 Tegevuste kooskõla planeeritud eelarvega	82
5.4 Projektide omafinantseering	85

6	Jätkusuutlikkus.....	88
7	Väliskogemuse analüüs	100
7.1	<i>Tööturu ülevaade</i>	<i>100</i>
7.2	<i>Prioriteetseimad mittehõivatute sihtgrupid</i>	<i>103</i>
7.3	<i>Tööturumeetmed sihtgruppide kaupa.....</i>	<i>104</i>
7.4	<i>Kokkuvõte.....</i>	<i>109</i>
8	Kokkuvõte.....	110
9	Soovitused	113
9.1	<i>Taotlusvoorudest teavitamine ja info kättesaadavus</i>	<i>113</i>
9.2	<i>Tegevused ja sihtrühmad</i>	<i>114</i>
9.3	<i>Taotluste hindamine.....</i>	<i>115</i>
9.4	<i>Tegevuste tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse hindamine.....</i>	<i>116</i>
9.5	<i>Taotlus- ja aruandevormid</i>	<i>116</i>
	Lisa 1. Projektide hinnangud	118
	Lisa 2. Projektijuhtide küsitluse tulemused jätkusuutlikkuse kohta.....	140

LÜHIKOKKUVÕTE

Hindamise fookuses on **Euroopa Sotsiaalfondist toetatava inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ meetme „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ avatud taotlusvoorudest toetust saanud projektid**. Hindamine hõlmab perioodil 01.01.2007–31.12.2013 elluviidud nelja esimese avatud taotlusvooru **112 projekti**. Hinnati projektide asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja jätkusuutlikkust ning esitati soovitusi perioodi 2014–2020 avatud taotlusvoorude planeerimiseks. Hindamisel kasutatud sisend koguti dokumendianalüüsi, veebiküsitluste ning erinevate osapooltega (projektijuhid, tööturuekspertid, sotsiaalministeeriumi töötajaid, SA Innove esindajad ning taotluste hindamisega seotud isikud) läbiviidud intervjuude käigus.

Meetme üldeesmärk ja selle raames rakendatavate tegevuste suunad jagunevad neljaks alameesmärgiks, millest avatud taotlusvoorud toetasid peamiselt vaid ühte. Tugev kooskõla oli avatud taotlusvoorude projektidel eesmärgiga tuua töötud ja mitteaktiivsed hõivesse ja suurendada üldist tööjõu pakkumist. Nõrk kooskõla oli avatud taotlusvoorude projektidel eesmärgiga suurendada kvalifitseeritud tööjõu pakkumist (ehk tõsta töötajate kvalifikatsiooni). Väga nõrk oli avatud taotlusvoorude projektide kooskõla eesmärgiga ennetada töötust ja mitteaktiivsust ning eesmärgiga kasutada paremini ära tööjõu sisse- ja väljarände potentsiaali.

Üldhinnanguna on **kõik elluviidud projektid asjakohased** ehk kooskõlas rakenduskava, prioriteetse suuna ja meetme eesmärkidega. Elluviidud projektide geograafilist jaotust hinnates **on registreeritud töötute arv ja neile suunatud avatud taotlusvoorude projektide arv maakonna tasemel vaadatult heas kooskõlas**. Kuna ligikaudu kolmandik projekte viidi ellu mitmes piirkonnas või üle-eestiliselt, võib väita, et **kõigi Eesti kohalike omavalitsuste elanikel oli võimalus avatud taotlusvoorude projektide tegevustes osaleda**.

Enamik (81%) hinnatud projektidest on tulemuslikud, mõõdukalt tulemuslikke projekte on 5%. Ligikaudu pooltes I ja II taotlusvoorude projektides ületas rakendunute osakaal taotluses planeeritud määra. III ja IV taotlusvoorude projektides ületas tegelik rakendumise osakaal planeeritud rakendumise osakaalu 60% projektides. Kõikide hinnatud avatud taotlusvoorude projektide peale kokku sai projektide lõpparuannete järgi avatud taotlusvoorude projektidest teenust enam kui 47,5 tuhat inimest. Kohati oli projektides probleeme tulemuslikkuse indikaatorite valikuga ja neile sihttasemetega seadmisega, samuti on sageli olnud liiga optimistlikud rakendumise määra prognoosimisel.

Enamik avatud taotlusvoorude projekte viidi ellu keskmiselt (45% hinnatavatest projektidest) või väga (38% projektidest) tõhusalt. Hindamisel vaadati lisaks tõhususe suhtarvudele ka projekti tegevuste kooskõla planeeritud ajakava ja eelarvega. **Olulisi probleeme ajakavas püsimisega hinnatud avatud taotlusvoorude projektide puhul ei olnud**. Üksikutes projektides, kus ajakava ei järginud planeeritud, on probleemide põhjusena välja toodud viivitusi väljamaksetaotluste läbivaatamisel ja sellest tulenevaid rahavoogude hilinemisi, probleeme (koolitus)gruppide täitumisega ning projektijuhi või projekti võtmeisiku haigestumist või lahkumist. Võrreldes ajakavas püsimisega **ei järginud projektid eelarvete täitmisel sedavõrd täpselt planeeritud**. Peamised eelarveridade muutmise põhjused olid projekti administreerimise mahu kavandatust suuremaks osutumine, planeeritud suuremad olmekulud (nt küttekulud ja esmaste töövahendite soetamine) ning üldisest hinnataseme tõusmisest tingitud muutused (nt pikemate projekti korral oli keeruline ette näha keskmist palgataset kolme aasta pärast). Projektide rahastamise mahtu saab üldiselt pidada piisavaks projektide eesmärkide saavutamiseks.

Jätksuutlikud on olnud pooled hinnatud projektidest. Projektijuhtide küsitluse põhjal jätkasid projekti tegevusi kõige sagedamini projekti täitjad ise, märksa vähem projektiga seotud või piirkonnas tegutsevad MTÜ-d või kohalikud omavalitsused.

Analüüsi ja järelduste põhjal on toodud välja **soovitused**, mida on hindajate arvates oluline arvesse võtta lõppeva programmiperioodi kokkuvõtteid tehes ja uue programmiperioodi tegevusi ette valmistades.

- ▶ Uuel EL eelarveperioodil võiks kogu info erinevate taotlusvoorude ja muude rahastamisvõimaluste (nt riikidevahelised koostööprogrammid, Põhjamaade Ministrite Nõukogu programm jt) kohta koondada **ühte infoportaali**, nt struktuurifondide veebilehele www.struktuurifondid.ee.
- ▶ Avatud taotlusvoorst rahastatud projektide lõppedes võiks sarnase sihtrühmaga tegelenud projektide kohta teha **ühise lõpuseminari**, kus arutatakse õnnestumisi ja ebaõnnestumisi ning nende põhjuseid.
- ▶ **Meetme määruses võiks selgemalt välja tuua, et lubatud tegevuste ja lähenemiste loend ei ole lõplik** ja taotlejatel on lubatud välja pakkuda teisi tegevusi ja lähenemisi, kui nende kasutamine on põhjendatud.
- ▶ Projektitegevused võiksid olla **senisest enam suunatud täiend- ja ümberõppe programmidele**, kus fookus on oskustööjõu arendamisel, et soodustada osalenute kvalifikatsiooni tõstmist ja perspektiivikate töökohtade leidmist.
- ▶ Uuel programmiperioodil võiks **enam tähelepanu pöörata siseriikliku tööjõu mobiilsuse soodustamisele ja vastavate takistuste leevendamisele**. Projektide valikul võiks rohkem arvestada regionaalse tööjõu- ja tööpuudusega ja viia praktikaid, tööharjutusi jmt teenuseid läbi piirkondades, kus tööjõupuudus on teravam.
- ▶ **Pikaajaliste töötute puhul** võiks juhtida taotlusvooru tutvustavates materjalides ja üritustel projektijuhtide tähelepanu vajadusele osutada sellele sihtrühmale ka **sõltuvus- ja psühholoogilist nõustamist**.
- ▶ **Taotluste hindamise võiks konsultantidena või hindajatena kaasata sihtrühma esindajaid** (nt liitude kaudu).
- ▶ **Kaaluda võiks kaheetapilist hindamist**, kus esimeses etapis hinnatakse kvalifitseerumiskoostöötelevastavust ja teises taotluse sisu.
- ▶ Projektide valikul tuleks senisest enam pöörata tähelepanu **dubleerivate tegevuste rahastamise vältimisele**, sh hoiduda samas piirkonnas samale sihtgrupile sarnaste tegevuste elluviimisest ning töötukassa, HTMi ja teiste asutuste tegevuste dubleerimisest.
- ▶ **Rakendusüksus võiks tegevuste tulemuslikkust mõõta ka pikemaajaliselt**, soovitatavalt kuus kuud pärast tegevuses osalemist. Eelistatavalt peaks analüüs olema registriandmete põhine.
- ▶ **Projekti eelarve kasutamine võiks olla paindlik, kuid siiski kontrollitav**. Projektijuhtidel võiks praeguse 5% asemel olla võimalik kuni 10% sisutegevuste eelarvest eelarveridade vahel ümber jagada ilma kohustuseta seda muutust rakendusüksusega kooskõlastada.

EXECUTIVE SUMMARY

This evaluation focuses on **projects that have received support from the open calls of the measure ‘Increasing the Supply of Qualified Labour’ of the priority axis ‘Good-quality and Long Working Life’ of the Operational Programme ‘Human Resources Development’ financed by the European Social Fund.** Relevance, effectiveness, efficiency and sustainability are evaluated for the 112 projects that were included in the first four open calls from 1 Jan 2007 to 31 Dec 2013. Based on the results, recommendations are made for planning the open calls of 2014–2020. Input for the evaluation was gathered from document analysis, web surveys and interviews conducted with different stakeholders (project managers, labour market experts, employees of the Ministry of Social Affairs, representatives of the Innove Foundation and experts involved in assessing the applications).

The principal objective of the measure contains four sub-objectives, which the implemented activities are related to. First and foremost only one of these objectives was supported by the open calls – the projects were strongly in accordance with the objective of bringing the unemployed and the inactive to employment and increasing the general supply of labour. Accordance with the objective to increase the supply of qualified labour (i.e. enhancing the workers’ qualification) was weak; and accordance was very weak with the objectives to prevent unemployment and inactivity and to make better use of the migration potential of the labour force.

Generally, **all implemented projects were relevant**, i.e. in accordance with the objectives of the operational programme, the priority axis, and the measure. On county level, **the geographical distribution of the projects targeting the registered unemployed corresponded rather well with the number of people in registered unemployment in each county.** As roughly a third of the projects were implemented in several areas or across Estonia, thus it can be said that **people in all Estonian municipalities had the opportunity to participate in the activities of the open calls projects.**

The majority (81%) of the evaluated projects were effective, while 5% had low effectiveness. In approximately 50% of the projects of calls I and II, the rate of people in employment after participation exceeded the target rate set in the application. For calls III and IV the actual rate exceeded the planned rate in 60% of the projects. Altogether, more than 47,500 people received services from the projects that were included in the evaluation (based on the final reports of the projects). Occasionally there were problems with choosing effectiveness indicators for the projects as well as setting their target levels. Furthermore, the forecasted rate of starting work after having participated in the services was often overly optimistic.

Most of the projects were implemented moderately effectively (45% of the evaluated projects) **or very effectively** (38%). **There were no significant problems with keeping to the time schedule.** In the few projects where the schedule was not kept, the reasons were associated with delays in assessing payment applications and the resulting delays in cash flows, problems with filling the (training) groups, and instances where project leaders or key persons fell ill or left the project. **The planned budgets were not followed as precisely as the planned schedules.** The main reasons for changing some budget lines were administration or utility costs (e.g. for heating or buying primary tools for work) that turned out larger than planned, and changes related to the increase in the general price level (for longer projects it was

hard to predict e.g. the wage level in three years). The volume of financing was generally sufficient for reaching the objectives of the projects.

Half of the evaluated projects have been sustainable. According to the survey among project leaders, the activities of the project were most often continued by the project leaders themselves, and considerably less by the local governments or non-profit organisations in the area or related to the project.

Based on the conclusions of the analysis, the evaluators propose the following recommendations that should be considered when summing up this programming period and preparing for the new programming period.

- ▶ In the new EU budget period all information about different open calls for proposals and other financing opportunities (e.g. international cooperation programmes, the programme of the Nordic Council of Ministers, etc.) could be gathered to a **common information portal**, e.g. the web page of structural funds (www.struktuurifondid.ee).
- ▶ At the end of the projects there could be a **final seminar** for all the projects that had a similar target group to discuss the successes and failure factors and the reasons behind them.
- ▶ **In the regulations regarding the measure, it could be brought out more clearly that the list of allowed activities and approaches is not exhaustive** and applicants may suggest other activities and approaches if the use of those is well-reasoned.
- ▶ Project activities could be **targeted more at programmes of continuing education and retraining**, where the focus is on improving skills to enhance the qualification of the participants and finding jobs with a perspective.
- ▶ In the new programming period, **more attention should be paid on enhancing domestic labour force mobility and removing the obstacles to it**. The choice of projects could pay more attention to regional unemployment and labour shortages and arrange internships, work exercises and other similar services in areas with sharp labour shortages.
- ▶ In the materials and events related to the calls, the attention of project leaders could be drawn to the **need to provide the long-term unemployed with opportunities of psychological and addiction-related counselling**, among other services.
- ▶ **Representatives of the target group could be included in the evaluation of applications as consultants or evaluators** (through e.g. relevant associations).
- ▶ **The evaluation of applications could be split into two steps** where the first step regards meeting the requirements for qualification and the second step the contents of the application.
- ▶ When choosing projects, more attention should be paid to the need to **avoid financing overlapping activities**, i.e. to restrain from providing similar activities to the same target group in the same area, as well as activities that are already provided by the Unemployment Insurance Fund, the Ministry of Education and Research, etc.
- ▶ **The implementing body could measure the effectiveness of the activities also in the long term**, preferably six months after participation in the activity. The analysis should be based on registry data if possible.
- ▶ **Using the project budget could be flexible, although controllable.** Project leaders could be allowed to reallocate up to 10% of the activity costs among budget lines without the obligation to coordinate this with the implementation unit.

1 MEETME EESMÄRK JA HINNATAVAD TEGEVUSED

1.1 Hindamise eesmärk

Hindamise objektiks on Euroopa Sotsiaalfondist toetatava inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ meetme „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ avatud taotlusvoorudest (edaspidi: avatud taotlusvoorud) toetust saanud projektid. Hinnatakse projektide asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja jätkusuutlikkust ning tulemuste põhjal antakse soovitusi, millega tuleks perioodi 2014–2020 avatud taotlusvoorude planeerimisel arvestada.

Hindamise käigus selgitatakse välja, **kuivõrd on avatud taotlusvoorudest toetust saanud projektide tegevused kooskõlas meetmele seatud eesmärkidega** (hinnang asjakohasusele), **kuivõrd on tegevused aidanud kaasa eesmärkide saavutamisele** (hinnang tulemuslikkusele), **kas tegevusi on elluviidud kuluefektiivselt nii ajalist kui finantsressurssi arvestades** (hinnang tõhususele) ning **kuivõrd on tagatud saavutatud tulemuste kestmine projektide lõppemise järel** (hinnang jätkusuutlikkusele). Selline analüüs annab ülevaate, kas rahastatud projektid on parimal viisil toetanud meetme eesmärke, millised on probleemid ning nende võimalikud lahendused. Samuti antakse hindamise tulemusena soovitusi uue struktuurivahendite perioodi 2014–2020 tegevuste planeerimiseks.

Hindamise tulemusena on teada:

- ▶ kuivõrd ja mis tegevused on kooskõlas meetme eesmärgi ja alameesmärkidega;
- ▶ kuivõrd ja mis tegevused on toetanud meetme eesmärgi ja alameesmärkide saavutamist;
- ▶ mis tegurid on mõjutanud tegevuste elluviimist ja seeläbi eesmärkide saavutamist;
- ▶ kas tegevusi on ellu viidud kõige tõhusamal viisil;
- ▶ kas saavutatud tulemused jäävad pikaajaliselt kestva;
- ▶ kas tegevusi on seiratud efektiivselt ja kas projektide hindamine on olnud meetme eesmärke toetav;
- ▶ soovitusel tegevuste elluviimiseks järgmisel programmiperioodil.

1.2 Hinnatavad tegevused

Prioriteetne suund „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ jaguneb viieks meetmeks, millest hindamise fookuses olev „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ meede on toetuste mahult ülekaalukalt suurim. **Meetme üldeesmärk** on kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine. Seda tehakse läbi aktiivsete tööturumeetmete, parandades tööturuteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti. Meetme raames rakendatavate tegevuste põhimõteteks on töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamine, töötute ja mitteaktiivsete hõivamise toomine ning tööjõu sisse- ja väljarände potentsiaali parem ära kasutamine¹. Perioodil 2007–2013 on meetme tegevustes osalenud ligi 182 000 inimest, mis on ligi kaks korda rohkem kui eesmärgiks seatud sihttase². Sihttaseme märkimisväärse ületamise põhjuseks on 2008.–2009. aastal

¹http://www.innove.ee/UserFiles/Struktuuritoetused/Juhendid,%20abiaterjalid/Abimaterjal%20toetuse%20taotlejatele_131_Vvoor2013.pdf

² IARK seirearuanne 2012

majanduslanguse ajal kiirelt kasvanud töötute arv ning sellest tingitult kasvanud vajadus tööturumeetmete järele. Siiski on aktiivsete tööturuteenuste abil tööle rakendunud inimeste osakaal kõigist teenuseid saanutest jäänud eesmärgiks seatust madalamaks (2009. aastal seati eesmärgiks 50%, saavutati 29% ning 2013. aastal seati eesmärgiks 50%, saavutati 42,5%)³.

Meetme rakendusasutuseks on sotsiaalministeerium ning rakendusüksuseks SA Innove. Meetme tegevusi viiakse ellu riiklike programmide ning avatud taotlusvoorude kaudu rahastatavate projektidena. **Avatud taotlusvoorusid** reguleerib „Meetme „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ avatud taotlemisel toetuse andmise tingimused ja toetuse kasutamise seire eeskiri“. Perioodil 2007–2013 on viidatud määrusel olnud kuus erinevat redaktsiooni – **erinevates taotlusvoorudes toetatud tegevused on olnud mõnevõrra erinevad** ning vastavalt on muudetud ka määrust. Kokku on perioodil 2007–2013 viidud läbi viis avatud taotlusvooru:

- ▶ I taotlusvoor (08.12.2008–27.01.2009, toetust sai 32 projekti);
- ▶ II taotlusvoor (02.11.2009–30.11.2009, toetust sai 49 projekti);
- ▶ III taotlusvoor (10.01.2011–14.02.2011, toetust sai 24 projekti);
- ▶ IV taotlusvoor (06.12.2011–16.01.2012, toetust sai 21 projekti);
- ▶ V taotlusvoor (28.01.2013–04.03.2013, toetust sai 21 projekti).

Esimest avatud taotlusvooru reguleerivas määruses on toetatavad tegevused (kokku neli tegevust) määratletud suhteliselt laialt. Kuigi teise taotlusvooru puhul toetavate tegevuste sõnastust täpsustati, on ka see taotlusvoor suunatud laiale sihtgrupile ning olulisi kitsendusi toetatud tegevuste osas ei ole (kokku on nimetatud 13 toetatavat tegevust). Olulise uue sihtgrupina lisati II taotlusvoorus lühiajalised töötud⁴. Kolmandas taotlusvoorus keskenduti eelkõige noortele (16–29-aastastele) ja pikaajalistele töötutele. Toetatavate tegevuste nimistusse lisati kutseõppe, sh vajadusel tugiteenuste võimaldamine 16–29-aastastele ainult põhiharidusega või põhihariduseta töötutele⁵. Samuti lisandus tegevusena pikaajaliselt töötute (sh heitunute) tööle rakendumist toetavate meetmete pakkumine kombineerituna tööpraktikaga tööandja juures.

Neljandas avatud taotlusvoorus olid fookuses noored ja vanemaealised. Avatud taotlusvooru reguleerivas määruses täpsustati noortele suunatud tegevusi ning lisati tööle rakendumist toetavate meetmete pakkumine kombineerituna tööpraktikaga tööandja juures. Kutseõppe võimaldamisel kaotati viimase 12 kuu jooksul vähemalt kuus kuud Eesti Töötukassas registreerituna olemise nõue⁶. Viiendas avatud taotlusvoorus laiendati lapsevanematele suunatud tegevusi, toetatava tegevusena lisandusid vähemalt viimased 18 kuud mittetöötanud kuni 7-aastase lapsega kodus olnud töötute vanema tööturule sisenemist toetavad tegevused (varasemalt olid tegevused suunatud lapsehoolduspuhkusel viibinud vanematele)⁷.

Hindamine hõlmab **perioodil 01.01.2007–31.12.2013** elluviidud nelja esimese avatud taotlusvooru **112 projekti**, mis on seisuga 31.12.2013 lõppenud: I taotlusvoorus 32 projekti, II taotlusvoorus 47 projekti, III taotlusvoorus 17 projekti, IV taotlusvoorus 16 projekti.

³ IARK seirearuanne 2012, ESF prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ seirearuanne 2013 (http://esf2007.sm.ee/files/seire%202011/seirekom%202014/ESF_suuna_3_seirearuanne_2013.pdf)

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13224401>

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122010015>

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/akt/111112011007>

⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012013023>

2 HINDAMISE METOODIKA

2.1 Andmete kogumine

Dokumendialüüsil koondati riiklikust struktuurivahendite kasutamise strateegiast, inimressursi arendamise rakenduskavast ja meetme "Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine" toetuse andmise tingimustest, toetuse kasutamise seire eeskirjast ja selle seletuskirjast, SA Innove koostatud abimaterjalidest, varasematest uuringutest ja muudest asjakohastest dokumentidest info avatud taotlusvoorude läbiviimise tingimuste ja korra kohta, sh taotlusvooru eesmärgid ja sihtgrupid. Avatud taotlusvoorudest toetatud projektide kohta hinnangute andmiseks vaadati läbi projektide dokumendid: taotlused, hindamislehed, lõpparuanded ja muud väljundid (nt valminud õppematerjalid, veebilehed, tagasisidelehed jms) ning koondati neis sisalduv info projekti üldeesmärgi ja alameesmärkide; sihtgrupi; planeeritud ja tegelike tulemuste, ajakava ja eelarve; jätkusuutlikkuse tagatuse ning kõrvalekallete põhjuste (sh mõjutanud väliste tegurite) kohta.

Projektijuhtidelt ja projektides osalenutelt küsiti tagasisidet veebiküsitlusega. Seda küsitlusmeetodit eelistati alternatiivsetele võimalustele (telefoniintervjuud, silmast silma küsitlus) mitmel põhjusel. Esiteks oli projektides osalejaid väga palju ning veebiküsitlus võimaldas pakkuda neile kõigile võimalust oma tagasisidet anda. Teiseks olid paljude osalenute puhul olemas vaid e-posti aadressid, mistõttu teiste kanalite kasutamine ei oleks olnud võimalik. Juhul, kui veebiküsitluse vastamise määr oleks jäänud liialt madalaks, oleks uuringu autorid kasutanud täiendava andmekogumisvahendina telefoniintervjuusid. Sellist vajadust ei tekkinud, kuna vastamise määr oli mõlema küsitluses kõrgem kui minimaalselt eesmärgiks seati (projektijuhtide küsitluses 40% ja osalenute küsitluses 10%). Kolmandaks oli uuringu läbiviimise ajaraam piiratud ning veebiküsitlus võimaldab andmeid koguda kõige ajasäästlikumalt. Neljandaks, kuna paljude projektide elluviimisest on möödunud mitmeid aastaid, siis pakkus veebiküsitlus kõige paindlikumalt vastajale võimalust vajadusel meenutada, millise projekti kohta küsitakse tagasisidet. Viiendaks on veebiküsitlus kõige paindlikum vastamise aja ja koha osas. Samuti on veebiküsitlus võrreldes alternatiividega kõige ressursisäästlikum.

Samas peab tulemuste tõlgendamisel arvestama võimaliku vastamise kaldega, kuna vastanute puhul pole tegu täieliku juhuvalimisega. Paljude osalenute kohta ei ole projektijuhid üldse andmeid kogunud või säilitanud (vt pikemalt allpoolt), mistõttu nende inimestega polnud uuringu läbiviijatel võimalik kontakteeruda.

Projektijuhtide veebiküsitlus viidi läbi perioodil 3.–30. juuni. Küsitlusele oli võimalik vastata eesti keeles ning ankeet sisaldas 34 küsimust. Uuringus osalemise kutse koos küsitluse lingiga edastati 88 projektijuhile (nende hulka on arvestatud ka küsitluse eelkontrollimise tulemused). Küsitlusperioodi jooksul tehti vastajatele kaks meeldetuletust (9. ja 17. juunil). Küsitluse kutset ei edastatud 22 hinnatava projekti juhile, kes olid eelhindamise käigus välja valitud intervjueerimiseks. Kahele projektijuhile ei olnud võimalik saata kutset uuringus osaleda, kuna projekti juhtinud inimestega ei õnnestunud kontakti saada. Projektijuhtide küsitlusele vastas **48 projektijuhti**, neist enamik täitis ankeedi täielikult (kolm katkestas küsimustiku täitmise enne lõppu). Kuus projektijuhti keeldus küsitlusele vastamast. Vastamismääraks kujunes 55% toimivatest kontaktidest.

Perioodil 9. juuni – 25. juuni intervjueriti 13 projektijuhti, kelle juhtida oli 20 hinnatavat projekti. Ühte kavandatud intervjuud ei olnud võimalik läbi viia, kuna projektijuht viibis juba pikemat aega välismaal ning

üks projektijuht keeldus intervjuust. Uuringut kavandades oli plaanis teha viis intervjuud õnnestunud projektide juhtidega ning viis intervjuud problemaatiliste projektide juhtidega⁸. 13-st intervjuust kuus viidi läbi pigem nõrkade (st mille asjakohasuse, tõhususe, tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse hinnangud olid madalamad) ja seitse tugevate projektide juhtidega.

Kokkuvõttes on projektijuhtide küsitluse ning intervjuudega kaetud 65 projekti⁹ ehk 58% hinnatavatest projektidest (n=112).

Avatud taotlusvoorude korraldamisest, projektitegevuste seirest ja taotluste hindamisest ülevaate saamiseks intervjueriti mais ja juunis **sotsiaalministeeriumi töötajaid (6 intervjuud)**, **SA Innove töötajaid (2 intervjuud)** ning **taotlusi hinnanud inimesi (3 intervjuud)**. Taotluste hindamise kogemus oli sealjuures mitmel erineva asutuse töötajal, seega küsitleti intervjueritavat ka taotluste hindamisega seotud küsimustes.

Kokku osales avatud taotlusvoorude projektides 47 503 inimest, neist 66% teises taotlusvoorus ja 27% esimeses taotlusvoorus (vt Tabel 2). Uuringut kavandades, mil puudus ülevaade osalejate kontaktandmete olemasolust ja kättesaadavusest, oli eesmärgiks koguda tagasisidet piisavalt paljudelt¹⁰ projektides osalenutelt, et saadud tulemused oleksid usaldusväärselt üldistatavad kogu meetmele. Osalejate suure arvu tõttu kavandati esialgu osalejate küsitlus läbi viia ainult nende projektide osalenute seas, kus pakuti osalejatele pikemaajalist tuge töö saamiseks ning välja jäeti paljude osalejatega e-koolitused (nt „Töötaja e-käsiraamat“ ja „Alusta otsast – eesti keel töötutele mitte-eestlastele“), kuna nende puhul on mõju töölesaamisele pigem kaudne ja avaldub koosmõjus teiste toetavate tegevustega.

Projektis osalenute (e teenust saanute) kontaktandmete (nimi, e-posti aadress) saamiseks pöördui uuringu alguses koheselt projektijuhtide poole. 39 projekti puhul ei olnud võimalik kontaktandmeid saada järgmistel põhjustel:

- ▶ projekti elluviimisel ei kogutud osalejate kontaktandmeid;
- ▶ osalejate kontaktandmeid ei säilitatud pärast projekti lõppemist;
- ▶ osalejate kontaktandmete välja võtmiseks arhiivist puudub ressurss (sh nii aeg kui tööjõud);
- ▶ projekti juhtinud inimene ei tööta enam projekti elluviinud asutuses ning tal puudub ligipääs osalejate kontaktandmetele;
- ▶ projekti elluviinud asutus ei tegutse enam, puudub ligipääs osalejate kontaktandmetele;
- ▶ uuringu elluviijatele edastati osalejate nimekirjad, kuid neis puudusid osalejate kontaktandmed;
- ▶ osalejate kontaktandmed on kodeeritud ja lepinguga kaitstud, mistõttu neid ei edastata kolmandatele osapooltele;
- ▶ osalejate kontaktandmete edastamisest uuringu elluviijatele keelduti, viidates isikuandmete kaitsele;

⁸ Õnnestunud ja problemaatilised projektid valiti välja dokumendialüüsi tulemuste alusel, pärast seda, kui projektidele oli antud asjakohasuse, tulemuslikkuse, tõhususe ja jätkusuutlikkuse hinnangud.

⁹ Küsitlusele vastas täielikult 45 projektijuhti ning intervjuud viidi läbi 13 projektijuhiga, kelle juhtida oli 20 hinnatavat projekti.

¹⁰ Uuringut kavandades seati eesmärgiks, et saadakse vähemalt 10% osalejate vastused, kelle toimivad kontaktandmed on uuringu läbiviijal võimalik saada. Vähesel osalejal arvuga projektides seati eesmärgiks saada vähemalt 5 vastust.

- ▶ teatud sihtgruppide puhul, nt puuetega inimesed, vanglast vabanenud või vanglast vabanevad isikud, puudub info e-posti aadressi ja telefoni kohta.

12 projekti puhul ei sisaldanud edastatud kontaktandmed osalejate e-posti aadresse (vt tabel 1). 18 projektijuhti lubasid saata kontaktandmeid, kuid ei teinud seda hoolimata korduvatest pöördumistest. Kahe projekti puhul ei õnnestunud hoolimata püüdlustest saada kontakti projektijuhiga. **Osalejate kontaktandmed, mis sisaldas osaleja e-posti aadressi ja/või telefoninumbrit, edastas 41 projektijuhti.** Kokkuvõttes on osalejate küsitlusega kaetud 37% hinnatavatest projektidest.

Tabel 1. Osalejate kontaktandmete olemasolu

Projektide arv (n=112)	Selgitus
39	osalejate kontaktandmeid pole võimalik saada
12	osalejate kontaktandmed ei sisalda e-posti aadresse
18	osalejate kontaktandmeid ei edastatud
2	puudub kontakt projektijuhiga
41	edastati osalejate kontaktandmed, sh e-posti aadressid

Kokku edastati uuringu läbiviijatele 2202 osaleja e-posti aadressi (vt Tabel 2), millest 155 ehk 7% küsitluse läbiviimise hetkel enam ei kehtinud. **Kokku oli toimivaid e-posti aadresse 2047.**

Tabel 2. Osalejate, kontaktandmete ja vastajate arv taotlusvoorude lõikes

Taotlusvoor	Osalejate arv	Osalejate e-posti aadresside arv (% osalejate koguarvust)	Vastajate arv (% kontaktide koguarvust)
I voor	12 797	522 (4,1%)	155 (29,7%)
II voor	31 453	884 (2,8%)	206 (23,3%)
III voor	1397	413 (29,6%)	89 (21,5%)
IV voor	1856	383 (20,6%)	127 (33,2%)
Kokku	47 503	2202 (4,6%)	577 (26,2%)

Märkus: vastajate (n=577) osakaal toimivatest e-posti aadressidest (kokku 2047) on 28,2%.

Eelpoolnimetatud probleemide tõttu osalejate kontaktandmete kogumisel kasutati osalejate veebiküsitluse läbiviimiseks kõiki projektijuhtidelt saadud kontakte (e-posti aadresse). Uuringus osalemise kutse edastati nii eesti kui vene keeles kõikidele olemasolevatele aadressidele koos küsitluse lingi ja projekti nimega, milles vastaja oli osalenud. Küsitlusele oli võimalik vastata eesti või vene keeles ning ankeet sisaldas 31 küsimust. Osalejate küsitlusele oli võimalik vastata 3. juunist kuni 30. juunini. Küsitlusperioodi jooksul tehti ka üks meeldetuletus uuringus osalemiseks (9. juunil).

Küsitlusele vastas 577 osalejat, neist 515 vastas kõikidele küsimustele ning 62 ei täitnud küsimustikku lõpuni. 122 respondenti keeldus küsitlusele vastamast. Koos mittetäielike vastustega on vastamismäär 28% (vt tabel 2 märkus).

Uuringut kavandades oli eesmärgiks saada vastamismääraks iga projekti kohta vähemalt 10% toimivatest kontaktidest¹¹. Arvestust peeti iga projekti kohta eraldi. Planeeritud vastamismäär on täidetud 38 projekti puhul, kus osalejate kontaktandmed edastati. Kolme projekti puhul jäi lubatud saavutustaseme (10%) täitmisest puudu üks vastus. Minimaalseks eesmärgiks seatud vastuste määr (10% kõikidest toimivatest kontaktidest ehk 205 vastust) ületati 2,5-kordselt. Kavandatud vastuste hulga ületamise tõttu täiendavaid telefoniintervjuusid osalejatega läbi ei viidud.

Probleemid projektijuhtide küsitluse läbiviimisel:

- ▶ projektijuhtide e-posti aadressid ei tööta enam, uusi kontakte pole võimalik avalikest andmebaasidest infootsingutega leida ja projekti elluviinud asutusel puudub info projektijuhi kontaktandmete kohta;
- ▶ projektijuht vahetus projekti elluviimise jooksul, uue projektijuhi kontaktandmed puuduvad projekti dokumentatsioonis;
- ▶ uus projektijuht ei oska anda hinnanguid projekti kavandamise ja väljatöötamise kohta;
- ▶ projektijuht ei tööta enam projekti elluviinud asutuses ega soovi projekti kohta tagasisidet anda, sel juhul küsiti võimalusel tagasisidet mõnelt teiselt projektiga seotud isikult;
- ▶ projektijuht ei mäleta vanemaid projekte, keeruline on aastatetaguseid olukordi hinnata.

Probleemid osalejate küsitluse läbiviimisel:

- ▶ osalejate kontaktandmeid ei olnud võimalik saada kõikide projektide kohta;
- ▶ osalejate e-posti aadressid ei toimunud enam küsitluse ajal;
- ▶ osalejate kohta pole teada nende emakeel, mistõttu pöördusime kõigi poole eesti ja vene keeles, see ei meeldinud mitmetele eesti keelt rääkivatele inimestele;
- ▶ osalejad ei mäleta varasemaid projekte (nt projekti nime või pakutud tegevusi) ega nendes osalemist;
- ▶ kontaktandmetena on edastatud lähisugulase (sh abikaasa, elukaaslase, vanemate või laste) e-posti aadress.

Projektijuhtide ja osalejate küsitluse tulemuste võrdlemisel tuleb meeles pidada, et projektid, mille kohta hinnanguid anti, ei kattu, st küsitlusele vastas 48 projektijuhti ning neist 19 projekti puhul on olemas ka osalejate vastused. Lisaks ei ole osalejate kontaktandmete arv projektide lõikes ühtlaselt jaotunud, vaid jääb vahemikku 1 kuni 96.

Projekti lõppfaasis viidi 15. oktoobril läbi 2 **aruteluseminari** Tallinnas, kus osalesid rakendusasutuse, rakendusüksuse, projektijuhtide ja hindajate esindajad. Aruteluseminaril tutvustati osalejatele hindamise tulemusi ning keskenduti soovitudele.

¹¹ Vähesed osalejate arvuga projektide puhul seati esialgu eesmärgiks saada vähemalt 5 vastust, kuid sellest nõudest uuringu käigus loobuti, kuna 10 projekti puhul õnnestus projektijuhtidelt saada vähem kui 15 osaleja kontaktandmed. Kokkuvõttes seati kõigi projektide puhul eesmärgiks saada 10% vastuseid toimivatest kontaktidest.

2.2 Hindamiselused

Projektide hindamisel lähtuti kõikidest konkreetse projekti puhul asjakohastest teguritest ja eelpoolnimetatud kriteeriumitest. Iga projekti asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja jätkusuutlikkust hindas kaks sõltumatut hindajat, kelle hinnangu tulemusena kujunes projekti koondhinnang vastavas aspektis.

Asjakohasuse hindamisel vaadeldi elluviidud tegevusi tervikkogumina ning hinnati, **kuivõrd on elluviidud tegevused kooskõlas meetme eesmärkidega, st aitavad tervikuna kaasa seatud eesmärgi täitmisele**. Hindamisel eeldati, et meetmele seatud eesmärgid on püstitatud asjakohaselt, st nende õigsusele hindamise raames hinnangut ei antud.

Asjakohasuse hindamise sisenditeks olid meetme raamdokumendid, projektitaotlused ja projektide lõpparuanded, intervjuud erinevate osapooltega ja projektijuhtide seas läbiviidud veebiküsitluse tulemused. Põhilise osa hindamisest moodustas dokumendianalüüs, mille käigus koondati avatud taotlusvoorude raames toetatud projektide dokumentidest info, mis võimaldaks projekti asjakohasust hinnata. Projektide puhul hinnati:

- ▶ elluviidud tegevuste sobivust rakenduskava, prioriteetse suuna, meetme ja projektile seatud eesmärkidega ja nende probleemide lahendamiseks, milleks tegevused planeeriti (sh arvestades sihtgruppi);
 - Kas projekti eesmärk ja alameesmärgid on kooskõlas meetme eesmärgiga? (jah/ei);
 - Kas projekti tegevused on kooskõlas rakenduskava eesmärgiga? (jah/ei);
 - Kas projekti tegevused on kooskõlas prioriteetse suuna eesmärkidega? (jah/ei);
 - Kas projekti sihtgrupid on kooskõlas meetme määruuses tooduga? (jah/ei);
 - Kas projekti tegevuses osalenud on kooskõlas meetme dokumentides tooduga? (jah/ei).
- ▶ projektis elluviidud tegevuste omavahelist kooskõla, sh kas elluviidud tegevused toetasid kombinatsioonina eesmärgi saavutamist;
 - Kas elluviidud tegevused olid kooskõlas planeerituga? (jah/ei);
 - Kas elluviidud tegevused on kooskõlas meetme dokumentides tooduga? (jah/ei);
 - Kas elluviidud tegevused olid omavahel kooskõlas? (jah/ei);
 - Kas elluviidud tegevused on sobilikud sihtrühmale? (jah/ei).
- ▶ kas projektide elluviimise regionaalne jaotus on kooskõlas tööturu vajadustega, arvestades tööturustatistika põhjal probleemseid sihtgrupe ja piirkondi;
 - projekti piirkondade võrdlus regionaalse töötuse jaotumisega.
- ▶ mis on meetme eesmärkide saavutamiseks olulised tegevused, mis mingil põhjusel on jäänud tegemata;
 - sisend intervjuudest;
 - elluviidud tegevuste võrdlus prioriteetse suuna ja meetme eesmärkidega.
- ▶ kasutatava indikaatorite süsteemi sobivust eesmärkide saavutatavuse mõõtmiseks.

Asjakohaseks (lisa 1 toodud tabelis märgitud rohelisega) hinnati projektid, mille eesmärgid ja tegevused olid kooskõlas meetme, rakenduskava ja prioriteetse suuna eesmärkidega ning meetme määruuses tooduga, projekti sihtrupid ja tegevustes osalenud olid kooskõlas meetme määruuses tooduga. Asjakohaseks loeti ka projektid, mis olid eelnevad tingimused täitnud, kuid üksikuid küsitavusi tekkis selles osas, kas kõik elluviidud tegevused olid sihtrühmale sobilikud. Asjakohaseks hinnati ka projektid, kus elluviidud tegevused ei olnud planeerituga kooskõlas, kuid muudatused olid eelnevalt Innovega kooskõlastatud. Samuti loeti asjakohaseks tegevused, mis hindajate hinnangul toetasid eesmärkide saavutamist ja olid sihtrühma eripärasid arvestades sobivad, kuid mille elluviimisel võis esineda probleeme seoses tegevuste või kulude abikõlblikkusega. Mõnede indikaatorite mittesobivus projekti eesmärkide saavutamise mõõtmiseks ei vähendanud projekti asjakohasust, kui projekt oli muus osas asjakohane.

Mõõdukalt asjakohaseks (lisa 1 olevas tabelis märgitud kollasega) hinnati projektid, kus esines väheseid ja dokumendialüüsi läbiviijate arvates mõõdukaid vastuolusid teenust saanute ja meetme dokumentide vahel, kuid tegevused ja teenust saanud olid põhimõttelises kooskõlas meetme kui terviku ja prioriteetse suuna eesmärkidega.

Projektid oleks loetud mitteasjakohaseks, kui need oleks olnud selges vastuolus meetme, rakenduskava ja prioriteetse suuna eesmärkidega ning meetme määruuses tooduga.

Tulemuslikkuse hindamisel vaadeldi elluviidud tegevusi nii tervikkogumina kui üksikult ning anti vastus küsimusele, **kuivõrd on elluviidud tegevustega liigutud soovitud suunas, st seatud eesmärkide täitmise poole**. Tulemuslikkust hinnati kahel erineval tasandil: nii meetme kui terviku tasemel kui projektides eraldi.

Dokumendialüüsi käigus koondati avatud taotlusvoorudes toetatud projektide dokumentidest info, mis võimaldas projekti tulemuslikkust hinnata. Projektide puhul:

- ▶ hinnati elluviidud tegevuste sisu (tegevuste iseloomu), kuivõrd on elluviidud tegevused toetanud seatud eesmärkide saavutamist;
- ▶ koondati info tegevuste elluviimisel ilmnenud probleemide ja nende lahenduste kohta;
- ▶ koondati info tegevuste elluviimist ning seatud eesmärkide saavutamist mõjutanud tegurite kohta (sh nii sisemised kui välised tegurid);
- ▶ hinnati indikaatorite saavutus- ja sihttasemeid ja nende saavutamist mõjutanud tegureid.

Tegevuste elluviimisel ilmnenud probleemide ja nende lahenduste kohta koguti hindamise käigus infot nii projektide lõpparuannetest kui ka projektijuhtide küsitluse abil. Projekti tulemuslikkuse hindamisel arvestati, millised probleemid projekti käigus esinesid, kuidas need lahendati ning kuidas lahendus mõjutas projekti eesmärkide täitmist.

Projektide tulemuslikkuse hindamisel arvestati ka seatud indikaatorite saavutustasemetega täitmisega ning sihtrühma keerukusega. Sarnaste indikaatorite saavutustasemed võivad olla erinevad sõltuvalt projekti sihtrühmast ning üldisest tööturu olukorrast. Muude mõõdetavate indikaatorite kasutamine tulemuslikkuse hindamisel oli võimalik nende projektide puhul, kus indikaatorite saavutustasemed olid lõpparuandes välja toodud.

Kõige olulisemateks näitajateks tulemuslikkuse hindamisel olid (samu kasutavad nii rakendusüksus kui ka taotlejad) projekti tulemusena tööturul rakendunute arv ja rakendumise määr (rakendunute arvu suhe teenust saanute arvu). See on ainus indikaator, mille saavutustase on hinnatud enamiku ehk 110 projekti lõpparuannetes. Kahe projekti puhul pole rakendunute arvu välja toodud.

Lisaks rakendunute arvule kasutati tulemuslikkuse hindamisel ka projektis osalenute arvu ning vaadeldi, kas eesmärgiks seatud osalejate arv saavutati või ületati. Üldise osalejate arvu kõrval hinnati ka tegevustes osalenute ning teenust saanute osakaalu (tegelik tegevustes või teenustes osalenute suhe kavandatud osalejate arvu) lõikes nendes projektides, kus vastavad tulemused lõpparuandes olid välja toodud ja/või indikaatorite tasemel hinnatud.

Projektide tulemuslikkuse lõplik hinnang kujunes järgnevalt esitatud näitajate saavutustasemetega kompleksse hindamise tulemusena:

- ▶ tegevuste kooskõla ja sobivus eesmärkide saavutamiseks – tulemuslikuks loeti projektid, mille kavandatud tegevused viidi ellu, tegevused ja teenused oli sihtrühma arvestades hästi läbi mõeldud ning toetasid projekti eesmärkide saavutamist. Tulemuslikkuse hinnangut kahandasid tegevused, mis ei sobinud valitud sihtrühmale või ei olnud piisavad osalejate tööle saamise toetamiseks (nt polnud piisaval määral planeeritud psühholoogilist nõustamist või tugiteenuseid). Viimase kohta andsid infot nii rakendumise määr ja rakendunute arv kui projektijuhtide kommentaarid aruannetes, aga ka intervjuud erinevate osapooltega.
- ▶ Projekti jooksul ilmnunud probleemid ja nende lahendamine – tulemuslikuks loeti projektid, mille elluviimise käigus tekkinud probleemid lahendati projektimeeskonna poolt või koostöös rakendusüksusega viisil, mis ei mõjutanud eesmärkide täitmist (info probleemide ja nende lahendamise kohta on toodud aruannetes).
- ▶ Rakendunute arv ja osakaal – mida suurem on projekti abil rakendunute arv, seda tulemuslikum projekt. Kuid tulemuslikkust mõjutab ka rakendumise määr. Tulemuslikuks loeti projektid, kus taotluses seatud rakendumise määra eesmärk täideti või ületati. Kuna aga projektides oli eesmärgiks seatud väga erinevaid rakendumise määrasid, siit võeti hindamisel arvesse ka lisakriteeriumit, mille järgi loeti edukaks vaid need projektid, kus rakendumise määr oli suurem kui 20% (erandiks olid keeruliste sihtrühmadega (nt puudega, sõltuvusprobleemidega inimesed või pikaajalised töötud noored) projektid ning kutseõpet pakkunud projektid, kus komplekteeriti ainult üks rühm ning koolitus kestis aasta või kauem).
- ▶ Osalejate arv (kavandatud ja tegelik) – tulemuslikuks loeti projektid, kus osalejate arv täideti või ületati ning osalejad kuulusid valitud sihtrühma.
- ▶ Osalejate arv tegevuste ja/või teenuste lõikes – tulemuslikkuse hindamisel kasutati osalejate arvu täituvust tegevuste ja teenuste lõikes nendes projektides, kus vastavad indikaatorid olid seatud. Projekt oli vähem tulemuslik, kui osalejate arv tegevuste või teenuste lõikes jäi saavutamata või olid need indikaatorid projekti lõpparuandes hindamata.
- ▶ Sihtrühma keerukus – eesmärkide saavutamise, rakendunute ja osalejate arvu hindamisel arvestati ka sihtrühma keerukusega ehk kas tegemist oli ainult töötutele (noored, vanemaealised, eesti keelt mittevaldavad inimesed, lapsehoolduspuhkusel viibivad või viibinud vanemad) suunatud projektiga või olid sihtrühma hulgas puuetega, hoolduskoormusega või sõltuvusprobleemidega inimesed, pikaajalised töötud). Keeruliste sihtrühmade puhul loeti

tulemuslikuks ka need projektid, kus rakendunute või osalenute arv võrreldes teiste projektidega oli mõnevõrra madalam.

- ▶ Muude projekti eesmärkide täitmine – tulemuslikkuse hinnangut mõjutas ka muude seatud eesmärkide täitmine, sh loodud veebilehtede ja muude materjalide kättesaadavus pärast projekti lõppu. Projekt sai madalama tulemuslikkuse hinnangu, kui muud eesmärgid jäid täitmata või ei olnud nende saavutustasemeid lõpparuandes hinnatud.
- ▶ Projektijuhtimine – projektile anti madalam tulemuslikkuse hinnang, kui projekti elluviimise käigus oli probleeme projektijuhtimisega, mis oluliselt mõjutas eesmärkide täitmist (nt lükkus tegevuste pakkumine edasi või osa tegevustest jäi ellu viimata).

Tulemuslikuks (lisas 1 olevas projektide hinnangute tabelis märgitud rohelisega) loeti need projektid, kus rohkem kui pool näitajatest (st kaheksast vähemalt viis) said positiivse hinnangu. Mõõdukalt tulemuslikuks (tabelis kollasega) loeti need projektid, millel enam kui pool näitajatest (st vähemalt viis kaheksast) sai madalama hinnangu või milles oli üksikuid suuremaid probleeme, ehkki projekti põhieesmärgid peaaegu saavutati. Projekt loeti vähetulemuslikuks (tabelis punasega), kui eesmärgid jäid täitmata või esines muid olulisi takistusi projekti elluviimisel, sh rakendumise määr oli väga madal ja indikaatorid hindamata.

Tõhususe hindamisel on fookus **ressursside kasutamise efektiivsusel** seatud eesmärkide saavutamise ja saavutatud tulemuste aspektist. Tõhusust hinnati nii meetme kui terviku kui projekti tasemel. Hinnangud projektide tõhususele on toodud hindamisaruande lisas 1 olevas tabelis, kus vähetõhusaks hinnatud projektide (märgitud punasega) puhul on toodud ka selgitus. Tõhususe juures hinnati:

- ▶ ressursside kasutamise efektiivsust saavutatud tulemuste aspektist, sh kas samu tulemusi oleks olnud võimalik saavutada väiksema ressursikuluga;
- ▶ tegevuste kooskõla planeeritud ajakava ja eelarvega, sh kas planeeritud eelarve oli piisav projekti tulemuste elluviimiseks;
- ▶ tegevuste tulemuste ja kulutuste suhet ehk kuluefektiivsust;
- ▶ tegevuste tõhusust mõjutanud sisemisi (nagu projektijuhtide pädevus või meetme korraldus) ja väliseid (eelkõige makromajanduslik olukord) tegureid.

Hindamise sisenditeks olid meetme raamdokumendid, projektitaotlused ja lõpparuanded (sh eelarved ja nende seletuskirjad), intervjuud projektijuhtidega ja projektijuhtide seas läbiviidud veebiküsitluse tulemused.

Tõhususe hindamisel kavandati võrrelda ka projektides elluviidavate üksiktegevuste maksumust ning leida ühikuhinnad (nt üld- ja erialakoolituse maksumus inimese kohta või nõustamistunni kohta), sh võrrelda neid piirkondade lõikes. Sellest loobuti, kuna nii dokumendianalüüsis kui intervjuudes selgus, et **tegevustele eraldivõetuna ei ole võimalik anda hinnangut**. Praeguse aruandlussüsteemi puhul on ühikuhindade leidmise võimalused andmete kättesaadavuse tõttu piiratud. Projektide väljamaksetaotluste ja sisuaruannete kinnitamine ei ole üks-ühele seotud. Projekti elluviija esitab väljamaksetaotluse (projekti elluviimise perioodil võidakse esitada üle 10 väljamaksetaotluse) ning sisuaruanded eraldi vastavalt toetuse rahuldamise otsusele, näiteks kaks korda aastas. Sellise aruandlussüsteemi tõttu **ei ole väljamaksetaotluse kuluridasid võimalik siduda konkreetse sisutegevuse mahuga ilma väga mahuka tööta ja lisaandmete kogumiseta**. Ka rakendusüksuse infosüsteem ei võimalda eristada, millised on iga projekti puhul teenuste ühikuhinnad, sest rakendusüksus kontrollib väljamaksetaotlusi selliselt, et moodustab vastavalt oma meetodikale valimi ning esitab valmisse sattunud kuluridade kohta projektijuhtidele päringu, et nad esitaksid kuludokumendid (arved, registreerimislehed

jms). Hindaja analüüsis põhjalikult kõigi projektide lõpparuandeid, eelarve seletuskirju ning eelarve täitmise tabeleid (vorm D). Mõnede projektide ja tegevuste puhul oli võimalik eristada nii teenuse mahu kui maksumuse näitajad – selliste projektide puhul oli võimalik leida üksikute sisutegevuste ühikuhinnad. Paraku ei olnud enamike projektide puhul aruanded koostatud sellise täpsusega, mis võimaldaksid ühikuhindade leidmist.

Lisaks detailsete andmete puudumisest tulenevale piirangule, mis teeb tegevuste ühikuhindade leidmise keerukaks ning paljudel juhtudel võimatuks, ei oleks ühikuhindade baasil tõhususe hindamine alati ka sisuliselt õige. Üldjuhul on ühes projektis pakutud osalejatele erinevaid tegevusi ja teenuseid ning **nende kombinatsioon tervikuna on aidanud inimestel tööturule jõuda**. Seda toonitasid intervjuudes ka projektijuhid. Näiteks avaldasid projektijuhid arvamust, et erinevad tugiteenuseid (nt sõidutoetus, stipendium, aga ka koolitusele eelnev individuaalnõustamine) on osutunud väga olulisteks põhiteenuse abil eesmärgi saavutamisel.

Seetõttu on **ühikuhindasid hindamises kasutatud taustainfona ning neid ei ole oluliselt arvestatud projektide tõhususe hinnangute kujundamisel**. Samal põhjusel ei olnud võimalik tõhususe hindamisel võrrelda avatud taotlusvoorudes rahastatud projektide tegevuste ühikuhindasid sarnaseid teenuseid pakkuvate asutuste (näiteks töötukassa) teenuste ühikuhindadega. Seetõttu võeti hindamises aluseks avatud taotlusvoorus rahastatud projektid, st hinnang kujundati lähtuvalt teistest rahastatud projektidest. **Projekte hinnati võrdluses teiste samas taotlusvoorus rahastatud projektidega**. Selline lähenemine võimaldas arvesse võtta tarbijahinnaindeksi muutust (taotlusvoorud avanesid eri aegadel, kuid ühes taotlusvoorus rahastatud projektid viidi ellu ligikaudu samal ajaperioodil) ning tagas ka projektide suurema võrreldavuse (kuna eri taotlusvoorudes toetati erinevaid tegevusi ja need olid suunatud erinevatele sihtgruppidele, vt ptk 1)¹².

Hindaja eesmärgiks tõhususe hindamise meetodika kujundamisel oli tagada hinnangute läbipaistvus ja korratavus ehk see, et erinevad hindajad jõuaksid samadele tulemustele. Samuti peeti silmas seda, et teatud tüüpi projektid ei tohiks süsteemselt liigituda vaid ühte tõhususe kategooriasse, kuna vastasel juhul oleks hindamiskriteeriumid valitud liialt ühekülgseks. Analüüsitulemused näitavad, et need eesmärgid saavutati (vt täpsemalt ptk 5.1).

Projektide tõhusust hinnati järgmiste näitajate põhjal:

- ▶ kogukulud osalenu kohta;
- ▶ kogukulud rakendunu kohta;
- ▶ administreerimiskulud osalenu kohta.

Väga tõhusaks (tabelis märgitud rohelise taustaga) hinnati projekte, kus:

- ▶ kõik kolm näitajat olid vastava taotlusvooru keskmisest vähemalt 25% madalamad (st koefitsient 0,75 * taotlusvooru keskmine või madalam);

¹² Kasutatava meetodika tundlikkuse hindamiseks tehti analüüs läbi ka nii, et võeti aluseks kõikide taotlusvoorude (st 112 hinnatava projekti näitajate põhjal leitud) keskmised. Tulemused olid suuresti kattuvad.

- ▶ administreerimiskulu osalenu kohta oli keskmisel tasemel (vahemikus 0,75-1,25 taotlusvooru keskmist), kuid kogukulu rakendunu kohta madalam kui 0,6 taotlusvooru keskmist¹³.

Vähetõhusaks (tabelis märgitud punase taustaga) hinnati projekte, kus:

- ▶ kõik kolm näitajat olid vastava taotlusvooru keskmisest vähemalt 25% kõrgemad (st koefitsient 1,25 * taotlusvooru keskmine või kõrgem);
- ▶ administreerimiskulu osalenu kohta oli keskmisel tasemel (vahemikus 0,75-1,25 taotlusvooru keskmist), kuid kogukulu rakendunu kohta kõrgem kui 1,85 taotlusvooru keskmist.

Ülejäänud projektid liigitati mõõdukalt tõhusateks (tabelis märgitud kollase taustaga). Erandiks oli kaks projekti, mis olid sisu tõttu sedavõrd erinevad, et hindaja kasutas ka kvalitatiivset lähenemist: telesaadetele tootmise ja spetsiifilise sihtgrupi hõivesse suunamise meetodika väljatöötamisele projektidele hinnangu andmisel võeti arvesse, et kasusaajateks on elanikkond laiemalt, mitte üksnes projektis osalenud ning seega tõsteti nende projektide tõhususe hinnangut ühe palli võrra.

Tulemuste tõlgendamisel peab arvestama, et sellisel meetodilisel lähenemisel on positiivsete külgede kõrval ka teatud nõrgad küljed. Kuigi taotlusvoorude keskmistest lähtumine võimaldab teatud määral vähendada hinnatavate projektide heterogeensust (näiteks kutseõpet pakuti vaid kolmandas taotlusvoorus jne), ei ole seda võimalik hindamises täielikult elimineerida. Ka sarnasele sihtgrupile keskenduvates projektides on sisutegevused vaid osaliselt kattuvad.

Jätkusuutlikkuse hindamisel oli fookuses küsimus, kas saavutatud tulemused jäid püsima pärast ESF rahastuse lõppemist. Jätkusuutlikkuse kontekstis on kõige olulisem, kas projekti abil tööle rakendunud inimesed töötavad jätkuvalt pärast projekti lõppu ja kui suur osa loodud töökohti ning töötute aitamiseks mõeldud teenuseid on jäänud püsima.

Hetkel ei koguta infot osalenute tööturuedukuse kohta. Jätkusuutlikkuse hindamiseks vajaliku info töötamise ja loodud töökohtade püsijäämise kohta kavandas uuringu läbiviija koguda osalejatelt ning projektijuhtidelt veebiküsitluse ning intervjuude käigus. Osalejate kontaktandmete kogumisel selgunud probleemide tõttu (vt ptk 2.1) ei ole osalejate veebiküsitluse vastused üldistatavad ning seetõttu ei ole võimalik hinnata projekti ega meetme jätkusuutlikkust tervikuna. Projektijuhid tõid intervjuudes sageli välja, et kontakt osalejatega lõppes koos projektiga ning nende edasise käekäigu kohta puudub projekti elluvijal info. Seetõttu ei olnud jätkusuutlikkuse hindamisel võimalik arvestada rakendunud osalejate jätkuva töötamise või õppimisega ega loodud töökohtade püsijäämisega. Sellele tulemusele toetudes soovitab hindaja uuel programmiperioodil koguda infot osalejate tööturuedukuse kohta nii, et tulemused oleksid projektides võrreldavad, st kindla ajaperioodi möödudes projektis osalemise lõpust (vt ptk 9).

Seetõttu keskenduti jätkusuutlikkuse hindamisel sellele, kas projektis rakendatuga sarnaste teenuste pakkumine ja/või samale sihtrühmale suunatud tegevused jätkusid pärast ESF rahastuse lõppemist.

¹³ Meetodika väljatöötamisel võeti arvesse meetme eesmärki ning kõige olulisemaks kriteeriumiks tõhususe hinnangu andmisel seati rakendumine. Seetõttu kohandati näitajaid (meetodika kirjelduses teisena nimetatud 60% kriteerium), kui rakendumise määr oli projektis keskmisest tunduvalt kõrgem või madalam.

Projekt loeti jätkusuutlikuks, kui:

- ▶ elluviija oli pärast avatud taotlusvoorst toetatud projekti lõppemist pakkunud töölesaamisele suunatud tegevusi või teenuseid ja/või tegelenud edasi sarnaste sihtrühmadega;
- ▶ KOV, töötukassa vm asutus võttis projekti lõppedes teenuse või tegevuste pakkumise üle.

Dokumendianalüüsi käigus koondati toetatud projektide dokumentidest info jätkusuutlikkuse tagamiseks rakendatavate tegevuste kohta. Projekti elluviijad andsid hinnangu tegevuste jätkusuutlikkusele toetuse taotluses järgnevate küsimuste lõikes:

- ▶ kas projekti tegevused jätkusid pärast projekti lõppu (jah/ei);
- ▶ kas projekti teenus, tegevus vms muutusid pärast projekti lõppemist sihtrühmale tasuliseks (jah/ei);
- ▶ kas projekti teenuseid, tegevusi vms arendati edasi omavahenditest (jah/ei);
- ▶ kas projekti teenuste, tegevuste vms jätkusuutlikkuse tagamiseks planeeriti esitada täiendav taotlus struktuurivahenditest (jah/ei).

Projektidokumentide analüüs annab ülevaate üksnes projekti elluviija kavatsustest jätkusuutlikkuse tagamisel, mitte aga tegelikust projekti jätkusuutlikkusest. Infot projekti tegeliku jätkusuutlikkuse kohta koguti projektijuhtide veebiküsitlusega ja projektijuhtidega tehtud intervjuude käigus. Lisaks kasutati avalikult kättesaadavat infot: kontrolliti, kas projekti elluviija veebilehe kohaselt pakutakse projektis tehtuga sarnaseid teenuseid ja/või tegeletakse sarnase sihtrühmaga nagu projektis.

Kuna eelnimetatud allikate põhjal ei olnud võimalik kõikide projektide jätkusuutlikkusele hinnangut anda, siis võeti augusti teises pooles ühendust nende projektide juhtidega, mille jätkusuutlikkuse hindamiseks nappis infot ja kes varasemale projektijuhtide küsitlusele ei vastanud. Esmalt püüti projektijuhtidega saada ühendust telefoni teel. Juhul, kui see ei õnnestunud, saadeti küsimused kirjalikult. Projektijuhtidelt küsiti järgmist infot.

- ▶ Kas tegevused jätkusid pärast ESF rahastuse lõppu, st kas jätkati samade tegevustega ja/või samade sihtrühmadega nagu projektis? Kas tegevused jätkuvad praegu? Kas tegevustega jätkati pärast projekti lõppu, aga täna enam mitte?
- ▶ Kui jätkati, siis kes jätkas teenuste pakkumist (projekti täitja ise, KOV, haridusasutus, keegi muu)?
- ▶ Kui jätkati, siis kes rahastas teenuste pakkumist (omavahenditest, jätkuprojekt, osalejad, muu)?

Projektile jätkusuutlikkuse hinnangu andmisel püüti infot trianguleerida, st eri allikatest selle adekvaatsust kontrollida. Kui see aga polnud võimalik, siis toetuti ühele allikale, nt projektijuhi vastusele.

Dokumendianalüüsi, projektijuhtide küsitluse ja intervjuude ning täiendava telefoni- ja e-kirja küsitluse info põhjal anti projekti jätkusuutlikkusele üks kolmest hinnangust:

- ▶ on jätkusuutlik (tabelis märgitud rohelisega): tegevustega jätkati pärast projekti lõppemist. Projekt loeti jätkusuutlikuks ka siis, kui hindamise hetkel enam tegevustega ei jätkatud, kuid seda tehti mõnda aega pärast avatud taotlusvooru projekti lõppemist;
- ▶ ei ole jätkusuutlik (tabelis märgitud punasega): tegevustega ei jätkatud pärast projekti lõppemist;
- ▶ projekti jätkusuutlikkust ei ole puuduva info tõttu võimalik hinnata (tabelis märgitud oranžiga).

Jätkusuutlikuks hinnati projektid, kus:

- ▶ tegevust jätkati järgmise projektiga, st saadi uus projektipõhine rahastus tegelemiseks sarnase sihtrühmaga nagu avatud taotlusvoorude projektis või pakuti jätkuprojektis sarnaseid teenuseid;
- ▶ teenuse pakkumist jätkas KOV või töötukassa;
- ▶ teenuse/tegevuse pakkumist jätkati samale sihtrühmale vähendatud mahus;
- ▶ projekti tulemina loodud materjalid on ka täna kättesaadavad ja kasutatavad inimeste tööle aitamisel või töö säilitamisel (nt telesaated, e-kursused, käsiraamatud, õpitoad, tugi- või kaugtöökeskused, veebilehed).

Projekti ei loetud jätkusuutlikuks, kui:

- ▶ projekti tegevustega ei jätkatud, kuid võrgustikutöö jätkus mingil määral;
- ▶ projekti raames loodud veebileht, abi- või õppematerjalid ei olnud kättesaadavad või neid projekti järgselt enam ei kasutatud (nt õppekavad, õppematerjalid, töövahendusportaalid jmt);
- ▶ jätkuprojekt ei saanud rahastust.

Projekti jätkusuutlikkust polnud võimalik hinnata järgmistel juhtudel (lisa 1 tabelis märgitud oranžiga):

- ▶ avalikult kättesaadavate allikate (sh projekti elluviija veebileht, SA Innove veebileht) alusel ei olnud võimalik hinnata projektis pakutud tegevuste või teenuste pakkumise jätkamist (sh jätkuprojektide elluviimist);
- ▶ puudus kontakt projektijuhiga (kahe projekti puhul ei õnnestunud hindajal projekti juhtinud isikuga kontakti saada, vt ptk 2);
- ▶ projektijuht ei vastanud veebiküsitlusele või loobus intervjuust;
- ▶ projektijuht ei vastanud telefoni või e-posti teel läbiviidud järelküsitlusele.

Kokkuvõtteks, projektidele antud hinnangute selgitused on järgmised:

Asjakohasus*	Tulemuslikkus	Tõhusus	Jätkusuutlikkus
Projekt on asjakohane	Projekt on tulemuslik	Projekt on tõhus	Projekt on jätkusuutlik
Projekt on mõõdukalt asjakohane	Projekt on mõõdukalt tulemuslik	Projekt on mõõdukalt tõhus	Projekt ei ole jätkusuutlik
Projekt on vähe asjakohane*	Projekt on vähetulemuslik	Projekt on vähetõhus	Jätkusuutlikkust pole võimalik andmete puudumise tõttu hinnata

Märkus: * Hindamisel selgus, et hinnatavate projektide hulgas ei ole mitteasjakohaseid projekte.

3 ASJAKOHASUS

3.1 Avatud taotlusvoorude projektide vastavus meetme, prioriteetse suuna ja rakenduskava eesmärkidele

Hinnatavas meetmes on asjakohased projektid, mis toetavad eesmärki suurendada kvalifitseeritud tööjõu pakkumist. Sealjuures on nähtud eesmärgi saavutamise vahenditena töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamist, töötute ja mitteaktiivsete hõivesse toomist ning tööjõu sisse- ja väljarände potentsiaali paremat ärakasutamist¹⁴. Meetme üldeesmärk sisaldab endas kaht aspekti. Ühelt poolt on eesmärgiks tööjõu pakkumise suurendamine; teiselt poolt aga seab eesmärk tööjõule ka kvaliteedikriteeriumi (“kvalifitseeritud tööjõud”). Avatud taotlusvoorused reguleerivad määrused¹⁵ on tegevustena rõhutanud töötute ja riskirühma kuuluvate inimeste tööhõivesse toomist, mida enamus avatud taotlusvooru projekte täitis suhteliselt madalat kvalifikatsiooni nõudvate töökuste (ja tööharjumuse) koolitamisega. Arvestades AT määratletud sihtgruppe, oli selline kvalifikatsioonitase suhteliselt paratamatu.

“Olgem ausad, kui ma ikka vaatan seda sihtgruppi, kellega realselt elus kokku puutume, no ei pea me Eesti inimestest... Jah me võime öelda, et meil on 8000 või mis iganes IT valdkonna inimest puudu, aga andke andeks, nendest pikaajalistest töötutest ei saa iial IT valdkonna inimesi, kes viiekümneselt või neljakümneviieselt esimest korda arvuti sisse lülitavad.”
(Projektijuht)

Töötute aktiveerimine ja tööturule toomine on väga oluline eesmärk, kuid meetme eesmärgi kohaselt on vähemalt samaväärselt tähtis soodustada juba tööturul aktiivsete inimeste suundumist suuremat lisaväärtust loovatesse ja paremaid arengu- ja teenistusvõimalusi pakkuvatesse sektoritesse või ametitesse. Enamasti ei toetanud avatud taotlusvoorude korraldus ja elluviidud projektid kõrgemat kvalifikatsiooni omava tööjõu pakkumise suurendamist, pigem toetasid taotlusvoorud tööjõu pakkumise suurendamist üldiselt (või isegi eelkõige madala kvalifikatsiooniga tööjõu pakkumist). Olulise erandi moodustavad koolitused, kus võimaldati osavõtjatele ka kutseeksami sooritamist (neid aga ei olnud palju) ning ka III ja IV taotlusvoorus kutseõppe arendamine.

Töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamist ehk teisisõnu tööhõives püsimumist rõhutasid avatud taotlusvoorude korraldamist reguleerivad määrused seoses puuetega inimestega ja vanemaealistega (II-III taotlusvoor). Teiste sihtrühmade ja taotlusvoorude puhul oli rõhuasetus tööturule sisenemisel. Sestap domineerivad projektides tegevused, mis on suunatud erinevatel põhjustel mittetöötavate inimeste tööturule aitamisele ja juba töötavate inimeste tööturul püsimumist (nõustamiste ning ümber- ja täiendõppe abil) toetavad vaid üksikud projektid.

Tööjõu sisse- ja väljarände potentsiaali parema ärakasutamise all mõeldakse IARKs¹⁶ sihtgruppi teadlikkuse tõstmist tööturumeetmetest¹⁷, kusjuures tähelepanu pööratakse tegevustele, mis aitavad kaasa mitte-

¹⁴ Inimressursi arendamise rakenduskava. Mai 2010 versioon.

http://www.struktuurifondid.ee/public/suunised/IARK_muudetud_mai2010.pdf

¹⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13063542> ja määruse hilisemad redaktsioonid.

¹⁶ Inimressursi arendamise rakenduskava. Mai 2010 versioon, lk 110.

¹⁷ See on küsitav tõlgendus – tööturumeetmete teadlikkuse ja rändepotentsiaali parema ärakasutamise seostamine on pigem meelevaldne

eestlaste ja sisserändajate integreerimisele tööturule ja ühiskonda (keeleõpe, teavitamine õigustest ja kohustustest jmt). Olulisel kohal on ka sisse- ja väljarändealase uuringupotentsiaali tugevdamine. Avatud taotlusvoorude projektidest toetasid sisserändajate integreerumist tööturule eelkõige keeleõppeprogrammid, sealjuures on aga küsitav, kui palju osalesid neis inimesed, kes on Eestisse sisse rännanud ja kuivõrd osalesid inimesed, kes juba on Eesti alalised elanikud. Riikide rändepotentsiaali parema ärakasutamise eesmärgil on oluline eristada sisserännanuid ja alalisi elanikke, mis esitatud andmete põhjal ei olnud võimalik. Samuti on rändepotentsiaali ärakasutamise tõlgendamine vaid keeleõppena kitsas ja piiratud ning sellele võiks lisanduda ka erialaste teadmiste kasutamine. Seda viimast avatud taotlusvoorude projektid ei toetanud. Küll toetasid avatud taotlusvoorude projektid sihtgruppide teadlikkuse tõstmist tööturumeetmetest, kuid siingi on küsitav, kui suures osas said seda teenust juba Eesti residendid, sest rändepotentsiaali ärakasutamiseks peaks tõstetama sisserändajate teadlikkust. Olemasoleva info põhjal oli sisserännanute osalus avatud taotlusvoorude projektides juhuslik, otseselt oma sihtrühmana neid ükski avatud taotlusvoorude projekt ei nimetanud ning selle tegevussuunaga avatud taotlusvoorude projektidel olulist puutumust ei olnud.

Seega toetasid avatud taotlusvoorude projektid kolmest sõnastatud alameesmärgist (meetme raames rakendatavate tegevuste suunad) ja meetme üldesmärgist tulenevast eesmärgist peamiselt vaid ühte¹⁸ ning üldhinnang sellele, kuivõrd kooskõlas olid projektid meetme ja prioriteetse suuna eesmärkidega on järgmine:

- ▶ töötute ja mitteaktiivsete hõivesse toomine ja üldine tööjõu pakkumise suurendamine – tugev kooskõla;
- ▶ kvalifitseeritud tööjõu pakkumine (ehk töötajate kvalifikatsiooni tõstmine) – nõrk kooskõla;
- ▶ töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamine – väga nõrk kooskõla;
- ▶ tööjõu sisse- ja väljarände potentsiaali parem ärakasutamine – väga nõrk kooskõla.

3.2 Projektitaotluste hindamine

See, kas rahastamiseks valitakse asjakohased projektid, sõltub suuresti taotluste hindamise kvaliteedist. Hindajate tööle oli projektijuhtidel palju etteheiteid. Kõige sagedamini märgiti, et hindajate kommentaaridest lähtub, et nad ei tunne valdkonda, sihtrühmade eripärasid ning neile sobivaid või vajalikke meetmeid piisavalt hästi.

“Üldiselt absoluutselt ei ole [rahul hindamise kvaliteediga], sest kui me palusime ka need, kus me oleme rahastuse saanud, need projektid, et näha mida on hinnatud, siis me saame aru, et suures osas päris ebapädevad inimesed hindavad ka näiteks puuetega inimeste valdkonda.”
(Projektijuht)

“Viimase projekti puhul me saime tagasiside ja hinnangu. Ja me saime aru, et projekti on lugenud inimene, kes /.../ tegelikult ei tea sellest asjast, sellest valdkonnast mitte midagi. Sest me ise hindasime seda viimast projekti, et see oli meie parim projekt, sest me olime ka ise õppinud, arenenud. /.../ Et projekte peaksid lugema inimesed või neid tuleks anda inimestele, kes seda valdkonda jagavad.” (Projektijuht)

¹⁸ Hindajad nendivad, et teisi alameesmärke võisid toetada sama meetme ja prioriteetse suuna programmid ning töötukassa teenused, mida siinkohal ei hinnatud.

“Istusime oma ümarlaual koos ja saime aru, et /.../ ikkagi Innove peab leidma pädevad inimesed. Et kes valdavad /.../ valdkonda, kes nagu teab ka seadusi, määrusi, teab milline on hetkeolukord. /.../ Seda projekti peab hindama valdkonda väga pädev, hästi tundev, teadev inimene.” (Projektijuht)

Sama kriitikaga ühines ka üks intervjuueeritud hindajaist, kes märkis, et kui tööturuteenuseid hindavad inimesed, kel pole üldse mingit majanduselu tausta ja kogemust tööturu valdkonnas, siis võib see tähendada, et nad ei suuda hinnata, mis teenused aitavad töötuid hiljem töö leidmisel ja mis teenused mitte. Samuti tuli projektijuhtide kommentaaridest esile, et nende nägemus sihtgrupile sobivatest teenustest läheb kohati lahku hindajate omast ja teenused, mis teenuse osutaja kogemuse järgi on olnud väga tulemuslikud, ei pruugi seda olla hindaja arvates.

Seetõttu võiks projektijuhtide arvates hindajate hulgas olla enam vastava valdkonnaga seotud praktikuid, aga kindlasti ka erialaeksperte ning inimesi, kes suudavad üle olla oma subjektiivsetest eelistustest ja oskavad eristada kvaliteetseid teenusepakkujaid neist, kes püüavad projektiga vaid maksimaalset tulu teenida. Nii või teisiti on probleemiks, et kuna Eesti on väike ning valdkonnas tegelejad tunnevad üksteist, siis ei pruugi olla võimalik tagada kõikidele võrdseid tingimusi, subjektiivsus on paratamatu. Seepärast ongi väga oluline valida hindamiseks eksperdid, kelle kohta on teada, et nad ei eelista üht või teist teenusepakkujat isiklike suhete tõttu, vaid on ausad ja hindavad ikkagi konkreetse projekti taotlust. Üks võimalus hindamise kvaliteedi tõstmiseks on taotlusvoorude järel koguda hindajate kohta tagasisidet nii projektide koordinaatoritelt rakendusüksusest kui ka kaashindajatelt (kohati isegi projektijuhtidelt) ning halvema tagasiside saanud hindajaid edaspidi mitte kaasata. Tõsiselt võiks kaaluda sihtrühma esindajate või teenust saanud klientide lisamist projektide hindamise juurde (nt puuetega inimesed või nende esindusorganisatsiooni esindajad).

“Mina ütlen seda, et praktikul on kergem hinnata kui teoreetikul. See on see sama asi: praktik, kes on igapäevaselt selle töö tegija, tema oskab palju paremini aru saada selle projekti kirjutajast, tema mõttest.” (Projektijuht)

“Ühest küljest Eesti on ju väike, et kõik teavad kõiki. Et mingil määral see on alati subjektiivne, see hinnang, ja eelmistel kogemustel põhinev ja tutvustel ja millel iganes. Teisest küljest /.../ kui ma nüüd tagasisidet vaatan ja seda hinnangut, siis esiteks inimeste raames kõigub nii seinast sein ja just sellepärast, et kui me ei saa väga tihti, taotlusvoorudes me ei saa väga näidata, mis me varem teinud oleme. Mis tähendab seda, et inimestel ei ole aimugi, millega me tegeleme, mis me üldse pakume. Kirjelduse järgi on see, mis inimese kujutlusvõime ette kujutab või siis mis tal on varasem kogemus, ja sellest lähtuvalt see hinnang on. Ma ei saa öelda, et ta ei ole nüüd pädev, aga suuresti ma pigem ütleks, et see ei ole väga pädev alati. Ma näen, et see inimene on oma hinnangu andnud, aga see tegelikult ei lähe sellega kokku, mis meie pakkunud oleme.” (Projektijuht)

Mõni projektijuht väljendas isegi korruptiivsete seoste kahtlusi, kus projekti hindeid püüti mõjutada oma sõprade kasuks.

“Meie seda projekti seal piirkonnas ei võitnud, võitis üks teine väike projekt, kes tänaseks pole oma sihtgruppegi kokku saanud. Üks hindajatest oli selle projektijuhi sõbranna lihtsalt.” (Projektijuht)

Samuti märgiti intervjuudes, et kuna töötukassa on mõningail juhtudel avatud taotlusvoorude projektidele mitte koostööpartner, vaid konkurent (sõltuvalt omavahelistest suhetest piirkonnas), siis ei peaks projektitaotlusi hindama sama maakonna töötukassa töötajad.

Hindajate tööga pole alati rahul ka hindajad ise. Üks hindaja väljendas kahtlusi, kas tema kolleegid on oma tööd piisava põhjalikkusega teinud.

Hindaja: “Kui ma hindasin kuue erineva [hindajaga] koos. Siis viis kuuest olid sellised, et sa teed suure töö ära, sa loed läbi projekti, kui on vaja midagi lisaks juurde uurida, siis sa uurid seda, sa hindad ära selle projekti, siis saadad oma paarilisele, kes vastab sulle umbes kahe tunni pärast, et ma arvan täpselt samamoodi.”

Intervjueerija: “Siis on kahtlus, et nad tegelikult ei teinud oma tööd?”

Hindaja: “No seda arvan mina isiklikult. /.../ Kaks inimest ei saa täpselt ühtemoodi arvata, kui neid punkte on umbes 50 erinevat.”

Üks intervjueeritustest tegi ettepaneku, et taotluses võiks olla võimalik näidata varem tehtut, näiteks panna kaasa koostatud materjale vms. Tema arvates annaks see hindajatele infot selle kohta, millise kvaliteediga tööd võib taotlejalt oodata. Märgiti sedagi, et projekti taotleja varasem kogemus võiks olla hindamisel suurema kaaluga. Ka uuringu autorite arvates on nii projektijuhi kui taotluse esitaja (organisatsiooni) varasem kogemus olulised kriteeriumid, mida taotluse hindamisel peab arvestama.

Projektide hindamise käigus kasutati dokumendianalüüsis ka taotluste hindamislehti. Sageli võis põhjenduste ja kommentaaride lahtrites lugeda korduvat sama sisuga teksti, mis näitab, et hindajad kas ei ole olnud piisavalt põhjalikud ja on oma töö lihtsustamiseks kopeerinud standardset teksti projektide hindamislehtedele (ei ole piisavalt tähelepanu pööranud projektidevahelistele erinevustele) või ongi taotlustes tüüpvead (st hindaja peabki korduvalt juhtima tähelepanu ühele ja samale korduvale veale), millele tuleks edaspidi taotlejate tähelepanu juhtida. Samuti võib hindamislehtedelt leida ka vastuolulisi põhjendusi punktide andmiseks või vähendamiseks. Näiteks andsid mõned hindajad projekti jätkusuutlikkusele maksimumpunktid, kui taotleja oli jätkusuutlikkusena märkinud jätkuprojektile rahataotluse esitamise. Osa hindajatest oli samalaadses olukorras jätkuprojekti taotlemist lugenud kõrge riskiga tegevuseks ning seetõttu jätkusuutlikkusele antavaid punkte vähendanud. Hindamislehtede analüüs näitas, et hindamises on lähtutud erinevatest alustest, mille kõrvaldamiseks soovitavad uuringu autorid korraldada hindajatele infopäevi hindamisaluste ja mõistete (nt uuenduslikkus, jätkusuutlikkus, horisontaalsed teemad) selgitamiseks ning hindamiskriteeriumite ühtlustamiseks.

3.3 Projektide tegevuste ja sihtrühmade valik ning omavaheline kooskõla

Dokumendianalüüsi kohaselt **on kõik projektid asjakohased**. Kõik projektid olid kooskõlas rakenduskava, prioriteetse suuna ja meetme eesmärkidega. Sellise vastavuse tagavad avatud taotlusvoorude määrustes suhteliselt täpselt sõnastatud rahastatavad tegevused ja sihtrühmad ning nende järgimise range kontroll taotluste hindamisel ja rahastatud projektide elluviimisel.

Mõned rakendusametuse esindajad märkisid intervjuudes, et määruses toodud tegevuste, teenuste ja toetuste loetelud ei olnud lõplikud, mistõttu peeti avatud taotlusvoorudes projektide toetamist heaks võimaluseks **testida (uuenduslikke) lahendusi**. Sel viisil loodeti näha, mis lahendused töötavad, mis

probleemid elluviimisel esinevad, mida oleks tarvis edu saavutamiseks teisiti teha ja kas mõned uued teenused on sellised, mida saaks võtta töötukassa regulaarsete teenuste hulka. Väga oluliseks peeti, et avatud taotlusvooru projektid jõuaks inimesteni, kes ei ole töötukassas arvel (see tulemus ka kohati saavutati, vt ptk 4).

“ESF-i mõte on ka see, et töötada häid asju välja ja et riik võtaks neid üle. Riik on ka võtnud toredaid asju üle. No see sama koondamistele reageerimise näide, ka tööharjutus tegelikult teenusena töötati ESF-i vahenditest välja, mitte riik otseselt ei töötanud seda välja. Et neid häid asju on ka üle võetud.” (Rakendusasutuse esindaja)

“Me lähtume sellest, et üks asi on see, et teha avatud taotlusvoorudega midagi sellist, mida täna ei ole, mida nagu töötukassa võibolla päris sellisel kujul ei saa teha. Ja teine asi kindlasti on ka see, et kuidas jõuda nende avatud taotlusvoorudega inimesteni, kes ei ole töötukassas arvel. /.../ Ja mis me nagu sisu mõttes oleme vaadanud ka, et saada siis avatud taotlusvoorudest selliseid huvitavamaid või selliseid ideid, mida võib-olla töötukassa ei ole teinud. Et katsetada midagi.” (Rakendusasutuse esindaja)

Uuenduslike tegevustega seotud ootused suures osas siiski ei täitunud. Väga originaalseid ideid avatud taotlusvoorudest ei lisandunud. Selle üheks põhjuseks on nii rakendusüksuse esindajate kui ka projektijuhtide hinnangul väga täpselt ja reglementeeritult sõnastatud määrused, mis vähendavad taotlejate loomingulisust ja valmidust uusi teenuseid katsetada, aga kitsendavad ka võimalusi vastavalt oma kogemusele ja teadmistele koostada teenuste pakett, mis konkreetnes regioonis, arvestades konkreetset sihtrühma annaks parima võimaliku tulemuse. Projektijuhid mõistsid määrust valdavalt nii, et sealne tegevuste loend on ammendav ja kohati ka kohustuslik (osaliselt olidki tegevused kohustuslikud).

“Taotlejal on võimalik pakkuda lisaks meetme määruses toodule uuenduslikke tegevusi. Seda uuenduslikkust aga ei ole eriti tulnud.” (Rakendusasutuse esindaja)

“Projekti tegevused, ega seal suur valik ju ei saagi olla, seal on ju väga suur osa Innove poolt ju ette antud, mida teha tohib, mida teha ei tohi.” (Projektijuht)

“No need tegevused ju, millele raha antakse, need pannakse ju sotsiaalministeeriumi poolt juba paika.” (Rakendusüksuse esindaja)

“Kui nüüd sellest 1.3.1-st rääkida, siis on olnud viis taotlusvooru ja enamuse puhul on, mitte enamuse, vaid kõikide puhul on ju paigas see, missugustele tegevustele võivad nad esitada taotluse.” (Rakendusüksuse esindaja)

Selline tõlgendus on ka määruse sõnastusest lihtsamini tuletatav ning vastavust määrusega kontrollitakse taotluste hindamisel ja projektide elluviimise seirel rangelt. Seega tagab kehtestatud reeglistik ja taotluste hindamisprotsess, et kuni avatud taotlusvooru korraldamise määrus on vastavuses meetme eesmärkidega, viiakse ellu vaid neid projekte, mis on rakenduskava, prioriteetse suuna ja meetme eesmärkidega kooskõlas. Teisalt rõhutab eeltoodu veelgi määruse väga suurt rolli avatud taotlusvoorudes elluviidavate tegevuste määratlemisel. Kui määrus loetleb tegevusi, olgu see ka mitteamendav loetelu, siis paratamatult suunatakse projektijuhte just neid tegevusi ellu viima, sest projektijuhid võtavad selliseid loendeid kui „rangeid soovitusi“. Seetõttu on oluline, et määruses oleks lihtsasti arusaadaval moel esile toodud, kas määruses loetletud tegevused ja sihtrühmad on lõplikud või on loend avatud.

Mõningate projektide puhul tekitas küsimusi planeeritud sihtrühmade asjakohasus ja see, kas tegevused olid sihtgrupile sobilikud ning omavahel kooskõlas. Kuigi otsest vastuolu meetme eesmärkidega ei hindamises ei tuvastatud, tekkis mitme projekti puhul küsimus, miks oli see suunatud ainult või peamiselt naistele või meestele, kuigi projekti tegevused oleksid sobinud mõlemale grupile. Selline sooline segregatsioon ei ole hindajate hinnangul alati õigustatud ja viitab kohati vastuolule võrdõiguslikkuse horisontaalse teemaga. Teisest küljest oli ka selliseid projekte, kus planeeriti meeste ja naiste suhteliselt võrdset osalemist, kuid tegelikult osalesid peamiselt vaid ühe soo esindajad. Mõlemal juhul kerkib küsimus, kas projekti elluviijad olid piisavalt põhjalikult läbi mõelnud oma projekti sihtrühma ning teinud vastava eelanalüüsi, mis oleks selgitanud, kas projekti tegevused on suunatud pigem naistele, pigem meestele või sobiksid mõlemale. Samuti pole selge, kuivõrd pöörasid taotluste hindajad tähelepanu projektide soolisele segregatsioonile ning sellele, millega taotlejad seda põhjendasid. Ühes intervjuus märkis projektijuht, et ta peab naiste ja meeste rakendumise erinevat hindamist üldse arusaamatuks. Need tõigad kokku näitavad, et arusaam soolisest võrdõiguslikkusest ei ole projektijuhitud hulgas kuigi kõrge ning reaalselt tähelepanu soolisele tasakaalule projektides ei osutata. Teisalt märkisid projektijuhid mõnes intervjuus, et kuna nende hinnangul sai meeste ja naiste võrdse osakaalu eest taotluses punkte, siis nad pididki osalejate arvu näitama võrdset, ehkki teadsid ette, et see pole realistlik.

Projektijuhitud küsitlusele vastanutest arvas enamus (82%), et nende projekti tegevused vastasid sihtrühma vajadustele, sh mõnes projektis kohandati tegevusi projekti käigus vastavalt sihtgrupi vajadustele. Samuti toodi välja, et tegevuste sobivuse sihtrühmale tagas individuaalne lähenemine klientidele, projekti hoolikas planeerimine ja sihtgruppide kaasamine taotlemise faasis. Mitmel juhul selgus projektijuhitud intervjuudes ja küsitluses, et projektijuhid ei osanud alguses kõiki probleeme ette näha ning mõningad tegevused ei sobinud teatud sihtrühmadele. Projektijuhid, kes leidsid, et nende projekti tegevused ei vastanud sihtrühma vajadustele, tõid välja, et tegevuste kestus oli liialt lühike ning teenuste maht polnud piisav. Lisaks leiti, et sihtrühma eelnev tase oli ebahütlane, mistõttu peaks tegevustes osalemise nõuded olema paindlikumad (arvestama inimeste ettevalmistuse, kogemuste ja tööturul eemal olemise põhjustega) või võimaldama koolitusgruppide diferentseerimist (arvestades inimese huvisid, ettevalmistust ja väljavaateid tööturul) (nt ettevõtluskoolitus ja äriplaani koostamine ei olnud sobivad noortele, kellel hariduse omandamine on jäänud pooleli ja kel polnud piisavalt eelteadmisi, et koolituse sisu täielikult mõista ning ettevõtluskoolitusi võiks teha pigem neile vanemaerialistele, kes on selgelt motiveeritud ettevõtlusega alustama). Täiendavate tegevustena, mida projektide sihtgrupid oleksid vajanud, tõid projektijuhid välja enamasti tugiisiku- ja lapsehoiuteenuse, individuaalse nõustamisteenuse (psühholoogiline- ja karjäärinõustamine). Lisaks toodi vajalike lisategevustena välja sõltuvusnõustamine (see oli üks olulisemaid teenuseid, millest puudust tunti), keelekoolitused (inglise ja vene keel ning venekeelse grupi jaoks oleks olnud vajalik eesti keele koolitus) ning leiti, et osalejad vajasisid pakutust enam praktilisi tegevusi ja tööpraktikat. Ka koolitustel pakutavate praktiliste, tööga seotud ja ametioskusi suurendavate erialade valik oli liiga piiratud.

“Sihtgrupp – pikaajalised töötud – vajavad lisaks psühholoogilisele ja karjäärinõustamisele ka sõltuvuse temaatilisi koolitusi ja nõustamist.” (Projektijuht)

“Koolitused olid, ma ütlen neid oli nii vähe sel hetkel, mida pakuti. Ja tegelikult siin räägitakse küll, et vanemad inimesed võiks minna koolitustele ja käia, aga erialasid, mida õpetada, on niivõrd piiratud, et inimestel oligi ainult kitsas valik. /.../ Just sellist täiskasvanute koolitust. /.../ aga aga me ei lasknud ka sellistele koolitusele, et tahaks midagi eneseabi või mingit

sellist tilulilu, mingit kunsti või selliseid koolitusi me ei lubanud, et asjal peab ikka olema mingi mõte.” (Projektijuht)

„Keelte õppe osa puudus täielikult inglise keele, soome keele osas. Seda on teeninduses väga vaja, eriti kui kooli lõpetamisest on üle viie aasta. Vastavalt sellele võiks ka kursus pikem olla.” (Projektis osaleja)

Osalenute küsitlusele vastanutest arvas samuti enamus (70%), et projektide tegevused, kus nad osalesid, vastasid nende vajadustele. Põhjendustena toodi eelkõige välja, et projekti käigus omandati uusi oskusi ja täiendati vanu teadmisi, koolitused ja tegevused olid huvitavad ja paraja pikkusega. Samuti oli osalejate jaoks oluline, et projektist saadi juurde enesekindlust ning sai suhelda teiste inimestega.

„Kui sattusin projektis osalema, oli mul erialane haridus olemas ja teadsin täpselt, mida ma tahan. Puudu oli lihtsalt enesekindlusest. Pärast projektis osalemist oli nii tänu koolitusel tehtud harjutustele kui ka tööpraktikale mul ka vajalik enesekindlus olemas.” (Projektis osaleja)

„Iga koolitus annab midagi, kas või suurendab motivatsiooni ja tõstab eneseteadvust. Peaasi, et liikumispuudega inimene saaks kodunt välja (esimene samm tööturule minemiseks).“ (Projektis osaleja)

„Ma sain kodust välja toredate toetavate inimeste ja loovate tegevuste keskele, mis hoidsid mõtted erksad ja ei lasknud lootustel kustuda.” (Projektis osaleja)

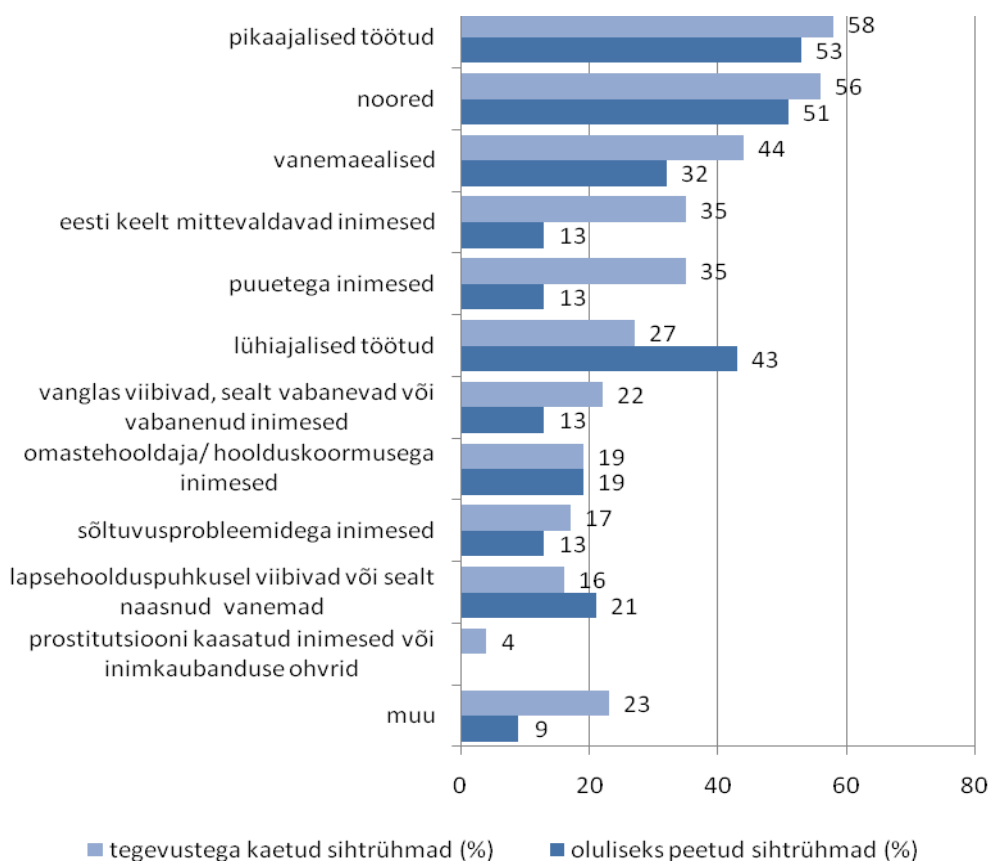
Ligikaudu kolmandiku küsitlusele vastanud osalejate jaoks ei vastanud projektides pakutud tegevused ega teenused nende vajadustele. Sagedamini tunti puudust personaalsest lähenemisest, praktilistest tegevustest ja tööpraktikast, arvutikoolitusest, mõningate erioskuste omandamisest (nt erinevad käsitööliigid, raamatupidamine, ettevõtluse alused jms), keelekursustest, venekeelsest suhtlusest koolitajaga või grupiga (st et venekeelne osa Eesti töötutest tunneb, et neil oli teenustest osa saamine kohati keeleoskuse tõttu takistatud), juriidilistest koolitustest, psühholoogilisest- ja karjäärinõustamisest ning suhtlemisest tööandjatega, vähemal määral erinevatest tugiteenustest.

Lisaks sellele olid paljud projektid vaid lühiajalise perspektiiviga. Nende tegevused kestsid vaid projektiperioodil ning pakutavad teenused ei olnud ilmtingimata kauakestva mõjuga. Töötute aktiveerimine on pikaajaline protsess ja inimene, keda püütakse hõivesse tagasi tuua, peab nägema perspektiivi. Selles mõttes olid asjakohasemad need projektid, kus töötutega tegeldi pikema aja jooksul, mistõttu loodi vähemalt võimalus osalenute harjumuste ja hoiakute muutumiseks, ning kus ei piirdutud lihttööde õpetamise ja lihtsate tööharjutustega (nagu nt heakorratööd), vaid õpetati erialasid, millel on võimalik ametialane edasiliikumine suurema sissetuleku ja kvalifikatsiooni tõstmise poole (sh edasiõppimine) ja mille järgi on tööturul nõudlus. Ka mõned intervjuueeritud rakendusasutuse esindaja töid välja, et oluline on sihtgrupiga pikaajalisemalt tegeleda, et neid hõivesse tuua.

“Noh see sama, kahe kuu pluss kuu aja praktika näide. Et noh, see ei tööta väga inimese puhul, kes on näiteks, ma ei tea, kuus aastat kodus olnud ja arvutimänge mänginud. Et see oli see, mis ma arvan, et kohe nagu ühtse lauaga kõiki neid nõrkasid projekte iseloomustas.” (Rakendusasutuse esindaja)

Ühe projekti puhul tuvastati osalenud sihtrühmade vastuolu meetme dokumentides ja projekti taotluses nimetatutega. Projektis osalesid ka inimesed, kes ei kuulunud projekti taotluses nimetatud sihtrühma (25–50-aastased töötajad ja töötud; projekt oli suunatud töötavatele noortele ja üle 50-aastastele). Selle vastuolu oli ka Innove tuvastanud ning projektile esitati selle vastuolu tõttu tagasinõue.

Kõik sihtgrupid ei saanud avatud taotlusvoorudes võrdsel määral tähelepanu (joonis 1). Seda ühelt poolt nii taotlusvoorudes seatud prioriteetide tõttu (III ja IV taotlusvoor olid fokusseeritud konkreetsetele sihtrühmadele), kuid teisalt ka taotlejate valikute tõttu. Kokkuvõttes on aga sihtrühmade kaasatus projektidesse (sagedus erinevates projektides) üsna heas kooskõlas sellega, milliseid sihtrühmi projektijuhid on olulisemaks pidanud.

Joonis 1. Erinevate sihtrühmade esindatus avatud taotlusvoorude projektides (projektide osakaal, kus vastava sihtrühmaga tegeldi) ja projektijuhtide hinnang, milliste sihtrühmade tööle saamist on kõige olulisem toetada.

Kõige sagedamini olid avatud taotlusvoorude projektidesse kaasatud pikaajalised töötud ja noored. Kõige harvem olid kaasatud inimkaubanduse ohvrid ja prostitutsiooni kaasatud inimesed ning vanglas viibivatele inimestele oli suunatud vaid kaks projekti. Viimased on ka üsna rasked sihtrühmad, kellele lähenemiseks ei pruugi avatud taotlusvoorude vorm olla kõige ratsionaalsem ning läbi tuleb mõelda, kas neid sihtrühmi on avatud taotlusvoorude raames vaja toetada. Tööealises elanikkonnas oma esindatusega võrreldes oleks võinud enam tähelepanu saada eesti keelt mittevaldavad inimesed, kelle hulgas on ka töötus kõrgem.

Hindajatele teadaolevalt ei ole Eestis tehtud analüüsi, mis selgitaks, millise sihtrühmaga on töötuse pikaajalise vähendamise eesmärgil kõige perspektiivsem tegelda¹⁹. Sundaram jt (2014) uuringus²⁰ toodi välja, et kolm prioriteetsemat sihtrühma Eestis on parimas tööeas pikaajalised töötud, parimas tööeas haritud töötud ja vallalised mitteaktiivsed töökogemuseta noored, kes ei õpi. See valik tehti aga aktiveerimise vajaduse ja potentsiaali järgi, millest kumbki ei kajasta pikaajalist tulemuslikkust või efektiivsust, vaid keskenduvad sihtrühmade probleemsele.

Nii projektijuhtide kui rakendusüksuse ja -asutuse esindajatega tehtud intervjuudes toodi välja, et vanemaealistele töötutele võiks senisest vähem tähelepanu pöörata ja rõhutada eelkõige noorte tööpuuduse leevendamise vajadust. Vanemaealised ei ole tööturul enam väga aktiivne rühm²¹ ja ehkki nende tööhõives hoidmine on riigile tervikuna (samuti sageli ka tööandjale, isegi kui seda ei aduta) väga kasulik, on rühma motiveeritus töötamiseks kohati üsna madal (tihti halva tervisliku seisundi pärast²²). Mõned intervjuueeritud leidsid, et piiratud ressursside korral võib pikaajalisema tulemuse anda noorte tööhõive suurendamine.

“Ja vastupidi, noh üleüldiste näitajate poolest see vanemaealiste tööhõive tegelikult Eestis nii hullus olukorras ei ole. Pluss siis see soovitus samamoodi, et kui me laseme selle noorte sihtgrupi käest ära, siis see pikaajaline mõju ja kahju ühiskonnale on ikkagi märkimisväärselt suur.” (Rakendusasutuse esindaja)

Samas olid vanemaealised üks sagedasem sihtrühm, kellele olid avatud taotlusvoorude projektid suunatud (kõige enam projekte oli suunatud pikaajalistele töötutele ja noortele) ning projektijuhtide küsitluses nimetati vanemaealiste sihtrühma üheks olulisemaks pärast pikaajalisi töötuid, noori ja lühiajalisi töötuid (joonis 1). Avatud taotlusvoorude määrustes nimetatud sihtrühmadest märkisid projektijuhid kõige vähem oluliste sihtrühmadena Eestisse naasnud või sisserännanud inimesi ning prostitutsiooni kaasatud inimesi või inimkaubanduse ohvreid. Et neile oli ka kõige vähem projekte suunatud, siis on siinkohal projektijuhtide hinnang sihtrühmade olulisusele ja neile suunatud projektide sagedus kooskõlas.

Ühes projektis kaasati lisaks töötutele ka kodutuid, kes ei olnud meetme määruuses sihtrühmana määratletud. Kuna kodutud on sageli ka (pikaajalised) töötud, siis nendele suunatud tegevused ei ole meetme eesmärkidega vastuolus. Samas nõuab see sihtrühm kindlasti teistsuguseid meetmeid kui need töötud, kel on eluase olemas, sest kodutute puhul pole tööle saamisel ja hiljem hõives püsimisel probleemiks ainult sotsiaalsed oskused ja tööharjumus, vaid ka elukoha ja transpordivõimaluste puudumine ning tihtipeale ka sõltuvusprobleemid.

Projektide hulgas võib välja tuua häid näiteid projektidest, mis olid asjakohased lähtuvalt sellest, et projektide tegevused olid omavahel hästi kombineeritud, sobisid sihtrühmale, kasutati uuenduslikke lähenemisi ning arvestasid tööturu ja sihtrühma vajadustega.

¹⁹ Vaata uuring “Tööturukoolituse ja palgatoetuse efektiivsuse hindamine”, CENTAR

²⁰ Sundaram, R., Hoerning, U., De Andrade Falcao, N., Millan, N., Tokman, C., Zini, M. 2014. Portraits of Labor Market Exclusion. The World Bank, Washington DC.

²¹ Riigikogu teemaleht Nr 12 / 16.04.2012. <http://www.riigikogu.ee/doc.php?172899>; Eesti Statistika. „Aasta lõpus töötus veidi kasvas“. <http://www.stat.ee/72314>

²² Uuring “Vanemaealised tööturul” (RAKE, 2012).

http://www.ec.ut.ee/sites/default/files/ec/vanemaealised_tooturul_loppraport_0.pdf

3.4 Projektide regionaalne jaotus

Eesti erinevate piirkondade²³ kaetust avatud taotlusvooru projektidega ei saa üheselt hinnata, sest vaid 66 (59% hinnatavate) projekti tegevusi on võimalik siduda konkreetse piirkonnaga Eestis²⁴ (kuid samal ajal võis piirkonnas toimuda ka teiste projektide tegevusi), 33 projekti tegevused viidi ellu mitmes erinevas piirkonnas (sh ei olnud alati kaasatud kõik piirkonda kuuluvad maakonnad) ning 13 projekti üle-eestiliselt. Kõige rohkem projekte viidi ellu Lõuna-Eestis, Põhja-Eestis või kahes erinevas piirkonnas samaaegselt (vt tabel 3).

Tabel 3. Avatud taotlusvoorude projektide arv Eesti eri piirkondades (taotlustes toodud info põhjal) taotlusvoorude kaupa

	I taotlusvoor	II taotlusvoor	III taotlusvoor	IV taotlusvoor	kokku
Põhja-Eestis	6	9	4	1	20
Lõuna-Eestis	7	9	2	6	24
Kirde-Eestis	2	6	1	1	10
Lääne-Eestis	2	4	2	1	9
Kesk-Eestis		3			3
2 piirkonnas	5	5	6	3	19
3 piirkonnas	4	2	1	1	8
4 piirkonnas	2	3		1	6
üle-eestiline	4	6	1	2	13
kokku	32	47	17	16	112

Esimese ja teise taotlusvooru projektide keskmine kestus oli enam kui 27 kuud ehk üle 2 aasta (tabel 4). Peaaegu kolmeaastaseid projekte oli esimeses taotlusvoorus 20, need viidi peamiselt ellu perioodidel 2009–2011, 2009–2012 ning 2010–2012. Teises taotlusvoorus oli enam kui kaheaastaseid projekte 32 ning üheaastaseid projekte 2. Kolmandas taotlusvoorus oli üle kaheaastaseid projekte 2, ülejäänud kestsid 11–24 kuud. Neljandas taotlusvoorus rahastuse saanud projektid viidi ellu peamiselt 11–24 kuu jooksul.

Tabel 4. Projektide elluviimise aeg ja keskmine kestus kuudes taotlusvoorude lõikes (projektide arv)

projekti algus- ja lõppaasta	I taotlusvoor	II taotlusvoor	III taotlusvoor	IV taotlusvoor	kokku
2008–2010	1				1
2008–2011	1				1
2009	1				1
2009–2010	9	1			10
2009–2011	12	7			19

²³ Eesti piirkondlike üksuste statistiline klassifikaator: Põhja-Eesti (Harju maakond), Lääne-Eesti (Hiiumaa, Lääne, Pärnu ja Saare maakond), Kesk-Eesti (Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond), Kirde-Eesti (Ida-Viru maakond), Lõuna-Eesti (Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond).

²⁴ Lähtudes taotluses toodud infost.

2009–2012	7	15			22
2010		2			2
2010–2011		5			5
2010–2012	1	11			12
2010–2013		6			6
2011–2012			6		6
2011–2013			11		11
2012–2013				16	16
projekte kokku	32	47	17	16	112
projektide keskmine kestus kuudes	27,5	27,1	22,4	19,7	25,4

Avatud taotlusvoorudest rahastatud projektid pakkusid erinevaid tegevusi kõige sagedamini Harjumaal (tegevusi pakkus 44 projekti), Tartumaal (23), Ida-Virumaal (22) ning Pärnumaal (16, vt tabel 5). Kõige vähem projekte viidi ellu Jõgevamaal (4), Hiiumaal (6) ning Saaremaal (6). Projektide arv maakonnas on tugevas korrelatsioonis vastavas maakonnas registreeritud töötute arvuga (sõltumata vaadeldavast aastast, hindajad kasutasid töötute arvu aastail 2009–2012). Töötute arvu ja maakonnas kokku elluviidud avatud taotlusvoorude projektide arvu vahelise korrelatsiooni kordaja on $> 0,93$. Teistest erineb vaid IV taotlusvoor, kus korrelatsioon on nõrgem (eri aastail $0,53 < r < 0,58$), kuid ka see seos on statistiliselt usaldusväärne ($p < 0,041$). Seega võib tõdeda, et **maakonna tasemel vaadatult on registreeritud töötute arv ja neile suunatud avatud taotlusvoorude arv väga heas kooskõlas**.

Tabel 5. Avatud taotlusvoorude projektide arv eri maakondades (taotluste põhjal) taotlusvoorude kaupa

	I taotlusvoor	II taotlusvoor	III taotlusvoor	IV taotlusvoor	kokku
Harju maakond	14	17	8	5	44
Hiiu maakond	2	3	1		6
Ida-Viru maakond	8	9	4	1	22
Jõgeva maakond	1	3			4
Järva maakond		5	1	1	7
Lääne maakond	2	3	3	1	9
Lääne-Viru maakond	1	4	1	2	8
Põlva maakond	2	6	1	2	11
Pärnu maakond	5	6	3	2	16
Rapla maakond	1	3	2	3	9
Saare maakond	2	3		1	6
Tartu maakond	8	11	1	3	23
Valga maakond	2	6		4	12
Viljandi maakond	2	2	2	2	8
Võru maakond	3	7	1	2	13
üle-eesti	5	6	1	2	14

I taotlusvooru projektide tegevused viidi ellu 135 Eesti vallas ja linnas 227²⁵-st ehk 59% kohalike omavalitsuste piirkonnas (tabel 6). II taotlusvooru projektide tegevused katsid 85% linnadest ja valdadest. III ja IV taotlusvooru projekte oli tunduvalt vähem ning nende tegevused katsid vastavalt 45% ja 39% linnadest ja valdadest. Kokku pakuti erinevate projektide tegevusi 220 linna ja valla elanikele ehk 97% kohalikes omavalitsustes.

Tabel 6. Avatud taotlusvoorude projektid kohalike omavalitsuste piirkondades (taotluste põhjal) taotlusvoorude kaupa

	I taotlusvoor	II taotlusvoor	III taotlusvoor	IV taotlusvoor	kokku
linnade ja valdade arv, kus erinevate projektide tegevusi pakuti	135	192	104	90	220
tegevustega kaetud linnade ja valdade osakaal (%; n=227)	59	85	45	39	97
üle-eestilisi projekte	4	6	1	2	13
kokku projekte	32	47	17	16	112

Kui lisada neile üle-eestilised projektid, siis **võib väita, et kõigi Eesti kohalike omavalitsuste elanikel oli võimalus avatud taotlusvooru projektide tegevustes osaleda**. Samas tuleb silmas pidada, et järeltus tugineb taotluses toodud infole, kuna lõpparuannetes ei esitata infot teenust saanute kohta omavalitsuste kaupa. Käesoleva hindamise autorite hinnangul oleks osalejate elukoha ja hilisema rakendumise asukoha kohta info omamine teenuste hindamise ja edasise planeerimise seisukohast informatiivne.

3.5 Planeeritud ja elluviidud tegevuste omavaheline kooskõla

Viies projektis tuvastati vastuolu elluviidud tegevuste ja planeeritud tegevuste vahel. Näiteks jäeti ära mõned tegevused, kuna sihtgrupi huvi tegevuste vastu (teatud koolitused ja nõustamine) oli liiga väike, mistõttu ei suudetud gruppi moodustada, mõnel juhul tegevused ühendati (nt nõustamine viidi läbi koolituse käigus). Samuti selgus mõnes projektis, et teatud tegevused ei ole sihtrühmale sobilikud või ei anna projekti eesmärki silmas pidades lisaväärtust. Sellised erisused on enamasti Innovega kooskõlastatud ja peegeldavad nõrka ettevalmistustööd projektide planeerimisel. Ühel juhul tuvastati elluviidud tegevus, mis ei olnud kooskõlas meetme määruses sätestatuga (projekt nr 1.3.0102.12-0413; Targa Töö Ühing: "Noored tööle!", kust rahastati ka Facebooki mängu loomist) ning Innove on abikõlblikku kulu selle projekti puhul vähendanud. Samas tuleb nentida, et sihtrühma (noored) silmas pidades oli Facebooki rakenduse loomine info edastamiseks asjakohane. Projekt "Põhiharidusega töötutele noortele suunatud lapsehoidja eriala kutseõpe koos tugiteenuste võimaldamisega Tallinna Pedagoogilises Seminaris" (nr 1.3.0102.11-0384) lõppes ennetähtaegselt (kuna kool liitus Tallinna Ülikooliga, misjärel kadus tal kutse andmise õigus) ja osa tegevusi jäi seetõttu ellu viimata. Kõik ärajäetud või muudetud tegevused kooskõlastati rakendusüksusega ning enamasti muutus vastavalt ka projekti eelarve. Seega oli tegemist

²⁵ Siseministeeriumi andmetel oli perioodil 2009–2013 Eestis 227 kohalikku omavalitsust. Alates 01.11.2013 on Eestis 215 kohalikku omavalitsust. (<https://www.siseministeerium.ee/kov/>)

kontrollitud olukorraga, mida ei ole põhjust käsitleda probleemina. **Pigem tuleb sellist paindlikkust (teatavates piirides) toetada**, sest projektide kestel sageli muutuvad mitmesugused välistingimused ja projektidel peab olema võimalus nendega kohaneda.

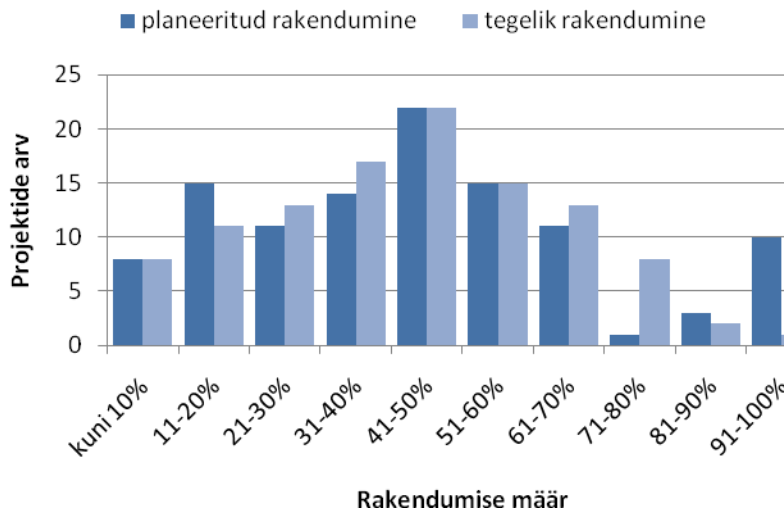
Positiivsena toodi intervjuudes esile see, et avatud taotlusvoorus rahastatud projektides osalemise eelduseks ei olnud töötukassas arvelolemine. Üks projektijuht tõi intervjuus välja selle, et neil õnnestus jõuda sellise sihtgrupini, mis oli seni jäänud riiklikest tööleaitamise tugiteenustest üldse ilma, kuna need inimesed ei otsi ise aktiivselt abi ei töötukassast ega mujalt. Selliste inimesteni jõudmist ja nende projekti kaasamist pidas projektijuht suureks saavutuseks ning selliseid saavutusi märkisid rakendusasutuse esindajad just nimelt avatud taotlusvoorude korraldamise eesmärgina.

“/.../ Ja teine asi kindlasti on ka see, et kuidas jõuda nende avatud taotlusvoorudega inimesteni, kes ei ole töötukassas arvel, sest teadupärast kõik töötud ei võta end töötukassas arvele. Et sisuliselt, tegelikult see, mis töötukassa oma teenuseid pakub, see jõuab nendeni, kes on töötuna arvel. Aga me tahaksime ikkagi, et me kuidagi saaksime ka nende inimesteni, kes ei ole töötukassas arvel ja see on tegelikult siis, üks võimalus ongi avatud taotlusvooru projekte kasutada selleks.” (Rakendusasutuse esindaja)

“Ja tegelikult seda on ka näidanud see praktika, et nendel [avatud taotlusvoorude projektide elluviijatel] õnnestub ka oma projektides ka kaasata inimesi, kes ei ole töötukassasse mingil põhjusel läinud.” (Rakendusasutuse esindaja)

3.6 Indikaatorite sobivus

Paljudes projektides oli probleeme indikaatorite valikuga (lisaks teenust saanute hulgale ja rakendumise määrale ka “teised mõõdetavad indikaatorid”) ja neile sihttasemete seadmisega. Mitmed projektid on olnud liiga optimistlikud rakendumise määra prognoosimisel, kuni selleni, et on loodetud saavutada 100%-line rakendumise määr (9 projekti; 95% või enam loodeti rakendumise määr saavutada 10 projektis, mis on 9% hinnatud projektidest), ehkki ühes projektis see ka saavutati (joonis 2). Sealjuures on **paljudel juhtudel lõpparuandes rakendumise määr valesti arvatud**. Arvestades teenust saanud sihtrühmade keerukusega, võiks projektides lugeda rahuldava rakendumise määra alampiiriks vahemikku 20–30%.

Joonis 2. Planeeritud ja tegeliku rakendumise määra jaotumine avatud taotlusvoorude projektides.

See piir pole siiski absoluutne ja lähtuvalt sihtrühma probleemidest (nt puudega inimesed) või keerukusest nendega tegelemisel (vähemotiveeritud noored) võib olla tulemuslik ka väiksema rakendumise määraga projekt. Siiski on küsitav, kas on õigustatud, et taotluste hindamisel on peetud piisavaks planeeritud rakendumise määra, mis jääb alla 10% (selliseid projekte oli kokku seitse ehk 6% hinnatud projektidest). Nii madalat rakendumise määra saab aktsepteerida vaid keerukate sihtrühmade puhul. Muudel juhtudel peaks projekt kindlasti seadma endale eesmärgiks parema tulemuslikkuse. Teisalt töid rakendusasutuse ja -üksuse esindajad välja, et lisaks kõrgele rakendumismäärale on oluline sihtrühma kuuluvaid inimesi aktiveerida ning ka madal rakendumise määr on tegelikult keerukate sihtrühmade puhul hea tulemus.

“Et üks asi on see, et ainult see positiivne pool ei ole kindlasti ainult see, et inimene on hõivesse saanud. Isegi kui ta ei ole selle projekti lõppedes hõivesse saanud, aga kui ta on suudetud sotsialiseerida tegelikult. /.../ See on kindlasti kasulik. Võibolla mingi aja möödudes ta ikkagi jõuab hõivesse.” (Rakendusasutuse esindaja)

Lisaks rakendunute arvule ja rakendumise määrale kui põhilistele indikaatoritele kasutatakse taotlustes “teiste mõõdetavate indikaatoritena” enamasti väljundindikaatoreid, mis ei mõõda projektide tulemust ega mõju. Näiteks on indikaatoriteks enamasti koolitustel, praktikatel ja tööharjutustel osalenute arv, nõustamisteenust saanute arv, trükiste puhul jaotatud eksemplaride arv jne. Tulemusindikaatoritena kasutatakse enamasti rakendunute või ettevõtlusega alustanute arvu; koolituste puhul, kus on võimalik läbida kutseksam kvalifikatsiooni omandamiseks, kasutatakse ka edukalt eksami läbinute arvu. Leidub projekte, kus tulemusindikaatorina kasutatakse osaleja hinnangut oma enesekindlusele, teadlikkuse suurenemisele, motiveeritusele jms. Nende indikaatorite täitmist on mõnikord mõõdetud tagasisideküsitluse vormis, kuid on ka ridamisi projekte, kus lõpparuandes ei ole ühtegi märget, et neid indikaatoreid oleks hinnatud.

“Teiste mõõdetavate indikaatorite” hulgas on ka indikaatoreid, mis ei ole tegelikult mõõdetavad, näiteks indikaatorid „pereelu mikrokliima paraneb“, „toetada KOVe ja riiki ... meetmete väljatöötamisel“, „hoitakse kokku töötuskindlustushüvitist“, „paranenud on iseseisev toimetulek ja kaasatus

ühiskonnaellu“. Mõnel juhul on kasutatud indikaatoreid, mis ei ole otseselt projektiga seotud ja mida projekt otseselt oluliselt mõjutada ei saa, näiteks „töötukassa poolt korraldatavatele ettevõtlusalastele koolitustele soovijate järjekord on vähenenud“ ja „kui palju säästab projekt oma tegevuse vältel maksumaksja raha“. **Viimastes taotlusvoorudes on indikaatorite seadmine võrreldes esimeste taotlusvoorudega muutunud täpsemaks ja indikaatorid on konkreetsemad.** See on tõenäoliselt seotud määruse nõuete täpsustumisega.

Edaspidi tuleks tööle rakendunutele lisaks lugeda kokku ka õppima asunud koolitatud²⁶. Mitmetes projektides on seda tehtud, kuid osades lõpparuannetes on vaid märgitud, et lisaks tööle asunutele asus osa koolitatuid edasi õppima. Inimeste aktiivsuse tõstmise ja hõivesse toomise eesmärki silmas pidades on õppima asumine tööle asumise kõrval samuti positiivne tulemus (inimene muutub aktiivsemaks ja tema kvalifikatsioon tõuseb; haridustase ja töötamine on positiivses korrelatsioonis).

Samuti oli kohati probleeme indikaatorite sihttasemete vastavusega projekti eesmärkidele. Nt oli ühes projekti taotluses eesmärgiks, et 20 inimest saab tööd, kuid indikaator oli, et 130 inimest kindlustab töökoha (indikaator ei mõõda eesmärki); teises projektitaotluses oli eesmärk, et osalejate tööhõive suureneb 10%, kuid rakendunute osakaaluks oli märgitud 50% (vastuolu eesmärkide vahel; aruandes omakorda olid täiesti uued indikaatorid ja taotluses toodud olid hindamata). Sama probleem oli mitmes teises aruandes ning küllalt sageli olid taotluses toodud indikaatorid lõpparuannetes hindamata või vahetatud uute vastu.

3.7 Avatud taotlusvoorude projektide võrdlus töötukassa teenustega

Mõne projekti lõpparuandes viidati probleemidele sihtrühma leidmise ja projektirühmade täitmisega selle pärast, et projektiga samaaegselt või vahetult enne seda oli toimunud analoogne koolitus töötukassas ning sihtrühma liikmeil puudus motivatsioon saada sarnase sisuga teenust teistkordselt. Samuti tõid projektijuhid välja seda, et projektid konkureerisid omavahel. Selline dubleerimine ei ole kindlasti asjakohane ning dubleerivate tegevuste väljaselekteerimine peaks edaspidi olema projektitaotluste hindamise üks osa. Intervjuudes märkisid nii rakendusüksuse kui rakendusasutuse esindajad, et nad tervikuna ei näe avatud taotlusvoorus pakutud teenuste ja töötukassa teenuste vahel olulist kattuvust. Nende hinnangul kaasati avatud taotlusvoorude projektidesse sihtrühmi, mis jäävad töötukassa teenustest kõrvale ning samuti erinevad projektides pakutud teenused nii oma sisu kui mahu poolest töötukassa omadest. Samas tõid mõned intervjuueeritud projektijuhtidest välja, et nende teenused on väga sarnased töötukassa omadega, ehkki oli ka neid, kes hindasid enda teenuseid töötukassa omadest oluliselt põhjalikumaks.

“Ma arvan, et see on kõik suhteliselt sarnane ju töötukassa pakutud teenustega, kõik oli sisuliselt sama, et need nõustamised ja tööklubid ja koolituste leidmine.” (Projektijuht)

²⁶ See kohustus projektijuhtidel ka on (kohustus tuleneb määruse lisa 3 vormist E. https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/1271/2201/3012/130122010015_3_E.pdf), kuid paraku lõpparuanded alati õppima asunute kohta infot ei edasta.

“Paljud olid juba töötukassa kaudu käinud ja teinud neid asju ka, siis olid neid [teenuseid] nagu saanud mitmeid kordi.” (Projektijuht)

“Kui nüüd võrrelda näiteks töötukassaga, meil on vaja argumenteerida siis, et mis see annab lisandväärtust, siis töötukassast tavapärase tööotsija saab teenust kuni 20 minutit individuaalset konsultatsiooni kuus, pluss siis, kui hästi läheb, näiteks üks kuni kaks korda maksimaalselt karjäärinõustamist ehk ütleme 1,5–2 tundi teenust näiteks kuus. Kui ta tuleb meie juurde, ta saab 120 tundi seda tööotsingu koolitust, pluss kümneid tunde erinevaid nõustamisi. See mahu vahe on lihtsalt niivõrd erinev ja see kvaliteedi muutus, mis inimeses on võimalik siis paari kolme kuuga esile tuua. Ja töötukassa konsultandid ka selle pärast saavad hea meelega meie juurde inimesi.” (Projektijuht)

“Me räägime kõik, et me tahaksime teha üksteisega koostööd, aga kuidagi ei jõua sinnamaale. Et pigem võiks see tulla, kuskilt võibolla väljastpoolt, see soov näha MTÜ-sid koos tegutsemas. Et kuna me praegu osaleme ühtedel ja samadel hangetel võistlevate pakkumistega, et noh ühe rahakoti pärast võideldes ei teki seda usaldust nii väga. Aga samas me teame üksteise võimeid. Kui me usume, et kellegi teise lähenemine meie kliendile võiks olla tulemuslikum, siis me katsume ikka lahendusi leida ja üksteisele kliente vahetada või siis abi paluda. Et päris nullilähedane see ka pole. Mingi koostöö ikka toimub. Aga see on pigem selline ettevaatlik.” (Projektijuht)

Osalenute küsitlusele vastanutest oli 51% viimase viie aasta jooksul kasutanud ka töötukassa poolt pakutavaid töölesaamist toetavaid teenuseid, nendest arvasid pea pooled (46%), et nende arvates on töö leidmiseks paremad avatud taotlusvooru projektides pakutavad tegevused ning vaid 7% arvas, et selleks on paremad töötukassa poolt pakutavad tegevused. Projekte eelistanud osalejad tõid eelkõige välja selle, et töötukassas on vajalike ja end huvitavate koolituste saamine väga raske või pea võimatu. Samuti leiti, et projektis pakutavad teenused on suunatud konkreetsetele sihtrühmale, mistõttu on projektid tihtipeale paindlikumad ning arvestavad rohkemate sihtgrupi iseärasustega, samal ajal kui töötukassa koolituste puhul on koolituste sihtrühm väga lai.

„Projekt keskendus rohkem konkreetsele inimesele. Lähenemine oli kuidagi personaalsem ja keskendus sellele, et inimene leiaks töö, mis talle sobib, mida ta on õppinud ja tahab teha. Töötukassas jäi sageli mulje, et nende eesmärk on sind lihtsalt kuhugi tööle saada. Et töötukassast saada tööpraktikale või mingile koolitusele, kulus oluliselt kauem aega kui projekti kaudu.“ (Projektis osalenu)

„Töötukassa pakutavad projektid on väga ühekülgsed ja mõeldud madala hariduse ja vähese kvalifikatsiooniga inimestele. Tegeletakse rohkem elu hammasrataste vahele jäänud inimestega. Natukene spetsiifilisemate koolituste jaoks polevat Eesti töötukassal raha. Üldiselt töötukassast koolituse saamiseks seatakse ette nii palju takistusi, et olen nende taotlemisest loobunud.“ (Projektis osalenu)

Töötukassat eelistanud osalenud aga leidsid, et töötukassa on professionaalsem, nende kaudu saab rohkem informatsiooni tööpakkumiste kohta ning töötukassa vahendusel pakutakse kindlamat ja konkreetsemat tööd. Lisaks toodi välja, et kui avatud taotlusvooru projektide abil saadavad töökohad on mõnikord lühiajalised, siis töötukassa vahendusel võib leida pideva pikaajalise töökoha.

Teatava mööndusega võib öelda, et kui projektijuht (projekti taotlej organisatsioon) tunneb valdkonda ja piirkonna vajadusi ning ka seda, mis teenuseid töötukassa pakub, siis on suurem tõenäosus, et ta taotleb toetust tegevustele, mis ei dubleeri töötukassa pakutavaid teenuseid.

3.8 Projekti lõpparuannete kvaliteet

Asjakohasuse hindamist takistas aruannete halb kvaliteet. Kohati ei olnud võimalik aruandest aru saada, mis tegevused lõpuks reaalselt ellu viidi. Edaspidi peaks muutma lõpparuande vormi selliselt, et see seaks kõrvuti planeeritud ja läbiviidud tegevused, tegeliku ajakava, projektijuhi hinnangu (koos indikaatoritega) iga osutatud teenuse edukusele ja selgituse, miks mingi teenus jäi ellu viimata (juhul kui nii oli). Oluline on, et oleks selgelt aru saada, mis planeeritud lõpuks ellu viidi ja millise hinnangu projektijuht sellele tegevusele annab, koos indikaatorite saavutustasemetega. Praegu on projektijuhtidel küll nõue sellist infot edastada²⁷ ja ka võimalus selline detailne selgitus lisada, kuid seda pole alati tehtud. Sestap on lõpparuannete sisukus ebaühtlane ja läbiviidud tegevuste loetlemine ebajärjekindel. Mitmed projektid on näiteks lõpparuandes detailselt loetlenud, millal neil mingi üksik tegevus toimus, kuid jätnud täiesti kajastamata, kas teised tegevused üldse toimusid. On ka projekte, kus on kirjeldatud, mis teenused toimusid hästi, kuid see on pigem erand.

²⁷ Nõue tuleneb lisa 3 vormi A ja B punktist 3.

4 TULEMUSLIKKUS

4.1 Töötuse dünaamika Eestis hinnataval perioodil

Hinnatava meetme eesmärgiks oli toetada tööturule naasmist, mistõttu analüüsitakse tulemuslikkuse hindamisel ka makromajanduslikke arenguid, sh regionaalse tööpuuduse dünaamikat ning avatud taotlusvoorude eri sihtgruppide (noorte, vanemaealiste, pikaajaliste töötute jne) tööturupositsiooni. Eesti statistikaameti tööjõu-uuringu andmed kajastavad töötute arvu kõikide sihtrühmade üleselt maakondlikul tasemel. Detailsed andmed kohalike omavalitsuste lõikes on olemas 2011. aasta kohta rahvaloenduse andmetel, kuid need kirjeldavad ainult toonast hetkeseisu. Kohalike omavalitsuste lõikes avaldab registreeritud töötute arvu Eesti töötukassa ning võimalik on eristada noori, vanemaealisi (50 kuni pensioniiga), pikaajalisi ja lühiajalisi töötuid. Kuna avatud taotlusvooru projektide seirearuannete põhjal ei ole võimalik eristada osalejaid ja rakendunuid kohalike omavalitsuste lõikes, siis antakse käesolevas aruandes ülevaade tööpuudusest maakonna tasandil.

Töötute arv oli haripunktis aastal 2010, mil registreeritud töötuid üle Eesti oli enam kui 79 500 (tabel 7). Arvuliselt enam oli töötuid Harjumaal, Ida-Virumaal, Tartumaal ja Pärnumaal ning kõige vähem Hiiumaal ja Järvamaal, st mida rohkem on maakonnas elavaid inimesi, seda suurem on ka töötute arv maakonnas.

Tabel 7. Aasta keskmine registreeritud töötute arv maakondades 2009–2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Kogu Eesti	66971	79654	54544	42781	37062
Harju maakond	26212	32092	20966	15756	13770
Hiiumaa maakond	461	598	433	328	286
Ida-Viru maakond	11864	14421	11244	9332	7766
Jõgeva maakond	1316	1236	865	746	667
Järva maakond	1744	1933	1255	979	907
Lääne maakond	1272	1416	1013	785	690
Lääne-Viru maakond	2761	3400	2369	1855	1504
Põlva maakond	1394	1705	1220	1020	938
Pärnu maakond	4438	5179	3537	2800	2247
Rapla maakond	1787	2204	1618	1254	1028
Saare maakond	1385	1570	1036	890	836
Tartu maakond	5803	6720	3964	3043	2875
Valga maakond	1941	2227	1747	1483	1309
Viljandi maakond	2409	2552	1613	1174	1032
Võru maakond	2185	2402	1665	1338	1207

Allikas: Eesti Töötukassa

Eesti Statistikaameti andmetel oli töötuse määr²⁸ kõrgeim 2010. aastal Ida-Virumaal (25,6%), Läänemaal (22,5%) ning Jõgevamaal (20,5%; tabel 8). Peaaegu kõikides maakondades oli töötuse määr sel aastal kõrgem kui 10%, välja arvatud Saaremaa, kus töötuse määr oli 9,2%. 2012. aastal tõusis töötuse määr võrreldes eelneva aastaga Hiiumaal, Pärnumaal ja Valgamaal. Aastal 2013 suurenes töötuse määr oluliselt Võru maakonnas. Üle-eestiliselt aga vähenesid nii töötute arv kui töötuse määr perioodil 2010–2013 märgatavalt.

Tabel 8. Töötuse määr tööealisest rahvastikust (15–74-aastastest) maakondades 2009–2013

Töötuse määr maakondades	2009	2010	2011	2012	2013
Kogu Eesti	13,5	16,7	12,3	10	8,6
Harju maakond	12,6	16	11,5	8,8	8
Hiiumaa maakond	11,4	12,6	4,8	11,2	5,3
Ida-Viru maakond	18	25,6	19,7	17,7	15
Jõgeva maakond	19,8	20,5	13	11,1	6,9
Järva maakond	12	17	13,3	7,8	7,5
Lääne maakond	15,2	22,5	13,2	10,4	8,1
Lääne-Viru maakond	16,8	12,4	11,1	9,7	9
Põlva maakond	12,1	15,3	12,3	11,4	10,1
Pärnu maakond	10,3	14,2	10,4	11	7,8
Rapla maakond	15,7	19,6	13,4	8,5	7,4
Saare maakond	10,3	9,2	10	9,1	8,7
Tartu maakond	11,9	15,5	11	8,4	5,7
Valga maakond	17,3	13	12,6	14,5	7,2
Viljandi maakond	12,1	11,8	9,1	7,1	5,7
Võru maakond	16	14,7	11,2	7,2	17,2

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuringu (ETU) andmed.

Töötuse vähenemine sel perioodil tuleneb eelkõige majanduse üldisest taastumisest kriisijärgsel perioodil²⁹. Otseselt meetme 1.3.1 tegevustele, sh avatud taotlusvooru projektidele, töötuse sedavõrd suurt vähenemist omistada ei saa. Samuti pole töötute arvu vähenemises võimalik tuvastada järse muutusi, mida võiks omistada ühele või teisele meetme tegevuse mõjule. See ei tähenda, et avatud taotlusvooru projektid ei mõjutanud töötuse olukorda Eestis, kuid seda mõju tööturu olukorda vaadeldes kvantifitseerida ei saa.

Aastate lõikes ei ole töötute andmeid projektide tulemuslikkusega võimalik siduda, kuna enamus projekte viidi ellu pikema perioodi jooksul (1,5 kuni 3 aastat) ning hindamise jaoks puuduvad andmed osalejate ja

²⁸ Töötuse määr on töötute osatähtsus tööjõus (hõivatute ja töötute summa). Pikaajalise töötuse määr on aasta või kauem tööd otsinud töötute osatähtsus tööjõus. Tööhõive määr on tööga hõivatute osatähtsus 15–74-aastases rahvastikus.

²⁹ “Rahapoliitika ja majandus. Hetkeseis ja ülevaade.” 1/2013. Eesti Pank.

rakendunute kohta aastate lõikes. Samuti ei ole võimalik hinnata projektide tulemuslikkust Eesti erinevates piirkondades, kuna enamiku projektide tegevused viidi läbi Eesti erinevates piirkondades samaaegselt (vt pkt 3.4 tabel 3) ning praegune aruandlus ei võimalda tuvastada, millisest piirkonnast olid osalejad pärit ning millises piirkonnas nad rakendusid. Töötuse piirkondlikke muutusi mõjutavad enam teised tegurid (üldine majanduse olukord, üksikute suurte tööandjate lisandumine või kadumine piirkonnast jmt) kui avatud taotlusvooru projektide tulemused.

4.2 Projektide tulemuslikkuse näitajad

Meetme eesmärges silmas pidades on kõige olulisemad projekti tulemuslikkuse näitajad projekti tulemusel rakendunute arv ja rakendunute osakaal teenuseid saanuist (rakendumise määr). Enamasti loeti projektides rakendunute hulka ainult need, kes leidsid töö (kas hooajatöö, lühiajalise töö või sõlmisid töölepingu). Sageli on hindamata jäetud töö säilitanute või õppima asunute osakaal, mis samuti on tulemuslikkuse seisukohast olulised näitajad.

Oluline indikaator on ka teenust saanute koguarv, kuna võib eeldada, et teenust saanute arv ja tööle asunute arv (sh hiljem, pärast projekti lõppu tööle asunute arv, mis praegu ei kajastu projektide aruannetes) on positiivselt korreleeritud ehk mida enam on teenuse saajaid, seda suurem on tõenäoliselt ka rakendunute arv. Kõikide hinnatud avatud taotlusvooru projektide peale kokku sai projektide lõpparuannete järgi avatud taotlusvoorude projektidest teenust enam kui 47,5 tuhat inimest. Töötuse tipp hetkel 2009. aastal oli Eestis kokku 87,3 tuhat registreeritud töötut³⁰. Olemasolevate andmete alusel ei ole võimalik hinnata, kui palju oli osalejate hulgas neid, kes osalesid korraga mitmes projektis.

Edukate projektide – selliste, kus saavutati reaalne muutus töötute hoiakuis ja töötamiseks ettevalmistuses – positiivne mõju ilmneb ka hiljem, pärast tegevuste lõppu, kuna tööle rakendumine võib võtta aega ega pruugi olla saavutatav projekti lõppemisel. Praegu ei seirata avatud taotlusvoorude projektides ei hilisemat (projektijärgsel perioodil) tööle asumist ega pikaajalist tööl püsimist.

“Ja siis kohati võis sind ära ehmatada see, et kui näiteks olid tegevused suunatud pikaajalistele töötutele ja grupp oli näiteks 30 inimest ja et neist aasta pärast töötab kaks inimest. Aga neist tõesti töötabki kaks inimest. /.../ Et väga hea tulemus on see, kui sa oled saanud selle pikaajalise töötute, noh samm, teine, kolmas nagu kusagile edasi. Ja siis räägime tööle minemisest hoopis kahe aasta pärast.” (Hindaja)

Et pikaajalise rakendumise kohta info puudub, muudab rakendunute arvu tõlgendamise keerukamaks. On olemas mingi hulk töötuid, kes osalevad projektis ja asuvad selle lõppedes tööle, kuid pärast mõneajalist töötamist (nt pärast katseaja lõppu) loobuvad sellest (või ei soovi nende jätkamist tööandja) ja neist saavad taas töötud, kes mõne aja pärast uuesti mõnd töötutele suunatud teenust saavad. Osal neist puudub tegelik motivatsioon tööle asumiseks ja nad töötavad vaid niipalju, kui on vaja sotsiaalteenuste tagamiseks. On ka tööandjaid, kes kasutavad katseaja ja praktika- või palgatoetust selleks, et oma kulusid vähendada ning väldivad inimeste püsivalt tööle võtmist (mis samuti tingib vaid ajutise rakendumise). Selliseid töötuid, aga ka töötuid, kel muudel põhjustel projekti lõppedes töökoht ei

³⁰ Allikas: Eesti Töötukassa.

säilinud, ei ole hindajatele kättesaadava info põhjal võimalik eristada ega nende hulka hinnata. Seega saab ka avatud taotlusvooru projektide puhul hinnata vaid projektide lühiajalist tulemuslikkust.

„Reaalsus on see, kui tegeleda pikaajaliste töötutega, et nad saavad korra tööle ja seejärel kaotavad kiiresti töö ning tulevad tagasi sooviga saada teenust.“ (Projektijuht)

Hoolimata sellest, et suures osas projektidest (35%) oli tegelik rakendumise määr planeeritust kõrgem, hindasid projekti elluviijad rakenduvate osalejate osakaalu taotlemise faasis liiga optimistlikult. Tegelik rakendumise määr jäi planeeritust madalamaks 41% projektide puhul. Peaaegu igas kolmandas projektis planeeriti rakendunute osakaaluks enam kui 50% osalejatest, mis majanduslikku olukorda, sihtgruppide keerukust ning üldist osalejate arvu arvesse võttes ei ole enamasti realistlik. Siiski olid projektid rakendumise määra saavutamisel üsna edukad ja nii mõneski projektis saavutati rakendumise määr, mis ületas 70% (vt joonis 2). Kui planeeritud rakendumise määr oli väiksem kui 50%, siis enamasti see tulemus tegelikult täideti või ületati. Suuremate planeeritud rakendumise määrade korral (enam kui 60% osalejatest) jäi tegelik rakendumise määr sellele alla (vt tabel 9). See ei tähenda, et kõrgema planeeritud rakendumise määraga projektid oleksid vähem tulemuslikud, vaid saavutustase valiti liiga optimistlikult.

Tabel 9. Planeeritud ja tegelik rakendumise määr avatud taotlusvooru projektides.

tegelik rakendumise määr	kuni 10%	11–20%	21–30%	31–40%	41–50%	51–60%	61–70%	71–80%	81–90%	91–100%
planeeritud rakendumise määr										
kuni 10%	5	1	2							
11–20%	3	6	3	1	1	1				
21–30%		2	1	6	1	1				
31–40%			2	5	5	1		1		
41–50%		2	1	3	9	3	1	2	1	
51–60%			1		3	5	2	4		
61–70%				2	1	3	5			
71–80%					1					
81–90%			1			1	1			
91–100%			2		1		4	1	1	1

Märkus: Tulemused on esitatud 110 projekti kohta, kuna kahe projekti puhul ei olnud rakendunute määra võimalik hinnata.

Projektijuhid peavad oluliseks tulemuslikkuse näitajaks mitte üksnes seda, mitmel inimesel õnnestus tööle või koolipinki saada, vaid ka laiemalt seda, et inimestel taastus usk enesesse ja laienes nende sotsiaalne võrgustik. Sedalaadi tulemused ei ole kvantifitseeritavad ja neid ei ole võimalik kontrollida.

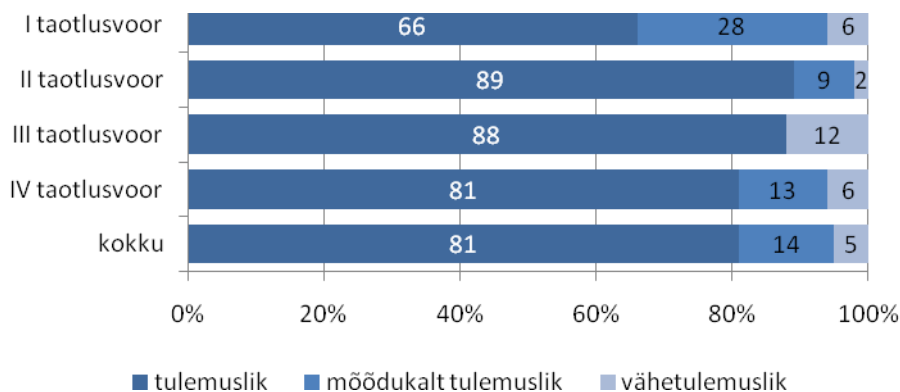
„Projektis hakkas see väga ka silma, et nad hakkasid üksteist hoidma, siis tekkisid sellised sotsiaalsed suhtlusgrupid. Ja ei ole harva, et me näeme täna tänaval töötuid, kes siin said tuttavaks ja nad sõbrustavad. Küll ja küll käivad koos kontsertidel, käivad koos kuskil mingitel üritustel ja siis meil on mõni grupp olnud, näiteks et nad siin teevad lõpupeo ära ja nad

lähevad veel oma grupiga edasi lõpetama ja tekib selline nagu sotsiaalne võrgustik nendele jälle koos läbi mingisuguse tegevuse.“ (Projektijuht)

Lisaks rakendunute osakaalule on projektide tulemuslikkuse hindamisel arvesse võetud ka teiste seatud indikaatorite saavutustasemete täitmist. Projektide hulgas oli nii neid, kus indikaatorite sihttasemed ületati mitmekordselt kui ka neid, kus eesmärgiks seatud tasemeid ei saavutatud. Põhjuseid võib selleks olla mitmeid. Sageli nimetati tegevuste elluviimist mõjutanud tegurina majanduslangust, öeldes et selle tõttu oli võimalik ellu viia rohkem tegevusi kui algselt planeeritud, kuna tegevused olid eeldatust odavamad. Samas aga tõi majanduslangus kaasa ka tööpuuduse suurenemise, mistõttu oli klientidel palju keerulisem tööd saada (mis omakorda vähendas rakendunute arvu).

Projektide tulemuslikkuse hindamisel selgus, et **suur osa teiste mõõdetavate indikaatorite saavutustasemeist olid projektide lõpparuannetes hindamata**. Projekte, kus vähemalt üks taotluses seatud indikaator (peale kohustuslike teenust saanute arvu, rakendunute arvu ja rakendumise määra) oli lõpparuandes hindamata (st taotluses nimetatud indikaatorit lõpparuandes ei olnud, puudus indikaatori saavutustase või oli lõpparuandes kajastatud indikaatoreid, mida taotluses polnud nimetatud), oli 44 ehk 39% hinnatavatest projektidest. Ebamääraseid ja tegelikult hindamiskõlbmatuid indikaatoreid (nt tugevneb aktiveerimiskeskuse võimekus sotsiaalteenuste osutamisel; paraneb pikaajaliste töötute aktiveerimisteenuse kvaliteet; rahvusvahelise koostöö kaudu on omandatud uuenduslikud meetodid, kuidas kõige efektiivsemalt riskigrupi konkurentsivõimet parandada; tänu koolitustele ja nõustamistele tõuseb sihtgrupi valmidus tööturule sisenemiseks) ning hindamata indikaatoreid esines sagedamini I ja II taotlusvooru projektide aruannetes (vastavalt 10 ja 21 projekti). Kuigi rakendusüksuse koordinaator märkis intervjuus, et nii taotlustes kui lõpparuannetes kontrollitakse esitatud indikaatorite saavutustasemete hindamist, leidub projekte, millel osa indikaatoritest ei ole mõõdetavad või on nende saavutustase aruandes märkimata. Intervjuus viidati, et tegu võib olla koordinaatori inimliku eksitusega, kuid puudustega aruannete arv viitab siiski sagedasemale probleemile.

Projektijuhtide küsitluses vastas 50% projektijuhtidest, et nende projektide tulemused saavutati, 30%, et ületati ja 20%, et saavutati osaliselt (kokku vastas 45 projektijuhti ehk vastustega on kaetud 40% hinnatavatest projektidest). Ükski projektijuht ei öelnud, et neil jäid tulemused saavutamata. Hindajad olid siiski tulemuslikkuse hindamisel kriitilisemad ning leidsid dokumendianalüüsi põhjal, et **112-st hinnatud projektist 15 (14%) on sellised, mille tulemuslikkus on mõõdukas ja vähetulemuslikke projekte on kuus (5%, vt joonis 3)**. Kõige suurem osakaal oli tulemuslikel projektidel II taotlusvoorus (89%). Selles voorus oli vaid üks ebaõnnestunud projekt. I ja III taotlusvoorus hinnati ebaõnnestunuks kaks projekti ning IV taotlusvoorus üks projekt.

Joonis 3. Hinnangud projektide tulemuslikkusele taotlusvoorude lõikes (% projektidest vastavas taotlusvoorus)

Tulemuslike projektide hulgast võib välja tuua häid näiteid projektidest, mis olid mõnevõrra tulemuslikumad kui teised hinnatavad projektid (peamiselt osalejate arvu ning rakendunute määra alusel) ning mille tegevuste tulemus aitab inimesi tööturule tagasi ka pärast projektitegevuste lõppemist. Näiteks OÜ Hydraco „Keelekliik“ (tulemus on kättesaadav ka praegu ning töötajad saavad kasutada seda oma keeleoskuse parandamiseks), MTÜ Moreno Keskus „Kvalifitseeritud tööjõu suurendamine ja integratsioon tööturule läbi koostöö ja sotsiaalse dialoogi“ (osales ja rakendus kavandatust suurem hulk inimesi, nõustamiskeskused tegutsevad ka praegu), SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus „Pärnumaa noored hakkajad kogukonna toel tööturule“ (kõrge rakendumise määr, tuge pakuti ka pärast projekti lõppemist). Lühikirjeldus edukate projektide kohta on toodud jätkusuutlikkuse peatüki lõpus.

4.3 Sihtrühmade ja tegevuste piiritlemine erinevates taotlusvoorudes

II taotlusvooru projektide suurem õnnestumise osakaal võib olla seotud taotlusvoorude korraldamist reguleeriva määrusega. Kui I ja II taotlusvooru puhul oli projektide elluviijail väga suur valikuvabadus nii sihtrühmade kui tegevuste valikul, siis III ja IV taotlusvooru puhul lubati tegevusi pakkuda vaid kindlatele sihtrühmadele³¹, osa varasematest tegevustest ei olnud enam abikõlblikud (sh ettevõtlus- ning palgatoetus, toetatud ja kaitstud töö võimaluste ning paindlike töövormide pakkumine, uuringute läbiviimine) ning kohustusliku tegevusena lisandus tööpraktika pakkumine pikaajalistele töötutele ja hiljem ka noortele. Projektijuhid leidsid, et sellise samm-sammulise täpsustamisega võib kaasneda oht tegevusi üle reguleerida ning taotlejate tegevusvabadust (nt sihtrühmade valikul või muutuvatele oludele kiirelt reageerimiseks) liialt piirata. Mitmed projektijuhid, aga ka sotsiaalministeeriumi esindajad ja projektitaotluste hindajad pidasid (tagantjäre hinnates) määrust liialt jäigaks, et see sobituks realselt sihtrühmade ja piirkondlike vajadustega. Selline jäikus võib vähendada projektide tulemuslikkust. Näiteks märkisid projektijuhid küsitlusele vastates, et neil oluks vaja pakkuda teenuseid (sh erinevad nõustamis- ja tugiteenused) ja kaasata sihtrühmi, mida määrukses polnud loetletud (ja mis seetõttu polnud

³¹ III taotlusvoorus keskenduti eelkõige noortele vanuses 16–29 eluaastat ja pikaajalistele töötutele ning IV taotlusvoorus olid fookuses noored ja vanemaealised. Sihtrühmade valikul lähtuti vastava taotlusvooru avamise ajal sihtgrupi olulisusest, statistikast ja poliitikasoovitustest.

abikõlblikud), et sihtrühmad olid liiga detailselt määratletud (III ja IV taotlusvoorud ei saanud taotleda rahastust jätkuprojektile, kuna sihtrühmi võrreldes I ja II taotlusvooruga kitsendati märgatavalt) ning keerulisemate sihtrühmade (eelkõige puudega inimesed) puhul oleks olnud vaja pakkuda pikemaajalisi teenuseid, kui määrusega normeeritud.

“Soovisime projekti meeskonda lisada ka psühhiaatri, kuid see polnud abikõlblik kulu.”
(Projektijuht)

“Kui on näiteks kuni 7-aastase lapsega 1,5 aastat kodus olnud vanem. Inimene palub end projekti võtta, kui tal on 8-aastane laps või ei ole ta olnud kodus 1,5 aastat vaid 1 aasta 3 kuud, siis seda kahjuks teha ei saa.” (Projektijuht)

„Sihtrühm, kellele tegevused mõeldud, võiks olla pigem laiem, sest see annab projektile suurema paindlikkuse. Eriti väiksemates kohtades projektide elluviimisel oleks sellest abi.” (Projektijuht)

Samuti ei arvestanud määrus seda, et koolituste pakkujad elavad teises rütmis kui avatud taotlusvoorud projektid ning määrusega täpselt normeeritud tegevused või nende osutamise viis (kestus jmt) võivad takistada erinevate Eestis pakutavate (koolitus)teenuste kombineerimist ja sellest kerkida võivat sünergiat ning kokkuhoidu. Projektide ajakavad ja määrusega ette nähtud tegevuste järjestus ei lange alati kokku üldisel koolitusturul toimuvaga (sh nt kutsehariduskeskuste õppeaasta tsükliga) ning see võib takistada osaleja suunamist projektivälisele koolitusele. Nii mõnigi projektijuht kirjeldas olukorda, kus teenuse saaja jaoks oli turul sobiv koolitus, kuid ta ei saanud selles osaleda, sest tal ei olnud (ajaliselt) enam võimalik läbida kohustuslikku praktikat. Probleemid tekivad ka siis, kui rahastamisotsus, projekti eelarve või tegevuskava muudatuste kooskõlastamine rakendusüksusega viibib või jäävad ettevalmistavad tegevused venima. Selliste viivituste korral ei pruugi projekti tegevuste sidumine üldiste koolitusvõimalustega enam nii lihtne või sageli üldse võimalik olla. Koolitusturul toimuv nõuab projekti elluviijatelt valmidust paindlikuks ja kiireks reageerimiseks.

“Määrus oli meie jaoks liiga jäik. /.../ Ja jäikus seisnes siis selles, et see skeem paberil on väga ilus, aga kui on nõue, et kõigepealt on karjäärinõustamine, karjääriplaan, siis 10-päevane proovipraktika, siis on erialakoolitust võimalik sellele noorele osta ja pärast seda ta läheb uuesti praktikale. Siis seda niimoodi ajastada realselt turule... /.../ Et kui mina või Teie üritaksime praegu ühte erialakoolitust endale osta, siis saaksime teada võib-olla üks päev enne – jah, homme algab. Panen Teie nime kirja ja homme algab, et me saime grupi kokku. Ja see on tüüpiline. /.../ Noor läbib võib-olla... Variant A. Ta läbib kõik need asjad, selle praktika ja siis öeldakse talle, et ei, sa ei saa seda erialakoolitust. Siis on motivatsioon nii maas kui maas. Ma tegin kõik, ma pingutasin teie skeemi järgi. Või teine variant, et kohe algab midagi väga tähtsat, aga me ei suuda seda 10 päevast praktikat pressida kahe päeva sisse. Selline liialt jäik suhtumine.” (Projektijuht)

Tulemuslikkust kahandas näiteks koolitee katkestanutele kutseõppe pakkumiseks ettenähtud ajapiirang. Selle teenuse puhul on tarvis ette valmistada õppeprogrammid, sest olemasolevate ülevõtmine ei pruugi olla kooskõlas sihtgrupi vajaduste ja eripäradega ning teha enne alustamist sihtgrupiga ettevalmistavaid tööd, et neis õpiharjumus ja -oskused taastada või tekitada. Sihipärast motiveerimist nägid projektijuhid õnnestumise tegurina, kuid tõid välja, et see osutus praktikas väga keeruliseks: kuna inimestel oli negatiivne õpikogemus, siis tuli algusjärgus teha palju tööd selle nimel, et inimesed oleksid üldse valmis

kooli tulema ja seal regulaarselt käima. Ühelt poolt viitab nende asjaoludega mitteamvestamine taotlejate vähesele kogemusele või probleemide alahindamisele taotluse koostamisel, kuid teisalt ka objektiivsetele probleemidele ettevalmistamiseks piisava aja varumisel (määrusega ette antud projektiperiood osutus liiga lühikeseks kõigi vajalike teenuste ning koolituse enda läbiviimiseks). Seega võiks projektijuhtide arvates planeerida kursuse läbimiseks enam aega ning arvati, et liiga lühikene projekti kestus võis olla põhjus, miks osa koolidest otsustas taotlusvoorus üldse mitte osaleda.

„No vaadates seda, kui palju tegelikult realselt sihtgrupi ettevalmistamiseks läheb aega; see, et esiteks nad reaalset ülesse leida, konkreetset nendega tegeleda, nõustada, pakkuda seda tuge, et siin neid tugitegevusi oleks võinud olla julgelt ma arvan pool aastat enne tegelikult õppimise aega. See oleks andnud palju stabiilsema, noh ütleme sellise kindlama õppetulemuse ka nende puhul. /.../ Miinimum pool aastat ma arvan [on ettevalmistamise aeg], siis saab normaalselt planeerida, otsustada, leida ka seda sihtgruppi, erinevaid võimalusi ja võibolla ka neid erialasid muuta. Kõik ju elu muutub nii kiiresti, et me ei tea kuidas on see vajadus siis võibolla, aga jah. No tuli toime, aga pikem aeg on parem.“
(Projektijuht)

Eraldi probleemigrupi moodustas eraldatud toetuse kasutamise jäikus. Projektijuhtide sõnul saaksid nad sihtrühma jaoks palju enam ära teha, kui raha kasutamine oleks projekti sees paindlikum ja võimaldaks ressursi erinevate teenuste vahel vastavalt vajadusele ringi tõsta. Praegu on eelarve kasutamine kindlalt reglementeeritud ja ei tohi projektijuhid isegi jääke vastavalt ratsionaalsetele vajadustele kasutada, kui selleks ei saada rakendusüksuselt kooskõlastust. Projektijuhtide hinnangul jälgis rakendusüksus eelarve kasutamist rangemalt I ja II taotlusvooru projektide elluviimisel, hiljem oli koostöö koordinaatoriga paindlikum. Kindlasti ei saa rahul olla nende juhtumitega, kui eelarve muutmise keeldumisega tekitati olukord, kus (edukas) projekt ei saanud eelarve ülejääkide arvelt (st efektiivse ja tõhusa tegevuse tulemusena) taotluses planeeritud enam teenust osutada.

“Meil jäi tasapisi isegi järgi, ütleme niimoodi, et /.../ kümme tuhat eurot kuskilt nii jäi igast projektist vaikselt ilusasti järgi. Et kuna nad on erinevate ridade [vahel jagunenud], kus ümber tõsta asju ei anna ja ei tohi ja midagi teha ei saa. Loomulikult selle raha eest me oleks saanud võib-olla rohkem, see 10 000, mis järgi jäi, rohkem koolitada /.../. Kuna ta on selliste ridade pealt, kus sa algselt ei osanud ette näha, sa võtad küll need keskmised hinnad Eestis, aga elu läks nii palju odavamaks, et sa said selle odavamalt sealt kätte. Niimoodi need augud tekivad ja seda sa sealt enam teise kohta ümber tõsta ei tohi. Ja siis kui sa teed taotluse, siis seda nagu ei lasta sealt reallt sinna ümber tõsta.” (Projektijuht)

“Oleks vajalik rohkem usaldust rakendusüksuse poolt ja paindlikust eelarve muutmise võimalustes, kui selgub muutmise vajadus – eriti just tundlike ja individuaalset mõtlemist nõudvate sihtgruppide puhul, nagu seda on raske puudega inimesed.” (Projektijuht)

Samas oli ka neid projektijuhte, kes hindasid, et meetme määrustes seatud tingimused olid hästi läbi mõeldud, tasakaalukad ja reguleeritud sobilikult täpsusega ning aitasid projekti ellu viia.

“Leian, et kõik oli projekti läbiviimiseks mõistlikult reguleeritud ja ei tekitanud küsimusi, mis tegevusi võib teha ja mida mitte.” (Projektijuht)

*“Määrus oli igati asjakohane ja realistlik ning võimaldas erinevaid projekte rakendada.”
(Projektijuht)*

Puuduste tunnetamine sõltub sellest, kas projekti vajadused ületasid määrusega seatud piire, kui kogunud oli projektijuht ja kas taotlemisel osati probleeme ette näha, samuti sellest, kui keerulisse aega (kiired muutused tööturul, suured hindade kõikumised) projekt sattus. Üks projektijuht märkis, et rakendusüksuse nõudmised on aja jooksul ka täpsustunud ja seda projektijuhile sobilikult:

“Olen olnud seotud mitmete tööhõive projektidega ja näinud rakendusüksuste arengut mõttetu bürokraatia vähendamise suhtes. Lollusi /.../ pole enam nõutud. Paberimajandust on vähendatud miinimumini. Tänu selle eest!” (Projektijuht)

*“Mõningad nõuded olid küsimusi tekitavad just vähese projektitöö kogemusega inimesele.”
(Projektijuht)*

Samuti sõltub puuduste tunnetamine sellest, kuidas sujus projektijuhi koostöö rakendusüksusega ning suur osa projektijuhte ei omista nõuete jäikust mitte meetme määrustele ja üldistele finantsnõuetele, vaid eeldavad, et tegu on rakendusüksuse (või koordinaatori) jäiga suhtumisega. Kui rakendusüksus ei ole projektijuhile suutnud oma nõudeid piisaval määral ja arusaadavalt põhjendada, võivad tekkida projektijuhi ja rakendusüksuse koordinaatori vahel ebakõlad. Sellised ebakõlad võivad hiljem muutuda ka tööd takistavaks ning tulemuslikkust pärssivaks. Projektijuhid vajavad teatavat paindlikkust, et oma projekti vastavalt oludele kohendada.

“Ta [rakendusüksuse kontroll] on suhteliselt paindumatu oma olemuselt, ka kuni siis projekti lõpuni. Kui sa saadki [rahastuse], sul on suured õilsad ideed, mis sa teed ja siis selgub, et see sihtrühm on hoopis teistsugune oma olemuselt ja käitumiselt, mis sa nagu eeldad või arvad, siis sul ei ole mitte midagi teha, sest sa oled projekti niimoodi üles kirjutanud. See iga muudatus on ka ju selline peavalu ja see võtab nii palju aega.” (Projektijuht)

Üks rakendusüksuse esindajaist pidas just kitsamalt sihistatud taotlusvoore tulemuslikumaks, sest projektid on konkreetsemad ja paremini fokusseeritud.

Lähtudes eelkõige projektide tulemuslikkuse hinnangutest (tulemuslike projektide osakaalust taotlusvoorus, joonis 3), aga ka intervjuudes toodud kommentaaridest, on hindajate kokkuvõttev seisukoht, et **II taotlusvooru korraldamisel taotlejatele pakutud tegevusvabadus oli tulemuslikkuse seisukohast kõige sobivam**. Ehkki II taotlusvoorus oli tegelik keskmine rakendumise määr väiksem kui III ja IV taotlusvoorus, tuleb võtta arvesse, et II taotlusvoorus olid kaasatud keerulisemad sihtrühmad kui III ja IV taotlusvoorus (vt Tabel 10), ning et taotlusvoor toimus ühel keerulisemal perioodil majanduskriisi põhjas töökohtade suure vähesuse tingimustes. Hindajate seisukohast on taotlusvoorude võrdlemisel olulisem üldisem edukate projektide osakaalu hinnang, mille järgi on sarnase tulemuslikkusega II ja III taotlusvoor. Kuid III (ja IV) taotlusvooru kohta märkisid projektijuhid, et nende piirkondlikest vajadustest lähtudes oleks olnud vaja kaasata teenustesse suurem hulk sihtrühmi, kui III taotlusvoor võimaldas.

Tabel 10. Keskmine planeeritud ning tegelik keskmine rakendunute osakaal taotlusvoorude lõikes (% projektidest vastavas taotlusvoorus)

	Keskmine planeeritud rakendunute osakaal	Tegelik keskmine rakendunute osakaal
I taotlusvoor	41%	39%
II taotlusvoor	47%	41%
III taotlusvoor	52%	53%
IV taotlusvoor	52%	47%
kokku	47%	43%

4.4 Toetuste taotlemine

Nii projektijuhtide kui rakendusasutuse ja -üksuse esindajatega tehtud intervjuudes toodi välja, et **projekti õnnestumiseks on oluline tunda piirkonna olukorda, kus projekt ellu viiakse ning sihtgruppi, kellele tegevusi suunatakse**. Kogenud projektijuhid eristuvad vähem kogenutest selle poolest, et teavad kohalikke olusid ja koostööpartnereid, oskavad paremini hinnata erinevate teenuste osutamiseks vajalikke ressursse ja võimalusi ning planeerida asjakohaseid teenuseid.

Vähem kogenud projektijuhid saavad kogemuse nappust kompenseerida **põhjaliku planeerimise ja eelanalüüsiga**. Kui need ei ole väga hästi tehtud, siis võib projekti eelarve olla valesti planeeritud või tegevuste mahud valesti hinnatud, sihtrühma suurus valesti valitud, ei leita praktikakohti vms. Kõik need seigad vähendavad tulemuslikkust.

Samuti selgus projektijuhtidega tehtud intervjuudest, et mitmed neist ei teinud projekti taotlemise faasis põhjalikku eelanalüüsi sihtgrupi kohta ning see mõjutas ka tulemuslikkust. See on ühelt poolt arusaadav, kuna avatud taotlusvooru väljakuulutamise ja taotluse esitamise vaheline aeg on piiratud (ca üks kuu). Samas näitasid intervjuud, et need projektijuhid, kelle ettevõtte/asutuse tegevuse põhifookus oli ka enne projekti elluviimist sellele sihtgrupile teenuste osutamisel, kellega projektis tegeleti, oskasid juba taotlemise faasis võrdlemisi täpselt hinnata, milline on eelarvest ja vajadusest lähtuvalt indikaatorite sihttase. Osa projekte elluviinutest mõtles taotlemise faasis põhjalikult läbi sihtgrupi suuruse, konsulteeris selleks KOVide või töötukassaga ja analüüsis statistilisi näitajaid ning kaardistas, milliste erialade töötajaid tööandjad vajavad ja milliseid teenuseid oleks tarvis, kuid mida riik ja KOVid (piisavas mahus) ei paku.

“Palju on olnud probleem algselt sellega, et kui hakatakse ka eelarvet planeerima, siis tegelikult ega täpselt ei teata turuhinda, et millised on need skaalad, kuhu planeeritakse. Ja seal samas püütakse ka väga minimaalsete vahenditega [projekt ellu viia].” (Rakendusüksuse esindaja)

“Me ikkagi ju õpetame teatud sihtgrupile midagi ja me alati mõtleme selle sihtgrupi hästi konkreetselt läbi, et kes seal on, mis seal on? Me kaasame alati neid eksperte. Meil oli väga konkreetselt läbi mõeldud, et kellele just millist eksperti meil on vaja. Me olime enda jaoks selle küll väga läbimõelnud, ennem kui me seda taotlust esitasime.” (Projektijuht)

“Me ei hakanud üldse hüppama tundmatust kohas vette, vaid me teadsime, mida me tahame teha, miks me tahame teha ja kellele me tahame seda teha ja miks seda vaja on.”
(Projektijuht)

“Kuna meil on arendusjuht, kes siis teeb ka analüüse, et siis projekti kirjutamisele eelnes ka nii-öelda turu-uuring, et siis vaatasime, mis seis on tööturul, millised vajadused on, et on põhjalik analüüs tehtud sellele eelnevalt. Kuna me oleme teinud ka teisi projektitaotlusi, siis selline eeltöö on nagu mitme projekti heaks ära tehtud, sellest lähtusime me kindlasti.”
(Projektijuht)

Piirkonna ja sihtgrupi tundmine on seotud sellega, kas projektijuhil või -meeskonnal on **varasem sarnaste projektide kogemus**. Näiteks need, kes vastasid projektijuhtide küsitlusel, et projektile toetuse taotlemise tingimused ja toetuse kasutamise tingimused olid täiesti arusaadavad, lisasid sageli kommentaariks, et neil oli varasem kogemus sarnaste projektidega ja seepärast oli lihtsam nõudeid mõista. Rakendusüksuse esindaja ja taotluste hindajad märkisid intervjuus, et kogemustega taotlejad esitavad avatud taotlusvoorudes sisukamaid projekte.

Tuntavaks probleemiks on see, kui projekti taotlev organisatsioon tellib projektitaotluse koostamise teenusena ja ei suuda mingil põhjusel hallata seda, milline taotlus koostatakse. Sel juhul võib taotlusesse sattuda tegevusi, mida taotleja organisatsioon pole osanud ette näha ja mille täitmisega tekib hiljem probleeme.

“Tihti on, jah, niiviisi, et nad ei ole kursis kõige selle [taotluse] sisuga, et mida see [tegevus] täpsemalt ikkagi tähendas. Et nad on, jah, ostnud sisse selle projekti. Nad on õnnelikud, et nad said raha ja siis nad hakkavad seda rakendama. Ja siis selgub, et oi-oi-oi, sellega me ei ole arvestanud ja seda me sel kirjutamise hetkel ei teadnud.” (Rakendusüksuse esindaja)

Kogemustega projektijuhid oskavad ka selliseid vigu vältida, rääkimata sellest, et nad koostavad sageli taotluse ise. Praeguse taotluste hindamissüsteemi kohaselt hinnatakse taotleja kogemusi projekti tegevustega analoogsete tegevuste elluviimisel või struktuuritoetustest rahastatud projektide rakendamisel kokku 5% ulatuses (3 punkti 60-st). Hindamise tulemusena, toetudes küsitluste ja intervjuude tulemustele, teeme ettepaneku, et projektijuhi varasematele kogemustele ning koolitusmeeskonna/ teenuse osutajate pädevustele oleksid seatud täpsemalt määratletud nõuded. Eelneva arvesse võtmiseks **tuleks kaaluda taotluste hindamisel projektijuhi ja -meeskonna (taotleja) varasemale kogemusele senisest suurema kaalu omistamist**.

Taotlemise faasis mõjutavad projektide tulemuslikkust ka info kättesaadavus taotluste kohta ja taotlemiseks jääv aeg. Paljud projektijuhid leidsid, et ettevalmistusaeg taotluse koostamiseks (aeg taotluse väljakuulutamise ja taotluste esitamise tähtaja vahel) oli häirivalt lühike. Samas oli ka neid, kes leidsid, et ettevalmistusaeg oli piisav. Kõige enam toodi ajapuudust esile seoses koostööpartnerite leidmisega. Nii nende leidmine kui kooskõlastusprotsess asutuste sees ja vahel võtab aega. Sealjuures on mõningail juhtudel (nt KOV-des) otsustusprotsessid koostööpartneritel pikemad kui taotluste ettevalmistusperiood.

“Kindlasti tuleb teavitada vähemalt kolm kuud enne vooru avamist taotlusvoorust, et toetuse taotlejal oleks võimalus teha KOVidega koostööd, kuna seal näeb

ette rahastuse saamine ka volikogu otsuseid ja selleks on vaja ette teada vähemalt 1,5 kuud.” (Projektijuht)

Samuti selgus projektijuhtidega tehtud intervjuudes, et mitmed neist ei leidnud infot taotlusvoorude kohta kohe pärast selle väljakuulutamist, mistõttu neil jäi vaid nädal-paar taotluse kokkupanemiseks. Need projektijuhid, kes olid Innove koostatud postiloendis, mille liikmetele jagati infot avanevate taotlusvoorude kohta, olid sel teel info saamise viisiga rahul. Samas tuleb arvestada, et sel teel jõuab info vaid osani potentsiaalsetest taotlejatest, mistõttu tekib teatav ebavõrdsus nende vahel, kes on postiloendisse lisatud ja kes mitte. Projektijuhid, kes ei olnud varem sarnaseid projekte läbi viinud, olid osaliselt raskustes taotlusvoorude kohta info saamisega.

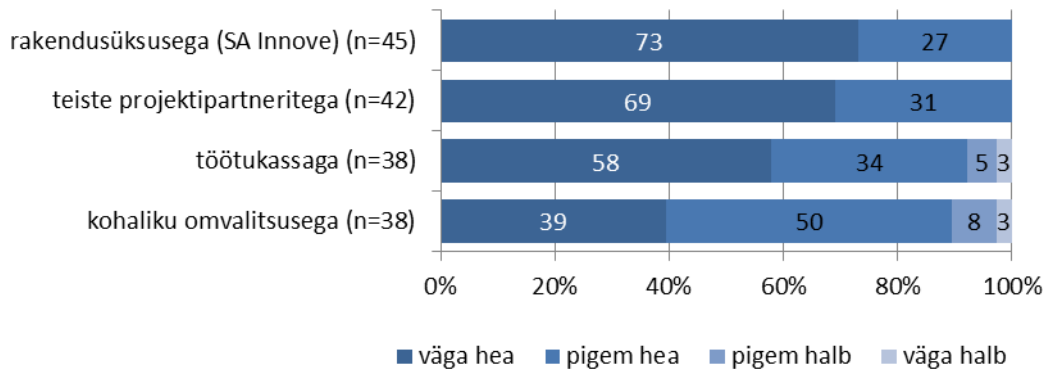
“Tegelikult ma väga ei ütleks, et [info taotlusvoorude kohta] on kättesaadav. Selles mõttes, et ega seal ei olnud ka kõike seda kirjas, et mida see kõik endas hõlmab ja mis võimalused tegelikult olemas on. Seal oligi see, et kui sa oskaksid selle enda jaoks õigesti lahti mõtestada ja siis hakata otsima seda tausta /.../, et kui sealt saan selle info, siis on ikkagi ise kaevamine. Tegelikult seda, et see oleks laiale avalikkusele üheselt arusaadav ja mõistetav, seda ma küll ei julge öelda, aga võib-olla see ongi eesmärk, et siis tulevadki sõelale need, kes on realselt ja päriselt ka huvitatud. Ma ei tea seda, see on kahe otsaga asi.” (Projektijuht)

„Praegu on niimoodi, et kui need erinevad organisatsioonid on, kes nende taotlusvoorudega tegelevad, et see info on, mulle tundub, suhteliselt laiali. Sa pead ise käima nendel lehekülgedel ja vaatama, kas midagi on jälle tulnud.“ (Projektijuht)

Avatud taotlusvoorude kohta info parema kättesaadavuse ja säilitamise tagamiseks soovime **uuel struktuurivahendite perioodil info taotlusvoorude ja muude rahastamisvõimaluste kohta koondada ühte portaali või ühele veebilehele**. Praegu on põhiline taotlejate suunatud info kahes kohas – kõik, mis puudutab toetuse taotlemist, on leitav Innove lehelt ja üldisem info, sh edulood, on leitavad struktuurifondide lehelt. Hindaja teeb ettepaneku, et info võiks koondada mõlemalt lehelt ühele, et lisaks tehnilisele taotlemisega seotud infole toetaks portaali ka seni tehtu kohta info jagamist. Lisaks tulevikus avatavate taotlusvoorude ning taotlemise protsessi kohta (tulevikus ka näiteks elektrooniline taotlemine) võiks portaali sisaldada kokkuvõtteid varasemate projektide, projektijuhtide kogemuste, seminaridel tutvustatu ning heade näidete kohta. Samuti võiks portaali koondada varasemates projektides loodud materjale (sh õppematerjalid, juhendid, käsiraamatud, õppekavad), et need aja möödudes ei läheks projekti elluvijate veebilehtedelt kaduma ning erinevate hindamiste ja uuringute tulemusi jmt informatsiooni, mis aitaks taotlejal saada ülevaadet töötuse vähendamise seotud probleemidest ja lahendusviisidest. Portaal võiks sisaldada infot ka muude rahastamisvõimaluste (nt riikidevahelised koostööprogrammid – Eesti-Norra koostööprogramm, Eesti-Šveitsi koostööprogramm, Põhjamaade Ministrite Nõukogu programm; siseriiklike vahendite – Kodanikuühenduste Sihtkapitali toetus jm) kohta.

4.5 Koostöö

Hea tulemuse saamiseks on projektijuhtide hinnangul oluline koostöö projektipartneritega. Samas on projektide elluvijatel koostöö kohta nii positiivseid kui ka negatiivseid kogemusi. Projektijuhtide küsitluse kohaselt hinnati kõige paremaks koostööd rakendusüksusega ning teiste projektipartneritega, pisut nõrgemaks töötukassa ning KOViga (vt joonis 4).

Joonis 4. Projektijuhtide hinnang koostööle erinevate partneritega (%)

Koostööd projektipartnerite ja SA-ga Innove hindasid intervjuueeritud projektijuhid erinevalt. Oli neid, kes kiitsid kõiki oma projektipartnereid ning Innove tuge, kuid oli ka neid, kes suhtusid sellesse kriitiliselt. Innove puhul toodi intervjuudes positiivsena välja koordinaatorite tuge, peamiselt seda, et Innovega oli võimalik projektis tekkinud probleeme arutada ja ühiselt leiti lahendused. Samas tundis osa projektijuhtidest puudust sisulisest toest öeldes, et kui finants- ja aruandlusprobleemid said lahendatud, siis sisu osas pidid nad ise lahendused leidma.

“Innove koordinaatoriga oli meil väga tihe kontakt. Ka /.../ protsessi käigus, kui meil tekkis küsimusi või mis iganes. Väga hea koordinaator oli meil kõikide projektide puhul – käis, kontrollis. Meil ei olnud probleeme.” (Projektijuht)

„Me harjusime lõpuks Innove täpsusega ja see on pikemas perspektiivis meie töökvaliteedile hea olnud.“ (Projektijuht)

„Innove oli huvitatud paberitest, aga üldse mitte meie töö sisulisest poolest. See oli meile väga üllatav. Meie know-how-ga ja juba kogunud seltskonnaga oleks saanud nii mõndagi edasi teha selle Eesti Vabariigi suure probleemi väga viljakaks lahendamiseks.“ (Projektijuht)

Teiste partnerite puhul kaasati projekti sageli neid, kellega oli varem olnud koostöökogemusi, mistõttu osati valitud partnerite tugevuste ja nõrkustega arvestada. Tulemuslikule koostööle aitas kaasa tegevuskava ning vastutusala eelnev läbiarutamine ning kokkuleppimine. Üksikutel juhtudel oli probleeme koostöös tööandjatega praktikakohtade leidmise ja pakkumisega, kuid need lahenesid üldise majandusliku olukorra paranedes või selgitustöö tulemusena, kui tööandjatel tekkis usaldus projekti ning osalejate suhtes.

“Kindlasti ma väga tahaksin rõhutada, et kui me hakkame projekti kirjutama ja kui seda projekti ei vii ja ei vea ainult üks asutus ja sa pead valima endale projekti partnerid, siis ma tean ju väga palju, et osa projekte jäi ellu viimata, kuna projekti partnerid lihtsalt ei täitnud oma tööülesandeid. Siis väga palju on neid pädevatest inimestest, kelle oled sa valinud projekti juhtkonda. /.../ Ainult heade partnerite ja pädevate töötajatega jõuad sa sihile. Et kui sa võtad, kirjutad projekti lihtsalt raha pärast, siis sa kindlasti ei jõua sihtpunktini. Kõige tähtsam on inimesed, kes, kellega koostöös seda projekti vead ja koostööpartnerid.” (Projektijuht)

Koostöö osas töötukassaga on projektijuhtidel erinevaid kogemusi. Kui koostöö on hea, on sel tugev positiivne mõju, kui halb, siis oluline negatiivne mõju. Koostöö edukus töötukassa ja konkreetse projekti vahel on piirkonniti erinev ja sõltub eelkõige konkreetsete inimeste omavahelisest läbisaamisest ja asjaajamise harjumustest. Nii see aga ei tohiks olla. Peaks olema siiski konkreetset, inimestest ja subjektiivsetest asjaoludest sõltumatud koostöösuhted.

„Oli ju ka juhtumeid, kus noh ikkagi [töötukassa] konsultant halvustavalt suhtus sellesse, mida meie teeme. Ta pidas seda viletsamaks või, noh ütleme, mõttetumaks.“ (Projektijuht)

“Hea näide on tuua siia sellest, et töötukassa väga sageli ei tee head koostööd ESF projektidega, sest nad ei taha, et need inimesed tuleksid ennast arvele võtma. Seda ma kuulsin ka teistelt projektidelt, et meil on tegelikult töötuid inimesi päris palju, kes ei lähegi töötukassasse ennast arvele võtma, sest töötukassa väga ei taha, sest see rikub ära piirkondlikku statistilise näitaja, et ärge saatke siia.” (Projektijuht)

Töötukassa /.../ osakonnaga on väga hea [koostöö]. Näiteks käisime eelmisel nädalal tugiisikutega seal infotunnil, mille nad võtsid vaevaks meile korraldada seoses nende seadusemuudatusega. Ja see on tänu sellele, et me oleme pikka aega pildil olnud ja nad juba teavad, et mis kvaliteediga tööd meie inimesed teevad või näiteks, mis nägu on meie tugiisikud, kui nad saadavad meile kliendi töötukassast. Otsesõnu ka kiidavad meid, selles mõttes julgen öelda.” (Projektijuht)

„Töötukassaga koostöö sõltus piirkonnast, mõnes piirkonnas saime ka sealt kaudu osalejaid, mõnes piirkonnas üldse mitte.“ (Projektijuht)

„Kuna projekti sihtgrupiks olid töötud, siis lootsime koostöövõimalusi töötukassaga. Töötukassa aga leidis, et Eestis pole noori lapsehoidjaid vaja ja nad keeldusid koostööst.“ (Projektijuht)

Teine töötukassaga koostööd halvendav asjaolu on see, et projektitaotlejatel kipub sageli taotluse koostamine jääma viimasele minutile ning kui siis veel püütakse hankida töötukassast kas andmeid, kooskõlastust, kootöökokkulepet vms, siis töötukassa ei pruugi olla valmis või võimeline taotleja soovitud kiirusega reageerima ja aitama. Sel juhul võivad taotleja kogenematus ja liiga kõrged ootused viia arusaamatusteni ning tõdemuseni, et töötukassa ei aita, ehkki töötukassa ei pruugi lihtsalt olla võimeline taotleja soove etteantud aja jooksul täitma. Siingi aitavad taotleja varasemad kogemused probleeme ennetada. Samuti võiks töötukassa anda avalikult teada (sh nii kodulehel kui nt taotlemise teabepäevadel), kui pikalt ette ta kooskõlastuse taotlusi või koostöösoovi väljendusi vajab, et nende arutamine ja nende üle otsustamine oleks jõukohane.

Mitmed intervjuueritud projektijuhid rõhutasid seda, et nende projekti õnnestumisel oli oluline KOVi tugi, kes aitab sihtgruppi kokku saada ja osalejaid leida. Kuid oli ka neid projekte, kus koostöö KOViga ei vastanud projektijuhtide ootustele.

„Võib öelda, et meie projekti puhul valiti ilmselt juba alguses väga motiveeritud partnerid. Taotleja oli KOV ja teine KOV oli peamine partner. Mõlemad KOVid olid huvitatud oma elanike tööle saamisest ja tegevustes osalemisest.“ (Projektijuht)

„Oluline on märkida, et tänu sellele projektile laienes ja paranes meie koostöö omavalitsustega – muutusime nende jaoks usaldusväärsemateks ja meiega on hakatud rohkem arvestama, nõu küsima.“ (Projektijuht)

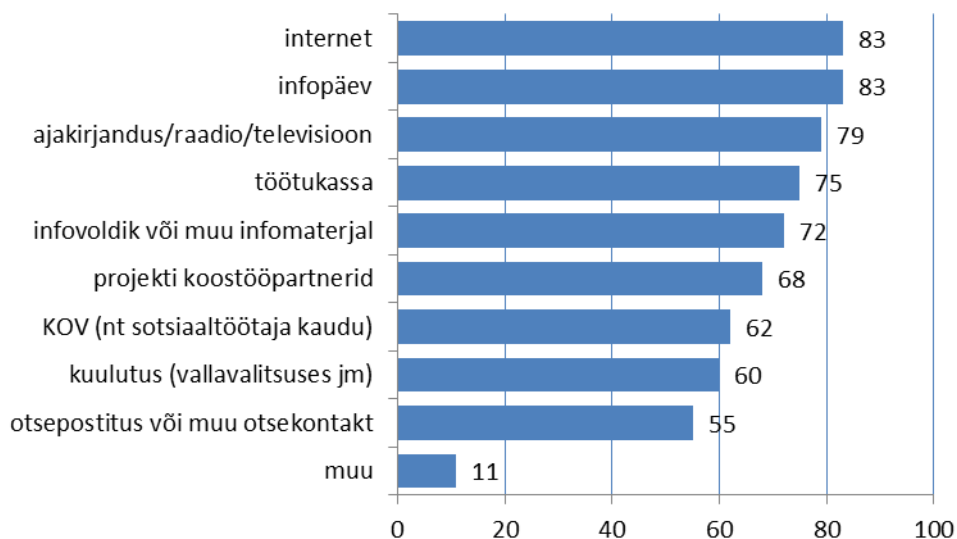
„Kahjuks KOVi sotsiaaltöötajatelt oleks oodanud suuremat abi, sest nemad tegelevad kõige vahetumalt inimestega.“ (Projektijuht)

„Halvasti läks [koostöö] – KOVi sotsiaaltöötajate vähene huvi nende poolt suunatud inimeste kohta. Pigem saadeti enda kaelast ära ja rahu majas! Koostöök KOVi töötajatel aega polnud.“ (Projektijuht)

4.6 Sihtrühmad

Projektijuhtide intervjuudest ja dokumendianalüüsist selgus, et kõige keerulisem oli projektijuhtide jaoks sihtrühmade kaasamine projektidesse: inimeste leidmine ja nende teavitamine projektiga pakutavaist võimalustest ning nende motiveerimine koolitusi (jt teenuseid) lõpuni läbima.

Sihtrühma kaasamisel kasutasid projektijuhid erinevaid infokanaleid, küsitluse tulemuste kohaselt kasutati info edastamiseks keskmiselt 6–7 infokanalit projekti kohta. Kõige sagedamini kasutati internetis info levitamise võimalust (sh projekti kohta veebilehe loomist, koostööpartnerite veebilehtedel info jagamist, reklaami) ning infopäevade korraldamist erinevates piirkondades (vt joonis 5). Küllaltki sageli kasutati info edastamise võimalusena meedia (sh ajakirjandus, raadio, televisioon) vahendeid, töötukassa võimalusi ning infovoldikute või muude infomaterjalide koostamist ning jagamist. Muude võimalustena nimetati projekti elluviija infolisti, kirikute ja koguduste kaudu info levitamist ning tuttavaid.

Joonis 5. Projektijuhtide poolt sihtrühma kaasamiseks kasutatud infokanalid (%). Märkida võis mitu kanalit.

Erinevate sihtrühmade kaasamisel pidasid projektijuhid kõige tulemuslikemateks infokanaliteks otsepostitust või otsekontakti potentsiaalsete osalejatega ning meediat (vt tabel 11). Sageli peeti

tulemuslikuks ka KOVide ja töötukassa kaudu info levitamist või sealt osalejate kontaktide saamist ning teatud sihtrühmade puhul ka interneti võimalusi (sh eraldi veebilehed, Facebook), harvem teiste projektipartnerite võimalusi.

Projektijuhtide hinnangul toimivad infokanalitena kõige paremini ajakirjandus/raadio ja televisioon eesti keelt mittevaldavate inimeste ning vanemaealiste puhul. Otsepostitus annab häid tulemusi lapsehoolduspuhkusel viibivate ning puuetega inimeste puhul. KOVi abi on kõige tulemuslikum omastehooldajate, sõltuvusprobleemidega või vanglast vabanenud inimeste puhul. Interneti teel teavitamine on sobivaim Eestisse naasnud või sisserännanute ning noorte puhul. Töötukassal on kõige parem ülevaade lühi- või pikaajalistest töötutest ning projektipartnerite abi peaks kasutama prostitutsiooni kaasatud inimeste teavitamisel.

Projektijuhtide hinnangul ei anna märkimisväärset tulemust infopäevade korraldamine ega kuulutuste või infovoldikute jagamine nt raamatukogus või vallavalitsuses.

Tabel 11. Kolm olulisemat infoallikat sihtrühma kaasamisel projektijuhtide hinnangul.

	Otsepostitus või otsekontakt	Meedia	KOV	Töötukassa	Internet	Projekti koostöö-partnerid
omastehooldaja/ hoolduskoormusega inimesed	x	x	x			
lapsehoolduspuhkusel viibivad või sealt naasnud vanemad	x	x			x	
puuetega inimesed	x		x			x
eesti keelt mittevaldavad inimesed	x	x	x			
vanglas viibivad, sealt vabanevad või vabanenud inimesed	x	x	x			
prostitutsiooni kaasatud inimesed või inimkaubanduse ohvid		x	x	x		x
sõltuvusprobleemidega inimesed			x	x		x
Eestisse naasnud või sisserännanud inimesed	x	x			x	
lühiajalised töötud	x	x		x	x	
pikaajalised töötud	x		x	x		
noored	x			x	x	
vanemaealised	x	x	x			

Märkus: Kui mõne sihtrühma puhul nimetati võrdväärset enam kui kolm infokanalit, on tabelis välja toodud neli infoallikat.

Osalejate hinnangud infokanalite tulemuslikkuse kohta erinevad mõnevõrra projektijuhtide arvamusest. Kõige sagedamini said osalejad projektide (sh tegevuste ja teenuste) kohta infot töötukassast ning sõpradelt, tuttavatelt ja sugulastelt (vt tabel 12). Olulised infoallikad olid veel meedia (ajakirjandus/raadio/televisioon) ning internet. Muid infoallikaid nimetasid osalejad harvem.

Töötukassat nimetasid kõige sagedamini hoolduskoormusega ning eesti keelt mittevaldavad inimesed ja Eestisse naasnud inimesed. Sõprade, tuttavate ja sugulaste antud infot kasutasid peaaegu kõikide sihtrühmade vastajad, kuid kõige sagedamini kasutasid sellist info saamise viisi pikaajalise tervisehäirega inimesed. Meediast (ajakirjandus/raadio/television) said sagedamini infot töötud (sh nii lühi- kui ka pikaajalised töötud), vanemaealised, lapsehoolduspuhkusel viibivad või viibinud vanemad ning pikaajalise tervisehäirega inimesed. Noorte puhul oli olulisimaks infoallikaks internet ning puuetega inimesed said vajaliku info sageli mõne ühenduse (nt Puuetega Inimeste Koda) või liidu vahendusel.

Kuulutused (sh kuulutuste tahvil, raamatukogus, vallavalitsuses), infopäevad ning infovoldikud ei kuulunud osalejate poolt sagedamini nimetatud infoallikate hulka. Võrreldes projektijuhtide hinnangutega nimetasid osalejad infoallikana vähem otsepostitust või otsekontakti ning KOVi (sh sotsiaaltöötajat).

Tabel 12. Olulisemad infoallikad projektide kohta info saamisel osalejate hinnangul sihtrühmade lõikes.

	Töötukassa	Sõbrad/tuttavad/ sugulased	Meedia	Internetist	Ühendused, liidud	Otsepostitus või otsekontakt	KOV
noored	x	x		x			
puuetega inimesed		x			x		x
pikaajalise tervisehäirega inimesed	x	x	x				
hoolduskoormusega inimesed	x	x	x	x		x	
Eestisse naasnud inimesed	x	x	x	x			
töötud (sh pikaajalised töötud)	x	x	x				
vanemaealised	x	x	x				
lapsehoolduspuhkusel viibiv või viibinud vanem	x	x	x	x			
eesti keelt mittevaldavad inimesed	x	x					

Projektid, kus ei olnud sihtrühma kaasamisega probleeme, märkisid, et eelkõige tõi neile sihtrühma hulgas edu teenuse kõrge kvaliteet. Info abi saamisest läks sihtrühma hulgas liikvele ja tõi projekti motiveeritumad uued kliendid. Kliendi motivatsioon omakorda tõstab tulemuslikkust.

“Pakkusime väga häid erialakoolitusi, mille vastu oli suur huvi. Koolituskohtadele oli võimalik osalejaid valida ja võtta ka varuliikmed.” (Projektijuht)

“Aga ma ei osanud elus arvata, et meil see tulem tööle saajatest on nii kõrge. /.../ Ma ei julgenud pakkuda, sest me olime ennem selle grupiga [sihtgrupiga] töötanud ja /.../ ma ei julgenud arvata, et neid nii palju tööle läheb. Aga mis oli muidugi pluss, oligi see, et esiteks me ikka väga tõsiselt saime ise valida inimesi, meil oli juba see pikem töökogemus. Meil tulid väga paljud töötud niimoodi, et üks töötut rääkis teisele töötule oma positiivset kogemust meie juures ja inimesed tulid ise meile. Lõpuks meil olid juba ankeedid, taotlused ees, et tahavad tulla projekti. Me ei pidanud isegi seda kuulutamagi.” (Projektijuht)

Siiski pidi enamik projektidest nägema väga suurt vaeva sellega, et sihtrühma projektis hoida. See tähendas koolitatavatega pidevat suhtlemist kuni nende hommikuse äratamise ja koolitustele transportimiseni. See tähendab, et **projekti tulemuslikkuse seisukohast oli väga tähtis, et projekti oli kaasatud inimene, kes pidevalt klientidega tegeles** ning et nõustamistel pöörati tähelepanu ka teenusesaajate motivatsioonile.

Osalejate endi hinnangul mõjutas neid sagedamini projektis osalema koolitusteema huvipakkumus (94% kõikides vastajatest), lootus saada pärast koolituse/nõustamise läbimist tööd (80%) ning soov tõsta oma kvalifikatsiooni parema töö saamiseks (77%). Veidi enam kui poolte osalejate jaoks oli projektis osalemise otsuse tegemisel oluliseks faktoriks ka soov saada teadmisi ettevõtlusega alustamiseks (57%), soov vahetada eriala (53%) ning sõprade/tuttavate/lähedaste soovitus projektis osalemiseks (51%). Muud tegurid mõjutasid projektis osalemise otsust harvem.

Sihtrühmade lõikes on peamised põhjused projektides osalemisel samad, varieeruvusi on muudes tegurites (vt Tabel 13). Näiteks noorte jaoks on tähtis sõprade/lähedaste/tuttavate soovitus koolitusel osalemiseks, lapsehoolduspuhkusel viibivad või viibinud vanemad, hoolduskoormusega inimesed ning Eestisse naasnud inimesed soovisid koolitustelt sagedamini saada teadmisi ettevõtlusega alustamise kohta, mitte eesti keelt valdavaid inimesi suunas projektidesse sagedamini töötukassa või oli neil endil soov eriala vahetada, puudega ja pikaajalise tervisehäirega inimeste puhul on projektis osalemiseks oluline, et selle käigus arvestataks nende puudega või terviseprobleemiga.

Tabel 13. Tegurid, mis mõjutasid erinevate sihtrühmade projektis osalemise otsust

	töötud, sh pikaajalised töötud	noored	vanemaealised	lapsehoolduspuhkusel viibivad või viibinud vanemad	puudega inimesed	pikaajalise tervisehäirega inimesed	hoolduskoormusega inimesed	mitte eesti keelt valdavad inimesed	Eestisse naasnud inimesed
teema pakkus mulle huvi	96	95	96	96	92	91	93	85	100
lootsin koolituse/nõustamise järel saada tööd	82	84	80	91	77	81	85	88	59
soovisin tõsta oma kvalifikatsiooni, et saada paremat tööd	71	87	64	82	77	77	85	84	71
tahtsin vahetada eriala	62	49	66	33	49	54	42	70	21
soovisin saada teadmisi ettevõtlusega alustamiseks	58	59	37	79	44	47	67	36	71
sõbrad/tuttavad/sugulased soovitasid	46	64	38	32	55	51	32	50	58
töötukassa suunas	35	33	33	29	35	33	53	68	30
koolitus oli eelduseks ettevõtlusega alustamise toetuse saamiseks	32	40	20	29	19	13	41	11	31
vajasin nõustamist (nt karjääri või võlanõustamist)	28	39	29	19	29	34	32	23	8
vajasin psühholoogilist abi (sh psühholoogilist nõustamist)	17	15	29	13	32	33	35	50	8
koolitustingimused arvestasid minu puude või terviseprobleemiga	8	11		7	64	51	21	40	10

Klientide motivatsioon ongi üks olulisemaid edutegureid. Kui klient tõesti tahtis tööle saada, siis ta suhtus ka teenustes osalemisse kohusetundlikumalt ja võttis koolitustel pakutava vastu. Selline suhtumine suurendab oluliselt ka hilisemaid võimalusi tööturul. Siiski oli küllalt palju ka neid kliente, kes käisid vaid kohustusest (nt seetõttu, et töötukassa saatis) koolitusel ära. Ka sellistel juhtudel suurendab edu **motivatsiooniga tegelev psühholoogiline nõustamine**, mida tuleb projektidesse päris palju planeerida, aga ka projekti või pigem teenuse pikem kestus.

“Tulemus võiks ju olla ikkagi see, et lõpuks inimene läheb kusagile tööle, aga kui ta ei lähe, siis see konks on nagu hoopis mujal. Mitte niivõrd selles, et tal ei ole seda vastavat haridust, vaid pigem see, et kas ta ikka tegelikult tahab.” (Projektijuht)

Kõige keerulisemaks sihtrühmaks osutusid noored pikaajalised töötud, kellel on haridustee pooleli jäänud, kelle õpioskused- ja harjumused on vähesed või puuduvad üldse. Sageli on neil halvad mälestused koolist, mis muudab õpingute jätkamise veelgi suuremaks väljakutseks. Lisaks madalale haridustasemele pole neil

iseseisva elu ega töökogemust (sh puuduvad töö- ja distsipliiniga seotud harjumused) ega soovi oma elu muuta. Need on noored, kes pole veel saanud täiskasvanuks ega iseseisvaks, kes otseselt ei vaja sissetulekut või kellele ei terenda motiveeriva suurusega palk.

“Kõige suurem takistus oligi sihtgrupi leidmine. Et ikkagi see, et reaalselt inimesed on olemas, ei tähenda, et nad võiksid huvi tunda õppimise vastu.” (Projektijuht)

“Noorte puhul on see keeruline, et neid ei saa usaldada. Nt reklaami peale võttis kontakti ja avaldas soovi projektis osaleda 60 inimest, aga esimesel päeval tuli kohale neist 18! Samuti kipuvad nad tegevustest välja kukkuma, alla andma väga kergesti – kohe, kui miski ei meeldi. Telefone ei võta vastu, e-mailidele ei vasta.” (Projektijuht)

“Väga raske on kliente leida noorte hulgast, sest nemad sageli ei teadvusta ennast töötutena. Puudub otsene vajadus igavpäevaselt tööl käia, sest elatakse vanemate juures ja kulul. Palga näol Eestis motivatsioon puudub.” (Projektijuht)

Sarnaseid probleeme toodi esile ka teiste pikaajaliste töötute puhul, kuid nende juures märgiti, et mida vanema inimesega oli tegemist, seda suurem oli tema vastutustunne, mistõttu pidi projektijuht inimese otsimisega (tagaajamisega) ja kaasamisega (teenusele vedamisega) vähem vaeva nägema. Samas on vanemate pikaajaliste töötute puhul täiesti teistlaadne see, et nad on sageli väga väheste sotsiaalsete oskustega, heitunud ja alkoholiprobleemidega või muude sõltuvusprobleemidega. Vanuse tõttu võib olla vähene motivatsioon tööle minna, pigem oodatakse pensioniea saabumist.

“Pikaajalised töötud on mugavdunud ja ei soovigi tööle minna. Sõltuvusprobleeme eitatakse ja need takistavad samuti töö leidmist ja seal püsimist. Vanglast vabanenuid kardetakse tööle võtta. Tihti esinevad need probleemid kõik koos.” (Projektijuht)

Projektijuhtidel on keeruline töötada ka puudega inimestega, ehkki selle rühma puhul on tegu pigem puudest tingitud probleemidega kui motivatsiooniga. Samuti on tööandjate valmidus võtta tööle puudega inimesi väga nõrk.

“Ei esinenud probleeme sihtgrupi - puuetega töötute inimeste - kaasamisel, kuid palju oli vaja tegelda ajaliselt nende lisaprobleemidega (igapäeva elu probleemid väljaspool projektis osalemist), kuna nende otsene sotsiaalvõrgustik sageli ei olnud toetav või piisava teadlikkuse ning suutlikkusega.” (Projektijuht)

Samuti peetakse oluliseks seda, et tänu avatud taotlusvoorudele hakati pöörama tähelepanu sihtgruppidele, kelle tööturule aitamisele polnud seni tähelepanu pööratud, näiteks puudega noored ja mittetöötavad inimesed, kes pole töötukassas arvel.

Uuel programmiperioodil (2014–2020) peavad projektijuhid oluliseks jätkata põhiliselt samade sihtrühmadega nagu varasemal perioodil. Olulise märkusena tõid nad välja, et tegevuste pakkumine võiks olla lubatud kõigile sihtrühmadele, mitte ainult noortele, vanemaelastele ja pikaajalistele töötutele nagu oli III ja IV taotlusvoorus, kuigi nimetatud kolme sihtrühma tööle aitamist pidas suur osa küsitlusele vastanud projektijuhtidest kõige olulisemaks ka tulevikus.

Kui projektijuhtidel paluti siiski nimetada kõige olulisem sihtrühm, tõstsid nad esile noori, kes ei tule toime hariduse omandamisega, kelle sotsiaalsed oskused on vähesed ning kes seetõttu ei leia rakendust

tööturul. Samuti tuleks nende hinnangul toetada töö leidmisel pikajalisi töötuid sõltumata nende vanusest. Nende kahe sihtrühma puhul on oluline osa psühholoogilisel ja sotsiaalsel nõustamisel – esimesel juhul puuduvad sihtrühmal sotsiaalsed oskused ja töökogemus ning teisel juhul võib sihtrühma esindaja olla heitunud. Oluline on jätkata nõustamist ka pärast inimese tööle asumist. Pikka aega tööturult eemal olnutel või varasema töökogemusega inimestel on raske kohaneda ettevõtetes, kus kellelgi pole aega uut inimest juhendada. Sellisel juhul saab projekti mentor aidata. Näiteks on Ida-Virumaal teatav hulk venekeelseid haritud pikaajalisi töötuid, kes elavad suletud infoväljas, kes pole 15–20 aastat tööl käinud, pole arvel töötukassas ning KOViga ei suhtle, samas on nad töö- ja õppimisvõimelised ning sageli ka kohusetundlikud, kuid neil puudub pealehakkamine ja teadmine sellest, kuidas end tööturul pakkuda. Psühholoogiline nõustamine tööle asumise eel ja järel on koolituste ja tööpraktika tulemuslikkuse seisukohast väga oluline.

4.7 Tegevused ja teenused

Kõige sagedamini kavandati projektide tegevuskavades **koolitusi** (sh erinevad koolitusalaused tegevused, nt ettevõtlus-, eriala-, toimetulekukoolitus jm), mida pakuti 101 projektis 112-st ning **nõustamisi** (sh nii grupi- kui individuaalne; psühholoogiline, karjäärilane, tööalane, ettevõtlusalane jm), mida pakuti 86 projektis 112-st (Tabel 14). See tähendab, et 90% projektides viidi läbi erinevaid koolitusi, kuna enne tööle saamist on vaja inimeste teadmisi uuendada või täiendada, et tagada nende konkurentsivõime tööturul. Nõustamisi pakuti 77% projektides ning seda pakuti nii enne tegevusi, tegevuste ajal kui ka tegevuste järgselt.

I ja II taotlusvooru projektides esines tegevustena sagedamini koolitusi, nõustamisi, veebilehe koostamist, tööpraktikat, infopäevade korraldamist ning võrgustikutöö arendamist. Neid toetasid kõige sagedamini stipendiumide ja sõidutoetuste maksmine. III ja IV taotlusvoorus plaanisid peaaegu kõik hinnatavad projektid pakkuda koolitusi, nõustamist, tööpraktikat, stipendiumi ja sõidutoetust. III ja IV taotlusvooru projektides ei korraldatud infopäevi ega viidud läbi uuringuid, ei pakutud ettevõtlus- ega palgatoetust, toetatud ja kaitstud töö võimalusi või paindlikke töövorme. Harvem oli projekti planeeritud osaks võrgustikutöö või veebilehe täiendamine.

Tabel 14. Projektides kavandatud tegevused taotlusvoorude lõikes (projektide arv)

	I taotlusvoor	II taotlusvoor	III taotlusvoor	IV taotlusvoor	kokku
koolitus	29	42	15	15	101
arvutiõpe	8	9	3		20
nõustamine	21	33	16	16	86
infopäevad	8	18			26
ettevõtlustoetus	3	4			7
palgatoetus	2	7	1 ³²		10
sõidutoetus	9	20	17	16	62
tugiisikuteenus			4	1	5
lapsehoiuteenus			1		1
toetatud ja kaitstud töö	2	3			5
paindlikud töövormid	1	1			2
töötamise toetus	3	6	4	5	18
tööharjutus	8	8	4		20
tööklubi	2	7	7	12	28
tööpraktika	10	15	17	14	56
stipendium	11	21	16	14	62
uuring	5	5			10
õppematerjalide koostamine	1				1
veebilehe koostamine	10	16	4	2	32
veebilehe täiendamine	2	5	2		9
võrgustikud	7	16	1		24
kokku projekte	32	47	17	16	
keskmine tegevuste arv projektis	3,5	3,7	4,1	3,7	3,7
keskmine toetuste¹ arv projektis	1,1	1,3	2,5	2,3	1,6

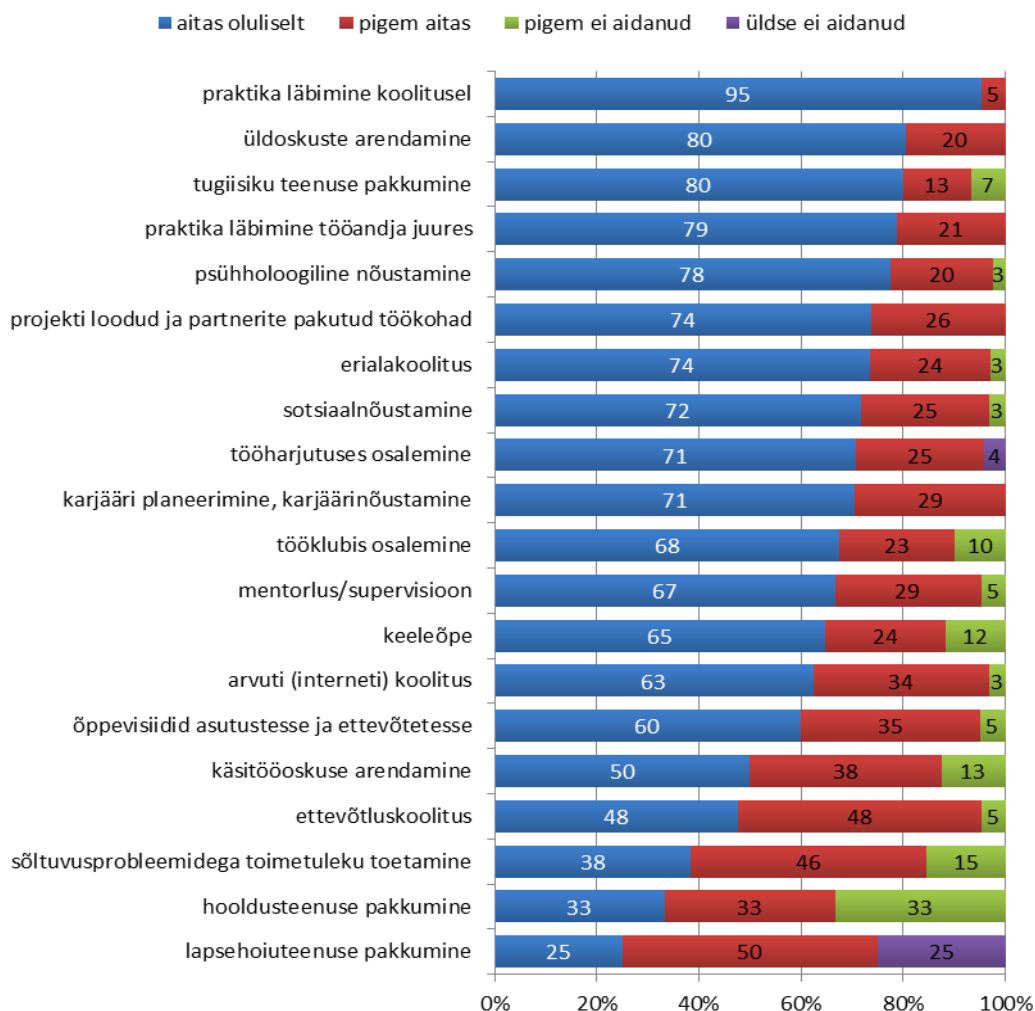
¹ Mõeldud on selliseid toetusi nagu stipendium, sõidutoetus, ettevõtlustoetus, palgatoetus, lapsehoiuteenus, tugiisikuteenus, paindlikud töövormid, toetatud ja kaitstud töö, töötamise toetus.

Üldjuhul rakendasid I ja II taotlusvoorude projektid 4–5 erinevat tegevust või toetust ning III ja IV taotlusvoorude projektid keskmiselt kuut erinevat tegevust või toetust. Üldjuhul pakkusid projektid **hilisemates taotlusvoorudes järjest enam kombineeritud tegevusi ehk paralleelselt mitut teenust/tegevust/toetust korruga**. Selline muutus tulenes ka muutunud nõudmistest meetme määrustes.

Kõik projektijuhid, kelle projektides pakuti praktika läbimist koolituse raames, leidsid, et see teenus aitas klientidel tööd saada või säilitada (joonis 6) ja 95% vastanuist märkis, et see teenus aitas oluliselt. Kõik küsitatud projektijuhid pidasid kasulikuks veel klientide üldoskuste arendamist, praktika läbimist tööandja juures, projekti või selle partnerite pakutud töökohti ning karjääriplaneerimist ja -nõustamist. Enamik

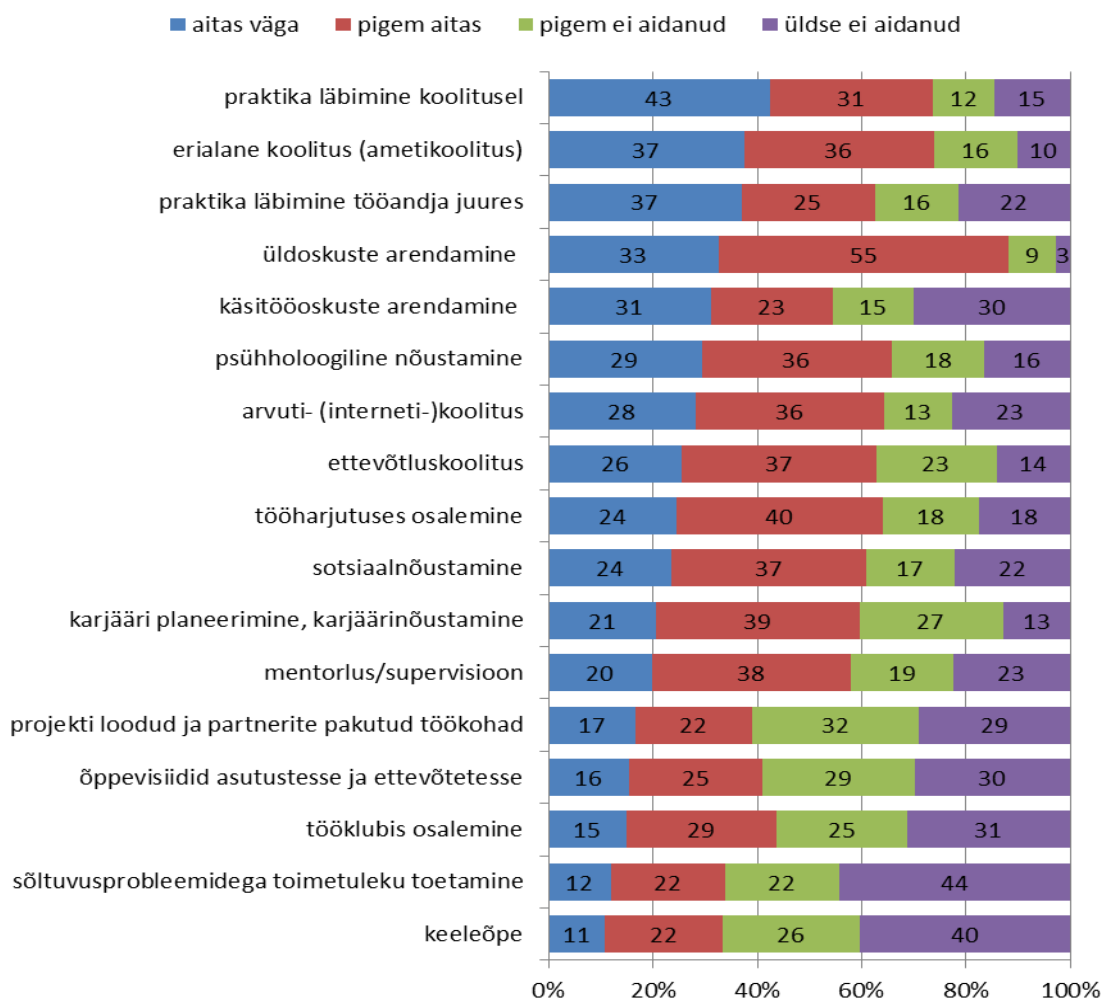
³² III ja IV taotlusvoorud ei kuulunud abikõlbulike kulude hulka uuringute läbiviimine, infopäevade korraldamine, ettevõtlus- või palgatoetuse maksmine, toetatud ja kaitstud töö võimaluste ning paindlike töövormide pakkumine. Siiski on ühe III taotlusvoorude projekti E vormil palgatoetust saanud osalejad välja toodud.

projektijuhtidest pidas oma projektis pakutud teenuseid töötute tööle saamist toetavaks. Ainuke teenus, mida arvestatav hulk (25%) ei pidanud tööle saamist toetavaks, oli lapsehoiuteenus. Samas on lapsehoiuteenus sageli eelduseks väikelaste vanematel teenuste saamiseks, st lapsehoiuteenus ei pruugi olla otseselt seotud töö leidmisega, kuid loob eeldused teistes teenustes osalemiseks. Teine teenus, mille kohta arvati, et see ei toeta tööle saamist, oli tööharrutus (nii arvas 4% vastanutest). Seda, et teenus pigem ei aita tööleasumisele kaasa märgiti sagedamini veel hooldusteenuste pakkumise (nii arvas 33% vastanutest), sõltuvusprobleemidega toimetuleku toetamise (15%), käsitööoskuste arendamise (13%), keeleõppe arendamise (12%) ja tööklubi osalemise kohta (10%). Samas domineerisid kõigi teenuste kohta positiivsed arvamused ning osaliselt on eeltoodud projektijuhtide veebiküsitluse põhjal loodud vähemtulemuslike teenuste loend vastuolus intervjuudes esile toodud teenustega, mida oleks intervjuueritud projektijuhtide arvates vaja olnud sihtrühma tööle saamise toetamiseks veel enam pakkuda (vt allpool).

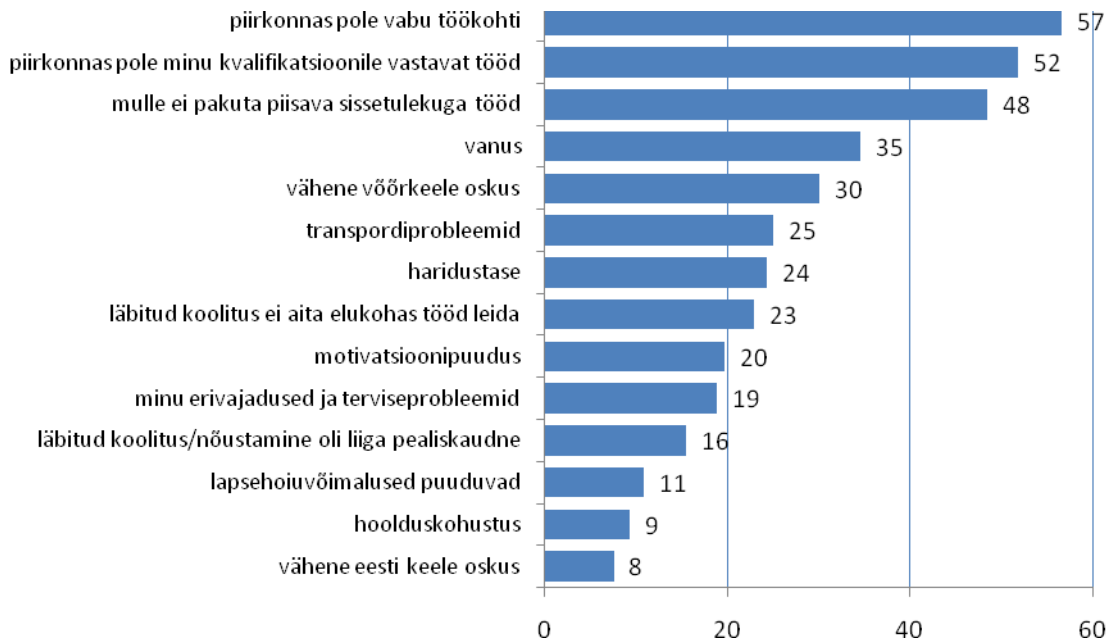
Joonis 6. Projektijuhtide hinnang, millised tegevused või teenused aitasid tegelikult kaasa osalenute tööleasumisele või töökoha säilitamisele. Küsimusele vastasid ainult vastavat teenust osutanud projektide juhid.

Osalejate tagasiside põhjal (vt joonis 7) olid tööle saamisel kõige tulemuslikumad praktika läbimine koolitusel (43%), erialakoolitus, mis andis konkreetseid teadmised või oskused ning praktika läbimine tööandja juures (37%) ja üldoskuste arendamine (33%). Käsitööoskuste arendamist pakuti küll 43% projektide puhul, kuid selle tulemuslikkus on pigem keskmine. Tegevustest, mille puhul osalejad leidsid, et need ei aidanud kaasa tööle saamisel, võib välja tuua keeleõppe, mis jääb osalejate jaoks projektis liiga lühiajaliseks ja nõuab rohkem iseseisvat tööd, kui ka sõltuvusprobleemidega toimetuleku toetamine, mille puhul on vaja pikaajalist tuge koos lähedaste nõustamisega.

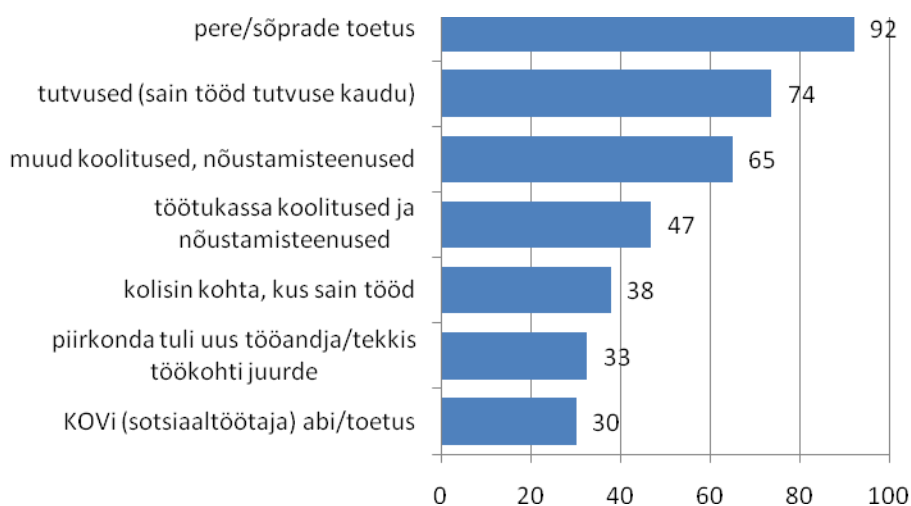
Joonis 7. Osalejate hinnang, millised tegevused ja teenused aitasid kaasa töölesaamisele või töökoha säilitamisele. Vastasid ainult tegevustes osalenud või teenust saanud osalejad. Vastasid 40-s erinevas projektis osalejad.

Töö leidmisel olid osalejate hinnangul takistavateks teguriteks vabade töökohtade puudus piirkonnas (57%), kvalifikatsioonile vastava töö puudumine piirkonnas (52%) või piisava sissetulekuga tööpakkumiste puudumine (48%). Olulisteks takistavateks teguriteks töö leidmisel olid ka osaleja vanus ning vähene võõrkeele oskus (vt joonis 8). Projektiga seoses märkis ligikaudu iga viies osaleja, et läbitud koolitus ei aidanud tal leida tööd elukohas ning 16% vastajate jaoks oli läbitud koolitus või nõustamine liiga pealiskaudne, et selle abil oleks olnud võimalik tööle saada.

Joonis 8. Avatud taotlusvooru projektides osalenutel töö leidmist takistanud tegurid (% vastajatest, kes märkisid, et tegur „on väga takistanud“ või „pigem on takistanud“ töö leidmist, N=515).

Projektiga mitteseotud teguritest aitas osalejate hinnangul töö leidmisel ja säilitamisel kaasa eelkõige pere ja sõprade toetus (92%), tutvuste kaudu töö saamine (74%) ning muud koolitused ja nõustamisteenused (vt joonis 9). Vähem on esinenud olukordi, kus piirkonda lisandus töökohti või tuli uusi tööandjaid ja töö leidmist KOVi abiga.

Joonis 9. Muud projektiga mitteseotud tegurid, mis on aidanud osalejaid töö leidmisel või säilitamisel (% N=402)

Projektijuhid tõid intervjuudes välja mitmeid tegevusi, mida tagantjäreli hinnates oluaks nende arvates vaja, et aidata inimesi veelgi tulemuslikumalt tööturule. Samuti esitati mitmeid soovitusi, mida saaks tulevikus paremini teha. Täiendavate tegevuste nimistus domineerib erinevate **tugiteenuste osutamine (sh lapsehoiuteenus noortele ja lapsehoolduspuhkusel viibinud vanematele, hooldusteenus omastehooldajatele ning tugiisikuteenus nii noortele, pikaajalistele töötutele, puuetega inimestele kui ka sõltuvusprobleemidega inimestele)**, mis toetaks kliente teenuste saamisel. Kuna kliendid on sageli suurtes rahalistes raskustes, siis peetakse väga oluliseks transporditoetusi ja -võrgustiku olemasolu. Sealjuures tõid projektijuhid välja, et vähemalt esimesel kuul võiks olla võimalik maksta sõidutoetust osalejatele avansina. See võimalus on ka praegu olemas³³, kuid kas vähesest teadlikkusest või vähesest finantsvõimekusest tingituna ei ole seda võimalust eriti kasutatud.

„Toitlustamine oleks võinud juures olla, transport samamoodi. Kuna nad on raskustes inimesed ikkagi, siis seda raha transpordi jaoks leida on raske. Ja samamoodi näiteks mingi soe lõunasöök motiveerib ikka väga palju osalema. Ja kui on kõht täis, siis ka mõeldakse rohkem.“ (Projektijuht)

„Tegelikult see sihtrühm on nii vaene, väga tihti, et peaks olema kuidagi välja töötatud mingi süsteem, mis võimaldab tal oma kohuseid täita ka esimesel kuul. Meil ei olnud harvad juhtumid, kus meile helistati ja lihtsalt öeldi, et mul ei ole raha, ma ei saa tulla.“ (Projektijuht)

„Meie kogemuse põhjal peaks pakkuma kombineeritud teenuseid. Eelkõige peame silmas tugiisiku ja tugigrupi kombineerimise võimalust lastega perede vanematele, sest siin on oluline toetada sihtgruppi tugigrupis osalemisele kaasamises ning seejärel ka motiveerimisel. Tugiisik sihtgruppi esindajale esimesel osalemise kuul on suureks abiks, et ühelt poolt julgustada ja kaasata, teiselt poolt olla abiks aja planeerimisel ning uue elurütmiga harjumisel.“ (Projektijuht)

„Pigem kommenteeriks seda, et toetused (stipendium, praktikatasud jne) peaksid ajakohased olema võrreldes riikliku seadusandlusega ja ette planeeritud määruse muutmise perioodi jooksul (mis puudutab näiteks alampalga tõusu jne). Kogemus ütleb, et perioodi paaril viimasel aastal jääb Innove määruses toetuste suurus liiga väikeseks, mis motiveeriks sihtgruppi praktiliselt osalema või praktikajuhendajaid leidma.“ (Projektijuht)

Nii projektijuhid kui ka osalejad tõid küsitlusele vastates välja, et vanemaealiste puhul võiks pöörata enim tähelepanu täiend- või ümberõppe võimaluste toetamisele. Ettevõtlikkuse arendamine võib olla selliste koolituste üheks (kuid mitte ainsaks) osaks. Vanemaealistele ettevõtlikuskoolitusi pakkudes peaks juba alfaasis kindlaks tegema, kas osalejad ka tegelikult soovivad ettevõtlusega alustada, kuna tegemist on sihtrühmaga, kelle tervislik seisund, majanduslik olukord või soov ettevõtlusega seotud riske võtta vähendab võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks.

„Sellist koolitust [ettevõtlikuskoolitus] oleksin vajanud 10 aastat varem. Iga on selline, et ettevõtluse alustamine ei pruugi tuua häid tulemusi.“ (Osaleja)

³³ Esialgu tuleb avanss maksta omavahenditest ning toetust saab tehtud kulule taotleda siis, kui on tõendatud, et inimene viibis teenusel.

„Vajalik oleks ettevõtluks pangalaen, kuid mina kui pensionär seda kindlasti ei võta.“ (Osaleja)

„Ettevõtlusega alustamine osutus oodatust raskemaks [vanemaealistele suunatud projekt].
Põhjused on väga erinevad: tervis, finantsolukord, ajutiselt tööle saamine.“ (Projektijuht)

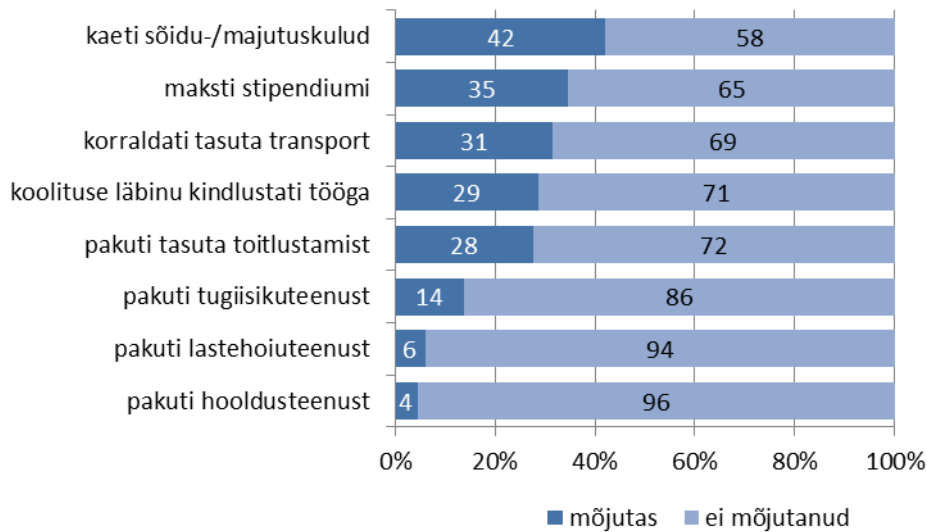
Mitmetes intervjuudes toodi välja seda, et eelkõige pikaajalistele töötutele suunatud projektides tuleks tegevustesse planeerida erinevad nõustamisteenused, sh psühholoogiline nõustamine ja **sõltuvusprobleemidega tegelemine** (nõustamine), kuna riiklikud meetmed sõltuvusprobleemidega inimeste toetamiseks on väga piiratud. Samuti ei tohi erinevate teenuseliikide osutamise vahele jääda pausi, mil inimene taas võõrdub sotsiaalselt aktiivsest elust ja kindlast tegevusrežiimist. **Kriitilise tähtsusega on osalejate eneseusu tõstmisega** tegelemine. Alles siis, kui inimesed usuvad, et nad on võimelised tööd leidma ja tegema ning kui neil on olemas harjumus igapäevaselt kodust välja tulla, kui nad saavad üle hirmust õppimise ja töötegemise ees, võib oodata koolitustest ja muudest tugimeetmetest abi inimese tööleaitamisel. Mitmed projektijuhid rõhutasid tööharjumuse kujundamise tähtsust projekti elluviimise jooksul, tuues välja, et projektis tuli teha alguses palju selgitustööd ja käia inimesi vajadusel ka kodust otsimas ja koolitusele või nõustamisele toomas.

„Suuresti [takistas töölesaamist] kindlasti klientide enda valimisolek, tegelik valimisolek tööle minna. Et paljud võivad ju öelda, et ma tahan tööle minna ja otsin tööd, aga tegelikult valimisolekut ei ole oma elu muuta. Siis võime teha mida iganes, aga ta ei lähe tööle. Kindlasti ka tööturu üldine seisukord mõjutab väga palju. See on ka see, mida me muuta ei saa. Et kui osalejaid saan motiveerida ja kuidagi sügavamalt tööd teha, aga kui töökohta pakkuda ei ole, siis paraku ta tööle ei saa. Üldine seis, et enamuse said ju pikaajalised töötud ja nende oskused on vananenud ja paljudel on alkoholiprobleem.“ (Projektijuht)

„Praegu on hästi kaaotiline kõik. Kõiki teenuseid nagu üritatakse pakkuda, aga kõik on eraldiseisvate üksustena. Tehakse hange psühholoogidele, tehakse hange seal mingisugustele, noh ütleme siis, võlanõustajatele. Siis tehakse seal hange tööharjutustele, siis tehakse seal hange koolitusfirmadele. Siis vot niimoodi kõik on nagu ära killustatud. Et ei ole nagu seda kohta, mis ütleb, et ta liigubki ühest asjast teise, et 12 kuud ongi aktiivne kogu-aeg, et tal ei lasta seda, vahepeal auku tekkida. Sest tegelikult on see mõnes mõttes riigi raha raiskamine.“ (Projektijuht)

„Pikaajaliste töötute puhul kindlasti oleks vaja rohkem individuaalset psühholoogilist nõustamist, et need inimesed, kes on 20 aastat kodus "kapi taga istunud", tuua uuesti esmalt ühiskonda ja saada nad tööturule.“ (Projektijuht)

Osalejate tagasiside projektis vajalike tegevuste või teenuste osas erineb projektijuhtide hinnangust. Enam kui poolte osalejate jaoks oli kõik vajalik projektis olemas. Samuti ei mõjutanud erinevate toetuste või tugiteenuste pakkumine üldjuhul osalejate otsust projektis osaleda (vt joonis 10). Otsese rahalise toetuseta (sh stipendium, sõidu- ja majutuskulude katmine, päevaraha, tasuta toitlustamine) oleks projektis osalemisest loobunud viiendik vastanutest, teiste jaoks ei olnud rahaline toetus projektis osalemise seisukohast enda hinnangul oluline või nad oleksid osalenud projektis ka rahalise toetuseta.

Joonis 10. Osalejate hinnang teguritele, mis võisid mõjutada projektis osalemise otsust

Osalejad olid kõige rohkem rahul professionaalsete koolitajatega, huvitavate ja kasulike koolituste, teemade valiku, praktilal osalemise, positiivse õpikeskkonna, uute teadmiste, oskuste ja tutvuste ning väljasõitudega õppeasutustesse ja tööandjate juurde.

Uuel programmiperioodil (2014–2020) peaks projektijuhtide hinnangul soosima pigem neid (töö)valdkondi, kus on ka reaalne tööpuudus ja sihtrühmal suurem tõenäosus tulevikus tööle saada. Üks selline valdkond on IKT. Rohkem tähelepanu tuleks pöörata tööpraktikale, et varasema töökogemuseta inimesed saaksid tegelikus töökeskkonnas omandada praktilisi tööoskusi. Tulemuslikkuse parandamiseks on tööandjatele vaja rohkem tutvustada erinevaid kaasamis- ja toetusvõimalusi (nt palgatoetus, praktikatoetus, tugiisiku võimalused) ning need meetmed tuleb muuta tööandjale ja praktikandile kasulikuks. Näiteks on praegune praktikatoetuse määr liialt madal ega motiveeri tööandjaid praktikantide ja tööharjutajatega tegelema. Projektide käigus tuleb teha rohkem eeltööd tööandjate teavitamise ja toetamisega, et nad oleks rohkem valmis koostööks tööturul nõrgemal positsioonil olevate töötajate palkamiseks. Projektid võiks lisaks töötute nõustajatele ja tugiisikutele kaasata ka tööandjate nõustajaid, mentoreid või tugiisikuid, et aidata ka tööandjatel kohaneda puudega, terviseprobleemidega, vanemaealiste või pikaajaliste töötute jt kohanemiskustega inimestega ning selgitada tööandjaile, kuidas integreerida selliseid uusi töötajaid tööprotsessi ja kollektiivi.

Üksikute ettepanekutena töid projektijuhid välja, et koolitusprojektide raames peaks päevarahadega katma osalejate majutuse ja toitlustamise kulud ning praktika ajal võiks projektis osaleja saada töötasu (alternatiivina peaks praktikandi tasu olema piisavalt kõrge, et motiveerida inimest loobuma sotsiaaltoetustest elamisest). Oluliseks peeti ka maapiirkonna inimestele, eriti noortele, sõidu- ja majutustoetuse võimaldamist, et nad oleks valmis enda jaoks harjumuspärasest keskkonnast välja tulema ja muus piirkonnas tööle või õppima asuma.

4.8 Teised eesmärkide saavutamist mõjutanud tegurid

Nii hindamise tulemuste järgi kui ka projektijuhtide endi hinnangul saavutati enamikes projektides seatud eesmärgid (vt ptk 4.2). Eesmärkide saavutamisel oli oluliseks teguriks **projektijuhi ning koolituste ja teenusepakkujate varasem kogemus sarnase sihtrühmaga töötamisel**. Varasem kogemus võimaldas projektides seada realistlikumad eesmärgid, koostada adekvaatne ajakava ja eelarve, valida indikaatoritele mõistlikud saavutustasemed, kasutada sobivaid infokanaleid sihtrühma kaasamiseks ning määrata sobiv koolitusgruppide suurus.

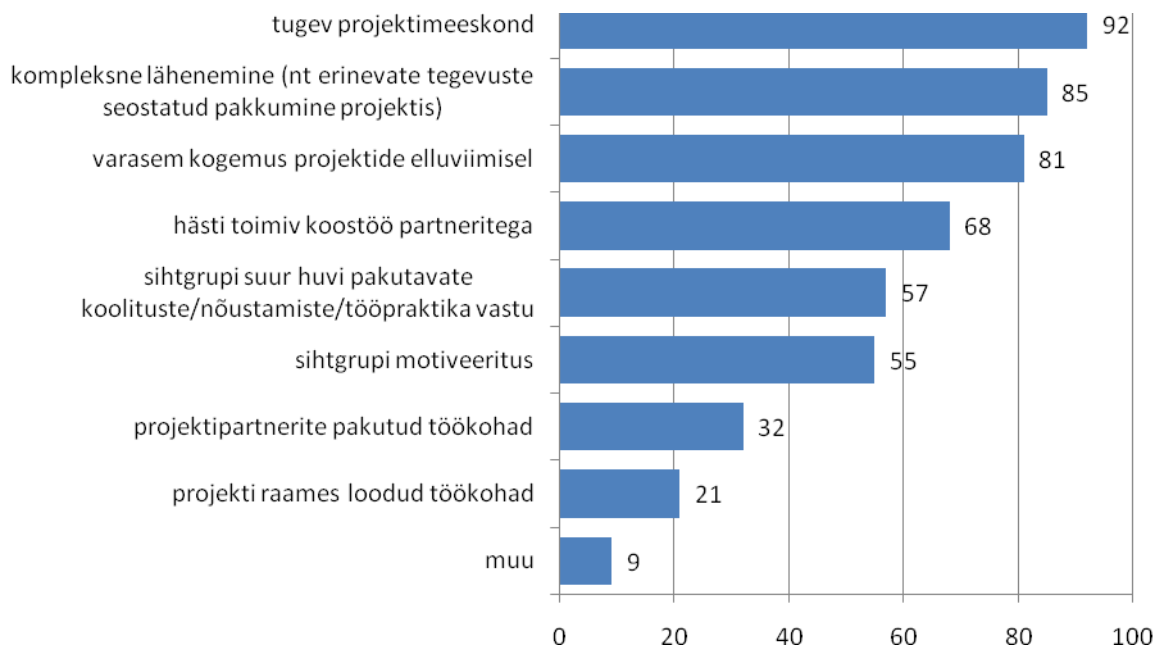
„Pikaajaline kogemus selliste inimestega töötamisel andis eelise projekti taotluses suhteliselt õige hinnang anda projekti indikaatorite täituvuse kohta ja seetõttu ka eesmärk saavutati.“ (Projektijuht)

„Saavutasime eesmärgid tänu sellele, et võtsime õppijaid vastu varuga.“ (Projektijuht)

„Ületati planeeritud osavõtjate arv, sest projekti tegevus osutus populaarseks narkosõltlaste seas.“ (Projektijuht)

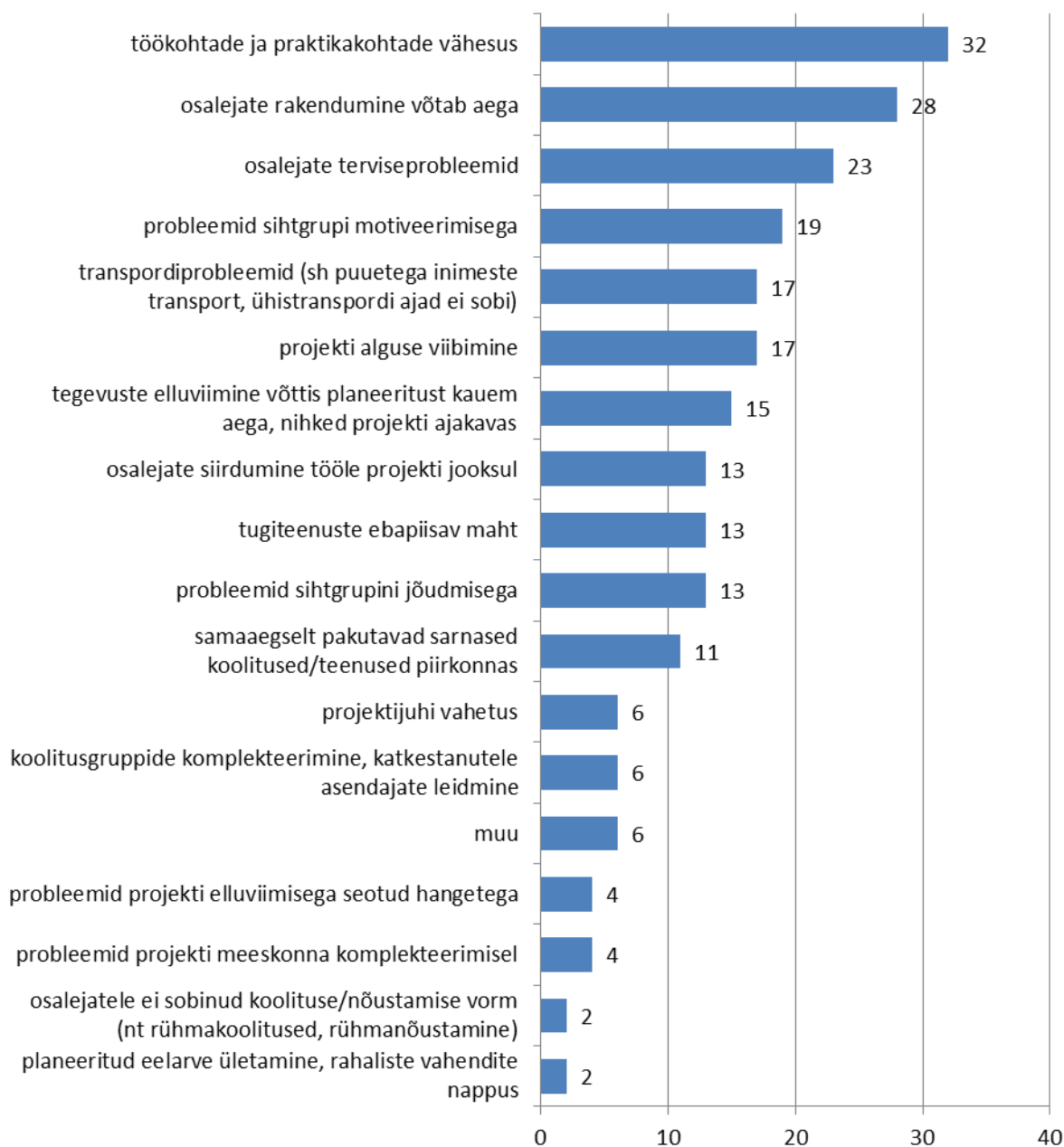
„Eesmärgid saavutati küll osalejate üldarvu osas, kuid mitte projekti tulemusel tööle saanud inimeste arvus. Kindlasti oli planeerimisel prognoos liiga optimistlik, kuid teiselt poolt mõjutas kindlasti ka just sellel perioodil toimunud majanduslangus.“ (Projektijuht)

Projekti eesmärkide saavutamiseks ongi projektijuhtide hinnangul kõige olulisemad tugev projektimeeskond (92%), läbimõeldud tegevuste ja teenuste kompleksne pakkumine (85%), varasem kogemus projektide elluviimisel (81%) ning hästi toimiv koostöö partneritega (68%, vt joonis 11).

Joonis 11. Tegurid, mis projektijuhtide hinnangul toetasid projekti eesmärkide saavutamist (% vastajatest, n=47). Vastajad võisid märkida mitu vastusevarianti.

Takistuseks eesmärkide saavutamisel olid peamiselt üldine tööturu olukord (sh töö- ja praktikakohtade vähesus), tööandjate umbusklikkusega seotud tegurid (eelarvamused riskirühmade töötajate palkamisel ning kaitstud töökohtade loomisel, vähene huvi palgatoetuse kasutamisel), osalejate rakendumiseks kuluv aeg pärast projekti lõppemist (arvestades töö leidmisele ning ettevõtlusega alustamisele kuluvat aega), osalejate terviseprobleemid ning probleemid sihtgrupi motiveerimisega (joonis 12).

Joonis 12. Tegurid, mis projektijuhtide hinnangul takistasid eesmärkide saavutamist (%; n=47). Vastajad võisid märkida mitu vastusevarianti.

Üheks eesmärkide täitmise takistuseks oli ka projektis osalemise katkestamine. Inimesed registreerusid küll nõustamistele või koolitustele, kuid hiljem ei tulnud kohale või lõpetasid tegevustes osalemise enne

projekti lõppu. Samas oli nii projektijuhtide kui ka osalejate hinnangul kõige sagedasemaks katkestamise põhjuseks projekti ajal tööle saamine (sh nii hooajatööle või lühiajaliselt), mis koheselt lõpetas osaleja võimalused projekti tegevustes osaleda või nõustamist saada³⁴, kuid on oma olemuselt positiivne sündmus ja kohati oli ilmselt ka projekti positiivne tulemus, ehkki kuna tööle asunu ei teinud projekti tegevusi lõpuni, ei pruugi ta projekti lõppstatistikas positiivsel poolel kajastuda. Teine oluline katkestamise põhjus mõlema rühma arvates oli terviseprobleemide tekkimine osalejatel, mis on sageli projektijuhi mõjuulatusest väljas (vt tabel 15).

Tabel 15. Sagedasemad katkestamise põhjused projektijuhtide ning osalejate hinnangul.

Katkestamise põhjused projektijuhtide hinnangul	Katkestamise põhjused osalejate hinnangul
Tööle saamine	Tööle saamine
Perekondlikud (sh laste saamise ja hoidmisega seotud) põhjused	Koolituse/nõustamise/tööpraktika sisu ei vastanud ootustele
Osaleja sõltuvusprobleemid	Terviseprobleemide tõttu
Osaleja madal motivatsioon	Projekt oli liiga pikk
Osaleja terviseprobleemid	

„Tööle siirdumine, perekondlikud põhjused. Oli ka alkoholisõltuvusest tingitud puudumisi, mis viisid lõpetamisele ennetähtaegselt.“ (Projektijuht)

„[Katkestamise] põhjuseid oli erinevaid: enamjaolt tööle rakendumine, mõningatel juhtudel pereprobleemid, lapsed, haigused. Ka pikk praktika, mis paaril korral katkestati. Oli ka mõni selline katkestamine, kus inimene kadus ja tema kontaktide kaudu teda enam kätte ei olnud võimalik saada.“ (Projektijuht)

„Mõni läks tööle, mõni sünnitas, mõni jäi kõrvale terviseprobleemide tõttu. Päris ilma põhjuseta pooleli ei jäetud.“ (Projektijuht)

Siiski püüdsid projektijuhid katkestamisi ennetada või veenda osalejaid projekti tegevustes lõpuni osalema. Nii osalejate arvu kui ka rakendunute arvu eesmärgi täitmiseks kaasati projekti tegevustesse sageli rohkem osalejaid kui esialgu planeeritud või viidi läbi põhjalik osalejate eelhindamine projekti algfaasis, et tegevustesse kaasatud osalejad oleksid motiveeritud ning huvitatud projektis osalema ning hiljem tööle asuma. Kõige olulisemaks motivaatoriks oli osalejate endi soov tööle saada, mida toetasid huvitavad ja praktilisi oskusi andvad erialakoolitused ning mitmekesised nõustamisteenused. Katkestamisohus olevatele osalejatele oli projektijuhtide hinnangul vaja eelkõige personaalset suhtlemist, personaalset nõustamist (sh sotsiaalne, psühholoogiline, karjääriline) ning grupi toetust, et tekiks tunne enda vajalikkusest ning usk enda võimetele.

„Hästi motiveerisid mentorid, isiklik suhtumine, oma grupi tunne, klubi vormis töötamine, jõukohased materjalid ja sobivad töömeetodid, projektijuhtide isiklik suhtlemine osalejatega.“ (Projektijuht)

³⁴ Alates 01.01.2011 meetme määrust (<https://www.riigiteataja.ee/akt/11112011007>) muudeti ning § 19, lg 12 (5) kohaselt projekti sihtgrupil, kes on asunud tööle projekti raames koolitustel osalemisel ajal, on õigus jätkata koolitusel osalemise kuni selle lõppemiseni.

„Hästi tähtis pikaajaliste töötute puhul on nendega tegelemine, nende probleemide kuulamine, nende julgustamine, tunde tekitamine, et nad on tähtsad liikmed oma grupis. Ühesõnaga, nende jaoks tuleb kogu aeg olemas olla.“ (Projektijuht)

„Mentor ja karjäärinõustaja tegid väga suure töö ära. Siiski oli probleeme, mille puhul polnud võimalik katkestamist takistada, nt lapse haigus või tööle asumine.“ (Projektijuht)

Lisaks eelnevatele esines projekti eesmärkide saavutamisel ka muid probleeme, mis olid seotud projekti meeskonnaga, koolitajate leidmisega, sobivate ruumide ja vahendite saamisega, projekti ajakava ning partneritega. Tegevuste elluviimisel ilmnunud probleemidest ja nende lahendustest annab ülevaate järgmine tabel (Tabel 16).

Tabel 16. Projekti tegevuste elluviimisel ilmnenud sagedasemad probleemid ja nende lahendused

Probleemid	Lahendused
Majanduslikust olukorrast tingitud probleemid töö- ja praktikakohtade leidmisel	Tihedam otsesuhtlus ettevõtetega, piirkonna laiendamine, tööandjate tööjõuvajaduse kaardistamine, uuringute läbiviimine, infopäevade korraldamine tööandjatele, konkreetsete kandidaatide tutvustamine tööandjatele
Projektijuhi ja projekti meeskonnaliikmete vahetus projekti jooksul	Tööjaotuse muutmine, uute liikmete otsimine
Probleemid meeste kaasamisel tegevustesse	Erinevad motiveerimise meetmed, koostöö lähedastega, personaalne lähenemine, nõustamisteenuste pakkumine, koolituste teemade muutmine, tihedam koostöö KOVi ja teiste projektipartneritega
Probleemid koolituse/nõustamise ruumide sisustuse, abivahendite ja ligipääsetavusega	Ruumide vahetus, lisavahendite muretsemine, invatranspordi kasutamine
Tegevuste elluviimine vastavalt projekti ajakavale	Ajakava muudatused ja kooskõlastamine SA-ga Innove, lisajõudude kaasamine tegevuste elluviimiseks, varuga planeeritud ajakava, töökorralduse muutmine tulemuslikumaks ning paremini kontrollitavaks
Sihtgrupi vähenenud motiveeritus tegevustes osalemisel	Rohkem personaalset lähenemist, meeldetuletused telefoni teel, toetuste pakkumine (sh tugiisiku teenus, sõidutoetus, tasuta toitlustamine, stipendium), kuulamine, julgustamine, aktiivsele nõustamisele suunamine
Osalejate rakendumise jälgimine	Personaalse tagasiside küsimine, koostöö Eesti Töötukassaga
Info viimine sihtgrupini	Rakendati erinevaid võimalusi, sh otsepostitus, infolistid, kohalik meedia, interneti kuulutused, koostöö kohalike asutustega, inimeselt-inimesele info jagamine
Samaaegselt samal teemal pakutavad koolitused piirkonnas	Sihtgrupi teavitamine erinevate infokanalite vahendusel, tegevuste edasi lükkamine, sihtgrupile tegevuste pakkumisest loobumine; tugev meeskond, hea maine projekti elluviijal;
Katkestamine ning katkestajate asendamine tegevustes	Lisagruppide loomine, aktiivne asendusliikmete otsimine, paindlikud päevakavad, puhkepauside võimaldamine, individuaalsed vestlused ja konsultatsioonid, gruppide täitmine varuga
Projektis osalejate nõrk riigikeele oskus (suuline ja kirjalik)	Venekeelsete koolitusgruppide moodustamine, õppematerjalide tõlkimine vene keelde, juhendamine vene keeles, CV ja motivatsioonikirja koostamine eesti keeles

Probleemid	Lahendused
Koolitajate leidmise probleem	Hangete korduv korraldamine, koolitaja toomine muust piirkonnast, palgataseme tõstmine, otsekontakt koolitajatega
Koolituste/tegevuste läbiviimine hooajatööde (eriti suvekuudel) perioodil	Koolituste/tegevuste edasilükkamine, intensiivsem suhtlemine sihtgrupiga, koostööpartnerite kaasamine, Töötukassa kaudu teavitamine
Ettevõtete vähene huvi tööpraktika ja palgatoetuse osas	Isiklik lähenemine, selgitustöö tööandjate hulgas
Probleemid projektipartneritega	Läbirääkimised, projektimeeskonna koolitused, supervisioonid

Projekti eesmärkide parema täitmise nimel oleks projektijuhtide hinnangul olnud vaja pakkuda rohkem erinevaid koolitusi erinevatel teemadel, lähtudes osalejate individuaalsetest vajadustest, oskustest ja huvist. Samuti oli eesmärkide saavutamisel oluline mõju koolitajate tasemel, sest koolitaja oskuste edasiandmisest sõltus suurel määral projektis osalenutes huvitatus ja motivatsioon. Teatud sihtrühmade puhul selgus projekti käigus planeeritust suurem vajadus tugiteenuste järele (nt sõltuvusprobleemidega seotud nõustamine, lapsehoiuteenuse pakkumine), mille võimaldamine oleks eesmärkide saavutamisele oluliselt kaasa aidanud. **Uuel perioodil tuleks enam keskenduda paindlikkusele koolituste ja teenuste pakkumisel ning lähtuda eelkõige iga inimese individuaalsetest vajadustest.** Mõne projektijuhi hinnangul oleks projekti elluviimise ajal võinud teha tõhusamat koostööd töötukassa ning kohalike tööandjatega osalejate tööle rakendamisel.

Kuna ei saa eeldada, et taotlejad oskavad kõiki probleeme alati kohe ette näha, siis on projektide õnnestumise seisukohast üsna oluline, et **töö käigus ilmnevat hädavajalikke tugiteenuseid oleks võimalik projekti käigus kokkuleppel rakendusüksusega lisada.**

5 TÕHUSUS

5.1 Kuluefektiivsuse suhtarvud

Tõhususe hindamisel on esmalt selgitatud erinevaid kuluefektiivsuse indikaatoreid³⁵. Arvestades taotlusvoorude suhteliselt erinevat fookust, esitatakse analüüsitulemused selles osas taotlusvoorude lõikes. Hindamises on taotlusvoorude põhine jaotus otstarbekam kui võrdlusgruppide moodustamine tegevuste sisust lähtudes. Viimase jaotuse puuduseks on see, et suur osa projektidest on olemuselt heterogeensed, mistõttu oleks sedalaadi grupeerimine (nt koolitusprojektid, nõustamisprojektid, tööklubid vms) meelevaldne. Lisaks tuleb arvestada, et tegevuste kulukust mõjutab ka hindade üldine kallinemine, mis on perioodil 2009–2013 olnud küllaltki kiire³⁶.

Keskised kogukulud ühe projektis osalenu kohta on kõikides taotlusvoorudes olnud ligikaudu 2000 eurot (tabel 17). Erinevates taotlusvoorudes on keskmised kogukulud varieerunud, kõige madalamad II ning suurimad III taotlusvoorus. Üheks varieeruvuse selgituseks on see, et III taotlusvoorus oli mitmeid väikese osalejate arvuga projekte, kus kasutati palju individuaalset lähenemist ning oli suur praktilise töö osakaal (nt õpiposiõppe projektid). Seetõttu on ka III taotlusvooru kulud suhteliselt kõrged. Keskmisest kõrgemad on ühe osaleja kohta leitud kulud ka I taotlusvoorus. Selles taotlusvoorus oli mitmeid projekte, kus fookus oli eelkõige laiema sihtgrupi teavitamisel (nt kuulmispuudega inimeste sotsiaalse kaasatuse ning konkurentsivõime suurendamine tööturul kurtidest ajakirjanike koolitamise ning tööle rakendamise kaudu Eesti Rahvusringhäälingus ning kirjutavas ajakirjanduses) ning projektis osalejate arv oli väike. II taotlusvooru suhtarvu muudavad madalamaks üksikute suure osalejate arvuga projektid, kus osalejate lisandumine ei suurendanud oluliselt teenuse osutamise kulusid, näiteks e-õppe projektid. Jättes sellised nõ massiprojektid³⁷ kõrvale (II taotlusvoorus kokku 4 projekti), on II taotlusvooru keskmised kogukulud osaleja kohta ligi 150 euro võrra suuremad ehk 1730 eurot.

Tabel 17. Keskised kogukulud ühe projektis osalenu kohta (eurot)

Taotlusvoor	Projektide arv	Keskmine	Min	Max
I	32	2 193	50	10811
II	47	1 588	24	5019
III	17	2 912	978	6061
IV	16	1 899	729	3608
Kokku	112	2 006	24	10 811

Meetme eesmärki silmas pidades on tõhususe puhul informatiivsemaks indikaatoriks **keskmised kogukulud ühe projektis rakendunu kohta** (tabel 18). Keskmiselt on meetme projektide tulemusena ühe inimese tööle rakendumine läinud maksma üle 5700 euro. Sarnaselt kogukulude suhtarvuga on ka kulu ühe rakendunu kohta väikseim II taotlusvooru projektides, kõige suurem seevastu I taotlusvooru

³⁵ Kuluefektiivsuse indikaatorite väärtused iga üksiku projekti kohta on toodud hindamisaruande lisaks olevas tabelis.

³⁶ Eesti Statistikaameti andmetel on tarbijahinnad tõusnud perioodil 2009–2013 ligikaudu 15,5%.

³⁷ Selliste projektidena on mõeldud lihtalt skaleeritavaid teenuseid, kus osalejate arv on olnud suur (nt internetipunkt, e-käsiraamat jms) ning seetõttu on kulude suhtarvud teiste projektidega võrreldamatud.

projektides, kus oli suhteliselt palju spetsiifilistele ja keskmisest enam tähelepanu nõudvatele sihtgruppidele (nt sügava puudega inimesed) suunatud projekte. Suhtarvudest lähtudes saab kõige kulutõhusamateks pidada IV ja II taotlusvooru projekte.

Tabel 18. Keskmised kogukulud ühe projekti tulemusena rakendunu kohta (eurot)

Taotlusvoor	Projektide arv	Keskmine	Min	Max
I	32	7 947	587	43 155
II	45	4 387	598	12 174
III	17	6 527	1 402	22 166
IV	16	4 363	1 302	9 294
Kokku	110	5 750	587	43 155

Vaadates **projekti sisutegevuste kulusid** (siia kuuluvad kulud koolitustele, tööpraktika juhendamise kulud, tugiteenuste kulud kutseõppes osalemisel, sotsiaalse rehabilitatsiooni kulud, aga ka stipendiumid, sõidutoetused ning kulud toitlustusele jms) ühe osaleja kohta, paistab kõige madalamate kuludega silma II taotlusvoor, kus sisutegevusteks kulus keskmiselt 1190 eurot osaleja kohta (jättes kõrvale nõ massiprojektid on kulud 1296 eurot) (tabel 19). Suurimad sisutegevuse kulud on olnud III taotlusvoorus.

Tabel 19. Keskmised sisutegevuse kulud ühe projektis osalenu kohta (eurot)

Taotlusvoor	Projektide arv	Keskmine	Min	Max
I	32	1 563	39	8 602
II	47	1 189	19	4 325
III	17	2 407	647	5 225
IV	16	1 463	488	2 643
Kokku	112	1 520	189	8 602

Tabel 20 viitab, et III taotlusvooru suured sisutegevuse kulud tulenevad eelkõige koolituskulude suuremast mahust, mis on ühe osaleja kohta üle 500 euro suuremad kui kõigi taotlusvoorude keskmine. Kõige väiksemad keskmised koolituskulud on olnud I taotlusvooru projektides.

Tabel 20. Keskmised koolituskulud ühe projektis osalenu kohta (eurot)

Taotlusvoor	Projektide arv	Keskmine	Min	Max
I	30	515	4	1 958
II	43	650	2	3 073
III	15	1 254	37	3 513
IV	15	712	73	1 959
Kokku	103	708	2	3 513

Sisutegevuse kulusid ühe rakendunu kohta võrreldes on kõige tõhusamad taas II ja IV taotlusvooru projektid (Tabel 21).

Tabel 21. Keskmised sisutegevuse kulud ühe projekti tulemusena rakendunu kohta (eurot)

Taotlusvoor	Projektide arv	Keskmine	Min	Max
I	32	5 466	443	31 963
II	45	3 277	522	10 566
III	17	5 371	1 113	18 198
IV	16	3 309	850	7 842
Kokku	110	4 242	443	31 963

Projektide korraldusliku poole kulukuse hindamiseks on leitud **keskmised administreerimise kulud ühe projektis osalenu kohta** (tabel 22). See on osa projekti eelarvest, mis kulus projektijuhi töötasudeks, lähetusteks (sh majutus-, toitlustus- ja sõidukulud ning päevarahad ja reisikindlustus) ja transpordiks (sh ühissõiduki ja isikliku sõiduauto kasutamise kulud). Samuti kuuluvad administratiivkulude hulka põhivara amortisatsioonikulud, erinevad üldkulud (sh kulud bürootarvetele, sideteenustele, infotehnoloogia ja kontoritehnika hoolduseks ja remondiks, kommunaalkulud, ruumide üürikulu, valvekulu, maamaks) ja projekti administreerimisega seotud sisseostetavad teenused. Keskmiselt on kõige tõhusamad olnud II taotlusvooru projektid, kus administreerimise peale kulus 202 eurot ühe osaleja kohta, seevastu III taotlusvooru projektides on vastav suhtarv üle 400 euro.

Tabel 22. Keskmised administreerimise kulud ühe projektis osalenu kohta (eurot)

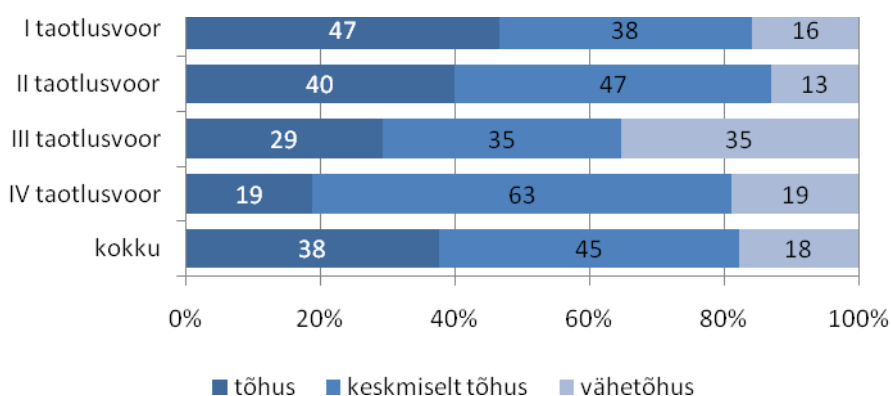
Taotlusvoor	Projektide arv	Keskmine	Min	Max
I	32	374	9	1657
II	47	202	3	690
III	17	406	166	775
IV	16	251	115	486
Kokku	112	289	3	1657

Administreerimise kulusid võrreldes tuleb arvesse võtta ka projektide erinevat mahtu – eeldatavalt on suurema osalejate arvuga projektides administratiivkulu ühe osaleja kohta väiksem ehk esineb mastaabisääst. Seetõttu on projektide elluviimise tõhusust ilmestava täiendava aspektina leitud ka keskmine **administreerimise kulude osakaal projekti eelarves** (Tabel 23). Kõigi taotlusvoorude keskmine on ligikaudu 14,7%, keskmiselt on administratiivkulude osakaal olnud kõige madalam II taotlusvooru projektides (13,1%), selgelt kõige kõrgem I taotlusvooru puhul (17,3%). Siinkohal tuleb arvestada, et erinevates taotlusvoorudes kehtisid administreerimise kuludele erinevad piirmäärad, sealjuures arvatati I taotlusvoorus piir kogukuludest, kuid II taotlusvoorus sisutegevuse kuludest. Seega saab erinevalt seatud piirmäärasid pidada üheks selgituseks, miks administreerimiskulude osakaalud taotlusvoorude lõikes erinevad.

Tabel 23. Keskmine administreerimise kulude osakaal projekti eelarves (%)

Taotlusvoor	Projektide arv	Keskmine	Min	Max
I	32	17,3	11,0	26,6
II	47	13,1	6,7	19,1
III	17	14,9	9,8	22,2
IV	16	14,0	6,4	19,0
Kokku	112	14,7	6,4	26,6

Enamik avatud taotlusvoorude projekte viidi ellu keskmiselt (45% hinnatavatest projektidest) või väga (38% projektidest) tõhusalt. Vähetõhusad on viiendik projektidest (joonis 13). Taotlusvoorude lõikes hinnates osutusid kõige tõhusamateks II ja IV taotlusvoorude projektid. Keskmiselt kõige vähem tõhusad on olnud III taotlusvoorude projektid. Samas on erinevate taotlusvoorude raames nii keskmisest märgatavalt kõrgema kui ka madalama tõhususega projekte. Detailsem ülevaade üksikute projektide tõhususele antud hinnangutest on toodud tabelis 24 ja lisa 1 olevas tabelis.

Joonis 13. Hinnangud projektide tõhususele taotlusvoorude lõikes (% projektidest vastavas taotlusvoorus)

Nii koolide, riigi- ja KOV asutuste kui MTÜde/SAd puhul oli kõiki kolme kategooriasse liigituvaid projekte. Äriühingud viisid projektid ellu keskmiselt või väga tõhusalt (tabel 24).

Tabel 24. Hinnatavate projektide jagunemine tõhususe hinnangu alusel elluviija vormi alusel

Tõhususe hinnang	Koolid	Riigi- ja KOV asutused	MTÜd, SAd	ÄÜd	Kokku
tõhus	5	6	22	9	42
mõõdukalt tõhus	8	8	23	11	50
vähetõhus	6	2	12		20
kokku	19	16	57	20	112

Märkus: koolide hulka liigitati kõik haridusasutused; riigi- ja KOV asutuste hulka kuuluvad ka riigiasutuste ja KOV-ide hallatavad asutused; MTÜ – mittetulundusühing; SA – sihtasutus; ÄÜ - äriühing

Ka detailanalüüs projekti peamise sihtrühma järgi projekte liigitades näitab, et projektid ei liigitu süsteemselt teatud tõhususe kategooriasse. Näiteks nendest projektidest, mis olid suunatud spetsiifiliselt puudega inimestele (liigitamisel lähtuti sellest, et projekti pealkirjas sisaldus suunatus peamiselt erivajadustega inimestele või selgus see taotlusest) hinnati väga, keskmiselt ja vähetõhusaks kolmandik, kahest vangidele suunatud projektist üks hinnati väga ja üks keskmiselt tõhusaks jne.

Lõpetuseks on toodud keskmised tunnihinnad nende tegevuste puhul, kus olid vähemalt kahe projekti dokumentides olemas andmed, mille põhjal näitajaid leida. Kuna enamiku projektide puhul ei olnud võimalik neid näitajad leida, siis tuleb tulemustesse suhtuda ettevaatlikkusega ja arvestada, et need ei pruugi kajastada tegelikku keskmist. Allolevas tabelis on näha, et eri tegevustes on madalaima ja kõrgeima tunnihinna vahe siiski märkimisväärne.

Tabel 25. Keskmised tunnihinnad ja kulu osalenu kohta eri tegevuste kaupa (eurodes)

	Arvuti-koolitus	Karjääri-nõustamine	Psühholoogiline nõustamine	Tööõigus-koolitus	Ettevõtlus-koolitus
Keskmine tunnihind					
Arv	8	19	19	3	2
Keskmine tunnihind	99	50	26	79	40
Madalaim tunnihind	22	3	1	71	21
Kõrgeim tunnihind	205	251	89	83	60
Kulu osalenu kohta					
Arv	8	20	19	3	5
Keskmine hind	199	289	212	86	474
Madalaim hind	106	7	45	79	34
Kõrgeim hind	614	1513	760	93	1408

5.2 Tegevuste kooskõla planeeritud ajakavaga

Lisaks suhtarvudele on tõhususe hindamise olulisteks aspektideks projekti tegevuste kooskõla planeeritud ajakava ja eelarvega. Ajakavas ja kavandatud eelarves püsimine näitab projektimeeskonna planeerimis- ja elluviimisoskust, mis kokkuvõttes mõjutab ka projekti tulemuslikkust. **Olulisi probleeme ajakavas püsimisega hinnatud avatud taotlusvoorude projektide puhul ei olnud.** Siiski olid avatud taotlusvoorude projektide hulgas mõned, mille kestust kooskõlas rakendusüksusega oluliselt pikendati või mis lõpetati ennetähtaegselt. Graafikus püsimist toetas projekti planeerimise etapis detailse ajakava koostamine ja läbimõtlemine, samuti olid sageli sõlmitud eelnevad kokkulepped koolitajatega, mistõttu ei olnud tarvilik ega võimalik tegevuste aegu oluliselt muuta. Intervjuudes märkisid projektijuhid, et ajakavad olid ka koostööpartneritega (nt KOVidega) täpselt kokku lepitud ja kohalikke olusid arvesse võetud:

„Seda me juba teadsime projekti planeerides näiteks, seda teadsid kohalikud sotsiaaltöötajad, et neil ei ole seal omal hommikusi vastuvõtuaegasid, vaid on õhtused, kuna

hommikul inimesed toimetavad oma põllupeenarde peal ja siis õhtul saavad tulla näiteks kohalikku omavalitsusse.“ (Projektijuht)

Veebiküsitlusele vastanud projektijuhtide arvamuse kohaselt on ligikaudu võrdselt nii projekte, mis viidi ellu täpselt ajakava järgides kui neid, mille ajakavas oli väiksemaid muudatusi, mis ei mõjutanud samas oluliselt projekti elluviimist (tabel 26). Seejuures eristub positiivselt II taotlusvoor, kus 2/3 projektidest on vastajate hinnangul viidud ellu vastavalt ajakavale.

Tabel 26. Projektijuhtide vastused küsimusele „Kas viisite projekti ellu vastavalt planeeritud ajakavale?“

Taotlusvoor	Jah, vastavalt ajakavale	Ajakavas oli väiksemaid muudatusi, mis ei mõjutanud projekti elluviimist
I	4	5
II	12	8
III	3	5
IV	4	4
Kokku	23 (51%)	22 (49%)

Märkus: ükski küsitluses osalenud projektijuhtidest ei vastanud, et ajakavas oleks olnud suuremaid muudatusi, projekt oleks enne planeeritud tähtaega lõpetatud või projekti lõppu edasi lükatud.

Lähtudes projektide seire- ja lõpparuannetest, on üksikuid projekte, kus oli suuremaid probleeme ajakavas püsimisega. Probleemide põhjusena on välja toodud täpsustuste esitamise nõudeid väljamaksetaotluste läbivaatamisel ja sellest tulenevaid rahavoogude hilinemisi, mis tingisid käibevahendite nappuse ja tegevuste edasilükkumise. Teise suurema põhjusena on märgitud probleeme (koolitus)gruppide täitumisega, mistõttu tuli suurendada teavitustegevuse mahtu ning koolitustega ei suudetud tähtaegselt alustada. Sihtgrupi kaasamisega oli sageli probleeme projektides, kus sisutegevused olid planeeritud suvekuudeks. Ajakavas mittepüsimist põhjustas mitmes projektis ka projektijuhi või projekti võtmeisiku haigestumine või lahkumine ja neile võrdväärsete asendajate leidmine. Mõnel juhul oli tegemist ka vigadega projektimeeskonna planeerimisel – meeskonnaliikmed olid seotud teiste tööülesannetega ning ei suutnud liigse hõivatuse tõttu planeeritud ajakava järgida. Kohati on ajakava muudatuste põhjuseks olnud ka eksimused taotluste koostamisel – ekslikult on taotluse vormis märgitud tegevuste lõppkuupäev valesti. Mitmete projektide puhul ei suudetud koolituste läbiviijat õigeaegselt leida. Planeeritud ajakava on nihutanud ka kolimised, probleemid koolitushangete läbiviimisel jms. Üksikute projektide puhul osutusid probleemid sedavõrd märkimisväärseteks, et oldi sunnitud projekt ennetähtaegselt lõpetama.

Üldhinnanguna on projektide ajakavas püsimine hea ning probleemid üksikute projektidega üldhinnangut oluliselt ei mõjuta. Ühtlasi viitab see, et praegune, suhteliselt reglementeeritud aruandluse süsteem projektide läbiviimise ajal on projektide ajakavas püsimise saavutamiseks suhteliselt õigustatud.

Projektide kestuse määramise osas tõdes valdav osa intervjuueeritud projektijuhtidest, et **taotlemisel määrati projekti kestuseks taotlusvooru määrukses lubatud maksimaalne aeg**. See võimaldas teataval määral riske maandada juhul, kui projektitegevused ei kulge plaanipäraselt. Eelisseisundis olid projektijuhid, kes olid analoogseid projekte ka varem ellu viinud ning kogemustele tuginedes oskasid

tegevuste ajalist mahtu täpsemini planeerida. Samuti oli projekti kestuse määramisel oluline tegur meeskonna suurus ja sisutegevuse osutamise võimekus.

„Planeerimisel oli oluline suuresti see, mis on see koolitamise võimekus, sest kutse ostmiseks, esiteks on ju see, et niikuinii kindel tundide arv ja teine asi on see, et osad grupid näiteks ei saa olla suuremad /.../ kui 12 inimest. Et selle [projekti kestuse] määras ära tegelikult see, et kui kiiresti sa selle mahu inimestest jõuad ära koolitada.“ (Projektijuht)

Projektijuhtide küsitlusele tuginedes oli enamlevinud seisukoht, et **projektide elluviimise aeg võinuks olla veelgi pikem** – selliselt vastas 20 projektijuhti 45st. Peamiseks argumentatsiooniks oli, et konkreetne sihtrühm on spetsiifiline (nt erivajadustega ja hoolduskoormusega inimesed, intellektipuudega inimesed) ning nende tööleaitamine on pikaajaline protsess.

„Projekti kestus oli ette antud. Me oleks hea meelega teinud ka pikemalt. /.../ Me pidime tohutult lühendama seda, aga kui me räägime erivajadusega inimesest, ta vajab natukene sellist eemaldumist ja teistsugust nägemust, näiteks tööpraktikat. Ta vajab seda võib-olla natuke rohkem.“ (Projektijuht)

Samuti on iga projekti puhul teatav sisseelamise periood ja sisutegevusteks jääb sedasi vähem aega.

„See sisseelamine, inimeste valimine, kõik see, et jääb seda kõige efektiivsemat aega vähem, teenuse kvaliteedi mõttes. Ja kui asi on käima lükatud, nii öelda organisatsioon, siis see toimiks võimalikult pikalt. Mida pikem projekt, seda parem on seda teenust rahalises efektiivsuses kasutatud.“ (Projektijuht)

Mitu projektijuhti tõi välja, et erinevate riigihangete läbiviimine on ajamahukas ning kui hangete ettevalmistusaeg jätta liiga lühikeseks, siis pakkumusi ei laeku või on need tehtud rutakalt ja vigadega ning tuleb korraldada uus hange. Samuti toodi välja, et maapiirkondades ja väiksemates linnades võib olla probleeme teenuse osutamiseks vajalike ruumide leidmisega ning pikaajalised ruumide kohandamised ja renoveerimistööd võivad võtta olulise osa projekti sisutegevuste ajast. Lisaks märgiti mitmes vastuses, et pikemaajalise projekti puhul on võimalik projekti jooksul tulemusi hinnata ja vajadusel projekti tegevusi korrigeerida, kui osutub, et planeeritud tegevused ei vasta potentsiaalsete osalejate vajadustele. Eraldi toodi mitmes vastuses välja, et vanemaalistele suunatud koolitused võiksid olla tavapärasest pikemad ja põhjalikumad, mis suurendaksid eeldatavalt koolituste tulemuslikkust, seevastu noortele suunatud koolituste puhul on parem, kui tegevused toimuvad kiiresti ja lühema aja jooksul. Samuti on oluline sesoonne aspekt, näiteks suvel on keeruline koolitusi läbi viia.

Kolmandik veebiküsitlusel osalenud projektijuhtidest leidis, et projekti kestus oli optimaalne ning planeeritud aeg sobilik projektitegevuste tulemuslikuks elluviimiseks. Leiti, et optimaalne aeg sõltub oluliselt sihtgrupist, koostööpartneritest, planeeritud tegevuste arvust ja mahust, aga ka projektimeeskonna tegevuse efektiivsusest ja varasematest kogemustest. Sihtgrupi osas toodi näiteks, et projekt, mis on mõeldud väikelaste emadele, peab olema mõnevõrra paindlikumat osalemist pakkuv ja seepärast oleks vajalik mõningaid projekti osasid dubleerida, mis kokkuvõttes tähendab projekti pikenedamist. Kogu projekti optimaalne kestus sõltub ka sellest, kas on planeeritud ühe projekti jooksul rakendada mitut järjestikust sihtgruppi või ainult üht pidevalt tegutsevat gruppi. Teenuse mahtude osas leidis üks projektijuht, et näiteks töökogemusi puudutavate teenuste puhul oleks minimaalseks 100 tundi ja keeleõppel 150 tundi. Seevastu ettevõttepraktika võiks olla lühema kestusega – lubatud võiks olla ka

kuni nädalased praktikad (viimase hinnatud taotlusvooruu määruses on sätestatud miinimumkestuseks 10 päeva, maksimaalselt 42 päeva kolme järjestikuse kuu jooksul). **Tulevikus võiksid sarnase sisuga projektid kesta 2 või 3 aastat.**

„Projekti kestus ja pikkus sõltub planeeritud tegevuste arvust ja mahust ning sihtgrupi suuruselt. Vastavalt sellele saab määrata ka projekti ajakava.“ (Projektijuht)

„Sarnane projekt võiks kesta vähemalt kaks aastat. Siis jõuab projekti korralikult käivitada ja seda ellu viia ning ka projekti jooksul tulemusi hinnata, et vajadusel projekti tegevusi korrigeerida.“ (Projektijuht)

„See sõltub osalejatest, nt noortele on parem, kui tegevused toimuvad kiiresti ja lühema aja jooksul, vanemaalistele on vaja rahulikumat tempot. Projekti kestus oleneb ka tegevustest, mis tegevusi ja kui paljudele on vaja ellu viia. Samuti on oluline ka see, et näiteks sündasudel on keeruline koolitusi läbi viia jne. See sõltub väga paljudest erinevatest teguritest. Meie projekt kestis 1,5 aastat ja see oli napilt piisav aeg.“ (Projektijuht)

„Projekti kestus 24–36 kuud on väga hea aeg, kuna selle aja jooksul saab planeerida mitmekesiseid ja rahulikus tempos tegevusi. Saab põhjalikumaid koolitusi teha.“ (Projektijuht)

Mõned vastajad leidsid ka, et projekt oleks võinud olla planeeritust lühem. Seda põhjendati sihtgrupi huvi säilitamise vajadusega. Leiti, et enamasti ei soovita üle poole aasta olla projektis haaratud (eelkõige nooremaelised) ning projekti planeerimisel ei osatud sellega arvestada. Lisaks toodi näiteid, kuidas algselt määrati projekti pikkuseks taotlemise tingimustes lubatud maksimaalne aeg, kuid hiljem seda lühendati:

„Meil hakkas juba projekti lõpptähtaeg tulema. Tegelikult elukogemus näitas, et kuus kuud oli liigne venitamine. Inimesed on juba piisavalt aktiivsed, nad tahaksid tegutseda.“ (Projektijuht)

„Projektis oli ette nähtud ettevõtlusalast mentorlust kaheksa kuud. Esimese koolitusgrupi puhul selgus aga, et see on liiga pikk aeg ja osalejad kaovad selle ajaga ära ega osale enam projektis. Mentorlus viidi nelja kuu peale, seega oli mentorlust iga kuu 2 päeva järjest. See tegi mentorluse efektiivsemaks ja osalejate jaoks mugavamaks käia.“ (Projektijuht)

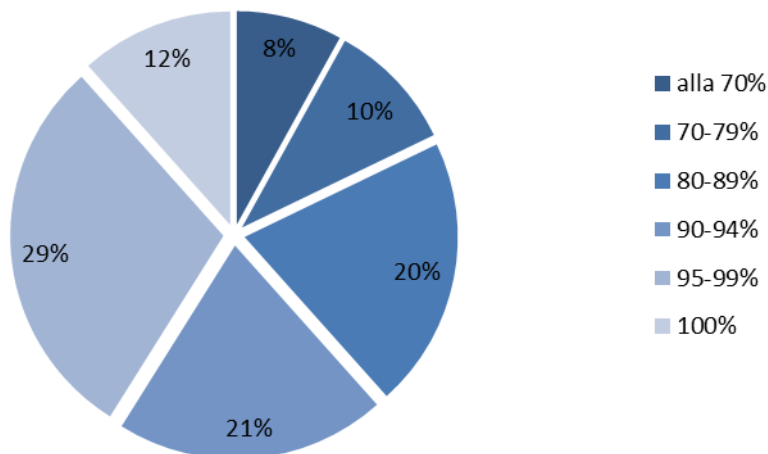
Erinevalt projektijuhtide seas domineerinud arvamusest pidasid projektides osalenud projekti pikkust enamasti parajaks, vaid 14% hinnangul oli projekt liiga lühike ning 5% arvates liiga pikk (tabel 27). Analüüsitulemused näitavad, et pole seost projekti kestuse ja osalenute poolt antud hinnangute vahel. Projektides osalenud, kes hindasid projekti pikkust liiga lühikeseks, tõid välja, et õpitut tuli liiga kiiresti omandada, mistõttu teadmised ja oskused ei kinnistunud. Leiti, et praktilise töökogemuse omandamiseks (tööpraktika raames, töötoad jms) oleks tarvis pikemat perioodi. Sageli toodi välja, et võõrkeele õppimiseks oli projekt liiga lühike ning keeleoskust ei omandatud. Projekte pidasid liiga lühikesteks ka need osalenud, kes olid ise valdkonnast väga huvitatud ning soovinuks sügavamaid teadmisi. Töötavad inimesed tõid sagedamini välja, et projekt võinuks olla sisutihedam ja lühem, sest osalemise perioodil ei olnud võimalik täiskohaga tööl käia ning see tähendas rahalist kulu. Samuti kurdeti, et naistele suunatud kursused muutusid kohati sisutuks "padjaklubiks" ja liigitusid kategooriasse "meeldiv meelelahutus".

Tabel 27. Projektides osalenute vastused küsimusele „Kas projekt oli paraja pikkusega?“

Vastus	N	Osakaal (%)
jah	371	65
ei, projekt oli liiga pikk	28	5
ei, projekt oli liiga lühike	78	14
ei oska öelda	91	16
kokku	568	100

5.3 Tegevuste kooskõla planeeritud eelarvega

Võrreldes ajakavas püsimisega ei järginud projektid eelarvete täitmisel sedavõrd täpselt planeeritud (joonis 14). Keskmiselt kasutati projektides ära 90% planeeritud eelarvest, seejuures tegelike ja planeeritud kulude erinevus oli väiksem I taotlusvoorus ja suurim IV taotlusvoorus.

Joonis 14. Projektide jagunemine planeeritud eelarve tegeliku kasutamise alusel.

Ka veebiküsitlusele vastanud projektijuhtide projektidest oli mõnevõrra rohkem neid, mille eelarvet elluviimise ajal muudeti, võrreldes projektidega, mille eelarve jäi muutumatuks (tabel 28). Seejuures on suhteliselt enam muudetud I taotlusvooru projektide ning kõige vähem III taotlusvooru projektide eelarveid. Peamised eelarveridade muutmise põhjused olid projekti administreerimise mahu kavandatust suuremaks osutumine, planeeritud suuremad olmekulud (nt küttekulud ja esmaste töövahendite soetamine) ning üldisest hinnataseme tõusmisest tingitud muutused (nt pikemate projekti korral oli keeruline ette näha keskmist palgataset 3 aasta pärast). Keskmise hinnataseme tõus mõjutas eelkõige projekte, mille eelarvestamine toimus perioodil 2008–2009, kus ruumide rendi hinnad olid väga madalad. Kohati tingis eelarve muudatuse ka projekti elluviijate soov teatud sihtgrupist loobuda ning seetõttu esitati rakendusüksusele taotlus väljamakseks kuuluva abikõlbuliku summa vähendamise kohta. Eelarve vähendamist tingis ka see, kui langes ära vajadus teatud tugiteenuste sisseostmise järele (nt kooli võeti tööle psühholoog-terapeut, kes vajadusel projektis osalejatega individuaalselt töötas;

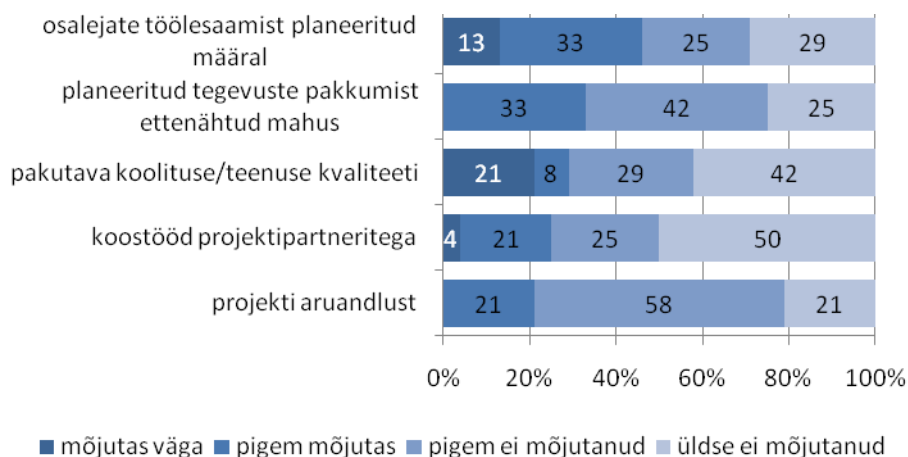
kontoritarbed/õppetöövahendid osteti omavahenditest, praktikajuhendajate tegevust ei olnud vaja tasustada vms). Samas oli ka projekte, kus selgus, et osalejad vajavad teatud tegevusi suuremas mahus, kui taotlusfaasis arvati (nt kutseeksamielne konsultatsioon).

Üheks eelarvestamisega seotud probleemiks oli ka töötuskindlustusmakse määra muutus pärast projekti eelarve kinnitamist, mistõttu suurenes töötasude määr. Puudujääv summa kaeti enamasti teiste eelarveridade vähendamise arvelt. Probleeme tekitas ka see, kui projektipartnerid ei pidanud kokkulepetest kinni (eelkõige ei suudetud perioodil 2009–2010 tagada kokkulepitud finantse). Üksikutel juhtudel olid ebatäpselt planeeritud palgatoetusteks mõeldud vahendid – projekti planeerides ei osatud piisavalt täpselt ennustada regiooni vastava majandusharu keskmist palgataset. Kohati osutus keskmine palgatase eeldatust madalamaks, mistõttu jäi planeeritud vahendeid üle ning kogu projekti eelarvet ei kasutatud ära. Eelarve alakasutus tingis ka asjaolu, kui projekti rahastamise otsus viibis ja sellega seoses alustati tegevust mõnevõrra hiljem.

Tabel 28. Projektijuhtide vastused küsimusele „Kas Teie projekti eelarvet elluviimise ajal muudeti?“

Taotlusvoor	Jah	Ei
I	6	3
II	8	12
III	7	1
IV	3	5
kokku	24 (53%)	21 (47%)

Projekti **eelarve muudatused mõjutasid** projektijuhtide hinnangul enim osalejate planeeritud määral töölesaamist ning pakutava koolituse/teenuse kvaliteeti, mõnevõrra vähem planeeritud tegevuste pakkumist ettenähtud mahus (vt joonis 15). Kuna eelarvemuudatused tähendasid üldjuhul eelarve vähendamist, siis piiras see teatud tegevuste plaanipärast elluviimist. Suhteliselt väiksemaks hinnati eelarve muutuste mõju projekti aruandlusele ning koostööle projektipartneritega.

Joonis 15. Projektijuhtide vastused küsimusele mil määral mõjutasid eelarve muudatused projekti kulgu ja tulemusi (%), N=24

Kuigi projekti eelarvete muudatused olid suhteliselt levinud, siis veebiküsitluse kohaselt oli **projektide rahastamise maht üldiselt piisav projektide eesmärkide saavutamiseks** – nii arvas 36 projektijuhti 45st. Ka hindaja arvamuse kohaselt olid eelarved valdavalt koostatud realistlikult ja olid piisavad tegevuste elluviimiseks. Samas oli projektijuhtide sagedane seisukoht, et eelarve käsutamise õigustes oleks vaja suuremat paindlikkust. Raskusi tekitas mitme projekti puhul projekti algfaasis käibevahendite puudumine (nt esimese VMT menetlemine venis oodatust kauemaks), mistõttu tuli otsida täiendavaid finantseerimise võimalusi. Samuti leidsid mõned projektijuhid, et lubatud juhtimiskulu võinuks olla suurem, kuna administratiivse töö maht osutus suureks. Kogenud projektijuhid viitasid seejuures võimalusele osa administratiivkulusid kanda n.ö sisseostetavate teenuste hulka – näiteks palgata konsultant, kes on projektiga algusest lõpuni seotud ning täidab teatavaid administratiivseid funktsioone. Lisaks administratiivkulude alafinantseerimisele nappis kohati finantse mõningate olmekulude katmiseks:

„Probleeme tekitavad administreerimise kulud, nt raamatupidamise kulud on raske sisse kirjutada, rääkimata arvutiprogrammidest, ruumide korrashoiukuludest ja kõigist olmelistest kuludest. Samas on selge, et ilma WC paberita nõustamisruumides tegevusi ei tee.“
(Projektijuht)

„Eriti suureks takistuseks on kujunenud asjaolu, et MTÜde tegevuste läbiviimise eelduseks on seatud sotsiaaltoetuste maksmise nõue sihtgrupile (praktikatasude, juhendajatasude ja sõidutoetuste näol), mille haldamiseks ei ole võimalik projekti plaanida vajalikku töömahtu (ehk et see töö tuleb tasuta ära teha) ning mille omaosaluse tasumiseks tuleb leida 15% omast taskust. Teadupärast ei ole valmis ükski teine fond finantseerima sotsiaaltoetusi, mis on seadnud ESFst raha taotlemisel tingimuseks 15%lise toetuste summade kinnimaksmise ühingu lihtliikmete poolt. See ei ole kahjuks võimalik ning ühing ei saa enam esitada taotlusi EL vahendite saamiseks.“ (Projektijuht)

Eelnevalt viidatud seaduspärana ilmnes projektijuhtide hinnangutes majandustsükli mõju – 2009. aastal oli võrdlemisi lihtsam eelarve piireesse jääda (märgiti, et sageli jäi sel perioodil märkimisväärne osa eelarvest üle, sest keskmine hinnatase oli võrreldes projekti kavandamise ajahetkega oluliselt langenud), hilisemates projektides on eelarvepiirid olnud üldist hinnataset silmas pidades märgatavalt rangemad. Ootuspäraselt oli eelarve piireesse jäämine lihtsam suurema varasema kogemusega projektijuhtidel. Väiksema kogemusega projektijuhid sattusid kohati hätta omafinantseeringu leidmisega:

„Natuke hindasime üle omafinantseeringu maksmise võimet. See kujunes ikka üsna suureks väljakutseks, et sellega välja tulla. Enam ei taha sellist kohustust võtta.“ (Projektijuht)

„Iga organisatsioon peab arvestama sellega, et mida suurem on projekti eelarve, seda rohkem ta peab omalt poolt rahaliselt panustama. Oleks hea, kui oleksid veidi paindlikumad võimalused MTÜdel panustada mitterahaliselt omafinantseeringu osas.“ (Projektijuht)

Ühe eelarve kavandamist lihtsustava aspektina toodi intervjuudes projektijuhtidega välja ühikuhindade olemasolu:

„Meil oli hästi palju [asutusesiseseid] dokumente, mis panevad teatud asjadele piirid paika ja mis annavad meile ühikuhinnad juba ette, et mille alusel me oleme käitunud. Ütleme meil oli hästi lihtne, teatud valdkonnas olid igal pool kõik asjad ära määratud ja kaardistatud.“
(Projektijuht)

Teisalt räägib ühikuhindade laiemal kasutamise kahjuks võimalik negatiivne mõju teenuse kvaliteedile ja seeläbi ka projekti tulemuslikkusele, sest koolitajate ja nõustajate valikul saaks sel juhul senisest määravamaks kriteeriumiks hind.

Lisaks eelarve üldmahu piisavuse hindamisele paluti projektijuhtidelt hinnangut ka selle kohta, millised **tegevused andsid projekti eesmärges silmas pidades kulutatud raha suhtes kõige paremaid tulemusi**. Nagu hindamisaruandes eelnevalt märgitud, on üksikute sisutegevuste tõhusust keeruline hinnata ja nende mõju ilmneb enamasti just tervikuna, koosmõjus teiste tegevustega; teatavaid üldistusi saab projektijuhtide hinnangutest siiski teha. Korduvalt märgiti kulutõhusaima tegevusena tööklubisid, mis osutusid tõhusateks just vanemaalaste gruppides.

„Tööklubid tegelikult panid inimesed mõtlema või kuidagi tekitasid sellise arutelud, et mida teha annaks ja raputas nad käima. Karjäärinõustamised ja need karjääriplaanide tegemine, ega see paljudele tõenäoliselt [väga suurt kasu ei anna], teavad niikuinii ise, mis nad tahavad.“
(Projektijuht)

Kulutõhususe aspektist näitas mitme projektijuhi hinnangul suhteliselt häid tulemusi ka väikestes gruppides läbiviidud koolitused, kus oli võimalik pöörata suhteliselt palju tähelepanu igale osalejale, kuid kulud jäid siiski madalamaks kui individuaalse nõustamise puhul.

„Hästi oluline [oli] see õpiabi, kogu see nõustamine ja need kursused olid meil ka väikesed planeeritud, et tõesti kaheksa inimest, et jõuaks kõikidega tegeleda, neid toetada. Kursusejuhataja oli see, nende tugiisik oli selles mõttes, kes iga päev nendega tegeles, vaatas, kuidas nad kohal on, suhtles, kõik nende probleemid ära kuulas. Noh niimoodi eks ole, et tegeles nendega. Ja siis jah, see veel, karjäärinõustamine, kõik selline. Lisaks ka selline õppekorralduslik, et nagu terve kool tegelikult tegeles ka selle sihtgrupiga.“ (Projektijuht)

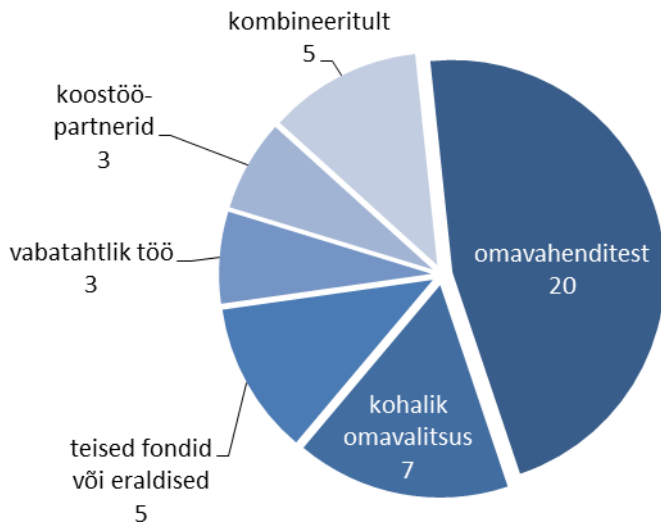
Ühe kulutõhususe aspektist positiivse näitena toodi välja eripedagoogika täiendkoolitused, mille raames koostöös Jyväskylä Täiendkoolituskeskusega koolitati välja kaks spetsialisti, kes omakorda jagasid saadud teadmisi ligi 60 inimesele üle Eesti. Uuenduslikku õppeprogrammi raames anti edasi oskusi, kuidas kõnetu raske sügava puudega noorega suhelda. Samuti loodi suures mahus innovaatilist õppematerjali, mis muutus kättesaadavaks siinsetele spetsialistidele. Seeläbi kandus kahe spetsialisti koolitamisel saadud teadmus ja kogemus üle kogu vastava valdkonna spetsialistide võrgustikule Eestis.

5.4 Projektide omafinantseering

Projektijuhtide veebiküsitluse vastuste põhjal kaeti avatud taotlusvooru projektide omafinantseeringu osa kõige sagedamini omavahenditest, mida märkis 20 vastajat 43st (joonis 16). Seejuures tulid rahavood enamasti teiste samalaadsete teenuste müügist. Mõningatel juhtudel tunnistasid projektijuhid, et kuna projekti eelarve oli organisatsiooni teiste projektidega võrreldes mahukas, siis omafinantseeringu leidmine oli sedavõrd keerukas, et seda ei julgetaks uuesti ette võtta. Lisaks omavahenditele kaeti omafinantseeringu osa suhteliselt sageli ka KOVide vahenditest, saadi sihtotstarbelisi eraldisi mingist teisest fondist või projekti koostööpartneritelt. Ootuspäraselt olid need projektid, mille omafinantseeringu tagas KOV, suunatud suhteliselt kitsale regioonile. Samas oli ka projekte, kus omavalitsuste liidud katsid omafinantseeringu osa ühiselt. KOVide toetuste juures oli levinud, et otsese

rahalise panuse asemel pakkusid KOVID projekti läbiviimiseks endi ruume, tasusid ruumide kommunaalkulud, samuti kaasasid oma töötajaid projekti heaks tegutsema jms.

Omafinantseeringu nõue täideti kohati ka projektimeeskonna vabatahtliku töö alusel, seda märkis kolm projektijuhti 43st. Kohati kasutati ka erinevate vahendite kombineerimist, näiteks kasutati koos nii omavahendeid kui ka KOVI toetust, partnerite abi ja vabatahtliku tööd jms.

Joonis 16. Projektide jagunemine omafinantseeringu katmise allika alusel (N=43).

Projektijuhtidelt paluti hinnangut, milline omafinantseeringu määr tagaks, et projekti elluviijal on huvi toetust taotleda. Ülekaalukalt kõige sagedasemaks arvamuseks oli, et omafinantseeringu määr peaks jääma 5% ja 10% vahele, selliselt arvas 18 vastajat 44st (joonis 17). Ülejäänud arvamused jagunesid küllaltki võrdselt. Oli nii neid, kes leidsid, et omafinantseering võiks üldse puududa. Põhjendati, et töö konkreetse sihtrühmaga on keeruline ning nõuab spetsialistide kaasamist; samuti oli arvamus, et koolidele peaks kohalduma 0%-line omafinantseering (toodi näiteks, et 10% omafinantseering sai rakenduskõrgkoolile taotlemisel ületamatuks takistuseks). Omafinantseeringu määra kuni 5% tõid välja mitmed MTÜde esindajad, kes pakkusid ühtlasi välja, et omafinantseeringu osa võiks olla diferentseeritud – MTÜ-de ja SA-de puhul ei tohiks see olla üle 5%, äriühingute puhul võiks olla kõrgem. Põhjendati, et üle 5% omafinantseeringu määr pärssib initsiatiivi ja teised tegevused MTÜs kannatavad. Diferentseeritud omafinantseeringu määra toetati ka mitmetes MTÜde poolsete projektijuhtidega läbi viidud intervjuudes. Äriühingute esindajad ei pooldanud omafinantseeringu diferentseerimise ideed.

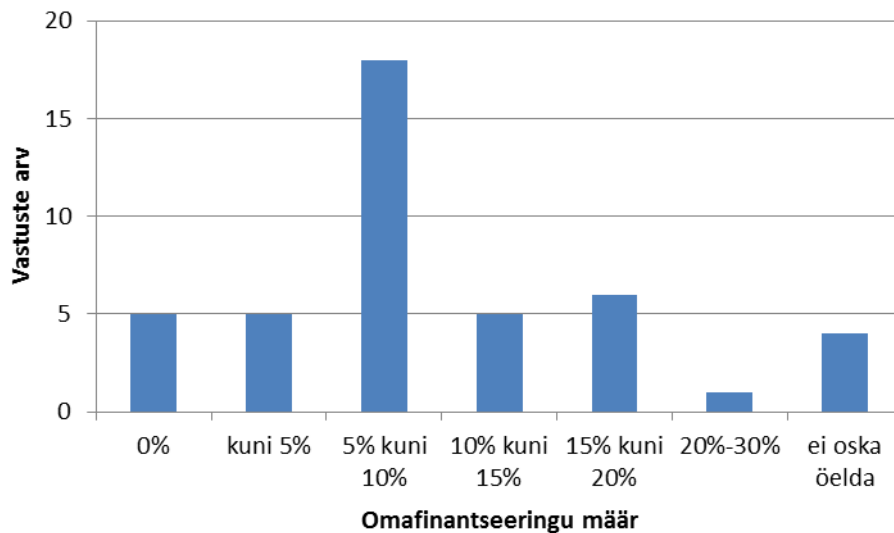
„MTÜd tulevad 5%ga ja kindlasti ma arvan, et teistel võiks siis olla [kõrgem]... kasvõi ülikoolidki, nad on kõvasti rikkamad, sest nende rahastused on hoopis teised. Me räägime küll riigiasutustest, aga nende rahastusallikad on hoopis teised ja täpselt samamoodi nendel seda omaosalust on hulga kergem igalt poolt võtta ja täpselt sama ka osauhingutel.“ (Projektijuht)

„Ei peaks nagu lähtuma sellest, et mis vorm sul on, vaid et nagu süüvima sisse, et kas seda on vaja või ei ole vaja. Niimoodi jäigalt panna, et sina saad, sina ei saa, aga ma nagu üldse ei mõtle selle peale, et mis seal taga tegelikult on – nii on minu arust vale.“ (Projektijuht)

„Põhimõtteliselt on ta ikkagi igapähele see sama ülesanne. Et kui ma mõtlen projektide peale, mida ma tean, mis on olnud erasektori kaasfinantseeringuga, mingite praktikaasjade kaudu. Ma ei usu, et nad nagu kuidagi lihtsam oleks neil sellisele asjale raha leida, sest see on ikkagi riskirühmadega tegelemine. See ei ole mingi rahateenimise võimaluse allikas. Ma arvan, et võib-olla pigem mitte [diferentseerida], kuigi MTÜ esindajana oleks mul lihtne vastata, et jah võiks küll.“ (Projektijuht)

Vastajad, kes pidasid motiveerivaks ka 15% ja kõrgemat omafinantseeringu määra, märkisid, et kohati on määrast olulisem omafinantseeringu üldsumma, mille realistlikkuse määrab organisatsiooni suurus ja üldine võimekus.

„Kui ta [MTÜ] saab ühes voorus kolm projekti ja seal töötab ainult kolm inimest, siis kuidas need projektid nagu ellu viiakse, millise jõudluse ja millise tegevustikuga, kust võtab see osaühing need rahad, täpselt samamoodi kui on ette nähtud 10% või 15%. Need on päris suured summad.“ (Projektijuht)

Joonis 17. Projektijuhtide hinnangud omafinantseeringu määra suuruse kohta, mis tagaks huvi toetust taotleda (N=44).

Mitmetes vastustes kõlas mõte, et pool omafinantseeringust võiks olla võimalik katta senisest suuremas mahus mitterahalise panusega (nt vabatahtlik töö, ruumide kasutamine). Samuti toodi mitmes vastuses välja, et partneritelt kaasfinantseeringu kinnituse ärajätmine kergendaks taotluse koostamise protseduuri.

„See [omafinantseeringu määr] sõltub nii hirmsasti sellest projektist, et mida sa tegelikult teed. Kuidas sul on, kas sul on võimalik ka mitterahalisi vahendeid panustada, ütleme omafinantseeringuks või ei ole, et kui see võimalus on olemas ja seda aktsepteeritakse, siis see võib olla ka palju suurem. Aga kui sa realselt pead maksma inimestele palka, siis nemad seda sul toolis ja lauas ei taha.“ (Projektijuht)

6 JÄTKUSUUTLIKKUS

Projektide jätkusuutlikkusele antakse hinnang projekti dokumentatsiooni (taotlus, lõpparuanne), projektijuhtide küsitluse ja intervjuude ning avalike allikate analüüsi alusel. Ülevaade antakse nii kavandatud kui realiseerunud jätkusuutlikkusest, nii soodustavatest kui takistavatest teguritest.

Esmane hinnang projekti jätkusuutlikkusele antakse toetuse taotlemise faasis nii projekti elluviija kui ka taotluse hindaja poolt. I ja II taotlusvoorude projektide puhul olid jätkusuutlikkuse hinnangud projekti taotlustes sageli kommenteerimata ning mitmete projektide lõpparuannetes samuti puudu (12 projekti puhul I taotlusvoorust ning 3 projekti puhul II taotlusvoorust). III ja IV taotlusvoorude projektide puhul taotlusvormi täiendati, mistõttu oli jätkusuutlikkusele taotluse ja lõpparuande vormidel rohkem tähelepanu pööratud.

Hindamisele kuulunud 112 projekti taotluses töid **kõik taotlejad välja, et projekti tegevusi plaanitakse jätkata pärast projekti lõppemist**. Ilmselt kardavad taotlejad, et kui tuua taotluses välja, et tegevusi ei plaanita jätkata pärast projekti lõppemist, siis ei saa projekt toetust või kaotab olulisi punkte hindamise käigus. Jätkusuutlikkuse osakaal taotluse hindamisel oli I ja II taotlusvoorude korral 4% ning III ja IV taotlusvoorude korral 5% kogu taotluse hindest.

Tegelikkuses ei jätkunud paljud projektid pärast avatud taotlusvoorude rahastuse lõppemist. Sellele viitas ka projektijuhtide seas läbiviidud küsitlus, kus 45 projektijuhi (ehk 40% hinnatavate projektide) hinnangul, jätkati tegevusi pärast toetuse lõppemist 69% juhtudest (31 projekti), sh 16% ehk 7 projekti jätkas tegevusi, kuid need oli küsitluse ajaks lõppenud (vt lisa 2). 31% ehk 14 projekti puhul ei jätkatud tegevustega pärast toetuse lõppemist.

12 projekti puhul lubati taotluses teenuseid ja tegevusi pärast projekti lõppemist jätkata tasulisena, ülejäänud 100 projekti puhul lubati tegevusi jätkata osalejatele tasuta. Tegevusi plaaniti jätkata tasulistena juhul, kui projekti elluviijal ei olnud võimalik tegevusi finantseerida oma eelarvest või kui osaline finantseerimine KOVi, sotsiaalkindlustusameti, töötukassa või projekti partnerite abil ei võimaldanuks sihtrühmale tasuta teenuseid või tegevusi pakkuda. Sagedamini plaanisid tasuliste teenuste pakkumist jätkata avalik-õigusliku juriidilise omandivormiga taotlejad (viis taotlejat 11-st) ning I ja III taotlusvoorudes toetust saanud projektid (vastavalt kuus projekti 32-st ja kolm projekti 17-st). Tasuta teenuseid kavandasid pärast projekti lõppemist pakkuda KOVid (kõik 11 taotlejat) ja riigi äriühingud ning kõik IV taotlusvoorudes toetust saanud projektid (kokku 16). Projektijuhtide küsitluse põhjal jätkasid **projekti tegevusi kõige sagedamini projekti täitjad ise** (71% tegevusi jätkanud projektidest), projektiga seotud või piirkonnas tegutsevad MTÜd (13%) või KOVid (13%). Ühel juhul jätkas projekti tegevusi haridusamet (3%).

Projekti tegevuste tasuta pakkumist sihtrühmale pärast projekti lõppemist loodeti peamiselt rahastada omavahenditest (84%) või projekti partnerite (sh tööandjate, fondide, liitude, ühingute), jätkuprojektide, KOVide ja riigi abiga (st KOV ja riik jätkavad pakutavate teenuste ja tegevuste ostmist, mis võimaldab sihtrühmale tasuta teenuseid pakkuda). Omavahenditest plaanisid tegevusi jätkata enam need projektide elluviijad, kelle pakutav tegevus oli seotud elluviiva ettevõtte või asutuse põhitegevusega. Muudel juhtudel loodeti teenused või tegevused pärast projekti lõppemist üle anda KOVidele, koostööpartneritele (nt haridusametused, tööandjad) või riigile (nt loodud õppekavade riiklik rahastamine, e-õppe võimaluste pakkumine töötukassa kaudu, vangidele pakutavate koolituste rahastamine riigi poolt).

Taotlustes töid projektide elluviijad välja, et juhul, kui omavahenditest jääb väheseks, on nad valmis otsima uusi rahastamisvõimalusi (sh uued ESF taotlusvoorud, fondid, ühingud, koostöövõrgustikud) ja koostööpartnereid tegevuste jätkamiseks. 85 projekti elluviijat planeeris projekti teenuste ja tegevuste jätkusuutlikkuse tagamiseks esitada täiendava taotluse struktuurivahenditest. Peamiselt lootsid tegevuste jätkamisel uute taotlusvoorude võimalustele III ja IV taotlusvoorus toetust saanud projektid. Omavahendite ja struktuurivahendite kombineeritud võimalustele lootis projekti tegevuste jätkamisel 71 toetuse taotlejat. Järeloküsitluse tulemused näitavad, et **kõige sagedamini rahastati jätkutegevusi omavahenditest** (29%), jätkuprojektist (19%) või kohaliku omavalitsuse vahenditest (19%). Harvem kasutati jätkutegevuste rahastamisel muid allikaid (17%), haridusasutuse eelarvet (3%) või osalustasu (13%, vt lisa 2).

Projektide elluviijad mõistavad jätkusuutlikkust erinevalt. Sageli lugesid projektide elluviijad jätkusuutlikkuseks tööle rakendumist või töötamise jätkamist, õppima asumist või projektis osalenute poolt loodud ettevõtete tegutsemise jätkamist, väljatöötatud materjalide (õppekavad, õppeprogrammid, õppemetoodikad) avalikustamist, kogemuste jagamist ning koostöövõrgustike toimimist.

„Koostöövõrgustik jätkab koostöö ja konsultatsioonide vormis oma tegevust ka peale projekti lõppu.“ (Projektijuht)

„Projekti raames väljatöötatud koolitusprogramm koos paljude õppematerjalidega on pandud avalikuks kasutamiseks üles projekti kodulehele. Peale projekti kodulehe internetist eemaldamist, tehakse sama materjal kättesaadavaks projekti rakendaja kodulehel. See võimaldab projekti kogemust kasutada ka teistel valdkonna koolitajatel ja koolitujatel.“ (Projektijuht)

„Projektile annab jätkusuutlikkuse see, et projektitegevustes osalemise protsessis osalejad õppisid ka peale projekti lõppemist kasutama saadud teadmisi ja oskusi. Projekt andis positiivse meeletatuse.“ (Projektijuht)

„Loodetavasti jätkub omastehooldajate koolitus- ja arendustegevus juba kohalike omavalitsuste toel ja antud esimene eeskugu laieneb üle Eesti. Jätkusuutlikkusele aitab kindlasti kaasa ka teadlikumaks ja aktiivsemaks muutunud sihtrühm ise.“ (Projektijuht)

„Projekti jätkusuutlikkus on tagatud läbi väljatöötatud koolituskava ja seda toetava õppematerjali ning kujundatud pädevate koolitajate ja nõustajate võrgustiku.“ (Projektijuht)

Projekti jätkusuutlikkusega seostati ka loodud materjalide kättesaadavust pärast projekti lõppu. Hindamise ajal olid projektiga seotud materjalid täielikult kättesaadavad 29 projekti (peamiselt täitja või projekti jaoks loodud veebilehel, 64%) ja osaliselt kättesaadavad üheksa projekti puhul (20%). Materjale ei loodud või need ei olnud kättesaadavad seitsme projekti puhul (16%, vt lisa 2).

Samuti olid **jätkusuutlikkuse osas erineval arvamusel taotlusi hinnanud eksperdid**. Osade hindajate kommentaaridest võib välja lugeda, et projekt hinnati jätkusuutlikuks, kui taotluses lubati:

- ▶ osalejad tööle aidata;
- ▶ materjalid kättesaadavaks teha;
- ▶ jätkata koostöövõrgustiku tegevust;
- ▶ luua tugi- või nõustamispunkte;

- ▶ tulemusi tutvustada või üle anda KOVile/töötukassale;
- ▶ tulemuste põhjal teha ettepanekuid poliitika muutmiseks;
- ▶ tulemusi kasutada piirkondlike strateegiate väljatöötamisel.

„Koostöövõrgustik tööandjate ja töötukassa vahel jätkab tööd.“ (Taotluse hindaja)

„Tugev koostöövõrgustik Eestis ja UKs tagab eeldused projektitegevuste arendamiseks tulevikus.“ (Taotluse hindaja)

„Projekti tulemusi turundatakse infobrošüüride levitamisega.“ (Taotluse hindaja)

„Projekt on jätkusuutlik, kuna jätkub töötamine töökohtadel, kuhu rakenduti toetuse abil.“ (Taotluse hindaja)

„Taotleja tunneb sihtrühma ja on aktiivne partner teistele organisatsioonidele, seega on projekt jätkusuutlik.“ (Taotluse hindaja)

Teiste hindajate arvates aga ei saa jätkusuutlikkusena arvestada materjalide avalikustamist, info levitamist, projekti tulemuste tutvustamist, koostöö jätkamist teenuste arendamisel või jätkuprojektidele lootmist. Viimast olid hindajad väga riskantseks lugenud just III ja IV taotlusvooru projektide puhul. **Erinevate ja mõnevõrra vasturääkivate arvamuste ja hinnangute tõttu tuleks jätkusuutlikkuse mõiste sisu selgitada nii taotluse hindajatele kui ka taotlejatele.**

„Taotleja küll peab võimalikuks tegevusi jätkata, kuid jätkuprojekt on selleks riskantne võimalus, omavahendite kasutamiseks on tegevused liiga kallid ja kompleksed.“ (Taotluse hindaja)

„Nimetatud tööpraktikad ja koolitused vajavad gruppide kokkusaamist ning väga olulist rahastust nende jätkamiseks, seega info levitamine läbi KOVide ei muuda projekti jätkusuutlikuks.“ (Taotluse hindaja)

„Projektis loodud materjalide avalikustamine ei taga projekti jätkusuutlikkust.“ (Taotluse hindaja)

„Teenuse arendamine töötukassa ja MTÜde koostööna kannab endas riskifaktorit, samuti ka lootmine jätkuprojektile.“ (Taotluse hindaja)

Jätkusuutlikkuse hindamisel oli ühe küsimusena vaatluse all ka saavutatud tulemuste püsijäämine pärast ESF rahastuse lõppemist. Meetme kontekstis on seega oluline, kas projektide abil tööle rakendunud inimesed töötavad jätkuvalt ka pärast projektide lõppu ja kui suur osa loodud töökohtadest ning töötute aitamiseks mõeldud teenuseid on jäänud projektide lõppemise järel püsima. Osalejate tööle rakendumist ei osanud paljud projektide elluviijad projekti lõppedes hinnata, kuna tööle saamine võis võtta aega (nt oma ettevõtte alustamisel stardiabi taotlemine ja reaalne ettevõtte käivitamine, tööle kandideerimine). Sageli ei olnud pärast projekti lõppu projektide elluviijatel võimalik osalejate rakendumist jälgida, kuna kontaktandmeid ei kogutud või puudusid järelküsitluse läbiviimiseks nii ajalised kui rahalised ressursid. Üldjuhul on projektijuhtidel info üksikute osalejate tööle rakendumise, õppima asumise või ettevõtjana jätkamise kohta.

Hindamise käigus läbi viidud küsitluses tõid projektijuhid püsima jäänud projekti tegevuste mõjudest välja järgmisi:

- ▶ osalejad asutasid uusi ettevõtteid, mis tegutsevad ka praegu;
- ▶ projektis asutati tugikeskused, mis tegutsevad ka praegu;
- ▶ osalejad said tööle ja töötavad ka täna (projektijuhtidel ei ole üldreeglina ülevaadet kõikide osalenute edasise käekäigu kohta, kuid mõnedega neist on säilinud kontakt või teatakse, et nad töötavad jätkuvalt, on läinud edasi õppima vms);
- ▶ täitja organisatsioon jäi püsima ja areneb edasi;
- ▶ projektis väljatöötatud, piloteeritud ja toimivad koolitused toimuvad ka praegu, kasutatakse väljatöötatud nõustamise meetodikaid;
- ▶ tegevused ja teenused on jätkunud ka pärast projekti lõppu;
- ▶ osalejad asusid edasi õppima.

Viimast tõid esile eelkõige need, kes pakkusid koolitust.

“Väga paljudel oli see selliseks stardipositsioon, et nad alustasid meie juurest ja jätkasid siis üliõpilastena, kandideerisid tasuta üliõpilaskohale ja jätkasid seal õpinguid. Põhimõtteliselt me avasime nendele ülikoolitee, me kõigepealt õpetasime nad õppima ehk nad alustasid väiksema koormusega õppimist ja nad said selle õppimise maitse suhu ja nad jätkasid. Ma leiangi, et see oli see kõige positiivsem pool, et mida me sel hetkel saime rakendada, muidugi ka tööle saamine, aga samas ütleme päris paljud /.../ ma sain diplomi kätte ja ma olen nüüd paberitega tööturul uuesti nähtaval.” (Projektijuht)

„Mitmed noored jätkasid õpinguid, mõned noored tegid oma ettevõtte.“ (Projektijuht)

„Omandatud teadmisi ja oskusi kasutakse praktikas, ka töötakse sel alal, mindi edasi õppima valdkonda.“ (Projektijuht)

Hindamise käigus läbiviidud osalejate küsitluse põhjal oli projektides osalemisest kasu nii tööle rakendumisel kui ka õppima asumisel (vt joonis 18). Kui projektis osalemise ajal oli töötuid 64%, siis küsitluse läbiviimisel ajal 15%, töötavate osakaal kasvas 8%lt 60%ni ning ka õppima asunute osakaal suurenes.

Enamik osalejatest hindas projektis osalemist kasulikuks (86%), kaheksa osaleja jaoks ei olnud projekt kasulik (1%) ning ülejäänud ei osanud projekti kasulikkust hinnata. Positiivse tagasiside hulgas toodi peamiselt välja:

- ▶ enesekindluse ja enesehinnangu tõus;
- ▶ silmaringi laiendamine;
- ▶ uued ja vajalikud teadmised ning oskused;
- ▶ enesetäiendamine, kvalifikatsiooni tõus;
- ▶ motivatsioon edasi õppida;
- ▶ tööle saamine;
- ▶ ettevõtlusalased teadmised ja oskused, oma ettevõtte loomine.

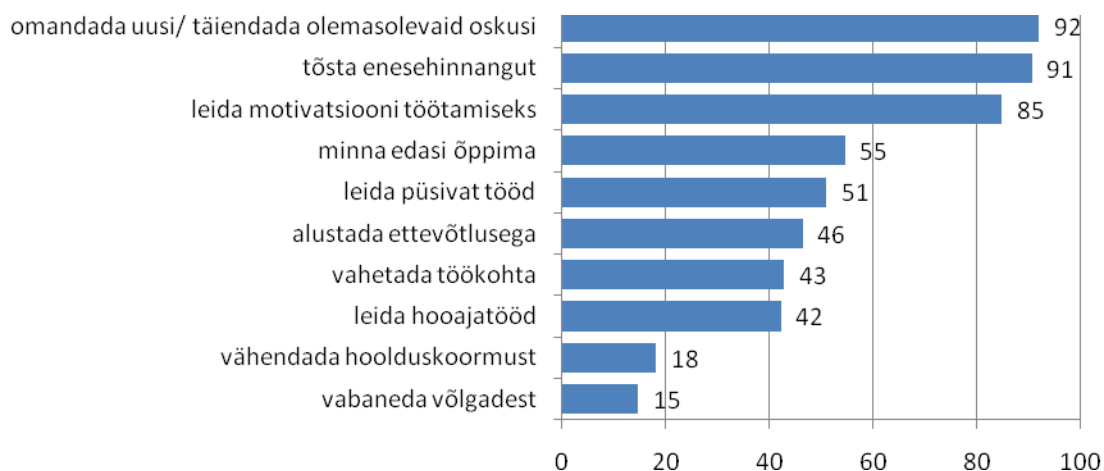
„Õppisin juurde huvitava valdkonna, mulle pakuti koolituse lõppedes töökohta, millel töötan siiani.“ (Osaleja)

„Omandasin uusi teadmisi ja kogemusi. Lisaks vähendas see minu sotsiaalset tõrjutust. Kuigi kasu polnud majanduslikult mõõdetav, oli see mulle vaimselt väga hariv ja toetav.“ (Osaleja)

„Leidsin endale praktikakoha, peale praktika lõppu pakuti tööd :)“ (Osaleja)

„Kirjutasin projekti, sain starditoetust Töötukassalt ja olen siiani tegutsev ettevõtte, kuigi väga visalt edeneb.“ (Osaleja)

Projektis osalemine aitas peamiselt kaasa uute oskuste omandamisele või olemasolevate täiendamisele (92%), enesehinnangu tõusule (91%) ning töötamiseks motivatsiooni leidmisele (85%). Poolte osalejate jaoks andis projektis osalemine tõuke edasi õppimiseks, püsiva töö leidmiseks või ettevõtlusega alustamiseks. Projektide panus oli tagasihoidlik hoolduskoormuse vähendamisel ning võlgadest vabanemisel (vt joonis 19).

Joonis 19. Osalejate hinnang projekti abile endaga seotud aspektides (%), koondatud on hinnangud „aitas väga“ ja „pigem aitas“ nende vastajate puhul, kellel oli väitega seos

Need osalejad, kelle hinnangul oli tööle saamine seotud projektis osalemisega, said üldjuhul tööle juba projektis osalemise ajal (59%) või kuni kuue kuu jooksul pärast projektis osalemist (36%). Need osalejad, kelle hinnangul oli projektis osalemisest kasu tööle saamisel, said samuti tööle juba projekti toimumise ajal (33%) või kuni kuue kuu jooksul pärast projektis osalemist. Kui projektist ei olnud kasu tööle leidmisel, siis võttis töö leidmine sageli kauem kui kuus kuud pärast projektis osalemist (39%).

Tabel 30. Töö leidmise kiirus ja seos projektis osalemisega (% , n=417, vastasid need, kes said pärast projektis osalemist tööle)

	jah, leidsin töö tänu projektis osalemisele	ma ei leidnud küll otseselt projektis osalemise tõttu tööd, kuid projektis osalemine aitas kaasa töö leidmisele	ei, projektis osalemine ei aidanud kaasa töö leidmisele
mulle pakuti tööd juba projektis osalemise ajal	59	33	32
leidsin töö 1 kuu jooksul pärast projektis osalemist	22	11	7
leidsin töö 2-6 kuud pärast projektis osalemist	14	29	22
leidsin töö 7-12 kuud pärast projektis osalemist	4	12	20
töö leidmine võttis aega kauem kui aasta pärast projektis osalemist	1	15	19

Taotluste põhjal selgus, et paljud projektid lootsid rahastuse lõppedes tegevused ja teenused koos kogemuste ja materjalidega üle anda KOVidele või töötukassale, ent tulemuste põhjal õnnestus see vaid üksikutel juhtudel. Üks intervjuueeritud projektijuhtidest tõi jätkusuutlikkusest rääkides positiivsena esile, et projektist ajendatuna töötati välja arengustrateegia ning projektist kasvas välja haldusreform, kus ühinesid projektis osalenud KOVid ning tema sõnul sai see tõuke projektist. Üks projektijuht tõi esile, et ministeerium võttis pärast projekti lõppu veebikursuse oma serverisse ja pani selle ministeeriumi kodulehele ning koostöös ministeeriumiga on elluviija välja arendanud ka ingliskeelse versiooni. Samas teise projekti puhul tõi projektijuht välja, et hoolimata sellest, et nad püüdisid selle poole, et töötukassa võtaks projekti tegevused üle, see nii ei läinud.

„Projekti tegevused jätkuvad ka praegu, mil projekt ise on lõppenud. Projekti partneriga /ministeerium/ on tehtud kokkulepe e-kursuse edasiseks hoidmiseks partneri serveris ning e-kursuse raames õppijate kodutöid ülevaatava ja kirjadele vastava õpetaja töö tasustamiseks.“ (Projektijuht)

„Ta [töötukassa] mingil määral levitas seda infot, aga eks sellega olid omad teemad, millest ma täpselt aru ei saanudki, miks nad ei hakanud seda kasutama. Meile ei ole öeldud otseselt mingit põhjust, aga ilmselt oli tegu sellega, et lihtsalt me olime äriühing ja nad ei tahtnud olla ühegi äriühinguga niimoodi seotud. Millest on väga kahju tegelikult, sest see on väga suur töö on tehtud, et see kursus valmis saaks. Eks seal on see tagasiside positiivne ja ma

tõesti arvan, et inimestel on olnud sellest väga palju kasu. Siis seal võib üks hetk juhtuda see, et see kursus kaob ära kuskile. Mingit aega töötukassa hoidis seda bännerit enda lehel üleval. Ilmselt see bänner võib seal kuskil olla, aga see on nii kuskil kaugel, et inimesed ei jõua selleni.“ (Projektijuht)

Kui projekti täitjatel puudub tegevuste või teenuste edasise rahastamise võimalus (sh omafinantseering, koostööpartnerite toetus, erinevate fondide rahastus), siis lõpeb väljatöötatud teenuste osutamine sageli pärast projekti ning ka saadud kogemused ja meeskonna kompetentsid jäävad kasutamata. Projektijuhtide sõnul piisab juba aastasest pausist kahe projekti vahel, et vajalike teadmistega ja oskustega töötajad läheksid mujale tööle ning edukas organisatsioon võib olla sunnitud tegevust lõpetama.

„Kaheksast täiskohaga töötajast on täna alles kolm. Samal ajal on nõudlus ühingu teenuste järele käesoleva projekti käigus tõusnud. Sihtgrupile on teenus teada ning ühingult osatakse abi küsida. Kahjuks oleme sunnitud paljudele klientidele täna ära ütleva ning me ei saa enam osa võtta seadusloome tööst ja meediateavitusest, kuhu meid juba oli harjutud kaasama.“ (Projektijuht)

„Projekti jätkusuutlikkuse planeerimisel arvestati taotluste esitamise võimalusega erinevatele fondidele (sh ESF). Ette ei osatud näha asjaolu, et viimase majanduslanguse tõttu vähenevad nii oluliselt kodanikuühiskonnale pakutavad toetused ning tegevustele ja sihtgrupile seatakse niivõrd kitsad piirid. Näiteks on vähenenud riigieelarvest ühingutele eraldatud summad ja Hasartmängumaksu toetused MTÜdele on praegu vaid mõned sajad või paartuhat eurot. Samuti on üliväikesed KOVide toetussummad, millega ei ole võimalik ühtegi teenust töös hoida.“ (Projektijuht)

„Samuti ei osatud ette näha ESF taotlemise tingimuste muutumist suunas, kus kord on võimalik taotleda raha teenusteks ühele sihtgrupile ja siis jälle mitte, siis tohib ühtesid tegevusi teha ja siis neid jälle ei tohi või nähakse kohustusliku komponendina tegevusi, mille osas ühingul puudub kogemus (nagu tööpraktika korraldamine). /.../ Samas oli ESFist raha saamise võimalusega projekti jätkusuutlikkuse planeerimisel arvestatud.“ (Projektijuht)

Jätkusuutlikkust vähendava või takistava tegurina toodi intervjuudes välja seda, et neid teenuseid, mida projektis pakuti, ostavad riik (eelkõige töötukassa vahendusel) ja KOVid hanke korras ning väikeses mahus, mistõttu on konkurents selliste teenuste pakkumiseks suur. Seetõttu ei pruugita valida piirkonnas tegijaks projekti elluvijat, vaid keegi teine. Teenust osutavate organisatsioonide võimekust on vaja suurendada, et nad tegutseksid stabiilselt ja pikaajaliselt, see omakorda aitaks kaasa tegevuste ja teenuste arengule ning jätkusuutlikkusele.

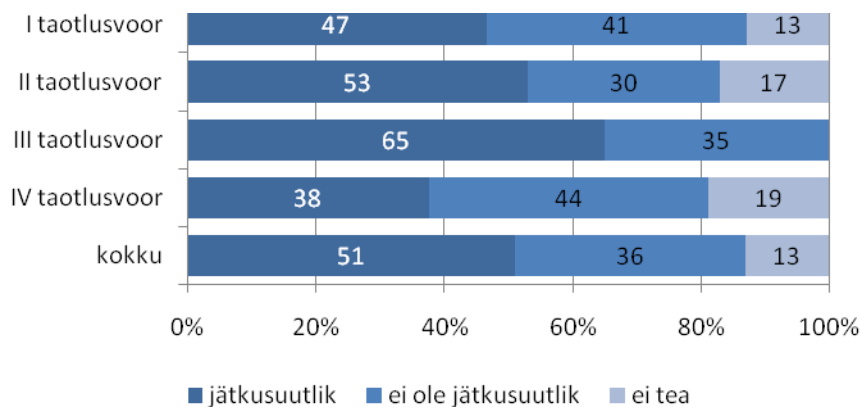
„Et see ongi see sama asi, et tegelikult mis on kurb, et sellised töökeskuseid on ju ikkagi üle Eesti päris palju, mis on omal ajal Euroopa Liidu rahadega tehtud. Ja tegelikult ju väga paljud nendest täna ei tööta. Ja miks nad ei tööta? Sellepärast, et nad on kompetentsikeskusena tehtud, aga nad on ju hankepõhised. Võidavad hanke, saavad raha. Ei võida hanget, ongi kõik. Saada oma meeskond laiali eksju ja ongi kõik.“ (Projektijuht)

“Projekti ei tohiks finantseerida nii, et täna anname ühtedele, homme anname teistele. Et tekiks see järjepidevus. Sest praegu on ju Euroopa rahadest alustatud, edasi mindud ja saaks

veel edasi astuda ühe sammu, aga nüüd nagu lõigatud ära – ah võtame võibolla vahelduseks hoopis mingi teise valdkonna, uue projekti. Et tegelikult oleks võinud veel edasi astuda siin Eesti riigis väga suure sammu.” (Projektijuht)

„Mul endale meeldib see jätkusuutlikkuse nõue, et tagada see jätkusuutlikkus, see peaks olema, see peaks sinna jääma. Mitte nii, et kirjutame projekti, kaks aastat peame ja siis on kõik. /.../ Ma arvan see on ääretult oluline. Sa pead ära põhjendama, kui sul projekti rahad, täna lõppevad ära, et kuidas need tegevused siis jätkuvad. Aga see on vajalik. Jätkusuutlikkus peab olema. Muidu ma ütleks see on raha raiskamine ja priiskamine.” (Projektijuht)

Hinnatud projektidest pooled olid jätkusuutlikud, st teenuste pakkumine jätkus vähemalt teatud aja jooksul pärast projekti lõppemist. Paaegu kolmandik projektidest ei olnud jätkusuutlikud ning 13% ehk 15 projekti puhul puuduvad andmed jätkusuutlikkuse hindamiseks (vt joonis 20).

Joonis 20. Hinnangud projektide jätkusuutlikkusele taotlusvoorude lõikes (% projektidest vastavas taotlusvoorus).

Jätkusuutlike projektide hulgast võib välja tuua häid näiteid projektidest, mis on jätkunud ka pärast ESF rahastuse lõppemist ning mille tegevuste jätkumine aitab inimesi tööturule tagasi ka praegu.

Projektides elluviidud **tegevuste jätkusuutlikkuse tagamiseks** tegid projektijuhid järgmisi ettepanekuid:

„Tuleb rahastada neid projekte, kes tegelevad pidevalt antud sihtrühmadega ja temaatikaga, kes teavad ja tunnevad sihtrühmi, kellega teevad tööd, omavad ülevaadet edasisest ja suudavad seekaudu tagada ka hea jätkusuutlikkuse ja tulemise.” (Projektijuht)

„Kui projekti elluviija põhitegevus on tihedalt seotud projekti teemaga, siis on tegevuste jätkumine tõenäolisem.” (Projektijuht)

„Projektide käigus väljaarendatud teenuste jätkusuutlikkuse tagamiseks on mitmeid võimalusi. Ühelt poolt võiks riigi tasandil otsustada, mis on hädavajalikud tegevused ja neid jätkuvalt rahastada, teiselt poolt on võimalik kombineeritud rahastamine riik/KOV + osaleja panus + annetused/toetused.” (Projektijuht)

„Jätkuprojektidele hindamisvooruses lisapunktid. Jätkusuutlikkust võib hinnata ka esmases taotlusvooruses, hinnates taotleja konkreetseid ideid ja võimekust (nt finants-, organisatsiooniline- või haldusvõimekus).“ (Projektijuht)

„Jätkata saab enam nende tegevustega, mis ei vaja rahalisi vahendeid.“ (Projektijuht)

„Omavalitsuste suurem vastutus tegevuste suhtes, mis tagavad riskirühmade resotsialiseerumist ja sisenemist või naasmist tööturule, riigieelarves peab nägema ette suuremat osalust noorte riskikäitumise vähendamiseks ja noorte normaalsete eluviiside arendamiseks.“ (Projektijuht)

„Kõige realistlikum variant on ette valmistada uued projektid. Kui üldse hinnata sotsiaalvaldkonna projekte, siis need ei saa olla jätkusuutlikud ilma avaliku sektori toeta. See ei ole äri, see ei ole isetasuv tegevus, osalejad ei saa selle eest maksta. Jätkutegevus projektide vormis annab head võimalused selles mõttes, et igal projektil on teatud eesmärgid, tähtaeg, tegevused ja vahendid. Projekte on kerge hinnata (nii ettevalmistamise staadiumis, kui ka elluviimise järgses staadiumis). Head projektid saavad edaspidi jätkuda. Halb ideed või halb realiseerimine vastupidi ei saa. Peamine, et organisatsioonidel, millel on riskigruppidega töö peamine tegevus, oleks alati võimalus esitada uusi projekte, et selleks oleksid rahastamise võimalused.“ (Projektijuht)

„Suurendades KOV-de tulu- ja arukuse baasi, et nad taipaks piirkonnas vajalikke teenused käivitada ja arendada.“ (Projektijuht)

„Võiks olla toetusvõimalusi ka heade tulemustega projekti tegevuste jätkamiseks.“ (Projektijuht)

Lõpetuseks on toodud mõned näited avatud taotlusvoorudes rahastatud edukatest projektidest.

Hydraco OÜ. Keelekliik

„Keelekliik“ loodi kui tasuta eesti keele e-kursus vene keele õppijatele. Projekti maksumus oli kokku 267 455 eurot, millest 90% oli Euroopa sotsiaalfondi ja 10% Haridus- ja Teadusministeeriumi toetus. Osalejaid oli projektis märksa enam kui taotlemise faasis arvati: 1800 asemel ligi 11 000.

Pärast projekti lõppemist arendati välja sarnase metoodikaga eesti keele e-kursus algajatele inglise keele baasil ning vahehindamise hetkel on võimalik tasuta eesti keelt õppida nii vene kui inglise keele baasil.

E-kursus "Keelekliik" on autasustatud Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Euroopa Komisjoni tunnuskirjaga võõrkeele õpetamise uuendamise eest.

Rohkem infot: <https://www.keelekliik.ee>

Töotsija

Taoliste telesaadete kaudu saab väga hästi tõsta inimeste teadlikkust ning sellest konkreetsest projektist sai kasu oluliselt laiem hulk inimesi kui vaid töötute sihtgrupp. Avatud taotlusvoorus toetati 50 telesaate „Töotsija“ tootmist ja esitamist ETV-s. Järjena valmis veel 27 saadet (kokku 77), neist viimane läks eetrisse 18. aprillil 2011. Saade osutus väga populaarseks ja oli eetris mitu hooaega. Selliste populaarsete ja atraktiivsete saadetega on võimalik väga hästi inimeste teadlikkust tõsta. Pikaajalise efekti annab saadete järelvaadatavus. Tulemus sobib väga hästi õppematerjaliks.

Rohkem infot: <https://arhiiv.err.ee/seeria/tootsija/elu/31>

Eesti kaugtöö ühingu poolt kaugtöökeskuste arendamine

MTÜ Eesti Kaugtöö Ühingu poolt alguse saanud kaugtöökeskuste võrgustiku arendamist on jätkanud selle järglane Targa Töö Ühing. Kaugtöökeskused on oma põhimõttelt väga mõjusad vahendid tööpuuduse leevendamiseks ääremaadel ning ka oluliste horisontaalsete mõjudega. Targa Töö Ühingu andmete kohaselt on 2014. aasta suve lõpu seisuga Eestis kokku ca 700 kaugtöökeskust. Hindamise läbiviimise hetkel pakub Targa Töö Ühing erinevaid tööturukoolitusi ja nõustamist tööturule sisenemise ja tööelus hakkamasaamise toetamiseks.

Rohkem infot: <http://www.smartwork.ee/et/>

AIDSi tugikeskuse projekt "Taassünd-2" - Süstivate narkomaanide sotsiaalne ja tööalane rehabilitatsioon

Projektis töötati välja narkosõltlaste rehabilitatsiooni meetodika, mida kasutatakse ka hindamise läbiviimise hetkel. AIDSi tugikeskuse rehabilitatsioonitalu oli esimene, kes pakkus projekti raames abi narkosõltlastest naistele ning see abi jätkub naistele ka hindamise läbiviimise ajal KOVi rahastamisel. 2013. aasta juulist rehabilitatsioonitalu enam endises mahus toetust ei saa ning veebilehel on üleskutse annetamiseks, et talu töös hoida.

Rohkem infot: <http://www.tugikeskus.ee/>

MTÜ Moreno Keskus. Kvalifitseeritud tööjõu suurendamine ja integratsioon tööturule läbi koostöö ja sotsiaalse dialoogi.

Projektis osales ja rakendus plaanitud rohkem inimesi. Projekti tegevuste järgi oli suur huvi ja vajadus.

Projektis loodud kaks nõustamiskeskust jätkavad ka hindamise eluviimise ajal tööd. Kolm projektis osalenud valda ühinesid projekti lõpus ning elluviija hinnangul oli selles suur roll projektil. Strateegiline tegevuskava, mis projektis välja töötati, on edukalt ellu rakendunud.

Rohkem infot: <http://www.morenokeskus.ee/>

OÜ Haridusmeedia. Erivajadustega inimeste tööhõivet ja integratsiooni toetav saatesari Puutepunkt koos nõustamislisadega

Projekti käigus toodeti saade „Puutepunkt“, loodi nõustav internetiprogramm portaalis vedur.ee, sihtgrupi liikmetele pakuti personaalset nõustamistegevust, samuti võrgustikutööd ja tugiteenuseid.

Taoliste telesaadete tootmine on väga hea viis elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks ja probleemidele tähelepanu pööramiseks ka poliitika kujundamisel. Saadetes pöörati tähelepanu probleemide põhjalikule analüüsile, nende tekkepõhjustele ja tagajärgede leevendamisele. Esile tõstmist väärib projekti süsteemsus ning ka see, et sihtgrupile pakuti personaalset nõustamist ja võrgustikutööd. Eeskujulik on saadete kombineerimine põhjalikku teavet sisaldava portaali arendamisega.

Tegu on suure ühiskondliku vastukajaga projektiga, millel on oluline teadlikkuse tõstjana ja poliitikamõjutajana. Saatesari „Puutepunkt“ jätkab ka 2014. aasta sügisel. Välja antakse ajakirja „Puutepunktid“.

Rohkem infot: <http://www.vedur.ee/puutepunkt/>

Narva Linna Arenduse ja Ökonoomika Amet. Kõrge tootlikkusega tööjõud tööstusettevõtete jaoks. Samad meetmed - uued võimalused

Projekti eesmärk oli valmistada ette kõrgema kvalifikatsiooniga ja tööandjate nõuetele vastavat tööjõudu töö kõrge tootlikkuse tagamiseks. Projekt viidi ellu piirkondlikke tööjõuvajadusi arvestades ning kohalikke ettevõtjaid ja tööandjaid kaasates. Osalejaid ja rakendunuid oli tunduvalt rohkem kui planeeritud.

Projekti tugevuseks oli hea koostöö tööandjatega ning nende kaasamine juba protsessi algstaadiumis, et koolitustegevus kattuks tööandjate vajadustega. Projekti tuuakse siin eeskujuks seetõttu, et eesmärgiks seati inimeste koolitamine kõrge tootlikkusega töödele, mis võimaldavad inimestele ka arenguperspektiivi. Samuti seepärast, et koolitustegevus vastas otseselt tööturu nõuetele ja nõnda tagati projektis osalenute rakendumine.

Rohkem infot: <http://industrial.narva.ee/>

Eesti Vanglatööstuse AS. Kvalifitseeritum tööjõud- turvalisem ühiskond

Projekti eesmärk oli parandada kinnises ja avavanglas viibivate kinnipeetavate kvalifikatsiooni, pakkudes neile töökohapõhist väljaõpet vanglas ja toetada nende juurdepääsu töökohtadele Murru, Tartu ja Viru vangla piirkonnas asuvates ettevõtetes. Projekt oli suunatud olulisele sihtrühmale. Tegevused, mille käigus sihtrühm omandas kindla kutse ning läbis tööpraktika potentsiaalse tööandja juures, olid sihtrühmale sobilikud, et vähendada tööandjate kartusi ja eelarvamusi, aidata sihtgrupil vabanedes tööturule naasta ning vähendada vanglasse tagasipöördumise riski.

Rohkem infot:

http://esfprojektid.sm.ee/index.php?id=36&tx_ttnews%5Btt_news%5D=39&cHash=8b6b1d38a10fec98073b3f4bfbc0ddee

7 VÄLISKOGEMUSE ANALÜÜS

Selleks, et pakkuda laiapõhjalisemat ülevaadet ning teha soovitusi järgmiseks programmiperioodiks, selgitatakse käesolevas peatükis **tööturupoliitika alast väliskogemust**. Analüüsi on kaasatud kolm riiki – **Taani** kui riiki, mis on viimasel kümnendil olnud edukas töötuse madalana hoidmisel; teiseks **Poola**, mis on osutunud edukaks teatud sihtgruppide tööturule toomisel ning kolmanda riigina on kaasatud **Läti** kui Eestile sarnase sotsiaalmajandusliku taustaga naaberriik.

Peatüki ülesehitusel on esmalt lühidalt kirjeldatud iga riigi tööturgu ja selle dünaamikat, tööhõive tagamise süsteemi ja selle olulisemaid komponente, seejärel antakse ülevaade iga riigi kõige prioriteetsematest mittehõivatute sihtgruppide ning neile suunatud aktiivsetest tööturumeetmetest.

7.1 Tööturu ülevaade

Taani

Taani rahvaarv oli 2013. aastal ligikaudu 5,5 miljonit ning tööhõive 2,7 miljonit, sh meeste hõive on mõnevõrra kõrgem. Ligikaudu 75% tööjõust on seotud era- ja avaliku sektori teenuste osutamisega ning vaid 3% on hõivatud põllumajanduses. Seega esindab Taani tüüpilist teadmispõhist ühiskonda. Arenenud sotsiaalsüsteem ja suhteliselt kõrge maksukoormus tähendab, et ligikaudu kolmandik inimesi on hõivatud avalikus sektoris. Viimane globaalne majanduskriis mõjutas ka Taani tööturgu ning suurendas tööpuuduse määra. Siiski on Taani suutnud kriisist võrdlemisi edukalt väljuda, sest 2013. aastal oli tööpuuduse määr 7%, mis on ligi 4% madalam Euroopa Liidu keskmisest. Naiste tööpuuduse määr on meestega võrreldes pisut kõrgem – vastavalt 7,3% ja 6,7%³⁸. Taani tööturgu iseloomustab struktuurne tööjõupuudus – eelkõige napib häid spetsialiste IT, biotehnoloogia ja farmaatsiatööstuse harudes³⁹.

Taani tööturupoliitikale on iseloomulikud kolm põhimõtet: madal töökohtade kaitse, suhteliselt kõrged töötutoetused ning laialdane aktiivsete tööturumeetmete rakendamine⁴⁰. Töötute rahaliste toetuste osas on Taanis kahene süsteem: ühelt poolt töötuskindlustushüvitis, mis on vabatahtlik skeem (toetus põhineb liikmetasudel ja maksudel); töötutel, kes ei kvalifitseeru töötuskindlustushüvitisele, on õigus saada sotsiaaltoetust⁴¹.

Töötud on jaotatud tööturuperspektiivist kolme rühma (hinnangu annab töökeskuse (*job centre*) spetsialist), mis põhineb inimese eeldusel tööle saada, arvestades tema kvalifikatsiooni, kogemusi, sotsiaalset olukorda jne⁴².

- ▶ I grupp (töövalmidus olemas): inimesed, kellel ei ole muid probleeme, on valmis tööle asuma ning kes saavad eeldatavalt kolme kuu jooksul ise toimetulevaks. Automaatselt kuuluvad siia gruppi töötuskindlustushüvitist saavad inimesed.

³⁸ <http://stats.oecd.org/>

³⁹ <https://ec.europa.eu/eures>

⁴⁰ Maibom, J., Rosholm, M., Svarer, M. (2014). Can Active Labour Market Policies Combat Youth Unemployment? IZA Discussion Paper No. 7912.

⁴¹ Maibom, J., Rosholm, M., Svarer, M. (2014). Can Active Labour Market Policies Combat Youth Unemployment? IZA Discussion Paper No. 7912.

⁴² <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=139870>

- ▶ II grupp (valmis aktiivsuseks): inimesed, kes ei ole hetkel valmis tööle asuma, kuid on võimelised osalema programmide tegevustes, mis on mõeldud tööle saamise/asumise toetamiseks
- ▶ III grupp (ajutiselt passiivne): inimesed, kes ei ole tööks valmis ega ole valmis osalema ka programmide tegevustes, mis on suunatud tööle saamiseks/asumiseks.

Töötu peab nelja nädala jooksul alates töötuna arvele võtmisest sisestama oma CV töökeskuse kodulehele ning vähemalt iga kolme kuu järel osalema töökeskuses vestlustes, mis puudutavad tema tööotsinguid ja töövalmidust.⁴³ Töötul on õigus ja kohustus osaleda aktiveerimisprogrammis⁴⁴ pärast üheksat kuud töötuna arvelolekut ning pärast seda iga kuue kuu järel. Aktiveerimisprogrammides osalemine on eeldus toetuse saamiseks. Praktikakandjad enamik töökeskustest sotsiaaltoetust taotleva töötule puhul „kohest aktiveerumist“ ehk pärast mõnepäevast töötuks olemist osutatakse töötule mõnd aktiveerimismeetmet⁴⁵.

2005. aastal viidi Taanis läbi eksperiment „Kiirelt tagasi tööle“ („*Quickly back to work*“), mis näitas, et töötute võimalikult **kiire aktiveerimine suurendab tegevuste tulemuslikkust**. Eksperimendi tulemuste alusel muudeti riiklikku lähenemist ning mindi üle kiiremale aktiveerimisele (eelneva 12 kuu asemel toimub aktiveerimine hiljemalt üheksa kuud pärast töötuna arvele võtmist, alla 30-aastaste puhul aga hiljemalt kolme kuu möödudes, vanemaealistel kuue kuu möödudes)⁴⁶. Eksperimenti korrati 2008. aastal, mis kinnitas samuti, et nii kohtumised kui ka varajases staadiumis aktiveerimine olid efektiivsed. Aktiveerimismeetmete negatiivseks tulemuseks on võimalikud lukustamise (*locking-in*) efektid⁴⁷, eelkõige koolitusprogrammide puhul.

Erinevad analüüsid ja hindamised⁴⁸ näitavad, et võrreldes teiste programmidega (avaliku sektori tööpraktika, täiendkoolitused jt) on Taanis erasektori **tööpraktika** kõige efektiivsem meede töötute tööleaitamisel – sel on kõige suurem mõju tööalastele väljavaadetele ja töötasule. Üheks põhjuseks võib olla selektsiooni küsimus: erasektori tööpraktikas osalenud võivad olla tööks enam valmis kui teised töötud. Teisalt toetab töölesaamist see, et tööpraktika lõppedes on hea võimalus asuda tööle sama tööandja juures. Ka avaliku sektori tööpraktika mõju tööhõivele on pigem positiivne, kuid selle mõju ei ole nii suur kui erasektori tööpraktikal. Hindamised näitavad, et lühiajalistel koolitustel ei ole olulist mõju

⁴³ Maibom, J., Rosholm, M., Svarer, M. (2014). Can Active Labour Market Policies Combat Youth Unemployment? IZA Discussion Paper No. 7912.

⁴⁴ Hendeliowitz, J. (2008). Danish Employment Policy. National Target Setting, Regional Performance Management and Local Delivery. OECD. <http://www.oecd.org/employment/leed/40575308.pdf>. Aktiveerimisprogrammid võivad sisaldada üldist ja tööalast juhendamist, tööotsimise abistamist, individuaalset tööotsimiskava, era- ja avaliku sektori tööpraktikat, koolitusi, tööalast rotatsiooni (job rotation) jms. Hendeliowitz, J. (2008). Danish Employment Policy. National Target Setting, Regional Performance Management and Local Delivery. OECD. <http://www.oecd.org/employment/leed/40575308.pdf>

⁴⁵ Maden, P. (2010). Long-Term Unemployment in Denmark. <http://www.eu-employment-observatory.net/resources/reports/Denmark-AdHocRequest-LTU.pdf>

⁴⁶ Andresen, T., Svarer, M. (2012). Active labour market policies in a recession. IZA Journal of Labor Policy, No 1 (7). <http://www.izajolp.com/content/pdf/2193-9004-1-7.pdf>

⁴⁷ Lukustumise efekt (*locking-in effect*) tähendab, et sel ajal, kui töötu osaleb programmis, ei saa ta tööle asuda, aga suurendatakse hilisemaid võimalusi tööhõiveks. (Christensen, R. N. „Evaluating the effectiveness of active labor market programs for unemployed in Denmark“, Aarhus University, 2009)

⁴⁸ Christensen, R. N. (2009), Jespersen jt (2004), Graversen and Van Ours (2008), Munch and Skipper (2004), Jespersen jt (2009))

töötute tööhõivesse toomisel⁴⁹. Samas on oht koolituste mõju alahindamiseks, sest positiive mõju ilmneb sageli pikemaajaliselt⁵⁰.

Poola

Poolas on demograafilised protsessid Eestiga sarnased – rahvastik vananeb, noorte osakaal rahvastikust kahaneb, sündimus on suhteliselt madal. Poolas on tööhõive perioodil 2000–2013 suurenenud 14,5 miljonilt 15,5 miljonile. Töötuse määr langes oluliselt pärast Euroopa Liidu liikmeks saamist aastal 2004 (ligi 20%-lt aastal 2004 8%-ni aastal 2008). Järgnenud 2008. aasta globaalse majanduskriisi mõju tööpuuduse kasvule oli mõõdukas, töötuse määr kasvas 3% võrra ja on hetkel stabiliseerunud 10% piirimail. Naiste tööpuuduse määr on kõrgem kui meestel, eriti vanemaealiste seas ning hõive määr oluliselt madalam kui meestel – noorte hulgas (15-29 aastased) aastal 2013 vastavalt 37% ja 49%, vanemaealiste (50+) seas vastavalt 25% ja 40%. Ühelt poolt on selgituseks naiste pikem haridustee ja meeste varasem suundumine tööturule, teisalt ühiskonnas kujunenud rollid (naised kui koduhoidjad, vanavanemate hooldajad jt). Ligi kaks kolmandikku üle 50 aastastest töötutest on pikaajalised töötud, sageli alg- või kutseharidusega. Ligi pooltel pikaajalistel töötutel on 10–30 aastat töökogemust, 15% üle 30 aasta. Töötuna olemise aeg on selgelt korreleerunud vanusega – vanemaealistel on keerulisem tööturul püsida või sinna tagasi tulla.

Tööturupoliitikat viiakse ellu riikliku tööhõive tegevuskava (*Krajowy Plan Działania na rzecz Zatrudnienia*⁵¹) alusel, mis on seotud „Europe 2020“ strateegiaga. Valdavalt kavandatakse ja viiakse tööturuprogramme ellu kohalikul ehk teisel valitsemistasandil (*starostwa powiatowe*) ja elluviimises osalevad kohalikud töökeskused (*powiatowe urzędy pracy*). Tulenevalt sellest, et tööturumeetmete kavandamise ja rakendamise raskuskese on regionaalsel tasandil, on instrumentide valik suhteliselt erisugune ja **ei ole tehtud ülevaateid konkreetsete instrumentide tulemuslikkuse kohta**. Eelkõige kogutakse statistikat erinevates tegevustes osalenute kohta. samuti on tööturumeetmete hindamine Poolas keeruline tulenevalt tööõiguse ja seonduvate seaduste sagedasest muutumisest ning sellega kaasnevatest tööturumeetmete ümberkohandamisest. Mõjude hindamisel on seni tuginetud eelkõige väga üldistele indikaatoritele, detailsemad andmed on killustatud ja tihti neid ei kogutagi. Riiklikul tasandil on olemas laiem ülevaade, mis ei hõlma jaotust spetsiifiliste gruppide (noored, vanemaealised jt) kaupa.⁵²

⁴⁹ Jespersen, Svend T. & Munch, Jakob R. & Skipper, Lars, 2008. "Costs and benefits of Danish active labour market programmes," *Labour Economics*, Elsevier, Elsevier, vol. 15(5), pages 859-884

⁵⁰ Blache, Guillaume (2008): *Active Labour Market Policies in Denmark: A Comparative Analysis of Post-Program Effects*

⁵¹ Selliseid plaane on rakendatud 2009-2011 ja 2012-2014 perioodi kohta. Käesolevas ülevaates lähtume viimasest.

⁵² Aastaraamatud leiab siit: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/raporty-sprawozdania/rynek-pracy/efektywnosc-podstawowych-form-promocji-zatrudnienia-i-aktywizacji-zawodowej-w-latach-2007-2009/efektywnosc-podstawowych-form-aktywizacji-zawodowej-realizowanych-w-ramach-programow-na-rzecz-promocji-zatrudnienia-lagodzenia-skutkow-bezrobocia-i-aktywizacji-zawodowej-w-2013-rok/>

Läti

Sarnaselt Eestile oli hõive määr Lätis enne 2008. aasta majanduskriisi väga kõrge (68,2%), järgnes kiire langus (58,5% aastal 2010) ning alates 2011. aastast on toimunud aeglane taastumine (2014. aasta teiseks kvartaliks hõive määr 66,6%). Kriisi ajal kavas Lätis tööpuuduse määr EL-s üheks kõrgeimaks (2010. aastal 19,5%), 2014. aasta alguseks vähenes tööpuuduse määr 11,4% tasemele. Kriis mõjutas kõige enam noori: 2009. aastal noorte tööpuuduse määr kolmekordistus, ulatudes 2010. aastal 36,2% tasemele, 2014. aasta alguseks on see langenud 19,3% tasemele. Samas suur osa noortest ei ole ennast töötuna arvele võtnud, mis ühtlasi piirab toetusmeetmetega nendeni jõudmise võimalusi. Vanemaealiste (55-64 aastased) hõive suurenes kriisile eelnenud perioodil märgatavalt, kriisi käigus tööturult taandunud vanemaealistest suurem osa ei ole tööturule naasnud. Vanemaealiste hõive määr Lätis (54,8% 2014. aasta esimeses kvartalis) on oluliselt madalam kui Eestis (62,6%). Siiski on see kõrgem kui EL28 keskmine. Üheks põhjuseks võib olla suhteliselt madalad vanaduspension.

Pikaajaliste töötute osakaal on suhteliselt kõrge – 2014. aasta esimeses kvartalis olid 43,6% kõigist töötutest olnud töötuta staatuses 12 kuud või kauem, neist omakorda pooled olid töötud olnud üle 24 kuu. Andmed puudega töötute kohta keskselt ei koguta, erinevad ministeeriumid on teinud seda iseseisvalt, mistõttu andmed on suhteliselt killustatud. Läti sotsiaalministeeriumi andmetel olid 2011. aastal 45,8% puudega inimestest vanuses 18-59 majanduslikult aktiivsed, neist omakorda ligikaudu 11,5% olid töötud. Puudega inimesed moodustasid 2011. aastal kõigist töötutest 7,6%.

Kriisi ajal toimus Lätis muutus tööturumeetmete prioriteetides – aktiivsete tööturumeetmete osakaalu suurendati märkimisväärselt ning see muutus on jäänud kehtima ka pärast kriisi. Ühe suurema muutusena suurendati tööturu riikliku abiraha maksmise aega üheksa kuuni, juhul kui töötu oli eelnevalt vähemalt ühe aasta tööl käinud (varasemalt sõltus abiraha maksmise perioodi pikkus töötu eelnevast tööstaažist).

7.2 Prioriteetseimad mittehõivatute sihtgrupid

Taani

- ▶ Noored – kuni 29 aasta vanused
- ▶ Vanemaealised töötud (üle 60 aastased)
- ▶ Puuetega inimesed
- ▶ Pikaajalised töötud

Poola

- ▶ Noored – kuni 30 aasta vanused (enne 2014. aastat defineeriti noorteks kuni 25 aastaseid)
- ▶ Vanemaealised töötud (üle 50 aastased)
- ▶ Puuetega inimesed
- ▶ Pikaajalised töötud
- ▶ Sotsiaalabi saavad töötud
- ▶ Töötud, kes kasvatavad vähemalt ühte alla 6. aastast last või alla 18 aastast puudega last

Läti

- ▶ Noored – kuni 25 aasta vanused
- ▶ Vanemaealised töötud (üle 50 aastased)
- ▶ Puuetega inimesed
- ▶ Pikaajalised töötud

7.3 Tööturumeetmed sihtgruppide kaupa

Taani

Üldised aktiivsed tööturumeetmed ja tegevused, mida pakutakse kõigile töötute gruppidele, on jagatud nelja programmi⁵³.

- ▶ Erasektori tööpraktika – eesmärk on pakkuda osalejatele töökogemust. Erasektori tööandja saab maksimaalselt 12 kuu jooksul palgatoetust, mis moodustab 50% miinimumpalgast. Tööpraktikal osaleja töötasu peab olema sama suur, kui tavapärasel viisil tööle palgatutel.
- ▶ Avaliku sektori tööpraktika – järgib samu reegleid, mis erasektori tööpraktika, kuid seatud on tunnitasu ülempiir. Avaliku sektori tööpraktika kestab 6–12 kuud.
- ▶ Koolitused – eesmärk on tõsta töötute hariduse taset ja kvalifikatsiooni. Koolituste sisu on erinev: kutseõpe, keeleõppekursused, arvutikoolitused ja tasemeõpe. Koolituste kestus on tavaliselt paar kuud.
- ▶ Täiendavad programmid – kõige mitmekesisem programm, mis koosneb individuaalsest tööpraktikast, tööotsingu abist, nõustamisprogrammidest, füüsilisest isikust ettevõtja toetustest, suunatud koolitustest ja kursustest. Peamiselt osalevad neis programmides kõige ebasoodsamas olukorras olevad töötute grupid, kel on probleeme leidmaks pikaajalist tööd.

Noortele töötutele suunatud aktiivsetel tööturumeetmetel on kaks eesmärki – kooli või hõivesse toomine – sõltuvalt sellest, millised on individuaalsed takistused tööturule sisenemisel⁵⁴. Põhiharidusega ning erialase kvalifikatsioonita töötute puhul on eesmärk valmistada noori ette erialase hariduse omandamiseks. Alla 25-aastased erialase hariduseta ja ülalpeetavate lastega töötutel on kohustuslik omandada haridus; kui töötul ei ole koheselt võimalik õppima asuda, siis keskendub aktiveerumisprotsess sellele, et parandada tingimusi, et töötule saaks seda teha. Erialase hariduse omandanud abistatakse töö leidmisel.

Taanis on noortele läbi viidud mitmeid eksperimentaalseid programme. Eelnevalt viidatud 2005. aastal rakendatud laiem programm „Kiirelt tagasi tööle“⁵⁵ (*Quickly Back to Work*) osundas, et kohene nõustamine ja aktiveerimine on noorte töötute seas teiste sihtgruppidega võrreldes eriti tulemuslik. 2009. aastal viidi läbi otseselt noortele suunatud eksperimentaalprogramm, kus moodustati töötutest

⁵³ Christensen, R. N. „Evaluating the effectiveness of active labor market programs for unemployed in Denmark“, Aarhus University, 2009; pp 9

⁵⁴ Maibom, J., Rosholm, M., Svarer, M. (2014). Can Active Labour Market Policies Combat Youth Unemployment? IZA Discussion Paper No. 7912. January 2014. IZA: Germany. (lk 3)

⁵⁵ Programm koosnes töötutele suunatud aktiivsete meetmete intensiivistamisele läbi sagedasemate ja varasemate kohtumiste, tööotsingutel abistamise ja varajase kohustusliku osalemise aktiveerumisprogrammides. Andresen, T., Svarer, M. (2012). Active labour market policies in a recession. IZA Journal of Labor Policy, No 1 (7). <http://www.iza-jolp.com/content/pdf/2193-9004-1-7.pdf>

noortest kaks gruppi (erialase haridusega ja ilma). Erialase hariduseta noorte puhul kasutati erinevaid intensiivseid meetmeid eesmärgiga parandada töötute oskusi, erialase haridusega noorte puhul kasutati keskenduti sellele, et töötud saaksid pigem töö, kui täiendaksid oma haridust ja kvalifikatsiooni. Sedalaadi diferentseerimine osutus kulutõhusaks⁵⁶.

Vanemaelised töötud (60-aastased ja vanemad) saavad kutse osaleda aktiviseerimisprogrammis pärast kuuekuulist töötusperioodi (ülejäanud sihtgruppidel üheksa kuud). Neile on kehtestatud palgatoetus (kuni kuus kuud), kui ettevõtte palkab üle 55-aastase töötute – nõ senior töö (*Senior Job*).⁵⁷

Taanis on olnud kolm peamist meetet, millega abistatakse **puudega inimesi** töö leidmisel⁵⁸

- ▶ Tugiisiku skeem on mõeldud puudega töötavatele, FIEdele ja täiskasvanuhariduses olevatele inimestele, kes vajavad oma töö tegemiseks eriabi. Skeem on mõeldud ka töötutele, kes vajavad abi tööle kandideerimisel.
- ▶ Abivahendite võimaldamine – riiklik tööhõiveamet võib toetada puudega inimesi spetsiaalsete töövahenditega või kohendada töövahendeid ja masinaid, millega tööd tehakse.
- ▶ Paindliku töö skeem – KOV on kohustatud tagama paindliku töötamise võimaluse inimestele, kel on püsiv töövõimekaotus ehk kui töövõimaluse paranemine läbi kutserehabilitatsioonis osalemise on ammendanud ning töölesaamine tavatingimustel on võimatu. Skeem sisaldab palgatoetust 1/3, 1/2 või 2/3 osas vastavalt kollektiivlepingus seatud miinimumpalgale. Palgatoetuse osakaal sõltub töövõimekaost: kui töövõimekaoks on määratud näiteks 1/3, siis saab töötaja palgatoetust 1/3 hetkelisest miinimumpalgast. Lisaks tuleb töötingimuste puhul arvestada töötaja vähenenud töövõimet, mis tähendab näiteks töötundide vähendamist, kergemaid tööülesandeid jms.

Palgatoetus paindlikul töökohal on püsiv, kuid töötajal on võimalus pöörduda tagasi tavalise töö juurde, kui tema töövõime paraneb.

Paindliku töö skeemi on hinnanud Hohen (2000), kes leidis, et kuigi skeemil on selgelt positiivsed tulemused nende inimeste töötamisele, kes oleks muidu töötutoetuste saajad (paraneb inimeste elukvaliteet, ollakse täisväärtuslikud ühiskonnaliikmed jt), on sel ka teatavad negatiivsed mõjud. Meetmes osaleja asub tavalise tööturu ja sotsiaalsüsteemi vahepeal ning töökaaslaste kaudne surve võib viia selleni, et paindliku töö tegija käitub nagu ta töötaks tavalistes tingimustes (nt töötavad kauem, kui nad on kohustatud), mis omakorda võib viia tervise edasise halvenemiseni. Samuti on paindlikud tööd sageli tööandaja jaoks vähemolulised tööd, mis tekitab sildistamist ja takistab nende töötajate integreerumist.⁵⁹

⁵⁶ Andresen, T., Svarer, M. (2012). Active labour market policies in a recession. IZA Journal of Labor Policy, No 1 (7). <http://www.izajolp.com/content/pdf/2193-9004-1-7.pdf>

⁵⁷ Vt Employment and labour market policies for an ageing workforce and initiatives at the workplace. National overview report: Denmark. <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/0520/en/1/ef070520en.pdf>

⁵⁸ Høgelund, J., Pedersen, J., G. (2002) Active labor market policies for disabled people in Denmark http://www.sfi.dk/Admin/Public/DWSDownload.aspx?File=%2fFiles%2fFiler%2fSFI%2fPdf%2fWorking_paper_s%2fwp182002.pdf

⁵⁹ Vt Høgelund, J., Pedersen, J., G. (2002) Active labor market policies for disabled people in Denmark. http://www.sfi.dk/Admin/Public/DWSDownload.aspx?File=%2fFiles%2fFiler%2fSFI%2fPdf%2fWorking_papers%2fwp182002.pdf; pp 22-24

Pikaajalistele töötutele suunatud tööturumeetmetest rakendatakse Taanis tööandjatele koolituse subsideerimist, kui nad palkavad pikaajaliselt töötava inimese. 2009. aasta reform muutis skeemi tingimusi paindlikumaks ja paremini administreeritavaks. Koolituse pikkus võib olla kuni kuus nädalat. Pikaajalistele töötutele rakenduvad ka muud üldpõhimõtted (töötuskindlustushüvitise saaja peab olema aktiveeritud pärast üheksa kuud töötuks olemise perioodi, kohustuslik intervjuu iga 3 kuu järel), lisaks on rakendatud ka individuaalseid tähtaegu (nt osutatakse töötule vaid pärast mõnepäevast töötuks olemist mõnd aktiveerumismeedet).

Poola

Üldised tööturumeetmed ja tegevused, mida viiakse ellu Poola regioonide tasandil (prioriteetne suund, mis katab töötuid noori, vanemaealisi, pikaajalisi- ning puudega töötuid ning noori emasid), on järgmised:

- ▶ töötuse põhjuste selgitamine sihtgrupi hulgas,
- ▶ töötoad tööotsimisvõimaluste tutvustamiseks,
- ▶ nõustamine ja psühholoogiline tugiteenus,
- ▶ kutsealane nõustamine, kutseoskuste arendamine,
- ▶ palgatoetus ettevõtjatele töötute inimeste värbamisel,
- ▶ vabatahtliku tegevuse kui ühe aktiveerimisvõimaluse soodustamine,
- ▶ mobiilsustoetused,
- ▶ töövõimaluste, sh paindlike töövormide (kaugtöö, osaajaga töö jms) tutvustamine töötutele.

Noortele töötutele on suunatud järgmised meetmed ja tegevused.

- ▶ 4 kuu jooksul alates töötuna arvelevõtmisest tuleb kohalikul töökeskusel pakkuda töötule noorele võimalust osaleda kutseõppe programmides, teha heakorra vms sotsiaalset tööd või suunata konkreetse tööandja juurde.
- ▶ Tööandjad saavad taotleda sotsiaalkindlustusmaksu tagastust, kui võtavad tööle alla 30 aastase töötuna arvel olnud noore, kelle jaoks see on esimeseks töökohaks (võimalik tagastus on kuni 12 kuu sotsiaalkindlustusmaksu summas, eeldusel, et noor jätkab ettevõttes töötamist veel vähemalt 6 kuu jooksul).
- ▶ Subsideeritud hõive „Vabatahtlikes töörühmades“ („Ochotnicze Hufce Pracy“).
- ▶ Palgatoetus tööandjatele (823 PLN, 12 kuu jooksul).
- ▶ Kutseõppe vautšerid.
- ▶ Mobiilsusvautšerid.
- ▶ „Õpipoisi“ vautšer ettevõtetes stažeerimiseks.
- ▶ ESFi projekt „New Perspectives, Youth Skills Academy“ sotsiaalselt tõrjutud noortele.

Kokku osales 2013. aastal aktiivsetes tööturumeetmetes 155 000 noort (18,6% kõigist töötutest), kõige sagedasemad aktiveerimise vormid olid „õpipoisi“ vautšer (100 000 osalejat), palgatoetusega subsideeritud töö (29 700 osalejat) ja kutseõppe programmid (23 000).

Mõned näited projektidest:

- ▶ „Noored tööturul“ („Młodzi na rynku pracy”)⁶⁰
- ▶ „Sinu karjäär – Sinu valik“ („Twoja kariera – Twój Wybór”)⁶¹

Pikaajalistele töötutele ei ole eraldi riiklike meetmeid, pikaajalistele töötutele suunatud meetmeid kavandatakse ja rakendatakse kohalikul tasandil. Sotsiaalse integratsiooni keskused (*centrum integracji społecznej*) ja klubid (*klub integracji społecznej*) on loodud eesmärgiga vähendada pikaajaliste töötute sotsiaalset tõrjutust, pakkudes erinevaid tugiteenuseid ning vabatahtlikku tööd.

Hindamise hetkel valmistatakse ette muudatust, mille järgi pikaajalised töötud jaotatakse kolme kategooriasse sõltuvalt sellest, kui tõenäoline on nende tööle saamine (jaotus põhineb küsimustikul)⁶² ning igale grupile suunatud meetmed on erinevad – eesmärk on suurendada meetmete tõhusust, kuid süsteem on alles rakendamisel mistõttu seda ei ole võimalik veel hinnata.

Kokku osales 2013. aastal aktiivsetes tööturumeetmetes 214 000 pikaajalist töötut (46% kõigist tööturumeetmetes osalenutest).

Puudega töötutele on suunatud erinevad meetmed, kokku on neile üheksa spetsialiseeritud programmi (nt eraldi programm autistlike inimeste tööturule toomiseks, vaimse puudega inimeste tööturule toomiseks jne). Peamiselt rakendatakse kutseõppe toetusi, kus kaetakse teatud osas õppemaks, transpordi- ja majutuskulud. Projektiga „Junior“ soodustatakse hõivatud puudega inimeste kutseõppesüsteemide arendamist (kursuse eduka läbimise eest määratakse riiklikest vahenditest finantseeritud palgalisa). Ettevõtlusega tegelevatel puudega inimestel on võimalik taotleda sotsiaalkindlustusmaksu osalist tagastust. Tööandjatel, kes on palganud puudega inimesi, oli võimalik taotleda sotsiaalkindlustusmaksu osalist tagastust (programm kestis kuni 2012), lisaks on ka teised maksusoodustused. Puudega inimeste värbamisel on võimalik saada palgatoetust (450-1800 PLN kuus), määr sõltub puude astmest⁶³ (2013 aastal subsideeriti 234 000 puudega töötajat).

Vanemaealistele töötutele (50+) töötutele on suunatud mitmeid erinevaid meetmeid. Neile kehtib pikem töötuskindlustushüvitis (365 päeva, tavapärase on 180 päeva), tööandjatele makstakse palgatoetust (12 kuud, kui töötut on vanuses 50-60 aastat ning 24 kuud, kui üle 60 aasta vanune), mis ei tohi olla suurem kui 50% miinimumpalgast. Heaks näiteks on vanemaealistele suunatud projekt „Aktiivne pensionär“, mille eesmärgiks on eelkõige „pehmete oskuste“ arendamine (suhtlemisoskused, meeskonnatöö, eestvedamine, isikliku arengu soodustamine, tulemustele orienteeritus, võrgustumine jm) ning paindlike töövormide ning ka vabatahtliku töö võimaluste tutvustamine. Samuti antakse projekti raames algteadmisi ja oskusi ettevõtlusega tegelemiseks. Kokku osales 2013. aastal aktiivsetes tööturumeetmetes 96 000 vanemaealist, kõige sagedasemad aktiviseerimise vormid olid „õpipoisi“ vautšer (28 000 osalejat), heakorratöö (29 700), kutseõppe programmid (17 000).

⁶⁰ Vt: <http://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/zatrudnienie-i-przeciwdzialanie-bezrobociu/art,5779,program-mlodzi-na-ryнку-pracy.html>

⁶¹ Vt: <http://www.mpips.gov.pl/praca/programy-i-projekty/projekty-pilotazowe-zainicjowane-i-zrealizowane-przez-mpips/twoja-kariera---twoj-wybor/>

⁶² Vt <http://panoptykon.org/wiadomosc/jakie-pytania-zawiera-kwestionariusz-profilowania-bezrobotnych>

⁶³ art. 26a, Act on occupational and social rehabilitation and employment of disabled persons

Läti

Üldised tööturumeetmed ja tegevused, mida pakutakse kõigile töötute gruppidele, on järgmised⁶⁴:

- ▶ Formaalhariduse vautšereid – meede on mõeldud töötutele, kes ei ole läbinud kutseõpet või kelle teadmised ja oskused on aegunud. Neil töötutel on võimalus osaleda kuni 8 kuud kestvatel kursustel. Lisaks tasuta õppele pakutakse osalejatele ka stipendiumit 70 LVL kuus. 2013. aastal osales meetmes ligi 8600 töötut, kellest ligi 2900 leidis hiljemalt kuus kuud pärast kursuse lõppu töö.
- ▶ Mitteformaalse hariduse vautšerid – mõeldud eelkõige töötutele, kelle haridus ei vasta tööturu vajadustele. Lisaks tasuta õppele pakutakse osalejatele ka stipendiumit 70 LVL kuus. Tegu on kõige populaarsema meetmega – 2013. aastal osales meetmes üle 21 000 töötut, kellest ligi 5500 leidsid hiljemalt 6 kuud pärast kursuse lõppu töö.
- ▶ Nii töötutele kui töö kaotamise ohus olevatele inimestele pakutakse individuaalset ja grupinõustamist, et toetada töötsemise oskuste arendamist, samuti pakutakse psühholoogilist tuge.
- ▶ Praktiline väljaõpe/tööpraktika prioriteetses sektorites on ESF vahenditest finantseeritav ühekuuline väljaõpe ühes neljast riiklikult prioritseeritud majandusharus tegutsevas ettevõttes. Osalev tööandja on kohustatud võtma väljaõppele vähemalt 5 töötut, kellest vähemalt 2 peavad jätkama tööd ka pärast väljaõppe lõppu.
- ▶ Sotsiaalsed töökohad – eelkõige majanduskriisi kõige keerulisemal ajal kasutati seda meetet, et tagada töötuks jäänutele minimaalne sissetulek ning säilitada nende tööharjumust (heakorratööd jms). Kokku on meetmes osalenud 123 000 töötut. Suure huvi tõttu jätkati 2012. aastal programmi, kuid väiksemas mahus.
- ▶ Mobiilsustoetused, et hõlbustada töötute regionaalset mobiilsust. Nelja kuu jooksul toetatakse transpordi- ning majutuskulude katmist. Toetuse määramiseks peab töökoht asuma vähemalt 20 km kaugusel töötut registreeritud elukohast.

Noortele töötutele on suunatud järgmised meetmed ja tegevused.

- ▶ Mitmed eraldi noorele (18-24 aastastele) suunatud tegevused on koondatud programmi „Töökoht noorele inimesele“ alla.
 - Eraldi toetusmeede noortele emadele, kelle emapuhkus on lõppenud.
 - Eraldi toetusmeede noortele puudega inimestele.
 - Palgatoetus (alguses 70 LVL kuus, hiljem 50 LVL kuus) 9ks kuuks ettevõtetele, kes võtavad tööle töötut noore.
- ▶ Programmis „Noorte vabatahtliku töö toetamine“ pakutakse noortele vabatahtliku töö kogemust (1-6 kuud) ning seejuures makstakse stipendiumi (40 LVL kuus).
- ▶ „Noorte garantiimeetmete“ programmi eesmärk on suurendada noorte tööturul ja hariduses osalemise määra (EL rakenduskava „Kasv ja tööhõive“ osana). Programmiga aidatakse noori töötuid tööhõivesse, pakutakse karjääriplaneerimise alast tuge, töötsemise oskusi, formaal- ja

⁶⁴ <http://nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=434>

mitteformaalse hariduse võimalusi, mittetulundussektoris tegutsemisi oskusi, ettevõtlusega alustamise baasoskusi jms. Kasutatakse individuaalset lähenemist ja spetsialistid pakuvad igale noorele töötule just tema jaoks sobivamaks peetavaid tugiteenuseid.

- ▶ Suvised töömalevad noortele (15-20 aastastele), kuni 2-kuulised, osalejatele tagatakse vähemalt miinimumpalk. Eesmärk pakkuda praktilist töökogemust.

Vanemaealistele ja pikaajalistele töötutele ei ole Lätis loodud eraldi meetmeid. Riiklik tööturuamet püüab ESF vahenditest toetada spetsiifiliste sihtgruppide (*Pasākums noteiktām personu grupām*)⁶⁵ hõivet eraldi meetmega, kus üheks sihtgrupiks on töötud vanemaealised. Meetme raames pakutakse ajutist hõivet riigi poolt finantseeritud töökohtadel, eesmärgiga tekitada töötutele ülevaade tööturu vajadustest ja luua eeldused pikemaajalise töökoha leidmiseks.

Puudega töötutele suunatud meetmetes rõhutatakse peamiselt professionaalset taastusravi ja rehabilitatsiooni, ESF vahenditest finantseeritavaid aktiivseid tööturumeetmeid ning tööandjate tuge. Riik toetab puudega inimeste kutsehariduse omandamist 15 õppekaval SIVA kolledžis⁶⁶ ja Jurmala kutsekoolis. Kavandamisel on puudega inimestele suunatud maksusoodustused. Töötuna arvele võetud puudega inimestele kehtivad ka kõik eelpoolnimetatud üldised meetmed, täiendavalt on näiteks puudega inimestele seatud stipendiumid kõrgemad, suurem on ettevõtetele makstava palgatoetuse osa jms.

7.4 Kokkuvõte

Kuigi analüüsi kaasatud riikide tööturupoliitika peegeldab otseselt riikide ühiskonnamudelit ning sotsiaalset ja majanduslikku tausta, siis prioriteetsed mittehoivatute sihtgrupid on kõigis vaadeldud riikides sarnased. Taani mudel, kus rakendatakse kõrgeid töötutoetusi koos mitmekülgsete tööturumeetmetega on väga kallis ning seetõttu samadel alustel Eestisse ülekantav ei ole. Samas on võimalik kaaluda teatud elementide juurutamist – nt töötute jaotamist nende tööturule sisenemise väljavaadete järgi ning eri gruppidele isesuguste tegevuste kohaldamist. Taani on olnud edukas ka puudega inimeste tööturule toomisel, esile tõstmist väärib tugiisikute kasutamine ja paindliku töö skeem. Samuti on Taani näitel ilmne, et töötute kiire aktiveerimine suurendab tegevuste tulemuslikkust. Töötutele suunatud tegevustest on ennast tõestanud erasektori tööpraktika. Poola eripäraks on suhteliselt detsentraliseeritud süsteem ning rakendatavad instrumendid erinevad regiooniti. Huvitavaks meetmeks on maksusoodustused töötute värbamisel ja mobiilsustoetused. Poolas on rakendatud suhteliselt edukaid meetmeid (sh ESF vahendustest finantseeritud projekte) noorte töötute hõivesse toomiseks, samuti väärib märkimist projekt „Junior“, millega soodustatakse hõivatud puudega inimeste kutseoskuste arendamist ja seeläbi kõrgemalt tasustatud töökohtadele liikumist. Lätis on viimase majanduskriisi järgselt sarnaselt Eestile järjest enam pööratud tähelepanu aktiivsetele tööturumeetmetele. Väga populaarseks on osutunud mitteformaalse hariduse vautšerite programm, milles osalenutest enam kui 25% leidsid 6 kuud pärast kursuse lõppu töö. Sarnaselt Poolaga rakendatakse suhteliselt edukalt ka mobiilsustoetusi. Noortele suunatud meetmetest väärib esiletõstmist vabatahtliku töö kogemust pakkuvad meetmed (sh makstakse osalejatele ka väikest stipendiumi).

⁶⁵ <http://nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=313&txt=2908&from=5>

⁶⁶ <http://www.siva.gov.lv/professional-rehabilitation.html>

8 KOKKUVÕTE

Hindamise fookuses olid **Euroopa Sotsiaalfondist toetatava inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ meetme „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ avatud taotlusvoorudest toetust saanud projektid**. Hinnati perioodil 01.01.2007–31.12.2013 elluviidud nelja esimese avatud taotlusvooru **112 projekti** asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja jätkusuutlikkust ning esitati soovitusi perioodi 2014–2020 avatud taotlusvoorude planeerimiseks. Hindamisel kasutati dokumendianalüüsi (sh projektide taotlused ja aruanded), veebiküsitluste ning erinevate osapooltega (projektijuhid, tööturuekspertid, sotsiaalministeeriumi töötajaid, SA Innove esindajad ning taotluste hindamisega seotud isikud) tehtud intervjuudest kogutud materjale, mida võrreldi ka teiste maade kogemusega.

Meetme üldeesmärk ja selle raames rakendatavate tegevuste suunad jagunevad neljaks alameesmärgiks, millest avatud taotlusvoorud toetasid, tulenevalt sellest, kuidas nad olid korraldatud, peamiselt vaid ühte. Tugev kooskõla oli avatud taotlusvooru projektidel eesmärgiga tuua töötud ja mitteaktiivsed hõivesse ja suurendada üldist tööjõu pakkumist. Nõrk kooskõla oli avatud taotlusvooru projektidel eesmärgiga suurendada kvalifitseeritud tööjõu pakkumist (ehk tõsta töötajate kvalifikatsiooni). Avatud taotlusvoorused reguleerivad määrused⁶⁷ on tegevustena rõhutanud eelkõige töötute ja riskirühma kuuluvate inimeste tööhõivesse toomist, mida enam avatud taotlusvooru projekte täitis suhteliselt madalat kvalifikatsiooni nõudvate töösuskute (ja tööharjumuse) koolitamisega. Jättes kõrvale koolitused, kus võimaldati osavõtjatele ka kutseeksami sooritamist, toetasid avatud taotlusvoorude korraldus ja elluviidud projektid kõrgemat kvalifikatsiooni omava tööjõu pakkumise suurendamist suhteliselt nõrgalt. Seega on hinnatud projektidel parem kooskõla üldise tööjõu pakkumise suurendamise eesmärgiga ning väiksem puutumus töötajate kvalifikatsiooni tõstmise eesmärgiga. Väga nõrk oli avatud taotlusvoorude projektide kooskõla eesmärgiga ennetada töötust ja mitteaktiivsust ning eesmärgiga kasutada paremini ära tööjõu sisse- ja väljarände potentsiaali.

Üldhinnanguna on **kõik elluviidud projektid asjakohased** ehk kooskõlas rakenduskava, prioriteetse suuna ja meetme eesmärkidega. Selle kooskõla tagab range asjakohasuse kontroll taotluste hindamisel ja hilisemal elluviimisel. Projektide geograafilist jaotust hinnates **on registreeritud töötute arv ja neile suunatud avatud taotlusvoorude projektide arv maakonna tasemel heas kooskõlas**. Kuna ligikaudu kolmandik projekte viidi ellu mitmes piirkonnas või üle-eestiliselt, võib väita, et **kõigi Eesti kohalike omavalitsuste elanikel oli võimalus avatud taotlusvooru projektide tegevustes osaleda**.

Enamik hinnatud projektidest on tulemuslikud (112st projektist 91 ehk 81%) ning 15 (14%) sellised, mille tulemuslikkus on mõõdukas, vähetulemuslikke projekte on 6 (5%). Vaadates tööturu olukorda laiemalt, tuleb arvesse võtta, et esimeste taotlusvoorude projektid viidi ellu väga keerulisel ajal ning järgnenud kiiret töötuse langust ei saa omistada otseselt meetme 1.3.1 tegevustele, sh avatud taotlusvooru projektidele. See ei tähenda, et avatud taotlusvooru projektid ei mõjutanud töötuse olukorda Eestis, kuid seda mõju ei ole võimalik tööturu olukorda vaadeldes üldistada ja kvantifitseerida. Seetõttu on tulemuslikkuse hindamisel lähtutud eelkõige üksikprojekti tasandist. Meetme eesmärke silmas pidades on kõige olulisemad projekti tulemuslikkuse näitajad projekti tulemusel rakendunute arv ja rakendunute osakaal teenuseid saanuist (rakendumise määr). Ligikaudu pooltes I ja II taotlusvooru projektides ületas

⁶⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13063542> ja määruse hilisemad redaktsioonid.

rakendumise määr taotluses planeeritu. III ja IV taotlusvoorude projektides ületas tegelik rakendumise määr planeeritud rakendumise määra 60% projektides. Enamasti loeti projektides rakendunute hulka ainult need, kes leidsid töö (kas hooajatöö, lühiajalise töö või sõlmisid töölepingu). Sageli on hindamata jäetud töö säilitanute või õppima asunute osakaal, mis samuti on tulemuslikkuse seisukohalt olulised näitajad. Olulised teenustega kaasnevad tulemused on ka inimestes taastunud usk enesesse ja laienenud sotsiaalne võrgustik. Sedalaadi tulemused ei ole paraku kvantifitseeritavad ja neid ei ole võimalik kontrollida.

Oluline tulemuslikkuse indikaator on teenust saanute koguarv, kuna võib eeldada, et teenust saanute arv ja tööle asunute arv (sh pärast projekti lõppu hiljem tööle asunute arv, mis praegu ei kajastu projektide aruannetes) on positiivselt seotud. Kõikide hinnatud avatud taotlusvoorude projektide peale kokku sai projektide lõpparuannete järgi avatud taotlusvoorude projektidest teenust enam kui 47,5 tuhat inimest.

Kohati oli projektides probleeme tulemuslikkuse indikaatorite valikuga ja neile sihttasemete seadmisega, samuti on sageli olnud liiga optimistlikud rakendumise määra prognoosimisel. Viimastes taotlusvoorudes on indikaatorite seadmine ja hindamine võrreldes esimeste taotlusvoorudega muutunud täpsemaks ja indikaatorid on konkreetsemad. Seda saab seostada taotlusvoorude määrase nõuete täpsustumisega. Tulemuslikkuse hindamist raskendas märgatavalt asjaolu, et mitmete indikaatorite saavutustasemed on projektide lõpparuannetes esitamata.

Hindamises selgitati ka peamisi projektide edutegureid. **Projekti õnnestumiseks on oluline tunda piirkonna olukorda, kus projekt ellu viiakse, ning sihtgruppi, kellele tegevusi suunatakse.** Kogenud projektijuhid eristuvad vähem kogenutest selle poolest, et teavad kohalikke olusid ja koostööpartnereid, oskavad paremini hinnata erinevate teenuste osutamiseks vajalikke ressursse ja võimalusi ning planeerida asjakohaseid teenuseid. Vähem kogenud projektijuhid saavad kogemuse nappust kompenseerida põhjaliku planeerimise ja eelanalüüsiga. Kõige keerulisem oli projektijuhtide jaoks sihtrühmade kaasamine projektidesse: inimeste leidmine ja nende teavitamine projektiga pakutavaist võimalustest ning nende motiveerimine koolitusi (jt teenuseid) lõpuni läbima. Sihtrühma kaasamisel kasutasid projektijuhid erinevaid infokanaleid, keskmiselt 6–7 infokanalit projekti kohta. Pidev sihtrühmaga suhtlemine ja nende projektis hoidmine on tulemuslikkuse seisukohast väga tähtis. Tulemuslikumad olid projektid, kus oli kaasatud inimene, kes klientidega pidevalt tegeles ning pööras tähelepanu teenusesaajate motivatsioonile.

Pakutud teenustest ja tegevustest olid kõige sagedasemad koolitused (sh erinevad koolituselased tegevused, nt ettevõtetus-, eriala-, toimetulekukoolitus jm), mida pakuti 101 projektis 112-st ning nõustamised (sh nii grupiviisiline kui individuaalne; psühholoogiline, karjäärialane, tööalane, ettevõtetuslane jm), mida pakuti 86 projektis 112-st. Üldjuhul rakendasid I ja II taotlusvoorude projektid 4–5 erinevat tegevust või toetust ning III ja IV taotlusvoorude projektid keskmiselt kuut erinevat tegevust või toetust. Hilisemates taotlusvoorudes pakuti enam kombineeritud tegevusi ehk paralleelselt mitut teenust/tegevust/toetust korraga. Selline muutus tulenes ka muutunud nõudmistest meetme määrustes. Osalejate tagasiside põhjal olid tööle saamise toetamisel kõige tulemuslikumad praktika läbimine koolitusel; erialakoolitus, mis andis konkreetseid teadmised või oskused ning praktika läbimine töoandja juures ja üldoskuste arendamine. Levinud tegevuseks oli käsitööoskuste arendamine, mida pakuti 43% projektides, kuid selle tulemuslikkus oli teenustes osalenute hinnangul pigem keskmine. **Ka keeleõpe ei olnud väga tulemuslik**, sest see jäi osalejate jaoks liiga lühiajaliseks ja nõudis rohkelt iseseisvat tööd.

Väga olulised on erinevad tugiteenused (sh lapsehoiuteenus lapsehoolduspuhkusel viibinud vanematele, hooldusteenus omasteholdajatele ning tugiisikuteenus nii noortele, pikaajalistele töötutele, puuetega inimestele kui ka sõltuvusprobleemidega inimestele), mis toetavad kliente teiste teenuste saamisel. Uuel programmiperioodil (2014–2020) peaks projektijuhtide hinnangul rohkem tähelepanu pöörama tööpraktikale, et varasema töökogemuseta inimesed saaksid praktilisi tööoskusi omandada tegelikus töökeskkonnas. Tulemuslikkuse parandamiseks on tööandjatele vaja rohkem tutvustada erinevaid kaasamis- ja toetusvõimalusi (nt palgatoetus, praktikatoetus, tugiisiku võimalused) ning need meetmed tuleb muuta tööandjale ja praktikandile kasulikuks. Näiteks peetakse praegust praktikatoetuse määra liialt madalaks, mis ei motiveeri tööandjaid praktikantide ja tööharjutuses osalejatega tegelema.

Enamik avatud taotlusvoorude projekte viidi ellu keskmiselt (45% hinnatavatest projektidest) **või väga** (38% projektidest) **tõhusalt**. Taotlusvoorude lõikes osutusid kõige tõhusamateks teise ja neljanda taotlusvooruga projektid, keskmisest vähem tõhusad olid kolmanda taotlusvooruga projektid. Hindamisel vaadati lisaks tõhususe suhtarvudele ka projekti tegevuste kooskõla planeeritud ajakava ja eelarvega. Ajakavas ja kavandatud eelarves püsimine näitab projektimeeskonna planeerimis- ja elluviimisoskust, mis kokkuvõttes mõjutab ka projekti tulemuslikkust. **Olulisi probleeme ajakavas püsimisega hinnatud avatud taotlusvooruga projektide puhul ei olnud**. Üksikutes projektides, kus ajakava ei järginud planeeritud, toodi probleemide põhjusena välja viivitusi väljamaksetaotluste läbivaatamisel (sotsiaalministeeriumi esindajate sõnul ei ole viivitusi, kui väljamaksetaotlus on korrektne) ja sellest tulenevaid rahavoogude hilinemisi, probleeme (koolitus)gruppide täitumisega ning projektijuhi või projekti võtmeisiku haigestumist või lahkumist. Valdav osa intervjueeritud projektijuhtidest märkis, et taotlemisel määrati projekti kestuseks taotlusvooruga määruses lubatud maksimaalne aeg, mis võimaldas maandada riske, kui projektitegevused ei kulge plaanipäraselt.

Võrreldes ajakavas püsimisega **ei järginud projektid eelarvete täitmisel sedavõrd täpselt planeeritud**. Peamised eelarveridade muutumise põhjused olid projekti administreerimise mahu kavandatust suuremaks osutumine, planeeritud suuremad olmekulud (nt küttekulud ja esmaste töövahendite soetamine) ning üldisest hinnataseme tõusmisest tingitud muutused (nt pikemate projekti korral oli keeruline ette näha keskmist palgatasest kolme aasta pärast). Projektide rahastamise mahtu saab üldiselt pidada piisavaks projektide eesmärkide saavutamiseks.

Jätkusuutlikud olid pooled hinnatud projektidest. Projektijuhtide küsitluse põhjal jätkasid projekti tegevusi kõige sagedamini projekti täitjad ise, märksa vähem projektiga seotud või piirkonnas tegutsevad MTÜ-d või kohalikud omavalitsused. Hindamisele kuulunud 112 projekti taotluses tõid kõik taotlejad välja, et projekti tegevusi plaanitakse jätkata pärast projekti lõppemist. Projektide elluviijad tõlgendavad jätkusuutlikkust väga erinevalt. Sageli lugesid projektide elluviijad jätkusuutlikkuseks tööle rakendumist/töötamise jätkamist, õppima asumist või projektis osalenute poolt loodud ettevõtete tegutsemise jätkamist, väljatöötatud materjalide (õppekavad, õppeprogrammid, õppemetoodikad) avalikustamist, kogemuste jagamist ning koostöövõrgustike toimimist. Samuti olid jätkusuutlikkuse osas erineval arvamusel taotlusi hinnanud eksperdid. **Erinevate ja mõnevõrra vasturääkivate arvamuste ja hinnangute tõttu tuleks jätkusuutlikkuse mõiste sisu selgitada nii taotluse hindajatele kui ka taotlejatele** või loobuda edaspidi jätkusuutlikkuse hindamisest taotlustes.

Eelneva analüüsi ja järelduste põhjal tuuakse järgmises peatükis välja **soovitused**, mida on hindajate arvates oluline arvesse võtta lõppeva programmiperioodi kokkuvõtteid tehes ja uue programmiperioodi tegevusi ette valmistades.

9 SOOVITUSED

Sellesse peatükki on koondatud soovitused, mida tuleks hindajate arvates arvesse võtta lõppeva programmiperioodi kokkuvõtteid tehes ja uue programmiperioodi tegevusi ette valmistades. Soovituste aluseks on hindamise tulemused ning neid on arutatud sotsiaalministeeriumi, SA Innove, taotluste hindajate ja projektide elluviijatega tehtud aruteluseminaridel.

9.1 Taotlusvoorudest teavitamine ja info kättesaadavus

- Hindamise tulemus:** info taotlusvoorude kohta ei olnud kõikidele projektide elluviijatele hõlpsalt kättesaadav.
Soovitus: uuel EL eelarveperioodil võiks kogu info erinevate taotlusvoorude ja muude rahastamisvõimaluste kohta (nt riikidevahelised koostööprogrammid – Eesti-Norra koostööprogramm, Eesti-Šveitsi koostööprogramm, Põhjamaade Ministrite Nõukogu programm; siseriiklike vahendite – Kodanikuühenduste Sihtkapitali toetus jms) koondada ühte infoportaali, nt struktuurifondide veebilehele www.struktuurifondid.ee. Lisaks võiks portaal sisaldada kokkuvõtteid varasemate projektide, heade näidete, uuringute ja hindamiste kohta. Portaali peaks koondama varasemates projektides loodud materjalid (sh õppematerjalid, juhendid, käsiraamatud, õppekavad, lingid e-kursustele), et need aja möödudes ei läheks projekti elluviijate veebilehtedelt kaduma.
- Hindamise tulemus:** osadel projektide elluviijatest nappis taotlemise faasis aega taotluse koostamiseks, muuhulgas ka seetõttu, et koostööpartnerite leidmine ja neilt osalemiseks kinnituse saamine võttis aega.
Soovitus: et taotlejatel oleks piisavalt aega koostööpartnerite leidmiseks ja taotluse ettevalmistamiseks, võiks eelinfo taotlusvoorude kohta (sihtrühmad, toetatavad tegevused, nõuded taotlejale) avalikustada vähemalt kolm kuud enne taotluste esitamise tähtaega.
- Hindamise tulemus:** projektide elluviijad õpivad eelkõige oma kogemusest, mistõttu on taotlejate varasem kogemus oluline tulemuste saavutamisel.
Soovitus: kuna heade kogemuste vahetamine suurendab tulevaste projektide tulemuslikkust, siis võiks rakendusüksus jätkata info jagamist positiivsete näidete ja projektide elluviimisel esinenud probleemide (sh mis tegevused on sihtgrupi puhul olnud kõige tähtsamad ja edukamad ning mis on olnud ebaõnnestumiste põhjused) kohta taotlusvoorude infopäevadel.
Soovitus: avatud taotlusvoorust rahastatud projektide lõppedes võiks sarnase sihtrühmaga tegelenud projektide kohta teha ühise lõpuseminari, kus arutatakse õnnestumisi ja ebaõnnestumisi ning nende põhjuseid. Lõpuseminaride materjalid ning üldistatud tulemuste kokkuvõte võiks olla kättesaadavad infoportaalis (vt soovitus 1).
- Hindamise tulemus:** projektide elluviijate ja määruse koostajate arusaam sellest, kuidas on projektides lubatud kasutada määruses nimetatud tegevusi ja lähenemisi, on erinev.
Soovitus: meetme määruses võiks selgemalt välja tuua, et lubatud tegevuste ja lähenemiste loend ei ole lõplik ja taotlejatel on lubatud välja pakkuda ka teisi tegevusi ja lähenemisi, kui nende kasutamine on põhjendatud. Uuenduslike lähenemiste kasutamine oli ka hinnatud taotlusvoorudes lubatud, kuid alati ei ole uuenduslikkus omaette eesmärgiks, mistõttu peaks

uuenduslike lähenemiste kasutamist küll võimaldama ja soodustama, kuid taotlejatele tuleks jätta piisavalt valikuvabadust tegevuste planeerimisel.

9.2 Tegevused ja sihtrühmad

5. **Hindamise tulemus:** hinnatud projektides toetati palju lihttöö oskuste arendamist.
Soovitus: projektitegevused võiksid olla senisest enam suunatud täiend- ja ümberõppe programmidele, kus fookus on oskustööjõu arendamisel, et soodustada osalenute kvalifikatsiooni tõstmist ja perspektiivsete töökohtade leidmist. See oleks kooskõlas avatud taotlusvoorude eesmärgiga toetada kvalifitseeritud tööjõu arendamist. Selleks, et viia töötud ja potentsiaaled töökohtadele kokku, võiks vajadusel toetada projektides osalejate mobiilsust sõidu- ja majutustoetuste abil.
6. **Hindamise tulemus:** kuigi meetme ühe peamise suuna – töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamine – raames nägi IARK⁶⁸ tööturu piirkondlike erinevuste vähendamisel ühe tähelepanu vääriva võimalusena siseriikliku tööjõu mobiilsuse soodustamist ja vastavate takistuste leevendamist (nt mitmesuguste kolimis-, transpordiskeemide väljatöötamine ja rakendamine), ei pööratud hinnatud projektides sellele piisavalt tähelepanu.
Soovitus: selleks, et vähendada regionaalset ja struktuurset tööpuudust, võiks uuel programmiperioodil enam tähelepanu pöörata siseriikliku tööjõu mobiilsuse soodustamisele ja vastavate takistuste leevendamisele. Tegevuste toetamisel ja projektivalikul peaks arvestama regionaalse tööjõu- ja tööpuudusega. Projektides tuleks soodustades sõidu- ja majutustoetuste kasutamist (sh pakkuda täiendavalt kolimistoetuse võimalust) ning viia praktikaid, tööharjutusi jmt teenuseid läbi piirkondades, kus tööjõupuudus on teravam (sh keeleõppe pakkumine osalejate elukohast kaugemal, et toetada keelekümblust).
7. **Hindamise tulemus:** pikaajaliste töötute tööle tagasiitamisel on väga oluline roll sotsiaalset toimetulemist toetavatel teenustel.
Soovitus: pikaajaliste töötute puhul võiks juhtida taotlusvooru tutvustavates materjalides ja üritustel projektijuhtide tähelepanu vajadusele osutada sellele sihtrühmale ka sõltuvus- ja psühholoogilist nõustamist.
8. **Hindamise tulemus:** tugiteenused on osutunud olulisteks põhiteenuse abil eesmärgi saavutamisel.
Soovitus: jätkata võiks tugiteenuste osutamisega: lapsehoolduspuhkusel olnud töötutele lapsehoiuteenuse, omastehooldajatele hooldusteenuse ning noortele ja pikaajalistele töötutele tugiisikuteenuse pakkumist.
9. **Hindamise tulemus:** keeleõppeprogrammide tulemuslikkus on madal.
Soovitus: edaspidi võiks üldiseid keeleõppeprogramme toetada mitte avatud taotlusvoorudes, vaid keskselt (Eesti oma finantsallikate abil) rahastatud pikemaajaliste ja süsteemsemate programmide abil. Avatud taotlusvoorudes toetatud projektides võiks pakkuda vajadusel

⁶⁸ Inimressursi Arendamise Rakenduskaava (IARK) lk 104,
https://www.hm.ee/sites/default/files/inimressursi_arendamise_rakenduskaava.pdf

(eriala)spetsiifilist intensiivset keeleõpet, sh keeleõpet töökohtadel ning kombineerides tööpraktikat ja keelekümblust (vt soovitus 6).

9.3 Taotluste hindamine

10. **Hindamise tulemus:** avatud taotlusvoorude sihtrühmad on kohati keerukad ja eripäraste vajadustega (nt puudega inimesed, noored, pikaajalised töötud), mistõttu ei ole võimalik kõigil taotluste hindajatel olla sihtgrupi eripäradega väga hästi kursis.

Soovitus: taotluste hindamisse võiks konsultantidena või hindajatena kaasata sihtrühma esindajaid (nt liitude kaudu).

11. **Hindamise tulemus:** taotluste hindamises on suure osakaaluga need kriteeriumid, millele on keeruline taotlemise faasis anda hinnangut (projekti jätkusuutlikkus) või ei väljenda need taotluse sisu (nt kooskõla arengudokumentidega).

Soovitus: kaaluda võiks kaheetapilist hindamist, kus esimeses etapis hinnatakse kvalifitseerumisnõuetele vastavust ja teises taotluse sisu. Kvalifitseerumisnõueteks võiks olla kooskõla meetme eesmärgi ja riiklike arengudokumentidega (sh sihtrühma valik) ning panus horisontaalsete teemade arengusse. Kvalifitseerumisnõuete täitmist projektide pingeritta paigutamisel ei arvestata, pingeirda koostatakse vaid projektide sisutegevuste hindamisel. Sisuosas võiks hinnata metoodikat, tegevuste sobivust sihtrühmale, projektijuhi kvalifikatsiooni, taotleva organisatsiooni varasemat kogemust samalaadsete projektide elluviimisel, ekspertide (koolitajad, teenuseosutajad) kvalifikatsiooni. Nende kriteeriumide valikul, mille põhjal taotlusi hinnatakse, tuleks lähtuda taotlusvoorude eesmärgist: näiteks kui eesmärgiks on uuenduslike lähenemiste soodustamine, siis peaks uuenduslikkus olema hindamiskriteeriumites kõrgema osakaaluga. Kuna horisontaalsed teemad on valdkonnad, mille arendamine on riiklikult oluline kõigis projektides, siis peaks need olema kvalifitseerimistingimuste osaks, kuid kvalifitseerumiseks võiks piisata sellest, kui projekt toetab pooli horisontaalseid teemasid, sealjuures on võimalik seada lisakriteerium, mis teemat või teemasid projekt peab kindlasti toetama. Sedalaadi kahetasandile hindamine suunaks projektitaotlejaid enam keskenduma sisutegevustele, neid paremini läbi mõtlema ning suurendaks sisukate ja läbimõeldud projektide rahastamise tõenäosust.

12. **Hindamise tulemus:** teatud tegevuste puhul ei osata projektides planeerida ettevalmistuseks kuluvat aega.

Soovitus: taotlusvoorude ajakava peaks vastama toetavate tegevuste ja sihtgruppide eripärale. Eelkõige puudutab soovitus tasemeõppe pakkumist, kus elluviijale peaks jääma piisavalt aega koolitusprogrammi ettevalmistamiseks ja osalejate leidmiseks. Sarnaselt peaks koolitee katkestanutele suunatud projektides arvestama vajadusel õppeprogrammide välja töötamiseks kuluva ajaga, sest olemasolevate ülevõtmine ei pruugi kohati olla kooskõlas sihtgrupi vajaduste ja eripäradega. Kuna kogunud projektijuhid oskavad selliseid riskide ette näha, siis on oluline ka projektijuhi kvalifikatsiooni hindamine (vt soovitus 11).

13. **Hindamise tulemus:** mõnes piirkonnas konkureerivad projektid sihtgrupi liikmete pärast nii omavahel kui teiste teenusepakkujatega (töötukassa, haridus- ja teadusministeerium jt).

Soovitus: projektide valikul võiks senisest enam pöörata tähelepanu dubleerivate tegevuste rahastamise vältimisele, sh hoiduda samas piirkonnas samale sihtgrupile sarnaste tegevuste

elluviimisest ning töötukassa, HTMi ja teiste asutuste tegevuste dubleerimisest. Selleks on oluline programmiperioodi alguses kaardistada erinevad tegevused, mis on suunatud sarnasele sihtgrupile ja leppida kokku tööjaotus ja ajakava nende elluviimiseks.

9.4 Tegevuste tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse hindamine

14. **Hindamise tulemus:** praegu ei mõõdetata projektide tulemuslikkust/tulemuste püsivuse jätkusuutlikkust (mõõdetuna rakendumise määrana) pikemaajaliselt. Kõikides projektides osalenutelt ei kogutud kontaktandmeid, osa kogutud kontaktandmetest pole hindamise ajaks säilinud.

Soovitus: rakendusüksus peaks tegevuste tulemuslikkust mõõtma ka pikemaajaliselt, soovitatavalt kuus kuud pärast tegevuses osalemist. Eelistatavalt peaks analüüs olema registriandmete põhine, mis eeldab tegevustes osalenute kohta selliste kontaktandmete kogumist (eelkõige isikukood), mis registriandmetega ühendamisel võimaldaks saada ülevaate tegevuses osalenu tööturuaktiivsusest (nt sotsiaalmaksu laekumise alusel). Registriandmete põhise analüüsi alternatiiviks on viia kuus kuud pärast tegevuste lõppu osalenute seas läbi küsitlus. Selleks, on tarvis kõikidelt osalejatelt koguda kontaktandmeid. Tulemuslikkust peaks mõõtma või sellise hindamise tellima SA Innove, et oleks tagatud ühesuguse meetodika kasutamine hindamise läbiviimisel ja ühtlane kvaliteet. Projektide elluviijatele ei saa pärast projektitegevuste lõppemist sellist kohustust panna, kuna see seaks ohtu tulemuste täielikkuse ja võrreldavuse ning projektijuhi kohustused lõppevad koos projekti lõppemisega.

9.5 Taotlus- ja aruandevormid

15. **Hindamise tulemus:** info edasi õppima asunute kohta on aruannetes ebaühtlaselt kajastatud.

Soovitus: projekti lõpparuandes võiks lisaks tööle rakendunute arvule esitada info ka (edasi) õppima asunute arvu kohta. Mitmetes projektides oli seda tehtud, kuid võrreldavuse tagamiseks peaks see näitaja kajastuma kõikide projektide lõpparuannetes.

16. **Hindamise tulemus:** aruandes toodud andmete põhjal pole võimalik leida tegevuste ühikuhindasid.

Soovitus: juhul, kui rakendusasutus ja -üksus peavad oluliseks tulevikus hinnata tegevuste tulemuslikkust ja tõhusust ühikuhindade alusel, peaks taotluste eelarve vorm olema detailsem ja kuluread senisest enam seotud konkreetsete tegevustega. Samas on tegevuste ühikuhindasid võimalik selgitada ka hinnapäringutega ja taotlustega sageli kaasas olevate hinnapakumiste abil.

17. **Hindamise tulemus:** projektide aruannetes pole alati infot, mis planeeritud tegevustest tegelikult ellu viidi.

Soovitus: lõpparuandes peaks sisalduma vorm, kus võrreldakse planeeritud ja elluviidud tegevuste loendit, ajakava, osalenute arvu. Vormis peab olema koht põhjendust jaoks, miks mõnda planeeritud tegevust ellu ei viidud, mõni tegevus asendati teisega või lisandus taotlusega võrreldes mõni uus tegevus ning ka projektijuhi hinnangu jaoks iga tegevuse edukusele.

-
18. **Hindamise tulemus:** projektide aruannetes pole alati infot kõikide seatud indikaatorite saavutustasemetega kohta.
- Soovitus:** projektide lõpparuanded peavad sisaldama infot kõikide taotluses seatud indikaatorite saavutustasemetega kohta. Taotluse esitaja peab tagama indikaatorite mõõdetavuse ning vajadusel esitama mõõtmismetoodika kirjelduse.
19. **Hindamise tulemus:** projekti lõpparuanne ei sisalda ülevaatliku kokkuvõtet kaasatud sihtgruppide ja nende rakendumise kohta.
- Soovitus:** projektide lõpparuannetes võiks lisaks üldisele rakendunute arvule sisalduda info rakendumise kohta maakondade kaupa, kui projekt viidi ellu mitmes maakonnas või valla täpsusega, kui see on võimalik ja asjakohane. See võimaldab hiljem hinnata projektide regionaalset mõju.
- Soovitus:** Projektide lõpparuannetes võiks lisaks üldisele rakendunute arvule sisalduda info rakendumise kohta sihtgruppide kaupa, kui projekti oli kaasatud mitu sihtgruppi (nt noored, puudega, pikaajalised töötud tuleks rakendumise korral arvesse võtta nii noorte, puudega inimeste kui ka pikaajaliste töötute sihtrühmas).
20. **Hindamise tulemus:** eelarve kasutamine on liiga jäigalt reglementeeritud.
- Soovitus:** eelarve kasutamine võiks olla paindlikum kui seni, kuid siiski kontrollitav. Projektijuhtidel võiks praeguse 5% asemel olla võimalik kuni 10% sisutegevuste eelarvest eelarveridade vahel ümber jagada ilma kohustuseta seda muudatust rakendusüksusega kooskõlastada.

LISA 1. PROJEKTIDE HINNANGUD⁶⁹

Nr	Taotlus-voor	Taotleja nimi	Projekti nimi	Asjakohasus	Tulemuslikkus	Tõhusus	Jätkusuutlikkus
1	I	Tallinna Tehnikaülikool	Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine autode müügi-ja teenindustevõtetele ning tehnoloogiapunktidetele, lisaeesmärgiga ennetada töötavate noorte ja vanemaaliste töötajate tööturult väljalangemist	Kõik tegevustes osalenud ei olnud kooskõlas meetme dokumentides tooduga - mitte kõik koolitatud ei kuulunud sihtrühma (noored või 50+). Projekt on kooskõlas rakenduskava, prioriteetse suuna ja meetme eesmärkidega, sihtrühmad õiged, tegevused on hästi läbimõeldud ja omavahel kooskõlas, ka koostöö erinevate osapooltega	Tegevusi pakuti sihtrühma välistele osalejatele, ei pakutud tegevusi kaitstud ja toetatud töö võimaluste loomise, arendamise ja rakendamise toetamiseks. Teised seatud indikaatorid lõpparuandes hindamata.		Projekti tegevusi ei jätkatud, õppematerjale ei kasutata.
2	I	Eesti Rahvusringhääling	Kuulmispuudega inimeste sotsiaalse kaasatuse suurendamine kurtidest ajakirjanike koolitamise ning töölerakendamise kaudu	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Puudega inimesed saavad koolitust ja ka tööd, mis on pikaajalise mõjuga, suureneb inimeste kvalifitseeritus	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täidetud. Elluviidud tegevused toetasid eesmärkide saavutamist.		Projekti tegevusi ei jätkatud
3	I	SA Eesti Agrenska Fond	Ise tehtud-hästi tehtud! Õpitoad puuetega inimestele Tartumaal	Asjakohased eesmärgid, tegevused, sihtrühmad. Tegevused omavahel kooskõlas, indikaatorid sobivad	Elluviidud tegevused olid kompleksed ja toetasid eesmärkide saavutamist. Rakendus planeeritud hulgal osalejaid, kõrge rakendamise määr.	Kulu rakendunu kohta väga kõrge.	Loodi õpitoad, kus tegevused jätkuvad ka praegu

⁶⁹ Asjakohasus: roheline – projekt on asjakohane; kollane – projekt on mõeldukalt asjakohane. Tulemuslikkus: roheline – projekt on tulemuslik; kollane – projekt on mõeldukalt tulemuslik; punane – projekt on vähetulemuslik. Tõhusus: roheline – projekt on tõhus; kollane – projekt on mõeldukalt tõhus; punane – projekt on vähetõhus. Jätkusuutlikkus: roheline – projekt on jätkusuutlik; punane – projekt ei ole jätkusuutlik; oranž – jätkusuutlikkust polnud andmete puudumise tõttu võimalik hinnata.

4	I	Päevakeskus Käo	Eelduste loomine vaimupuudega inimeste efektiivsemaks kaasamiseks tööturul	Sihtrühmad ja tegevused on kooskõlas meetmega ja ka omavahel. Indikaatorid sobivad ja tegevused on omavahel kooskõlas. Hea on uuringu läbiviimine olukorrast ja probleemidest ülevaate saamisega, see annab aluse ka edasistele tegevustele nii projekti siseselt kui ka väliselt.	Eesmärgid täideti. Elluviidud kompleksed tegevused toetasid eesmärkide täitmist. Rakendus planeeritud hulgal osalejaid.		Projektiga seotud materjalid on kättesaadavad, töötab veebileht www.tugiinfo.eu , pakutakse nõustamist
5	I	MTÜ Johannes Miihkelsoni Keskus	Tartu ja Tartumaa töökeskus-riskirühmade hõivesse toomine läbi kombineeritud tööhõivemeetmete ja tugiisikuteenuse	Sihtrühm on kooskõlas meetmes tooduga, kuid sellele on põhjendus. teenus on vajalik, tegevused on kooskõlas meetme eesmärkidega ja ka omavahel, indikaatorid on sobivad	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täideti. Elluviidud tegevused toetasid eesmärkide saavutamist.		Tehti jätkuprojekt
6	I	MTÜ MMC ja HC Selts	Iseseisvalt ellu!	Tegevused ja sihtrühmad on kooskõlas meetme määruuses tooduga, tegevused sobivad sihtrühmale, indikaatorid on sobilikud, et mõõta eesmärgi saavutamist. Projekti raames omandatud oskused ja teadmised on pikaajalised. Kindlasti väga vajalik projekt	Eesmärgid täideti. Sihtrühma keerukust arvestades rakendus piisavalt osalejaid.		Tehti jätkuprojekt, nõustamisteenust pakutakse jätkuvalt Ida-Virumaal
7	I	OÜ Teabe Instituut	50 telesaate "Töötégija" tootmine ja esitamine ETV-s	Indikaatorid olid sobivad. Üldiselt aga väga hea projekt, millest saab kasu ka laiem sihtgrupp, lisaks on saadud tulemused, teadmised pikaajalised	Eesmärgid täideti. Rakendus plaanitud hulgal osalejaid.		Projekt jätkus mitu hooaega, rahastati nii omavahenditest kui jätkuprojektist. Loodud materjalid on ka täna kättesaadavad ja kasutatavad.

8	I	MTÜ Eesti Vaegkuuljate Liit	Vaegkuuljate sotsiaalsete oskuste arendamine tööturule sisenemiseks ja seal püsimiseks	Indikaatorid ei ole eriti kohased (*eesmärk, et 20 inimest rakenduvad tööle, indikaator 130 inimest kindlustavad töökoha; * indikaator, et 90% saavad spetsialistidelt individuaalset nõustamist, mis aitavad neil tööturul konkurentsivõimelisena püsida. Kas siis kõik osalejad ei peakski saama nõustamist?). Üldiselt on sihtrühm ja tegevused meetmes tooduga kooskõlas ja ka tegevused toetavad üksteist.	Eesmärgid täideti. Rakendus planeeritust rohkem osalejaid.		
9	I	Tallinna Tehnikaülikool struktuuriüksus Majanduskoolituskeskus	INNOLA- Ida-Virumaa kvalifitseeritud tööjõupakkumise suurendamine innovaatiliste uurimismeetodite ja täiendkoolituse kaudu	Koolitusprogrammide tuginemine uuringule/analüüsile on väga hea. Sihtrühm ja tegevused vastavad meetmes püstitatule, tegevused olid sihtrühmale sobilikud ja omavahel kooskõlas. Indikaatorite süsteem on sobiv eesmärkide saavutamise mõõtmiseks.	Rakendus vähem kui planeeritud. Tegevused suunatud pigem meestele. Materjalid pole kättesaadavad. Probleemid projektjuhtimisega.		Projekti tegevusi ei jätkatud, veebileht ei ole enam leitav
10	I	Tallinna Pedagoogiline Seminar	Lapsehoidjate pilootprojekt	Projekt oli kooskõlas meetme eesmärkide ja sihtrühmaga, samuti olid omavahel kooskõlas tegevused ning need olid sobilikud sihtrühmale. Vajalik tegevus, andis osalejatele teadmised (ettevõtlusalased baastadmised), mida on võimalik ka mujal kasutada	Eesmärgid täideti. Rakendus planeeritust rohkem osalejaid. Materjalid pole kättesaadavad.		Projekti tegevusi ei jätkatud, veebileht ei ole enam leitav

11	I	MTÜ Eesti Psühhosotsiaalse Rehabilitatsiooni Ühing	Psüühilise erivajadustega inimeste ja nende lähedaste sotsiaalse kaasatuse suurendamine tugi-ja eneseabigruppide abil- DUO projekt	Tegevused on kooskõlas meetme jm eesmärkidega, kooskõlas omavahel ning sobivad sihtrühmale. Pakutakse teenuseid, mida riiklike teenustena ei pakuta.	Elluviidud tegevused olid kompleksed ja toetasid eesmärkide saavutamist. Indikaatorite sihttasemed ületati. Materjalid kättesaadavad.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu, materjalid on kättesaadavad ja uuendatud http://www.epry.ee/duo/
12	I	Tartu Ülikool	Käsitööga tööle 2	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. sihtrühmaks on töötud naised, sh naised, kellel ei ole piirkonnas piisavalt neile sobivaid töökohti, tööandjaid ja nende võimalused tööturul osalemiseks on piiratud: väikeste lastega noored naised; üle 40-aastased naised. Selles suhtes sihtrühma valik põhjendatud ja ka kooskõlas meetmes toodud sihtrühmaga. Samas on ka meeste seas töötuid, kellele koolitusest võiks kasu olla ning ka meeste seas võib olla neid, kellel on väikesed lapsed, kellega on kodus oldud ja ka neid kellel on vanuse tõttu tööturul konkureerimine raskendatud. Lõpparuandes on toodud, et osales siiski ka 6 meest, seejuures põhjendust ei ole. Seejuures tegevuses osalenud aga olid siiski kooskõlas meetme sihtrühmaga.	Eesmärgid täideti. Rakendus planeeritud rohkem osalejaid.		Tehti jätkuprojekt

13	I	MTÜ Partnerlus	E-töö tugiteenusega töötust tööandjaks	Tegevused ja sihtrühmad on kooskõlas meetmes tooduga ning tegevused on sobilikud sihtrühmale, tegevused on ka omavahel kooskõlas	Osales ja rakendus vähem kui planeeritud. Tegevused ei olnud piisavalt läbimõeldud sihtrühma arvestades.		Projekti tegevusi jätkati ligikaudu 2a pärast projekti lõppemist, materjalid on veebis kättesaadavad www.tugi.ee
14	I	MTÜ THINK Eesti	Puuetega inimeste aktiveerimine e-õppe teel	eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Töö säilitasid juba töötavad osalejad, teiste rakendumise kohta info puudub.		
15	I	MTÜ Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskus	Väikese konkurentsivõimega inimeste abistamine tööturule sisenemisel	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Kodutud ei ole tegelikult meetme sihtrühmaks otseselt, kuid samas tuleb nentida, et kaudselt on nad siiski ka meetme sihtrühmas. Samas aga ei ole kodutute puhul tööle saamisel ja hiljem töö hoidmisel probleemiks vaid sotsiaalsed oskused ja tööharjumus vaid ka elukoha ja transpordi võimaluste puudumine, mis raskendab tööle saamist ja seal püsimist	Eesmärgid täideti. Rakendus plaanitud hulgal osalejaid.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
16	I	Eesti Vanglatööstuse AS	Kvalifitseeritum tööjõud- turvalisem ühiskond	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. väga hea projekt, mis on suunatud vanglas viibivatele inimestele, tagab neile vabanedes suuremad võimalused töökoha leidmiseks (omandades kvalifikatsiooni kindlal erialal, seejuures on võimalik sooritada kutsemeisterlikkuse eksam) või ka jätkamiseks juba koolituse käigus tööl	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täideti. Elluviidud tegevused toetasid eesmärkide saavutamist.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu

				oldud ettevõttes. Suurendab inimeste kvalifitseeritust ja võimalust töö leidmiseks.			
17	I	MTÜ Aktiviseerimiskeskus Tulevik	Arenev aktiviseerimiskeskus	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Üldiselt väga hea projekt, mis on igati asjakohane, sobilik sihtrühmale ning kasulik ka ühiskonnale laiemalt	Sihtrühma suurus valesti valitud, osalejaid 3 korda rohkem kui planeeritud. Tegevuste kompleksus ei olnud piisavalt läbi mõeldud.		Projekti tegevusi jätkati vähendatud mahus, töötoad ja ringluspood tegutsevad
18	I	Eesti Maaülikool	ETTEVÕTLUSEGA ALUSTAMINE MAAPIIRKONNAS	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. See, et Töötukassas samal ajal sama sisuga koolitusi pakuti, ei olnud hea ning ka osalejaid oli osaliselt seetõttu planeeritud oluliselt vähem. Sarnase koolituse dubleerimine vähendab mõneti ka asjakohasust, kuigi taotluse kirjutamise hetkel ei olnud sellest arvatavasti teadlikud	Eesmärgid jäid saavutamata. Osalejaid ja rakendunuid planeeritust vähem. Tegevused ei vastanud sihtgrupi ootustele, palju katkestanud.		
19	I	Tallinna Tehnikaülikool	KARJERA- Edukad mitte-eestlased tehnika-ja tehnoloogia valdkonnas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Osa eesmärkidest täitmata.		Projekti tegevusi ei jätkatud, veebileht ei ole enam leitav

20	I	Kõrgessaare Vallavalitsus	Kõrgessaare valla tööharjutuskeskuse töölerakendamine ja arendamine	Asjakohane projekt, mis on vastavuses meetme, rakenduskava ja prioriteetse suuna eesmärkidega ning meetme sihtrühmadega. Ka tegevused olid omavahel kooskõlas	Osa seatud indikaatoritest hindamata. Materjalid pole kättesaadavad.		Projekti tegevusi ei jätkatud
21	I	MTÜ Jõgevamaa Omavalitsuste Aktiviseerimiskeskus	Tööoskused koju kätte	Asjakohane projekt, mis on vastavuses meetme, rakenduskava ja prioriteetse suuna eesmärkidega ning meetme sihtrühmadega. Ka tegevused olid omavahel kooskõlas	Eesmärgid täideti. Rakendumise määr ületati.		Projekti tegevused anti üle kohalikule omavalitsusele, tegevused jätkuvad ka praegu
22	I	MTÜ Tallinna Puuetega Inimeste Koda	Puuetega inimeste arvutiõpe ja internetipunkt	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. tegevused sobisid sihtrühmale, tegevuste mõju pikaajaline ning samuti suurendab osalejate kvalifikatsiooni ja võimalust tööturul edukamalt konkureerida.	Ei olnud suunatud tööle saamisele, vaid arvutioskuse parandamisele. Tööle rakendus vähe osalejaid.		Projekti tegevusi ei jätkatud
23	I	Astangu KRK	Kaitstud töö teenus- erivajadustega inimestele töö ja eneseteostuse pakkumine väljaspool avatud tööturgu	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. oluline sihtrühm ja olulised tegevused sihtrühmale, tõstavad ka nende kvalifikatsiooni, eriti tervitatav on veebidisaini ja kujunduskoolitus, mis annab võimaluse nii edasi õppida kui ka tööpraktikale minna	Osalejaid ja rakendunuid rohkem kui planeeritud. Rakendus 100% osalejatest.	Kuigi kulud osalenu ja rakendunu kohta kõrged, siis keskmiselt tõhus, sest oluline osa projektist oli metoodika väljatöötamine ning eesmärgiks polnud niivõrd osalenute rakendumine.	Projekti tegevusi ei jätkatud
24	I	MTÜ Eesti Patsientide Esindusühing	Riskigruppide toimetuleku tõstmise ja tööturul võrdsete võimaluste loomise projekt	eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täidetud. Seatud indikaatorite saavutustasemed ületati.		projekti tegevusi ei jätkatud

25	I	MTÜ Integratsiooni Ühiskondlik Algatuskeskus	Süsteemsete meetmete kompleks erinevatesse riskirühmadesse kuuluvate isikute efektiivsemaks integreerimiseks tööturule	eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täidetud. Tegevused heas kooskõlas.		tehti jätkuprojekt
26	I	Pärnu Muuseum	Kvalifitseeritud tööjõu suurendamine tsentraalse muuseumide infosüsteemi (MuIS) rakendamisel	Projekt on sobilik sihtrühmale ning vastab meetme eesmärkidele, tegevused on omavahel kooskõlas. Hea, et antud sihtrühmal on võimalik teha ka tööd, mis nõuab enam oskusi ja teadmisi, kui lihttöö ning kus on ka arenemisvõimalus suurem.	Eesmärgid täideti. Rakendus plaanitud hulgal osalejaid.		Projekti tegevusi ei jätkatud, jätkuprojekt rahastust ei saanud
27	I	MTÜ Uus Sild	Koos saame hakkama	Vastab eesmärkidele ja tegevused on omavahel kooskõlas ning sobilikud sihtrühmale. Hea kombineeritud lähenemine, omandatud teadmised omavad pikemaajalist mõju	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem kui planeeritud, rakendus plaanitud hulgal osalejaid.	Kulu rakendunu kohta väga kõrge.	
28	I	OÜ Scoopest	Viimsi valla mitteaktiivsete inimeste hõivesse toomine ja tööturu riskigruppide tööellu integreerimine	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Rakendus planeeritud rohkem osalejaid.		Projekti tegevusi ei jätkatud
29	I	MTÜ Erivajadustega Laste Tugikeskus Sinilill	Puudega inimeste tööturule sisenemine ja töötamise toetamine läbi kaitstud ja toetatud töö võimalustega	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Keeruline sihtrühm.	Kulu rakendunu kohta väga kõrge.	Projekti tegevusi ei jätkatud
30	I	MTÜ Viljandimaa Puuetega Inimeste Koda	Puudega inimene - ettevõtjana tööturule	Oluline sihtrühm, tegevused ja eesmärgid kooskõlas omavahel ja meetme eesmärkidega. Tegevused on sihtrühmale sobilikud.	Osalejaid kavandatud rohkem, rakendumise määr madal isegi keerulise sihtgrupi kohta.	Kulu rakendunu kohta väga kõrge.	projekti tegevusi ei jätkatud

31	I	MTÜ Eesti Kaugtöö Ühing	Riskirühmade tööturule sisenemist ja töötamist toetavate kaugtöökeskuste võrgustiku arendamine	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Väga hea projekt - vajalik sihtrühm (sh ka see, et kaasatakse tõmbekeskustest väljaspool elavad tööturu riskirühmad) ning tegevused (kaugtöökeskuste käivitamine), kus on ka laste päevahoid ja puuetega inimese toetatud töötamise võimalus. See on ka väga jätkusuutlik projekt	Eesmärgid täideti. Rakendus planeeritust rohkem osalejaid.		Projekti tegevusi jätkatakse ka praegu, materjalid (sh õppefilmid) on kättesaadavad veebis www.smartwork.ee ja wiki.smartwork.ee
32	I	SA ERKAS	Tea, oska, tule toime-TOTT! Töötute omasteholdajate suvekursused	Sihtgrupp on väga oluline ning on kooskõlas meetme määruuses tooduga, niisamuti on meetme määruusega kooskõlas tegevused, mis on ka omavahel sobivad.	Väga madal rakendunute osakaal. Indikaatorid määramata. Liiga lühiajaline projekt ja keeruline sihtrühm.	Kulu rakendunu kohta väga kõrge.	Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
33	II	Addenda OÜ	Motivatsiooni ja tööleidmise koolitus liikumispuudega inimestele	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Rakendunute osakaal kõrge, arvestades sihtgrupi keerukust.		
34	II	AIDSi Tugikeskus ATK	"Taassünd-2" - Süstivate narkomaanide sotsiaalne ja tööalane rehabilitatsioon	Väga hea projekt - oluline sihtrühm ja hea kombineeritud lähenemine, kus tegevused on korralikult läbi mõeldud. Kõik indikaatorid ei olnud sobilikud: kuidas mõõdeti indikaatorit "pereelu mikrokliima paraneb"? See on ka hindamata. Viimane indikaator, kui palju maksumaksja raha projektiga kokku hoitakse - see on liiga üldine, et mõõta otseselt projekti	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal, arvestades sihtrühma keerukust.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu

				tulemust ja edukust			
35	II	AS BCS Koolitus	Ettevõtlusteadlikkuse, -võimekuse ja -valmiduse kasvatamine töötute hulgas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Tegevused sobisid sihtgrupile, mida näitas ka see, et sihtgrupi huvi koolituse vastu oli suur	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal.		projekti tegevused jätkuvad ka praegu
36	II	Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus	Erivajadustega inimeste tööhõive suurendamine läbi toetatud töölerakendamise teenuse arendamise	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on üldiselt sobivad, kuigi viimane indikaator " Toetada kohalikke omavalitsusi ja riiki puuetega inimestele suunatud töötamist toetavate meetmete väljatöötamisel ja toetatud töölerakendamise teenuse juurutamisel" on liialt üldine, et mõõta otseselt projekti tulemuslikkust.	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest 2 korda madalam.	Projekti tegevusi jätkati ja neid rahastati läbi sotsiaalministeeriumi raamprogrammi
37	II	EELK Usuteaduse Instituut (EELK UI)	Tööturu ressurss 50+	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Projekt suunatud töötavatele vanemaealistele, mistõttu rakendunuid ei hinnatud. Kõik osalejad säilitasid töö.		Projekti tegevusi ei jätkatud

38	II	Eesti Evangeelne Luterlik Kirik MTÜ EELK	Teeme koos! (uute töökohtade loomine läbiavalike teenuste pakkumise omavalitsustele)	Tegevused on omavahel kooskõlas ning ka sihtrühmale sobilikud, hea, et projekt on üle-eestiline ning loodi uusi töökohti	Eesmärgid täideti. Tegevused hästi läbimõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
39	II	Eesti Kunstiakadeemia Avatud Akadeemia EKA AA	Loovalt tööle	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest ligi 2 korda madalam.	Tehti jätkuprojekt
40	II	Eesti Regionaalse ja kohaliku Arengu SA (ERKAS)	TAGASI TÖÖELLU - UUED VÕIMALUSED OMASTEHOOLDAJATELE!	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal.		Projekti tegevusi ei jätkatud
41	II	Estonian Euromanagement Institute OÜ (EEI)	Töötust ettevõtjaks - tegutsevate ettevõtjate toel	Väga hea projekt - hea idee ja teostus. Ka huvi oli projekti vastu suur. Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on üldiselt sobivad, kuigi viimane indikaator "töötute rakendamisega hoitakse kokku töötuskindlustushüvitist üle 1 miljoni krooni" on liiga üldine, et mõõta projekti tulemuslikkust.	Rakendunute arv pole teada. Muud indikaatorid määramata. Pole piisavalt infot projekti tulemuslikkuse hindamiseks, mistõttu ei loeta projekti tulemuslikuks.	Rakendunute arv pole teada, seetõttu võeti hindamisel aluseks kulu osalenu kohta.	Projekti tegevusi ei jätkatud
42	II	Hydraco OÜ	Alusta otsast- Eesti keel töötutele mitte-eestlastele	Projekt vastas eesmärkidele, sihtrühm oli sobilik ning tegevused sihtrühmale samuti, projektist said kasu palju inimesed, hea võimalus tasuta keeleõppeks algtasemel. Suurendab osalejate konkurentsivõimet tööturul	Osalejaid tunduvalt rohkem kui planeeritud. Rakendunute arv pole teada, kuid lisaks tööle saamisele, jätkati õpinguid ning töötamist. Eesmärgid täideti.		Projekti käigus loodud e-kursus anti üle haridus- ja teadusministeeriumile, e-kursus on ka täna kättesaadav https://www.keelekliik.ee/et/welcome

43	II	Inscape Koolitus OÜ	Noorte ettevõtlusalaste eelduste arendamise ja rakendumise toetamine	Projekti tegevused ja eesmärk olid kooskõlas meetme määruuses tooduga, sihtrühmad olid sobilikud ning tegevused oli sihtrühmale sobilikud. Indikaatorid olid üldiselt sobilikud, kuid indikaator "töötukassa poolt korraldatavatele ettevõtlusalastele koolitustele soovijate järjekord on vähenenud" ei puuduta tegelikult otseselt projekti	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevusi ei jätkatud
44	II	Kiili Vallavalitsus	Tegus Kiili- tööturul välja langenud inimeste aktiveerimine Kiili vallas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevusi ei jätkatud
45	II	Kuriteoennetuse Sihtasutus (KESA)	Portfoolio	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
46	II	Mittetulundusühing LEDERSON ARENDUSKESKUS (MTÜ LEDERSON ARENDUSKESKUS)	Kutseõpe sotsiaalteenuste erialal tagab töökoha	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal.		Projekti tegevusi ei jätkatud
47	II	Mittetulundusühing Lõuna-Eesti Erihooldusteenuste Keskus	Töövõimaluste suurendamine Võrumaal komplekse lähenemise mudeli abil	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Keeruline sihtrühm.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta ning administreerimiskulu osalenu kohta keskmisest tunduvalt kõrgem.	Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
48	II	Mittetulundusühing TÖÖSTUSPARK INTEC-NAKRO	Uued töökohad Narva linna ettevõtete, s.h Kreenholmi Valduse AS poolt koondatud inimestele	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Tegevused hästi läbimõeldud.		Projekti tegevusi ei jätkatud
49	II	MTÜ Eesti Abikeskused	Lõuna-Eesti Regionaalse Kaugtöökeskuse (LERK) väljaarendamine Põlva-, Valga- ja Võrumaal	Tegevused ja sihtrühm kooskõlas meetme määruuses tooduga. Tegevused sobilikud sihtrühmale ja olid kooskõlas omavahel. Indikaatorid sobivad. Kaugtöökeskuste rajamine maapiirkondadesse on	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti raames loodud kaugtöökeskused töötavad ka praegu

				oluline, kuna kohapeal on töökohti vähe.			
50	II	MTÜ Eesti Filmi Andmebaas (EFA)	EFISKO - Vanemaealiste tööhõive suurendamine nende koolitamise ja töölerakendamise kaudu sisutoimetajate/kodeerijatena	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Tegu oli väga hea projektiga ja ideega. Projekt ja selle tegevused on vanemaealistele väga sobilikud, samuti on sellest pikaajaline kasu.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal, arvestades sihtrühma.		Hea näide! Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
51	II	MTÜ Ida-Harju Koostöökoda (IHKK)	Ida-Harju Koostöökoda tegevuspiirkonna töötuse vähendamine ja kvalifitseeritud tööjõupakkumise suurendamine	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevusi ei jätkatud
52	II	MTÜ Iseseisev Elu	TTI projekt- Lõuna-Eesti alkoholi- ja narkosõltlaste integreerimine tööturule kompleksse nõustamise kaudu	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Tehti jätkuprojekt
53	II	MTÜ Johannes Mihkelsoni Keskus (JMK)	Töökeskus Tartumaa töötajatele - edukas lõimumine tööturule	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Tegevused hästi läbimõeldud.		Tehti jätkuprojekt
54	II	MTÜ Moreno Keskus	Kvalifitseeritud tööjõu suurendamine ja integratsioon tööturule läbi koostöö ja sotsiaalse dialoogi.	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Tegevused hästi läbimõeldud.		Hea näide! Projekti tegevused jätkuvad ka praegu, tegevused anti üle kohalikule omavalitsusele
55	II	MTÜ Pro Civitas	Pilootprojekt Tallinna ja Harjumaa noorte tööhõive suurendamiseks ja ettevõtlussuutlikkuse edendamiseks läbi uuenduslike ja alternatiivsete meetmete loomemajanduse valdkonnas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täideti.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta ning administreerimiskulu osalenu kohta keskmisest tunduvalt kõrgem.	Tehti jätkuprojekt
56	II	MTÜ Saaremaa Õppekeskus	Kaasaegsed teadmised lisaks kogemustele	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal.		Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud

57	II	MTÜ SÜDA EESTI SOTSIAALKESKUS	TEGUSALT TULEVIKKU	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on üldiselt sobivad, aga kuidas mõõdeti "paranenud on 350 riskigrupi kuuluva töötu iseseisev toimetulek ning kaasatus ühiskonnaellu"? Indikaatori täitmise aluseks on võetud osalejate arv, aga see ei tähenda, et neil on automaatselt paranenud ka iseseisev toimetulek ja kaasatud ühiskonnaellu	Eesmärgid täideti. Osalejaid rohkem, kõrge rakendunute osakaal.		Projekti tegevused jätkusid vähendatud mahus
58	II	MTÜ Teine Võimalus	Vanemaealised - väärtuslik ressursstööturul	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täideti.		
59	II	MTÜ Tugi- ja Koolituskeskus Usaldus	Vanemaealiste tööturule toomine sotsiaalse suutlikkuse ja konkurentsivõime suurendamise kaudu	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Rakendumise määr ületati, kuid osa indikaatoritest hindamata, lubatud käsiraamat jäi koostamata. Kõiki eesmärke ei täidetud.		Loodud veebileht ei ole enam leitav, projekti tegevusi ei jätkatud
60	II	Narva Linna Arenduse ja Õkonoomika Amet	Kõrge tootlikkusega tööjõud tööstusettevõtete jaoks. Samad meetmed - uued võimalused.	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täideti.		
61	II	Narva linna Sotsiaalabiamet	Narva - käsitöömeistrite linn	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Projekti jooksul rakendunute osakaal madal. Ettevõtlusega alustas väga vähe osalejaid.	Kuigi administreerimiskulu keskmine, hinnatud vähetõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest enam kui 2,5 korda kõrgem.	

62	II	Oksana Peetsalu OÜ	Töötute psühholoogilise abi keskus	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Hea on tihe koostöö töötukassaga, mille raames parandatakse töötutele pakutavate teenuste kvaliteeti ja efektiivsust, seejuures mitte alustades täiesti uue sarnase teenuse pakkumisega nagu töötukassa seda juba teeb vaid pakkudes teenust, mis annab lisandväärtust	Projekti mõju rakendumisele ei ole võimalik hinnata. Eesmärgiks oli nõustamiskeskuse loomine mitte otseselt osalejate tööle rakendumine.		
63	II	OÜ Haridusmeedia	Erivajadustega inimeste tööhõivet ja integratsiooni toetav saatesari Puutepunkt koos nõustamislisadega	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Hea projekt, millest saab kasu pikaajaliselt (saateid saab ka järelevaadata) ühiskond laiemalt, tõstetakse avalikkuse teadmist sihtgrupist, mis võiks parandada suhtumist sihtgruppi	Eesmärgid täideti. Keeruline sihtrühm.	Kuigi kulu osalenu ja rakendunu kohta keskmisest tunduvalt kõrgemad, hinnatud keskmiselt tõhusaks, kuna kasu avaldub elanikkonnale laiemalt.	Hea näide! Projekt jätkus mitu hooaega, rahastati nii omavahenditest kui jätkuprojektist. Loodud materjalid on ka täna kättesaadavad ja kasutatavad.
64	II	Puulaevaselts Vikan	Läänemaa edu	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Eesmärgid täideti.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta ning administreerimiskulu osalenu kohta keskmisest tunduvalt kõrgem.	Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
65	II	SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskus (TVTHK)	PETHA projekt - psüühilise erivajadusega inimeste tööhõive hindamise ja arendamise kontseptsiooni väljatöötamine ja rakendamine Lõuna-Eestis	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Eesmärgid täideti. Rakendus plaanitud hulgal osalejaid. Keeruline sihtrühm.		Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud
66	II	SA Õigusteenuste Büroo (ÖTB)	Tööturu riskigruppide toimetuleku edendamise projekt "JAH edule!"	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Eesmärgid täideti. Rakendus plaanitud rohkem osalejaid. Osade indikaatorite saavutustasemed ületati.		

67	II	Samaaria Eesti Misjon	Töövalmiduse suurendamine	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täideti. Keeruline sihtrühm.		Projekti tegevusi ei jätkatud
68	II	Sihtasutus Dharma / SA Dharma	TUGIISIKU BAASKOOLITUS	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Eesmärgid täideti.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest enam kui 2 korda madalam.	Tehti jätkuprojekt
69	II	Sihtasutus Edukool	Riskirühma kuuluvate sotsiaalne rehabiliteerimine läbi töösuskuste omandamise ning keele- ja ametiõppe	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Osalejaid vähem kui plaanitud. Rakendumise määr kõrge. Tegevused viidi ellu.		Projekti tegevusi ei jätkatud
70	II	Sihtasutus Maarja küla	Puuetega inimeste töökoolitus Maarja Külas ja Tartu butiik-töökojas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Eesmärgid täideti. Keeruline sihtrühm.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta ning administreerimiskulu osalenu kohta keskmisest tunduvalt kõrgem.	Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
71	II	Sihtasutus Tartu Ärinõuandla	Tartumaa töötud ettevõtjaks	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Tegelik rakendunute osakaal kõrge. Eesmärgid täideti.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
72	II	Sinu Koolituspartner OÜ	Noored - olles risteel vali õige suund	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevusi ei jätkatud
73	II	Sinu Koolituspartner OÜ	Naised ettevõtlusesse läbi olemasolevate teadmiste rakendamise ja koostöö	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Kuid miks oli projekt suunatud vaid naistele?	Eesmärgid täideti. Tegevused hästi läbimõeldud.		
74	II	Tallinna Tehnikakõrgkool (TTK)	METLOG projekt - töötute kompleksne koolitamine ning tööle rakendamine masina- ja metallitööstuse ning logistika valdkondades	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
75	II	Tamsalu Vallavalitsus	Noored ettevõtlikud naised töökohtade loojaks	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Kuid miks oli projekt suunatud vaid naistele?	Ühele piirkonnale suunatud projekt. Eesmärgid täidatud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu

76	II	Tartu Ülikool (Türi Kolledž)	Teadmised avavad uksi (TAU)	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Väga hea, et pakuti ka inglise ja vene keele koolitusi, mis suurendavad osalejate konkurentsivõimet tööturul.	Eesmärgid täideti. Paljud osalejad säilitasid töö.		
77	II	Vaata Maailma Sihtasutus	Töötute koolitamine IT-kasutajate spetsialistideks	Väga hea, et pakuti ka inglise ja vene keele koolitusi, mis suurendavad osalejate. Hea projekt, mis on suunatud jätkusuutlikku valdkonna (IKT) spetsialistide väljakoolitamisele, lisaks on osalejatel siin palju arengupotentsiaali.	Eesmärgid täideti.	Nii osaleja kui rakendunu kohta sisutegevuste kulud väga suured. Administreerimise kulud osaleja kohta kõrged.	Projekti tegevusi ei jätkatud
78	II	Valge Kass OÜ	Töötotsija e-käsiraamat	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Osalejaid vähem kui planeeritud. Rakendunute arvu ei ole võimalik hinnata. Loodud materjalid kättesaadavad.		Projekti käigus loodud e-kursus on ka täna kättesaadav www.karjäärinõu.ee
79	II	Võru Linnavalitsus	Võru linna ja valla töötute noorte ja lühiajaliste töötute tööjõuturule kiiremale integreerumisele kaasa aitamine	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevusi ei jätkatud
80	III	MTÜ Johannes Mihkelsoni Keskus	Tartu ja Tartumaa pikaajaliste töötotsijate konkurentsivõime tõstmine läbi aktiivsete meetmete	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest enam kui 2 korda madalam.	Tehti jätkuprojekt
81	III	SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus	Pärnumaa noored hakkajad kogukonna toel tööturule	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu

82	III	Vaata Maailma Sihtasutus	Pikaajaliste töötute ettevalmistamine IT- spetsialistideks läbi erialakoolituse ja tööpraktika	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. IKT valdkonnas eriala omandamine on väga jätkusuutlik ning suurendab ka kõrgema kvalifikatsiooniga tööjõu osakaalu	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.	Kulu rakendunu kohta väga kõrge.	Projekti tegevusi ei jätkatud
83	III	Kiili Vallavalitsus	Tegusalt tööturule - Kiili, Saku, Saue vallas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest enam kui 2 korda madalam.	Tehti jätkuprojekt
84	III	Rakvere Ametikool	Tõhusad meetmed pikaajalise tööpuuduse leevendamiseks	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud
85	III	MTÜ Virumaa Nõustamis- ja Aktiviseerimiskeskus	Pikaajaliste töötute töövalmiduse toetamine sotsialiseerimise kaudu	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
86	III	AS BCS Koolitus	Tark e-kontor - IKT fookusega infotöötaja - sekretär	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest enam kui 2 korda madalam.	Projekti tegevusi ei jätkatud
87	III	MTÜ Haapsalu Töötajate Ühing	Pikaajaliste töötute tööle rakendamine tugiteenuste ja tööpraktika kaudu	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu

88	III	Kärkla Linnavalitsus	Traditsiooniliste töövõtetega tööturule	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Ühele piirkonnale suunatud projekt. Eesmärgid täidetud. Keeruline sihtrühm.	Sisutegevuse kulud rakendunu kohta on 3 korda kõrgemad taotlusvooru keskmisest. Kulud rakendunu kohta 2 korda kõrgemad taotlusvooru keskmisest. Administreerimiskulud osaleja kohta on keskmisest kõrgemad.	Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud
89	III	MTÜ Eesti Psühhosotsiaalse Rehabilitatsiooni Ühing	Pikaajaliste ja psüühilise erivajadustega töötute tööpraktikad ja tööle rakendamine juhtumikorralduse ja mentorluse toel - Isiklikud valikud tööturul	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal.		Projekti tegevused jätkusid vähendatud mahus
90	III	AS BCS Koolitus	Eduka teeninduse ja müügi oskused aitavad tööle	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest enam kui 2 korda madalam.	Projekti tegevusi ei jätkatud
91	III	Eesti Kunstiakadeemia Avatud Akadeemia	Loovalt ettevõtjaks	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.	Kuigi administreerimise kulu osalenu kohta keskmine, hinnatud väga tõhusaks, kuna kulu rakendunu kohta taotlusvooru keskmisest enam kui 2 korda madalam.	Projekti tegevusi ei jätkatud
92	III	Tallinna Tööstushariduskeskus TTHK	TÖÖTUNA KOOLI - HARITUNA TÖÖLE NOORTE TÖÖTUTE KUTSEÕPE	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Noorte töötute kutseõppesse suunamine on väga hea mõte, kuna omandatakse koolitatakse välja spetsialistid, kellel on kutsekooli diplom ning seeläbi paraneb ka nende haridustase (sihtgrupp põhihariduseta või põhiharidusega noored) ja	Osalejaid vähem kui planeeritud, rakendus vähem kui planeeritud. Seatud indikaatorid ei ole mõõdetavad, indikaatorid hindamata.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta keskmisest kõrgem.	Projekti tegevusi ei jätkatud

				kvalifikatsioon			
93	III	Tallinna Pedagoogiline Seminar	Põhiharidusega töötutele noortele suunatud lapsehoidja eriala kutseõpe koos tugiteenuste võimaldamisega Tallinna Pedagoogilises Seminaris	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Projekt lõpetati ennetähtaegselt. Tegevused jäid ellu viimata.	Kulu rakendunu kohta väga kõrge.	Projekti tegevusi ei jätkatud
94	III	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	Kombineeritud aiandusalane kutseõpe põhihariduse omandanud või põhihariduseta töötutele Pärnumaal	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta keskmisest kõrgem.	Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud
95	III	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	Palkmaja ehitaja kutseõpe Pärnumaalt	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud
96	III	Võrumaa Kutsehariduskeskus	Kutseõpe Võrumaa ja Põlvamaa noortele töötutele	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.	Kogukulud osalenu kohta on keskmisest kõrgemad.	Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
97	IV	AS BCS Koolitus	Vanemaealiste aktiivsuse suunamine äritegevuseks	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevusi ei jätkatud
98	IV	AS BCS Koolitus	Tööle IT spetsialistiks - kutsetunnistus läbi praktilise väljaõppe	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
99	IV	Eesti Maaülikool	Lõuna-Viljandimaa vanemaealistele piirkonna tööandjate vajadustele vastav kvalifikatsioon - osav mulk on aia kuningas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Tegevused on üldiselt sihtgrupile sobilikud, kuid vanemaealised ei riski tihtipeale ettevõtlusega alustada	Eesmärgid täideti.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta keskmisest kõrgem.	

100	IV	Eesti Seljaajusonga ja Vesipeahaigete Selts	Iseseisvalt tööellul!	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
101	IV	MTÜ Eesti Abikeskused	Tallinna ja Harjumaa alkoholisõltuvusega töötute tagasitoomine tööturule	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Keeruline sihtrühm.	Kogukulud osalenu ja rakendunu kohta on kõrged.	
102	IV	MTÜ Eesti Abikeskused	Lõuna-Eesti (Võru, Põlva, Valga)maakondade vanemaealiste töötute tagasitoomine tööturule	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Projekti tähtaega pikendati. Tegevusi pakuti väiksemas mahus. Indikaatorite saavutustasemed täitmata.		
103	IV	MTÜ Johannes Mihkelsoni Keskus	Tartu ja Tartumaa noored ja vanemaealised edukalt tööle	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevused jätkuvad ka praegu
104	IV	Mittetulundusühing Uus Sild	Võimalused innustavad saavutama!	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Tehti jätkuprojekt
105	IV	Sangaste Vallavalitsus	Noorte ja vanemaealiste töötute aktiveerimine Sangaste ja Tõlliste vallas	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Rakendumise määr pigem madal (arvestades sihtgruppi ja projekti kestust). Osade indikaatorite saavutustasemed jäid täitmata.		Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud
106	IV	Sinu Koolituspartner OÜ	Igale lapsele oma Meeri Poppins	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.		Projekti tegevused jätkusid, aga on praeguseks lõppenud
107	IV	Sinu Koolituspartner OÜ	Julgus muutuda on julgus töötada tugiisiku, klienditeenindaja või ettevõtjana	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal.		Projekti tegevusi ei jätkatud
108	IV	Sinu Koolituspartner OÜ	Võimalus töötada tugiisikuna - võimalus hoida ja hoolida	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Kuid miks plaaniti algselt kaasata vaid naisi? Hiljem liitus projektiga ka mehi	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevusi ei jätkatud

109	IV	Targa Töö Ühing	Noored tööle!	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad. Fb rakendus noortele lähenemiseks on tegelikult väga õige, kuna lähtutakse sellest, millised infokanalid on sihtrühmale sobilikud	Eesmärgid täideti. Kõrge rakendunute osakaal. Tegevused hästi läbi mõeldud.		Projekti tegevusi ei jätkatud
110	IV	Tartu Ülikool (Viljandi Kultuuriakadeemia)	Vanemaealiste käsitöömeistrite lõimimine tööturule	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Eesmärgid täideti.	Kulu osalenu ja rakendunu kohta ning administreerimiskulu osalenu kohta keskmisest tunduvalt kõrgem.	Projekti tegevusi ei jätkatud, jätkuprojekt rahastust ei saanud
111	IV	Valga Linnavalitsus	Valgamaa töötute noorte konkurentsivõime suurendamine	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Ühele piirkonnale suunatud projekt. Eesmärgid täidetud. Keeruline sihtrühm.		Projekti tegevusi ei jätkatud
112	IV	Valga Maavalitsus	Valgamaa eakate teadmiste suurendamine tööturu potentsiaalset ja võimalustest piirialal	Eesmärgid, sihtgrupid ja tegevused on kooskõlas, indikaatorid on sobivad.	Rakendunute madal osakaal.		Projekti tegevusi ei jätkatud

LISA 2. PROJEKTIJUHTIDE KÜSITLUSE TULEMUSED JÄTKUSUUTLIKKUSE KOHTA

Projektijuhtide küsitlemisel sooviti saada hinnanguid järgmistele aspektidele:

- ▶ kas projekti tegevused on jätkunud pärast ESF-i toetuse lõppemist;
- ▶ kes jätkas projekti tegevusi;
- ▶ kes rahastas tegevuste jätkamist;
- ▶ kas projektiga seotud materjalid on praegu kättesaadavad;
- ▶ milline oli projekti mõju, mis jäi pärast projekti lõppemist püsima.

Küsitlusele vastas 45 projektijuhti. Vastustega on kaetud 40% hinnatavatest projektidest, sh 28% I taotlusvooru, 43% II taotlusvooru, 47% III taotlusvooru ning 50% IV taotlusvooru projektidest. Toetuse taotlemisel plaanisid kõik rahastust saanud projektid tegevusi jätkata ka pärast ESF toetuse lõppemist (põhineb toetuse taotluse vormil). Küsitluse põhjal jätkas projekti tegevusi pärast toetuse lõppemist 69% täitjatest, sh 16% jätkas tegevusi, kuid need oli küsitluse ajaks lõppenud. 31% ehk 14 projekti puhul tegevusi pärast toetuse lõppemist ei jätkatud. Taotlusvoorude lõikes on tegevuste jätkamine esitatud tabel 31.

Tabel 31. Projekti tegevuste jätkamine pärast ESF toetuse lõppemist (projektide arv, n=45)

	jah, tegevusi jätkatakse ka praegu	jah, tegevusi jätkati, kuid praeguseks on lõpetatud	ei, tegevusi ei jätkatud	kokku
I taotlusvoor	7		2	9
II taotlusvoor	12	2	6	20
III taotlusvoor	2	4	2	8
IV taotlusvoor	3	1	4	8
kokku, n	24	7	14	45
kokku, %	53%	16%	31%	100%

Projekti tegevusi jätkasid kõige sagedamini projekti täitjad ise (71% tegevusi jätkanud projektidest), projektiga seotud või piirkonnas tegutsevad MTÜ-d (13%) või kohalikud omavalitsused (13%). Ühel juhul jätkas projekti tegevusi haridusasutus (3%, vt tabel 32). **Kõige sagedamini rahastati jätkutegevusi omavahenditest** (29%), jätkuprojektist (19%) või kohaliku omavalitsuse vahenditest (19%). Harvem kasutati jätkutegevuste rahastamisel muid allikaid (17%), haridusasutuse eelarvet (3%) või osalustasu (13%).

Tabel 32. Projekti tegevuste jätkaja ja rahastaja taotlusvoorude lõikes (projektide arv, n=31)

	Rahastamise allikas	omavahendid	jätkuprojekt	osalejad ise	kohalik omavalitsus	haridusasutus	muu allikas	kokku
	Tegevuste jätkaja							
I taotlusvoor	projekti täitja ise	3					3 (sponsorlus, rehabilitatsiooniprogrammid, hasartmängumaksu nõukogu)	6
	kohalik omavalitsus				1			1
II taotlusvoor	MTÜ			1			1 (kohalik MTÜ)	2
	projekti täitja ise	3	3	2	1			9
	kohalik omavalitsus				3			3
III taotlusvoor	MTÜ		1		1			2
	projekti täitja ise	2					1 (pole rahastatud)	3
	haridusasutus					1		1
IV taotlusvoor	projekti täitja ise	1	2	1				4
kokku	MTÜ		1	1	1		1	4
	projekti täitja ise	9	5	3	1		4	22
	kohalik omavalitsus				4			4
	haridusasutus					1		1
	kokku	9	6	4	6	1	5	31
	kokku, %	29%	19%	13%	19%	3%	17%	

Projektiga seotud materjalid olid küsitluse hetkel täielikult kättesaadavad 29 projekti (peamiselt täitja või projekti jaoks loodud veebilehel) ja osaliselt kättesaadavad nelja projekti puhul. Materjale ei loodud või need ei olnud kättesaadavad seitsme projekti puhul (vt tabel 33).

Tabel 33. Projekti materjalide kättesaadavus taotlusvoorude lõikes (projektide arv, n=45)

Taotlusvoor	jah, kõik materjalid on kättesaadavad	materjalid on osaliselt kättesaadavad	materjalid on arhiivis	materjalid ei ole kättesaadavad	kokku
I taotlusvoor	6		1	2	9
II taotlusvoor	11	4	3	2	20
III taotlusvoor	7			1	8
IV taotlusvoor	5		1	2	8
kokku	29	4	5	7	45
	64%	9%	11%	16%	100%